John Bunyan

En pilegrims vandring

Fremstilt i en lignelse om en drøm

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

John Bunyan: *En pilegrims vandring* (Fremstilt i en lignelse om en drøm).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Forord 1
John Bunyans liv 3
Berømte menn om «En pilegrims vandring» 5
Første del, kapittel 1: Kristen forlater Fordervelsens by 13
Første del, kapittel 2: Kristen ved porten og hos Fortolkeren 24
Første del, kapittel 3: Kristen ved korset og i palasset Skjønnhet – del 1 32
Første del, kapittel 3: Kristen ved korset og i palasset Skjønnhet – del 2 38
Første del, kapittel 4: Kampen med Apollyon og Dødsskyggens dal 44
Første del, kapittel 5: Trofast og Snakksom – del 1 51
Første del, kapittel 5: Trofast og Snakksom – del 2 58
Første del, kapittel 6: Trofast lider martyrdøden på Forfengelighetens marked 65
Første del, kapittel 7: Bihensikter, Demas og kjempen Fortvilelse – del 1 73
Første del, kapittel 7: Bihensikter, Demas og kjempen Fortvilelse – del 2 80
Første del, kapittel 8: Hyrdene på de yndige fjellene 87
Første del, kapittel 9: Uvitenhet, Smigreren og Håpefulls omvendelse – del 1 .90
Første del, kapittel 9: Uvitenhet, Smigreren og Håpefulls omvendelse – del 2 97
Første del, kapittel 10: Samtalen med Uvitenhet 105
Første del, kapittel 11: Over elva og inn i staden 112
Annen del, kapittel 1: Kristiane bestemmer seg for å reise 118
Annen del, kapittel 2: Kristiane og Barmhjertighet ved den trange port 125
Annen del, kapittel 3: Kristiane i Fortolkerens hus 133
Annen del, kapittel 4: Behjertet feller kjempen Grum ved løvene 141
Annen del, kapittel 5: Kristiane og barna i huset Skjønnhet 149
Annen del, kapittel 6: Gjennom dalene og møtet med gamle Ærlig – del 1 . . . 160
Annen del, kapittel 6: Gjennom dalene og møtet med gamle Ærlig – del 2 . . 168
Annen del, kapittel 7: Hos Gajus og Mnason – del 1 176
Annen del, kapittel 7: Hos Gajus og Mnason – del 2 184
Annen del, kapittel 8: Kjempen Fortvilelse faller, og Tvilborg rives 191
Annen del, kapittel 9: Det fortryllede land og madam Boble 202
Annen del, kapittel 10: Pilegrimene går over elva 208
Overvettes nåde mot den største blant syndere – del 1 214
Overvettes nåde mot den største blant syndere – del 2 224
Overvettes nåde mot den største blant syndere – del 3 234
Overvettes nåde mot den største blant syndere – del 4 244
Om John Bunyan 254

Forord

Forord til den engelske utgaven

Av ærefrykt for Bunyans minne har utgiveren ikke spart noen møye for å gjøre denne utgaven så lik forfatterens egen som mulig. Noen få steder har vist seg å være litt uklare: passet som må tas med hinsides graven helt fram til portene i Den himmelske stad, hva løvene betyr, huset Skjønnhet, kjempene, kampen med Apollyon, veien midt gjennom Dødsskyggens dal og mye lignende som møter pilegrimene på veien. Likevel vil den erfarne kristne lett nok forstå alt dette.

Dette forsøket på å utvide Frelserens rike tilegnes enhver som spør etter veien til den trange port og Den himmelske stad.

George Offor

Forord til den norske utgaven

Få bøker – kanskje ingen, unntatt Den hellige skrift – har fått så stor utbredelse som Bunyans verdensberømte allegori «En pilegrims vandring». I England og de mange landene under den britiske kronen er boka yndet lesning i alle samfunnslag. Men ikke bare der: Også i mange andre land er den blitt et slags nasjonalverk som leses av unge og eldre.

Hos oss har «En pilegrims vandring» lenge vært lest og skattet av vanlige folk. Blant de dannede har den hittil vært lite utbredt. De har ikke kjent det utmerkede innholdet og har trodd at den bare var en bok for allmuen. Slik gikk det lenge i England også, helt til flere av landets mest ansette forfattere gjorde folk oppmerksom på at boka var et diktverk av høy rang.

Det er bemerkelsesverdig at to av skriftene som kom ut i England under Karl 2.s regjering, overgikk alle andre både i genialt innhold og i popularitet – og at forfatterne var menn som i stilling, levevis og oppdragelse var hverandres rake motsetning. De to verkene er Bunyans «En pilegrims vandring» og Miltons «Det tapte paradis». Også kretsene de nådde ut til, viser en lignende motsetning.

Først ble «Det tapte paradis» tatt begeistret imot bare av de få som på den tiden hadde smak og kunnskaper nok til å fatte diktets verdi og betydning. Så arbeidet det seg i løpet av to hundre år ned fra det ene samfunnslaget til det neste, etter hvert som økende opplysning lærte folk å verdsette det herlige eposet.

«En pilegrims vandring» ble derimot hilst velkommen av forholdsvis få da den først kom ut – av forfatterens nærmeste trosfeller og bekjente. Men snart

fikk den flere lesere, og til slutt ble den lest i nesten alle land. Etter hvert har den vunnet seg fram fra de fattige og ulærde i folket til de rike og dannede klassene.

Bunyans mesterverk er kanskje det eneste eksemplet i verdenslitteraturen på at vanlige folks umiddelbare oppfatning har hevdet seg mot, eller rettere sagt til tross for, lærde kritikeres overveide dom. Først i vårt århundre – det nittende – har Bunyans geni fått den anerkjennelsen det fortjener, og ingen avvikende røster høres lenger. Den ene utgaven av «En pilegrims vandring» er trykt etter den andre, og de store opplagene vitner om den høye plassen forfatteren har i publikums gunst.

Macaulay bemerker at boka helt til for noen tiår siden kom ut i et enkelt utstyr. Det viser, sier han, at den bare var beregnet på småfolk, og at nesten ingen av de mange opptrykkene var ment for det velstående og dannede publikummet. For en forandring! Nå spares det ikke på noe når denne boka, som har trengt gjennom til alle samfunnslag, skal få et rikt og prektig utstyr.

«En pilegrims vandring» er oversatt til mer enn tretti språk. I tusen og atter tusen hjem har unge og gamle lest den vakre fortellingen. Og mang en virkelig pilegrim har fått en lettere og lysere vandring fra «Fordervelsens by» til «Den himmelske stad» fordi han har lyttet til bokas gripende framstilling av de kristne sannhetene.

Desember 1889

John Bunyans liv

John Bunyan ble født i 1628 i Elstow, i nærheten av byen Bedford i England. Faren var etter alt å dømme blikkenslager. Det ble Bunyan flere ganger hånet for, men han skammet seg slett ikke over det. Den første undervisningen fikk han på en skole for fattige barn i Bedford. «Men», sier han selv, «jeg må med skam tilstå at jeg svært snart glemte nesten alt jeg hadde lært.»

Han var mer opptatt av dårlige kamerater enn av lyst til å lære. Hjemme var det ingen som kunne undervise ham og gi ham et godt eksempel å følge.

«Jeg var», sier han i selvbiografien sin, «helt uten Gud. Jeg levde fullstendig som et verdens barn og i den ånd som leder de ulydige (Ef 2,2). Det var min største glede å la meg fange av djevelen etter hans vilje og ønske, for jeg var fylt med synd og ondskap. Helt fra barndommen av var jeg uten like i å banne, sverge, lyve og misbruke Guds hellige navn.»

Sytten år gammel ble han soldat. Om det var i parlamentets hær eller i kongens, vet man ikke sikkert. Tre år senere finner vi ham i arbeid som blikkenslager og gift med en ung kvinne som var «dydig og kjærlig, født av skikkelige, ærlige og gudfryktige foreldre, som hadde oppdratt henne så godt de kunne, i sannhet og gudsfrykt til sjelens frelse».

De var svært fattige de første årene av ekteskapet, men samlivet ble likevel til frelse og lykke for ham. Hustruen fikk ham til å sitte hjemme og lese, enda han nesten hadde glemt hvordan man gjorde det. Hennes eksempel fikk ham også til å søke Guds hus, og snart begynte han av egen drift og for sin egen skyld å lese kristne skrifter. Slik våknet han etter hvert til syndserkjennelse. Etter mye indre strid og uro fant han til slutt frelse for sjelen sin i det glade budskapet om Jesus Kristus.

I 1653, da Bunyan var omkring tjuefem år gammel, sluttet han seg til en baptistmenighet. Forstanderen var en svært skikkelig og dyktig mann som het John Gifford. Han døpte Bunyan i elva Ouse, og Bunyan hadde stor nytte av hans forstandige og frisinnede tenkemåte. Bunyans uvanlige karakter og gode evner kom snart til syne. Han ble utnevnt til forstander i menigheten, og to år etter, i 1655, til reisepredikant. I den tjenesten ble han svært avholdt.

Fem–seks år fortsatte han dette arbeidet med stor framgang. Da ble han i 1660 plutselig satt i fengsel fordi han hadde holdt offentlig gudstjeneste på en måte som stred mot loven. Han ble forhørt og fikk denne dommen:

«De skal føres tilbake til fengselet og bli der i tre måneder. Hvis De ikke, når De igjen er fri, samtykker i å gå i kirken (statskirken) og overvære gudstjenesten og slutte med Deres virksomhet som predikant, blir De tvunget til å forlate riket. Og hvis De ikke etterkommer dette, men blir grepet innenfor rikets grenser uten særskilt tillatelse fra kongen, skal De henges.»

Til dette svarte Bunyan uforferdet: «Hvis jeg slapp ut av fengselet i dag, ville jeg med Guds hjelp forkynne evangeliet i morgen.»

Etter omkring et år i fengselet i Bedford prøvde han å bli løslatt. Hustruen hans gikk til dommer Hale og ba ham på sine knær om å løslate mannen hennes. Men hun ba forgjeves.

Han ser likevel ut til å ha fått god behandling i fengselet. For å kunne forsørge familien fikk han lov til å arbeide, mest med kniplinger. I fengselet skrev han dessuten første del av «En pilegrims vandring» og flere andre kristne bøker som senere ble utgitt. Han forkynte også for de andre fangene, og mange som var i åndelig nød, besøkte ham ofte for å få råd.

Ja, det ser til og med ut til at han av og til fikk lov til å ta små reiser. Da brukte han anledningen til å forkynne i skogene og i landsbyene. En gang kom han helt til London.

Som allerede nevnt var det altså i fengselet han skrev første del av «En pilegrims vandring». Lord Campbell skrev om dette: «Hadde Bunyan blitt løslatt og fått lov til å bruke friheten som han ville, hadde han uten tvil vendt tilbake til håndverket sitt og fylt fritimene med friluftsmøter. Navnet hans ville neppe ha nådd ut over hans egen samtid, og han kunne ha gjort svært lite for menneskeslektens åndelige utvikling.

I tolv år satt han fengslet. Med fengselets stengte dør mellom seg og verden utenfor vendte han tankene og blikket innover, mot sin egen sjel. Og inspirert av ham som rørte ved Jesajas hellige lepper med ild (Jes 6,6–7), skrev han denne vakre, opphøyde allegorien.»

I fengselet ble han slett ikke strengt behandlet. Stoffet til det store verket var allerede samlet. Han hadde opptrådt som forfatter lenge før han ble fengslet, og han skrev usedvanlig mye også etter at han ble løslatt.

Å fullføre første del av «En pilegrims vandring» var ikke hovedarbeidet hans i fengselstiden, bare en kjær bisyssel i ledige timer. Bunyans ånd var for sterk til å la seg hemme av ytre forhold. Vi kan derfor neppe tvile på at det berømte verket hans ville ha kommet ut, selv om han ikke hadde måttet sitte så lenge i fengsel.

Bunyan ble formelt løslatt fra fengselet i slutten av 1672. Allerede et halvt år før hadde han likevel fått lov til å forkynne Guds ord, og derfor gikk han ut og inn av fengselet som han ville og uten særlig kontroll.

Mange mente at det var dr. Barlow, biskop i Lincoln, som fikk ham løslatt. Men senere er det blitt påvist at en kveker som het Richard Carver, hadde brukt sin innflytelse hos kongen. Carver hadde hjulpet Karl 2. å flykte etter slaget ved Worcester, og nå talte han for dem som satt i fengsel for sin tros skyld. Den alminnelige løslatelsen som fulgte, kom også Bunyan til gode.

Bunyan arbeidet nå en tid som messingsmed. Samtidig virket han som predikant for baptistmenigheten i Bedford, som hadde utnevnt ham til pastor allerede mens han satt i fengsel. I denne gjerningen fikk han stor tilslutning over hele landet. Men enda mer søkt, avholdt og beundret ble han da han et par år senere ga ut boka «En pilegrims vandring». Der han kom for å forkynne, strømmet folk sammen i store skarer, selv når det var ute i det fri i mørke vinterkvelder.

Det er lite å fortelle om resten av livet hans. Han var førtifire år gammel da han slapp ut av fengselet. Første del av «En pilegrims vandring» kom ut omkring fire år senere. Den andre utgaven er datert 1678. Den åttende utgaven, med forfatterens siste rettelser og forbedringer, kom i 1682. Annen del av verket ble fullført i 1684. Helt til sin død arbeidet han med kristne skrifter, og flere av dem har stor verdi.

Bunyan var gift to ganger. Med sin første hustru hadde han seks barn. Han døde under et opphold i London i 1688 (ifølge andre i 1692). Han gikk bort i fred med disse ordene: «Gråt ikke over meg, men over dere selv. Jeg går til Jesu Kristi Far, som ved Mellommannen, hans velsignede Sønn, sikkert vil ta imot meg, enda jeg er en synder. Og jeg håper at vi om ikke lenge skal møtes igjen og synge de himmelske sangene og være evig salige. Amen.»

* * *

Å se til var Bunyan alvorlig og streng, nesten barsk, men mild og vennlig å snakke med. Han var lite pratsom og heller fåmælt. Han skrøt aldri av seg selv eller sine gaver, men ville gjerne være ringe i egne øyne og bøye seg for andres dom. Han var strengt rettferdig i alt han gjorde, og så langt det sto i hans makt, holdt han nøye ord. Ingenting var kjærere for ham enn å stifte forlik og være gode venner med alle.

Han var en utmerket menneskekjenner med et skarpt, gjennomtrengende blikk, sunn dømmekraft og lett for å forstå. Av utseende var han høy og kraftig, sterkt bygd uten å være tykk, rødlett i ansiktet og med skarpe, livlige øyne. Etter gammel britisk skikk hadde han bart, og han kledde seg alltid enkelt og nøkternt. Hans død var for mange et stort savn og et uerstattelig tap. Han var en mann som hadde prøvd både livets gleder og dets sorger, og som verken ble hovmodig av medgang eller motløs av motgang.

Berømte menn om «En pilegrims vandring»

Macaulay: «En pilegrims vandring» skiller seg ut fra alle andre verk av samme slag ved at den har en stor og overveldende interesse for hele menneskeheten. Andre allegorier sysselsetter bare fantasien, men Bunyans allegori har rørt tusener til tårer. I dr. Johnsons verk finnes flere gode allegorier, og Addison har skrevet noen av enda større verdi. Men gleden de gir oss, hører bare forstanden til. Hjertet har ingen del i den.

Med «En pilegrims vandring» er det helt annerledes. Denne bemerkelsesverdige boka tvinger de strengeste kritikere til beundring, samtidig som den er elsket av dem som har altfor lite lærdom til å kunne beundre den. Dr. Johnson hadde for det meste overfladiske kunnskaper, og etter egen tilståelse leste han

sjelden eller aldri en bok til ende. Men med «En pilegrims vandring» gjorde han et unntak. Den var et av de to–tre verkene han ønsket hadde vært lengre.

Det kunne ikke være noe alminnelig verk når den ulærde mannen fikk så stor ros av den mest pedantiske blant kritikerne. I de villeste og mest avsidesliggende traktene av Skottland er «En pilegrims vandring» bondens glede. I hver barnestue blir den foretrukket framfor eventyrboka. Hver leser kjenner den rette og smale veien like godt som en vei han selv har gått hundre ganger.

Det er geniets største underverk at ting som ikke finnes, blir som om de fantes, og at ett menneskes fantasier blir til andres egne minner. Og dette underverket har kjeleflikkeren gjort. Det er ingen stigning, ingen skråning, ingen gangsti som vi ikke kjenner nøye. Vi kjenner den trange port og den øde myra som skiller den fra Fordervelsens by, den lange veistrekningen, rett som en snor, Fortolkerens hus med alt det vakre som blir vist fram der, og fangen i jernburet.

Det samme gjelder palasset der væpnede menn holdt vakt ved dørene, og der mennesker i gyldne klær gikk på tinnene, korset og graven, den bratte bakken og den behagelige løvhytta ved veikanten, den prektige forsiden av huset Skjønnhet, de lenkede løvene som lurte ved inngangen, Ydmykelsens lave, grønne dal med det frodige gresset og de mange saueflokkene – alt står like friskt i minnet vårt som det vi ser i våre egne gater.

Så kommer vi til det trange stedet der Apollyon sto skrevs over veien i hele dens bredde for å gjøre ende på Kristens vandring. Der ble det senere reist en minnestein for å vitne om hvor tappert pilegrimen hadde kjempet den gode strid (2 Tim 4,7). Etter hvert som vi kommer lenger fram, blir dalen trangere og trangere, og skyggen av fjellene som henger ut over den på begge sider, blir mørkere og mørkere. Skyene trekker seg sammen.

Jamrende stemmer, raslende lenker og lyden av mange føtter som haster fram og tilbake, trenger gjennom mørket. Veien, som nå knapt er synlig, går like forbi munningen av den brennende pølen, som spyr ut ild og vemmelig røyk og stygge skikkelser for å skremme pilegrimen. Derfra går han videre midt mellom snarer og fallgruver og ser de knuste likene av dem som omkom, ligge i grøfta ved siden av seg.

Ved enden av den lange, mørke dalen går han forbi hulene der kjempene bodde, omgitt av knoklene til pilegrimer som omkom der. Så går veien rett over en øde myr, til den reisende endelig får øye på tårnene i en by langt borte. Snart er han midt oppe i den brokete menneskevrimmelen på Forfengelighetens marked. Der ser vi gjøglere, aper og alle slags landstrykere. Der er en italiensk, en fransk, en spansk og en engelsk gate, fulle av kjøpere, selgere og dagdrivere som skravler på alle verdens språk.

Derfra går vi videre, forbi den lille høyden med sølvgruva, over marken prydet med liljer, langs den behagelige elva med eviggrønne frukttrær på breddene. Til venstre går veien som fører til den skrekkelige borgen der borggården er brolagt med pilegrimers hodeskaller. Enda lenger borte ligger de yndige fjellene med saueflokker og frukthager.

Fra de yndige fjellene går veien rett gjennom tåka og tornebuskene i det fortryllede land, her og der med en myk seng i en grønn løvhytte. På den andre siden ligger landet Beulah, der blomster, vindruer og fuglesang aldri tar slutt, og der sola skinner både natt og dag. Derfra ser man tydelig staden som er bygd av perler, med gater kledd med gull – på den andre siden av den mørke og kalde elva som det ikke går noen bro over.

Alle stasjonene på reisen og alle skikkelsene som møter eller innhenter pilegrimene, er for oss virkelige vesener: kjempene, spøkelsene, de stygge og de skinnende, den høye, tiltalende, mørklødde madam Boble med den store pungen og fingrene som leker med pengene, den svarte mannen i den skinnende kjortelen, Verdsligvis og Godthater, Snakksom og fru Fryktsom. Vi følger pilegrimene på deres allegoriske vandring med like stor interesse som vi følger Elisabeth fra Sibir til Moskva eller Jeannie Deans fra Edinburgh til London.

Det er både underholdende og lærerikt å sammenligne «En pilegrims vandring» med «Overvettes nåde». En mer bemerkelsesverdig selvbiografi enn denne finnes neppe på noe språk. Den er en fullstendig og åpenhjertig bekjennelse av alle de underlige forestillingene som for gjennom sinnet hos en ulærd mann. Følelsene hans var sterke, nervene pirrelige og fantasien tøylesløs, og han var grepet av den sterkeste åndelige vekkelse.

Uansett når Bunyan hadde levd, ville en skildring av hans åndelige tilstand etter all sannsynlighet vært svært bemerkelsesverdig. Men han levde i en tid da menneskeånden var i sterkt opprør. Et voldsomt utbrudd i folkemeningen, framkalt av kirkehierarkiets utålelige tyranni, rystet alle de gamle kirkelige ordningene i grunnvollene. Etter den dystre ensformigheten i en kirke som ikke tålte noe avvik, fulgte tøylesløsheten hos utallige sekter, beruset av den uvante frihetens søte, sterke most.

Fanatismen var født av forfølgelse og skulle i sin tur selv føde forfølgelse. Den spredte seg med rivende fart gjennom alle samfunnslag. Selv de sterkeste og mest framragende åndene gikk ikke fri for denne underlige smitten. Hvilken som helst tidsalder kunne frambringe menn som George Fox[1] eller James Naylor. Men de vanvittige påfunnene til en statsmann som Vane og de hysteriske tårene til en soldat som Cromwell hører bare én tid til.

Bunyans liv er livet til et svært følsomt menneske i en urolig tid. De fleste av biografene hans har behandlet ham med den groveste urettferdighet. De har tatt alle de harde, selvfordømmende uttrykkene han brukte i teologisk betydning, i vanlig betydning. Derfor har de skildret ham som et fordervet menneske som ble omvendt nærmest ved et under, eller for å bruke deres yndlingsuttrykk: «som en brann revet ut av ilden» (Sak 3,2; Am 4,11).

Ivimey kaller ham den fordervede Bunyan og den ryggesløse kjeleflikkeren fra Elstow. Men Ivimey burde virkelig ha kjent så godt til de bitre selvbebreidelsene som de mest gudfryktige menneskene ofte overøser seg selv med, at han ikke tok alle de sterke uttrykkene i «Overvettes nåde» bokstavelig. Som Southey svært riktig bemerker, er det lett å se at Bunyan ikke kan ha vært noe dårlig menneske.

[1] Stifteren av kvekerne. (Oversetterens merknad i 1898-utgaven.)

Han giftet seg svært tidlig og erklærte at han aldri hadde vært utro mot hustruen sin. Det ser ikke ut til at han noen gang var drikkfeldig. Riktignok tilstår han at han som gutt aldri snakket uten å banne. Men en eneste irettesettelse var nok til å venne ham av med den stygge vanen. Og dette må ha skjedd svært tidlig. For atten år gammel gikk han inn i parlamentets hær, og hadde han tatt med seg en så ugudelig last inn i den tjenesten, ville han ha fått noe annet enn en enkel irettesettelse.

Klokkeringing og ballspill på søndagene ser ut til å ha vært de verste lastene til denne ryggesløse kjeleflikkeren. I erkebiskop Lauds øyne ville de ha gjeldt som dyder. Det er klart at Bunyan må ha hatt en svært øm samvittighet, og at han tidlig begynte å leve et strengt moralsk liv.

De forferdelige åndelige kampene som Bunyan har skildret på et så gripende språk, beviser ikke at han var et verre menneske enn de fleste andre. De viser at han uavbrutt var opptatt av åndelige tanker, at iveren hans var større enn kunnskapene, og at fantasien hans hadde et tyrannisk grep om kropp og sjel. Han hørte stemmer fra himmelen. Han hadde underlige syner av fjerne høyder, vakre og solfylte som hans egne yndige fjell.

Fra disse stedene ble han stengt ute og satt bort i en mørk og hylende ødemark. Der vandret han gjennom snø, is og redsel og strevde for å bane seg vei til lysets lykkelige egner. Noen ganger fikk han lyst til å gjøre undergjerninger. Så trodde han seg igjen besatt. Han hørte tydelig den gudsbespottende hviskingen og kjente hvordan de djevelske fiendene hans trakk ham bakover i klærne. Han sparket med føttene og slo ut med hendene etter ødeleggeren.

Noen ganger ble han fristet til å selge sin del i menneskehetens frelse. Andre ganger fikk han, mens han spiste, en uimotståelig trang til å fare opp fra bordet, falle på kne og utøse hjertet i bønn. Til slutt bildte han seg inn at han hadde begått den utilgivelige synden. Den forferdelige sjeleangsten rystet den sterke kroppen hans. Det var, sier han, som om brystbeinet hans skulle kløves, og det tok han som et tegn på at han var bestemt til å revne som Judas (Apg 1,18).

Av den forferdelige spenningen i nervene skalv han i hele kroppen, og denne skjelvingen mente han måtte være et merke på at han var fordømt, likt det som ble satt på Kain. En gang syntes riktignok en trøstende stemme å komme inn til ham gjennom vinduet, lik vindens sus, men svært behagelig. Den fylte hjertet hans, sier han, med ubeskrivelig fred. Men slike underfulle øyeblikk var få og korte.

I over to år var tilstanden hans så grufull at menneskesinnet knapt kan fatte det. «Jeg gikk», sier han med sin særegne veltalenhet, «til en naboby, satte meg på en benk i en av gatene og falt i dype tanker over den fryktelige tilstanden min synd hadde styrtet meg i. Etter lang grubling løftet jeg hodet. Men da syntes jeg at sola som skinner på himmelen, misunte meg sitt lys, og at selv steinene i gaten og takstenene på husene gikk sammen mot meg.

Jeg syntes at de alle hadde sammensverget seg mot meg for å drive meg ut av denne verden. Jeg var blitt dem til avsky og vederstyggelighet og var ikke skikket til å leve blant dem, fordi jeg hadde syndet mot Frelseren. Å, hvor

lykkelig var ikke nå hver skapning framfor meg! For de sto fast, mens jeg var håpløst fortapt.»

Det var gjennom denne Dødsskyggens dal, innhyllet i mørke og befolket av djevler, der det lød av gudsbespottelser og gråt, og der veien gikk gjennom gjørme, snarer og fallgruver like ved helvetes gap, at Bunyan vandret fram til det vakre og fruktbare landet Beulah. Der oppholdt han seg i den siste delen av vandringen sin.

Det eneste sporet de grusomme sjelekvalene og fristelsene ser ut til å ha satt i ham, var en øm og kjærlig medfølelse med alle som ennå var i den fryktelige tilstanden han selv en gang hadde vært i. Troen har sjelden eller aldri fått en så mild og trøstende skikkelse som i hans allegori. Følelsen som går gjennom hele boka, er en dyp medlidenhet med svake, engstelige og hardt prøvde sjeler.

Skikkelser som Fryktaktig, Halteferdig, Forsakt og datteren Megetfryktsom, fortellingen om Svaktro, som ble frastjålet reisepengene sine av de tre tyvene, og beskrivelsen av hvordan Kristen gikk gjennom elva – alt viser tydelig hvor stor medfølelse Bunyan hadde med dem som ble plaget av åndelig tungsinn, etter at hans egen ånd var blitt lys og glad.

Hver leser synes Bunyans stil er behagelig. For alle som ønsker å skaffe seg et vidt kjennskap til det engelske språket, er den uvurderlig å studere. Språket er folkets. Bortsett fra noen få teologiske vendinger er det knapt et uttrykk som ikke den enkleste bonde skulle kunne forstå uten videre. Vi har lagt merke til flere sider der det ikke finnes et ord på mer enn to stavelser.[2]

Likevel har ingen forfatter sagt tydeligere det han ville si. For prakt og for patos, for inntrengende formaning og for grundig drøfting, for alle formål som taleren, dikteren og teologen har – til alt dette var denne hjemlige dialekten, arbeidsmannens ukunstlede språk, fullt tilstrekkelig. I hele vår litteratur finnes det, tror vi, ingen bok som bedre vil kunne verne om det gamle, ublandede engelske språket for ettertiden. Ingen bok viser så godt hvor rikt dette språket er i seg selv, og hvor lite det egentlig har vunnet på alt det har lånt.

For en førti–femti år siden sa Cowper at han ikke engang våget å nevne John Bunyan i diktene sine, av frykt for å vekke spott. Lord Roscommons skrift om oversatte dikt og hertugen av Buckinghams skrift om poesi framsto uten tvil for våre dannede forfedre som langt mer fortjenstfulle enn den omreisende kjeleflikkerens allegori.

Vi lever i en bedre tid, og vi er ikke redde for å si dette: Selv om det i England i siste del av sekstenhundretallet levde mange begavede menn, fantes det bare to ånder som av naturen hadde fått dikterevnen i noen framragende grad. Den ene av dem skrev «Det tapte paradis», den andre «En pilegrims vandring».

(*Edinburgh Review*)

* * *

Walter Scott: Uansett i hvilken skikkelse den kommer, må John Bunyans allegori være kjær for mange. De minnes hvordan de i barneårene fikk lov av foreldre eller foresatte til å lese den på en tid da så å si all morskapslesning

[2] Det vil si i den engelske utgaven. (Oversetterens merknad i 1898-utgaven.)

var forbudt. Vi husker så godt de stedene i boka der vi prøvde å skille mellom hendelsene som ble fortalt, og hva de betydde.

Og vi husker fra en enda tidligere alder da Grum og Dyddreper, ja, selv han som har Tvil til borg og Fortvilelse til navn, for oss rett og slett var kjemper i slekt med eventyrenes kjemper og troll. De som minnes barndommens uklare forestillinger om slike ting, vil også minnes lesningen av dette diktverket som den første oppgaven som vekket deres slumrende evner – før en altfor kresen smak fikk dem til å bli mer støtt av en eneste feil enn glade over tusen skjønnheter.

Den popularitet «En pilegrims vandring» raskt vant, fikk Bunyan til å gå inn på det allegoriske feltet igjen, der hans glødende fantasi og klare, kjernefulle språk hadde gitt ham så stort hell. Slik skrev han annen del av «En pilegrims vandring». Southey sier med rette at bare de som har den dårlige vanen å lese alt kritisk, kan synes at den er en klamp om foten for første del.

Første del av denne diktningen er en av de yndige, enkle og fengslende fortellingene som man knapt har lest ut før man gjerne vil begynne forfra igjen. Det er med den voksne som med barnet: Han nøyer seg ikke med å høre en morsom fortelling på nytt, men vil også vite hvordan det går videre.

Bunyan har derfor skildret en motsetning som slett ikke tømmer emnet, men tvert imot åpner nye kilder å øse av og forsterker den opprinnelige virkningen. Kristianes pilegrimsferd sammen med venninnen Barmhjertighet og barna gjør like stort krav på oppmerksomhet og deltakelse som Kristens. Samtidig øker interessen vi har fått for mannen, når vi ser hvordan lignende opplevelser virker på kvinner og barn.

Forskjellen mellom hendelsene som møter vandrerne i første og annen del av boka, passer nettopp for forfatterens formål. Kristen, en modig og djerv mann, blir skildret som en som tåler alle savn, prøvelser og kamper ved sitt eget urokkelige mot, nest etter Guds hjelp.

For å vise den sjelsstyrken og begeistringen som holder kvinnen oppe tross hennes naturlige svakhet og engstelse, får Kristiane og Barmhjertighet Behjertet som fører fra Fortolkeren. Hans mannsmot og tapperhet erstatter det de mangler, og hjelper dem å holde ut og overvinne farene og strevet på veien.

(*Quarterly Review, oktober 1830. Essay om Southeys «Life of Bunyan»*)

* * *

Robert Southey:[3] Isaac D'Israeli[4] har kalt Bunyan «folkets Spenser».[5] Selv den mest opplyste kan lære en hel del av D'Israelis skrifter, og i rolig behandling av emnet og i grundig forskning kan han være et forbilde for andre forfattere.

[3] Engelsk dikter, født 1774, død 1843. Han studerte ved universitetet i Oxford og vendte så tilbake til fødebyen Bristol. Der ga han ut en diktsamling, som snart ble fulgt av det romantiske eposet «Joan of Arc» og dramaet «Wat Tyler», som røper stor dikterisk begavelse. Etter en kort utenlandsreise slo han seg ned i Irland i 1801 og ble nå svært produktiv. Av skriftene han ga ut etter 1801, kan nevnes det utmerkede eposet «Thalaba the Destroyer», «Metrical Tales», «Madoc» og «The Curse of Kehama», hans største diktverk. (Oversetterens merknad i 1898-utgaven.)

[4] Anerkjent litteraturhistoriker, død 1848. Han var far til den berømte statsmannen og romanforfatteren Benjamin D'Israeli, Earl of Beaconsfield. Et av Isaac D'Israelis mest ansette skrifter er «Curiosities of Literature». (Oversetterens merknad i 1898-utgaven.)

[5] Framragende engelsk dikter, født 1553, død 1599, blant annet forfatter av «The Faerie Queene», et allegorisk heltedikt i tolv bøker som grunnla ryet hans. (Oversetterens merknad i 1898-utgaven.)

Bunyan rager også høyt over alle som har skrevet allegorier på prosa. I første del av «En pilegrims vandring» slipper han ikke allegorien et øyeblikk. I annen del er den derimot ikke så konsekvent gjennomført: Barn som drar ut på pilegrimsferd, vokser opp underveis, blir forlovet, gifter seg, får barn og får dem godt plassert. Likevel er annen del like fengslende som den første for de fleste lesere.

Kanskje hadde Bunyan selv enda større glede av å skrive den. Det var ikke bare fordi han så å si fikk tygge drøv på sine gamle tanker, men også fordi han ville hedre noen av vennene og de bekjente han satte pris på, ved å la dem opptre i fortellingen sin. Vi kan også være sikre på at Sannhetsforfekter, gamle Ærlig fra byen Sløvhet, Forsakt og datteren Megetfryktsom med sine følgesvenner alle var godt kjent i «biskop Bunyans» trakter.

Og selv om han ikke har siktet til noen bestemt når han framstiller de mindre tiltalende personene – slike som vender om igjen, slår inn på snarveier eller sovner ved veikanten – finnes det likevel likheter der forfatteren ikke har ment noen.

Bare de som har den dårlige vanen å lese alt kritisk, kan ønske at annen del aldri var skrevet, eller synes at den er en klamp om foten for første del. Det er en glede å ferdes i nytt selskap gjennom de samme traktene. Det er minnets glede, og den står verken i art eller grad tilbake for gleden ved det første inntrykket. Dette må forfatteren tydeligvis ha kjent, og det kan vi takke for noen vakre episoder, som når selskapet oppholder seg i Ydmykelsens dal.

Måten Kristens kamp blir skildret på, og måten sporene etter den blir vist på, minner meg levende om den fortreffelige skildringen i «Palmerin of England», der Palmerin går inn i et kapell og får se gravene til noen falne riddere fra kong Lisuartes hoff. Bunyan slutter fortellingen sin med et svakt hint om at en tredje del skulle komme. En slik del kom også ut etter hans død fra en ukjent hånd, og den har vært så heldig å bli tatt med i flere utgaver av Bunyans verk.

Det er umulig å si hvor mange ganger «En pilegrims vandring» er blitt trykt på nytt. Ingen bok på engelsk har hatt et så jevnt og utbredt salg. Bare bildene som er tegnet for å illustrere den, ville utgjøre en hel samling.

Om Bunyans språk og skrivemåte sier Southey: Bunyan stolte fullt og helt på sin evne til å finne det rette uttrykket. Språket hans er et hjemmevevd stoff, ingen fabrikkvare. Selv om det ikke er «a well of English undefiled» (en kilde av rent, uforfalsket engelsk), der dikteren og filosofen må gå for å drikke av det levende vannet, er det likevel en klar strøm av gangbare ord og uttrykk – folkets mål i hans tid, i all sin klarhet og kraft.

Da Cowper skrev sine «Satires», skjulte han navnet Whitefield under velklingende gresk. Og da han lovpriste Bunyan i et dikt, lot han være å nevne ham, av frykt for at et så foraktet navn skulle framkalle et spottende smil. For bare førti år siden kunne det neppe ha vært noen fare ved dette. Riktig verdsetting av Englands eldre og bedre forfattere var riktignok langt fra så alminnelig da som nå, men allerede da sto forfatteren av «En pilegrims vandring» i stort ry.

Berømmelsen hans hadde steget fra folket opp til de høyere klassene, og mengdens dom var blitt stadfestet av de dannede. Folket visste hva det holdt i

ære. Det er en bok som gjennom fantasien finner vei til forstanden og hjertet. Barnet leser den med undring og fryd. I ungdomsårene oppdager vi geniet den åpenbarer. Verdien blir oss tydelig etter hvert som årene går, og med rørelse kjenner vi hvor fortreffelig den er når det lakker mot graven.

* * *

Montgomery:[6] John Bunyan, en fattig, ulærd håndverker, fikk gjøre mer enn én av millioner som regel makter. Han skapte et diktverk så originalt at det ikke bare vakte alminnelig oppmerksomhet da det først kom ut. Gjennom alle skiftninger i tid, smak og tenkemåte har det siden hevdet sin plass i litteraturen. Etter all sannsynlighet vil det fortsatt bli lest så lenge språket det er skrevet på, består – i den alderen da fantasien og hjertet lettest blir grepet av det som er edelt og vakkert.

Den heldige ideen å framstille diktningen i en lignelse om en drøm gjorde ham i stand til å male bildene som dro forbi sjelen hans, med virkelighetens kraft og tydelighet. Leseren blir som forfatteren tilskuer til det som skjer, og får slik en personlig interesse for personene og det de opplever.

Det ville sannelig være vanskelig å nevne noen annen bok på engelsk som er trykt så mange ganger og har hatt så mange lesere, der livet og døden i større eller mindre grad har vist virkningen av bokas lærdommer og eksempler.

* * *

Samuel Johnson:[7] Det som mest vitner om verdien av «En pilegrims vandring», er at boka har vunnet så alminnelig og varig bifall. Det finnes knapt noen bok som kan stilles ved siden av den når det gjelder alminnelig og utbredt popularitet. Den er ikke bare oversatt til flere europeiske språk,[8] men det har knapt gått et år siden den kom ut, uten at publikum har krevd et nytt opplag.

* * *

Coleridge:[9] Nest etter Bibelen kjenner jeg, så langt min evne og erfaring rekker, ingen bok som så trygt kan anbefales som «En pilegrims vandring». Den lærer og omfatter hele den frelsende sannhet i Jesus Kristus.

[6] James Montgomery, engelsk dikter, født 1771, død 1854. Han skrev blant annet «The West Indies», der han hyller avskaffelsen av slaveriet, «The World before the Flood», «Greenland» og «The Pelican Island». Alt han skrev, utmerker seg ved varm gudsfrykt og fin sans for naturen. (Oversetterens merknad i 1898-utgaven.)

[7] Engelsk forfatter, født 1709, død 1784. Han har størst betydning som leksikograf – hovedverket hans, en ordbok over det engelske språket, kom ut i 1755 og gjelder i det store og hele som et mønster i sitt slag – og som kritiker, der han hadde betydelig innflytelse. (Oversetterens merknad i 1898-utgaven.)

[8] Siden dr. Johnsons tid er tallet på språk økt, så boka nå leses på over tretti språk. (Oversetterens merknad i 1898-utgaven.)

[9] Samuel Taylor Coleridge, en av Englands framragende diktere i begynnelsen av det nittende århundre, født 1772, død 1834. Han regnes til den såkalte «Lake School». Blant hans mest ansette verk er romansen «Genevieve», tragedien «Remorse», den poetiske fortellingen «Christabel» og balladen «The Ancient Mariner». (Oversetterens merknad i 1898-utgaven.)

Første del, kapittel 1: Kristen forlater Fordervelsens by

Fremstilt i en lignelse om en drøm.

Mens jeg vandret gjennom denne verdens ørken, kom jeg til et sted der det var en hule.[1] Der la jeg meg ned for å sove, og mens jeg sov, drømte jeg en drøm. Jeg drømte, og se, jeg så en mann som sto et sted, kledd i filler. Han sto med ansiktet vendt bort fra sitt eget hus, med en bok i hånden og en stor bør på ryggen (Jes 64,5; Luk 14,33; Sal 38,5; Hab 2,2).

Mens jeg så på, åpnet han boka og begynte å lese i den. Og mens han leste, gråt han og skalv. Til slutt klarte han ikke lenger å holde angsten tilbake. Han satte i et klagende skrik og sa: «Hva skal jeg gjøre?» (Apg 2,37; 16,30)

I denne tilstanden gikk han hjem. Der tok han seg sammen så godt han kunne, for at hustruen og barna ikke skulle merke hvor tungt han hadde det. Men han kunne ikke tie lenge, for uroen hans vokste mer og mer. Til slutt åpnet han hjertet sitt for hustruen og barna og begynte å tale til dem:

«Min kjære hustru, og dere, mine inderlig elskede barn: Jeg, deres kjære venn, er helt fortapt på grunn av en byrde som ligger tungt på meg. Dessuten har jeg fått vite for visst at denne byen vår skal brennes opp av ild fra himmelen. I den forferdelige ødeleggelsen skal både jeg og du, min hustru, og dere, mine kjære små, omkomme ynkelig – hvis det da ikke finnes en vei vi kan bli reddet på. Den veien kjenner jeg ennå ikke.»

Da slekten og familien hans hørte dette, ble de svært redde. Det var slett ikke fordi de trodde at det han hadde fortalt, var sant, men fordi de mente at han var i ferd med å miste forstanden. Da det led mot kveld, skyndte de seg derfor å få ham i seng. De håpet at søvnen skulle roe ned det urolige sinnet hans. Men natten var like urolig for ham som dagen. I stedet for å sove lå han og sukket og gråt.

Straks det var blitt morgen, spurte de hvordan det sto til med ham. «Verre og verre,» svarte han, og han begynte å tale til dem igjen. Men de ble forherdet og bare spottet. Nå mente de at de kunne drive grillene ut av ham ved å være strenge og harde mot ham. Snart skjelte de ham ut, snart lo de av ham, og noen ganger lot de som om de slett ikke brydde seg om ham.

[1] Bunyan skrev i margen at hulen er fengselet – han skrev boka i fengselet i Bedford.

Derfor trakk han seg tilbake til kammeret sitt. Der kunne han i fred be for dem og sørge over dem og klage over sin egen elendighet. Nå og da gikk han også alene ut på markene, og der leste han og ba. Slik gikk det i flere dager.

En gang da han gikk ute på markene, så jeg at han som vanlig leste i boka si og var dypt bekymret. Mens han leste, brøt han ut som før og ropte: «Hva skal jeg gjøre for å bli frelst?»

Jeg så også at han kastet blikket hit og dit, som om han ville løpe. Men han ble stående, for han visste ikke hvilken vei han skulle ta – det kunne jeg merke. Da så jeg at en mann som het Evangelist, kom bort til ham og spurte: «Hvorfor roper du?»

«Jeg ser av denne boka som jeg holder i hånden,» svarte han, «at jeg er dømt til å dø, og deretter skal jeg komme for dommen (Hebr 9,27). Jeg kjenner at jeg ikke er villig til det første (Job 16,22), og at jeg ikke er rede til det siste (Esek 22,14).»

«Hvorfor er du ikke villig til å dø,» spurte Evangelist, «når dette livet er så fullt av ulykker?»

Mannen svarte: «Fordi jeg er redd for at byrden på ryggen min skal trykke meg dypere ned enn graven, så jeg faller i helvete (Jes 30,33). Og er jeg ikke rede til å gå i fengsel, så er jeg vel heller ikke rede til å gå til dommen og derfra til straffen. Det er tanken på alt dette som får meg til å rope.»

«Når det står slik til med deg,» sa Evangelist, «hvorfor står du da stille?»

«Fordi jeg ikke vet hvor jeg skal gå,» svarte han.

Da ga Evangelist ham en pergamentrull. På den sto det skrevet: «Flykt fra den kommende vrede!» (Matt 3,7)

Mannen tok imot pergamentet og leste det. Deretter så han svært oppmerksomt på Evangelist og sa: «Hvor skal jeg flykte?»

Da pekte Evangelist ut over en vid slette og sa: «Ser du den trange port der borte?» (Matt 7,13–14)

«Nei,» svarte mannen.

«Ser du da det skinnende lyset der borte?» spurte Evangelist (Sal 119,105; 2 Pet 1,19).

«Ja, jeg synes jeg ser det,» sa han.

«Hold øynene på dette lyset og gå rett dit,» sa Evangelist. «Da får du se porten. Og når du banker på, skal du få vite hva du må gjøre.»

Nå så jeg i drømmen min at mannen begynte å løpe. Han var ikke kommet langt fra sin egen dør før hustruen og barna oppdaget det. De begynte å rope etter ham at han måtte komme tilbake. Men mannen stakk fingrene i ørene og løp av sted mens han ropte: «Liv! Liv! Evig liv!» (Luk 14,26) Han så seg altså ikke tilbake, men skyndte seg alt han kunne mot midten av sletta (1 Mos 19,17).

Også naboene kom ut for å se ham flykte (Jer 20,10). Mens han løp, hånte noen ham, andre truet, og atter andre ropte etter ham at han måtte snu. Blant dem var det to som bestemte seg for å hente ham tilbake med makt. Den ene het Hardnakket, og den andre het Føyelig.

Mannen hadde nå fått et godt forsprang. Men de to var fast bestemt på å sette etter ham, så de skyndte seg av sted og hadde snart tatt ham igjen.

«Hvorfor kommer dere, naboer?» spurte mannen.

«For å overtale deg til å bli med oss tilbake,» sa de.

«Det kan aldri skje,» svarte han. «Dere bor jo i Fordervelsens by – der er jeg også født, det ser jeg nå. Og dør dere der, før eller siden, skal dere synke dypere enn graven, ned til et sted som brenner med ild og svovel. Nei, gode naboer, la dere heller si og bli med meg.»

Hardnakket: Hva? Og forlate familien og vennene våre og alt vi eier?

«Ja,» svarte Kristen – for det var navnet hans. «For alt det dere forlater, er ikke verdt å sammenligne med det minste grann av det jeg søker å få (2 Kor 4,17). Og blir dere med meg, skal dere få det samme som jeg. For der jeg går, er det nok og mer enn nok til oss alle (Luk 15,17). Bare bli trygt med, så får dere prøve om det jeg sier, er sant.»

Hardnakket: Hva er det egentlig du søker, siden du forlater hele verden for å finne det?

Kristen: Jeg søker «en arv som er uforgjengelig og uflekket og uvisnelig» (1 Pet 1,4). Den er gjemt i himmelen og blir tatt vare på der (Hebr 11,16), og til fastsatt tid skal den bli gitt til dem som søker den av hele sitt hjerte. Har du lyst, så les om det i boka mi.

Hardnakket: Tøys! Vekk med boka di! Blir du med tilbake eller ikke?

Kristen: Nei, på ingen måte, for jeg har lagt hånden på plogen (Luk 9,62).

Hardnakket: Kom da, nabo Føyelig, la oss snu og gå hjem uten ham. Det finnes jo nok av slike forskrudde hoder. Når de først har fått noe for seg, er de klokere i egne øyne enn sju som svarer med forstand (Ordsp 26,16).

Føyelig: Ikke gjør narr av ham. Hvis det virkelig er sant det den gode Kristen sier, kan ingen tvile på at det han søker, er langt bedre enn det vi har. Ja, for min del har jeg hjertens lyst til å bli med naboen min.

Hardnakket: Hva! Enda flere dårer! Hør på meg og gå tilbake. Hvem vet hvor et slikt vanvittig menneske vil føre deg? Gå tilbake, gå tilbake, og vær klok.

Kristen: Nei, bli heller med, nabo Føyelig. Det jeg talte om, kan virkelig bli vårt, og langt større herlighet i tillegg. Tror du meg ikke, så les om det i denne boka. At det som står skrevet her, er sant, har han som skrev den, stadfestet med sitt eget blod (Hebr 9,17–22; 13,20).

Føyelig: Vel, nabo Hardnakket, nå begynner jeg å bestemme meg. Jeg vil gå med denne gode mannen og ta sjansen sammen med ham. Men, kjære venn, kjenner du veien til det stedet vi lengter etter?

Kristen: En mann som heter Evangelist, ba meg skynde meg til en liten port der borte. Der skal vi få nærmere beskjed om veien.

Føyelig: Kom da, gode nabo, la oss se til å komme av sted.

Så gikk de av sted sammen.

Hardnakket: Og jeg går hjem igjen. Jeg ville være en tosk om jeg slo følge med slike svermere som har latt seg innbille noe.

Nå så jeg i drømmen min at mens Hardnakket gikk hjem, gikk Kristen og Føyelig og snakket sammen over sletta. Slik begynte samtalen deres:

Kristen: Nå, nabo Føyelig, hvordan står det til? Jeg er glad du har bestemt deg for å bli med. Hadde Hardnakket bare kjent makten og redselen i det usynlige slik jeg har kjent den, ville han ikke så lett ha snudd ryggen til oss.

Føyelig: Vel, nabo Kristen, siden det bare er oss to her, så fortell meg mer om hva som finnes der vi skal hen, og hvordan vi skal få nyte det.

Kristen: Jeg kan bedre fatte det i tankene enn sette ord på det. Men siden du så gjerne vil vite det, skal jeg lese om det i boka mi.

Føyelig: Og du tror altså at det som står i boka di, virkelig er sant?

Kristen: Ja, så visst, for den er skrevet av ham «som ikke kan lyve» (Tit 1,2).

Føyelig: Vel, hva finnes der da?

Kristen: Der er et rike uten ende som vi skal bo i, og et evig liv som skal gis oss, så vi kan bo i dette riket for alltid (Jes 45,17; Joh 10,28–29).

Føyelig: Godt. Og hva mer?

Kristen: Der er kroner av herlighet som skal gis oss, og klær som skal få oss til å skinne som solen på himmelhvelvingen (2 Tim 4,8; Åp 3,4; Matt 13,43).

Føyelig: Det høres svært godt ut. Og hva annet?

Kristen: Der skal det ikke være gråt og sorg mer, for han som eier stedet, skal tørke hver tåre fra øynene våre (Jes 25,8; Åp 7,17; 21,4).

Føyelig: Og hvem skal vi få være sammen med der?

Kristen: Der skal vi være sammen med serafer og kjeruber, skapninger så strålende at øynene dine blir blendet når du ser på dem. Der skal vi også møte tusener på tusener som har gått foran oss. Ingen av dem har noe ondt i seg, men alle er kjærlige og hellige. Hver og en av dem vandrer for Guds ansikt og står for ham, godtatt av ham for alltid (1 Tess 4,16–17; Åp 5,11).

Kort sagt: Der skal vi få se de eldste med gullkronene sine (Åp 4,4), og de hellige jomfruene med gullharpene sine (Åp 14,1–5). Der skal vi få se mennesker som verden hogg i stykker, brente på bålet, lot ville dyr ete eller druknet i havet – alt fordi de elsket stedets Herre. Alle er de salige og kledd i udødelighet som i en kappe (Joh 12,25; 2 Kor 5,2.4).

Føyelig: Det du forteller meg, er nok til å fylle hjertet med fryd. Men er det sikkert at vi kan få alt dette? Hvordan skal vi få del i det?

Kristen: Herren, han som styrer landet, har skrevet om det i denne boka. Hovedinnholdet er dette: Hvis vi virkelig vil ha det, vil han gi oss det for intet (Jes 55,1–2; Joh 6,37; 7,37; Åp 21,6; 22,17).

Føyelig: Kjære venn, det er en ubeskrivelig glede å høre. La oss skynde oss!

Kristen: Dessverre kan jeg ikke gå så fort som jeg vil, på grunn av byrden på ryggen min.

Nå så jeg i drømmen min at akkurat da de var ferdige med denne samtalen, kom de til en svært stygg myr midt på sletta. De så seg ikke for, og begge falt plutselig uti. Myra heter Forsakthet. Her veltet de seg rundt en god stund og ble forferdelig tilsølte. Og Kristen, som hadde den tunge børen på ryggen, begynte å synke i gjørma.

Føyelig: Å, nabo Kristen, hvor er vi nå?

Kristen: Det vet jeg virkelig ikke.

Da ble Føyelig harm og sa vredt til reisefellen sin: «Er dette den saligheten du har snakket om hele tiden? Når vi får så mye uhell alt i begynnelsen av vandringen, hva kan vi ikke da vente oss før vi kommer fram? Slipper jeg bare levende ut herfra, kan du godt beholde det herlige landet for deg selv.»

I det samme gjorde han noen fortvilte tak og kom seg opp av gjørma på den siden av myra som lå nærmest hans eget hus. Så gikk han sin vei, og Kristen så ham ikke mer.

Slik ble Kristen alene igjen i myra og måtte klare seg så godt han kunne. Likevel prøvde han å kjempe seg bort til den siden som lå lengst fra hans eget hus og nærmest den trange port. Men han kom seg ikke opp på grunn av byren på ryggen. Da så jeg i drømmen min at en mann som het Hjelp, kom til ham og spurte hva han gjorde der.

«Herre,» sa Kristen, «en mann som heter Evangelist, som jeg nettopp møtte, sa at jeg måtte gå denne veien til porten der borte for å slippe unna den kommende vrede. Men som du ser, har jeg vært så uheldig å falle i myra her.»

Hjelp: Men hvorfor så du deg ikke bedre om etter trinnene?

Kristen: Frykten jaget meg så hardt at jeg flyktet alt jeg kunne den korteste veien, og så falt jeg uti.

«Gi meg hånden din,» sa Hjelp. Kristen gjorde det, og Hjelp dro ham opp, satte ham på fast grunn og ba ham gå videre på veien sin (Sal 40,3).

Da gikk jeg bort til ham som hadde dratt Kristen opp av myra, og sa: «Si meg: Veien fra Fordervelsens by til porten der borte går jo rett hit. Hvorfor blir ikke dette stedet gjort i stand, så de stakkars vandrerne kan gå her tryggere?»

Han svarte: «Denne bløte myra kan ikke gjøres i stand. Hit renner alt skummet og skitten som følger med når et menneske blir overbevist om synd, og derfor kalles den Forsakthetens myr. For hver gang synderen får øynene opp for sin elendige tilstand, våkner det alle slags frykt, tvil og engstelige bekymringer i sjelen hans. Alt dette samler seg på dette stedet og blir liggende. Det er derfor grunnen her er så dårlig.

Det er likevel ikke kongens vilje at dette stedet skal forbli så dårlig (Jes 35,3–4). Etter befaling fra hans majestets oppsynsmenn har arbeiderne hans nå i mange hundre år arbeidet med dette stykket for å se om grunnen kunne gjøres bedre.

Jeg vet selv at myra har slukt minst tjue tusen vognlass – ja, millioner – av sunne lærdommer. De er blitt ført hit til alle tider og fra alle kanter av kongens rike, og etter kyndige folks dom er de det aller beste materialet til å gi stedet god grunn, om det i det hele tatt lar seg gjøre.

Men det er fremdeles Forsakthetens myr, og det vil den nok fortsette å være, uansett hva som blir gjort med den. Riktignok har Lovgiveren latt legge ned noen gode og faste trinn rett over myra. Men noen ganger spyr stedet opp mye skitt, slik det gjerne skjer når været slår om. Da er trinnene knapt synlige. Og ser folk dem, så blir de svimle og trår ved siden av, slik at de faller ned i gjørma likevel, trass i trinnene. Men når de først er kommet inn gjennom porten, er grunnen god.» (1 Sam 12,23)

Nå så jeg i drømmen min at Føyelig alt var kommet hjem, og at naboene skyndte seg å besøke ham. Noen mente han hadde vært klok som snudde før det var for sent. Andre kalte ham en våghals fordi han hadde slått følge med Kristen. Og atter andre hånte ham og kalte ham feig: «Hadde jeg først begynt på noe slikt,» sa de, «så ville jeg sannelig ikke vist meg som en redd stakkar som ga opp straks det ble litt vanskelig.»

Alt dette måtte Føyelig finne seg i, og han satt helt motfallen blant dem. Men til slutt fikk han mer mot og forsvarte seg. Da lot de ham være i fred og begynte i stedet å spotte og baktale stakkars Kristen. Så mye om Føyelig.

Mens Kristen nå vandret av sted alene, fikk han langt borte øye på en som kom rett over markene for å møte ham. Det traff seg slik at de møttes akkurat der veiene krysset hverandre. Mannen som møtte ham, het herr Verdsligvis. Han bodde i byen Kjødelig Klokskap, en svært stor by, ikke så langt fra Kristens hjemsted.

Denne herr Verdsligvis hadde hørt om Kristen. At Kristen hadde dratt fra Fordervelsens by, hadde nemlig vakt stor oppsikt og var blitt kjent overalt, ikke bare i selve byen, men også mange andre steder, der folk alt hadde begynt å snakke om det. Da han nå så hvor tungt Kristen gikk, og hørte ham sukke og stønne, gjettet han at dette måtte være mannen. Så tok han ham i tale:

Verdsligvis: Hva skal dette bety, gode mann? Hvor skal du med den store byren?

Kristen: Ja, du kan godt si stor byr – så stor, synes jeg, som noen stakkar noen gang har slept på. Og siden du spør hvor, så skal jeg fortelle deg at jeg skal til den trange port. Jeg har hørt at der skal det være noen som kan si meg hvor jeg kan bli kvitt den tunge byrden min.

Verdsligvis: Har du hustru og barn?

Kristen: Ja, men denne byrden tynger meg så hardt at jeg ikke kan glede meg over dem slik som før. Det er som om jeg ikke hadde noen (1 Kor 7,29).

Verdsligvis: Vil du høre på meg om jeg gir deg et råd?

Kristen: Ja, gjerne, hvis det er godt, for jeg trenger virkelig et godt råd.

Verdsligvis: Hør da. Det beste du kan gjøre, er å se til å bli kvitt byrden din så snart som mulig, og det på hvilken som helst måte. For før det får du aldri ro i sinnet. Og før det kan du heller ikke nyte godt av de velsignelsene Gud har gitt deg.

Kristen: Å bli kvitt den tunge byrden min er nettopp det jeg søker. Men jeg klarer ikke å få den av meg selv, og i mitt hjemland finnes det heller ingen som har kraft til å løfte den av skuldrene mine. Derfor går jeg denne veien, som sagt, for å bli kvitt byrden min.

Verdsligvis: Hvem har sagt at du skulle gå denne veien for å bli kvitt byrden din?

Kristen: En som virket på meg som en svært høy og ærverdig mann. Navnet hans er Evangelist, så vidt jeg husker.

Verdsligvis: Ve over ham for det rådet! Det finnes ingen farligere og mer møysommelig vei i verden enn den han har vist deg til. Det skal du snart nok få erfare hvis du lar deg lede av rådet hans. Du har alt vært ute for et og annet,

kan jeg se. Skitten fra Forsakthetens myr sitter på deg. Men denne myra er bare begynnelsen på alle de vanskelighetene som venter dem som går videre på denne veien.

Tro meg, jeg er eldre enn du. Jeg sier deg for visst at du vil utsette deg for alle slags strev og farer – og det til liten nytte: sult, tørst, nakenhet, sverd, løver, slanger, mørke, kort sagt død og fordervelse. At dette er sant, kan ingen tvile på, for mange vitner har stadfestet det. Og hvorfor skulle et menneske styrte seg selv og sine i ulykke fordi han blindt adlyder en fremmed?

Kristen: Det er sant nok, herre. Men byrden jeg bærer på, er langt mer skremmende for meg enn alt det du har regnet opp. Kunne jeg bare til slutt bli fri for den, tror jeg ikke jeg ville grue meg for noe som måtte møte meg på veien.

Verdsligvis: Si meg, hvordan gikk det til at du fikk denne byrden?

Kristen: Ved å lese i denne boka som jeg har her i hånden.

Verdsligvis: Det kunne jeg tenke meg. Det har gått deg som så mange andre enfoldige mennesker. De befatter seg med ting som er altfor høye for forstanden deres, og til slutt vet de verken ut eller inn. Og grublingen deres gjør dem ikke bare uskikket til arbeidet sitt – slik det er med deg, kan jeg merke – men den driver dem også ut i alle slags fortvilte vågestykker for å få noe, de vet ikke selv hva.

Kristen: Jeg vet godt hva jeg vil ha. Det er å bli fri for byrden min.

Verdsligvis: Men hvorfor vil du for enhver pris søke befrielse på denne veien, når du nå ser hvor mye strev og fare den fører med seg? Særlig når jeg – hadde du bare tålmodighet til å høre meg ut – kunne vise deg hvordan du lett kan få det du lengter etter, uten å utsette deg for farene du ganske sikkert vil møte på denne veien. Ja, midlet ligger like for hånden. Og jeg kan legge til at du ikke bare vil kunne vandre trygt og ubekymret, men også vil møte mye godhet og vennlighet underveis.

Kristen: Å, kjære deg, la meg få høre mer om dette!

Verdsligvis: Ja, det skal du få. I landsbyen der borte – den heter Sedelighet – bor det en herre som heter Lovmessig. Han er en svært forstandig mann med godt navn og rykte, høyt aktet av alle. Han er særlig dyktig til å hjelpe folk av med slike byrder som din. Ja, han har gjort mye godt på den måten, det vet jeg selv. Han kan også helbrede dem som er blitt litt forvirret i hodet av byrdene sine.

Til ham kan du trygt gå, som sagt, og han vil nok snart hjelpe deg. Huset hans ligger ikke langt herfra. Og skulle han tilfeldigvis ikke være hjemme selv, så har han en sønn som heter Dannelse, en gjev ung mann. Mellom oss sagt kan han gjøre det like godt som den gamle herren selv. Gå bare rett til ham, så finnes det nok råd for deg.

Ja, skulle du ikke ha lyst til å vende tilbake til ditt gamle hjem – og det vil jeg ikke akkurat råde deg til – så trenger du bare å sende bud etter hustruen og barna dine, så de kan komme til deg i denne landsbyen. Der kan du leie det husrommet du trenger, til en rimelig pris, for akkurat nå står flere hus tomme. Mat kan du også få, både billig og god.

Og det som vil glede deg enda mer: Du kommer til å omgås hederlige folk, bli aktet og æret og leve et behagelig liv i ett og alt.

Nå ble Kristen noe tvilrådig. Men snart tenkte han ved seg selv: «Er det virkelig sant det denne herren sier, da gjør jeg klokest i å følge rådet hans.» Så vendte han seg til Verdsligvis med dette spørsmålet:

Kristen: Si meg, gode herre, hvor går veien til denne gode mannens hus?

Verdsligvis: Ser du det fjellet der borte?

Kristen: Ja, svært tydelig.

Verdsligvis: Du må gå rett dit, og det første huset du kommer til, er hans.

Nå forlot Kristen veien for å gå til Lovmessigs hus og søke hjelp. Men se, da han kom nær fjellet, syntes han det var så høyt, og siden som vendte mot veien, hang så langt utover, at han ikke våget å gå lenger. Han var redd fjellet skulle styrte ned over ham. Derfor ble han stående der han var, og visste ikke hva han skulle gjøre. Han syntes også at byrden han bar, nå var tyngre enn da han var på veien.

Dessuten for det ildsluer ut av fjellet, og Kristen var redd for å bli fortært av dem (2 Mos 19,16.18). Han ble derfor svært forferdet og skalv av frykt (Hebr 12,21).

Nå begynte han bittert å angre på at han hadde lyttet til rådet til Verdsligvis. I det samme fikk han øye på Evangelist, som kom rett mot ham. Da Kristen så ham, begynte han å rødme av skam. Evangelist kom nærmere og nærmere. Da han var kommet helt bort til Kristen, ble ansiktet hans alvorlig og truende, og han spurte: «Hva gjør du her, Kristen?»

Kristen hadde ikke noe svar på dette spørsmålet og sto taus foran ham. Da sa Evangelist videre:

Evangelist: Er ikke du den mannen jeg fant utenfor murene til Fordervelsens by, der du sto og ropte?

Kristen: Jo, kjære herre, jeg er den mannen.

Evangelist: Viste jeg deg ikke veien til den lille, trange porten?

Kristen: Jo, kjære herre.

Evangelist: Hvordan kan det da ha seg at du så fort har forlatt veien? For nå er du ikke på rett vei.

Kristen: Straks jeg var kommet over Forsakthetens myr, møtte jeg en mann som fortalte meg at det i landsbyen der borte bodde en som kunne befri meg for byrden min. Og jeg lot meg overtale.

Evangelist: Hva slags mann var det?

Kristen: Han så ut til å være en svært fornem mann. Han snakket lenge med meg og fikk meg til slutt til å gi etter. Slik er jeg kommet hit. Men da jeg fikk se dette fjellet, som henger så farlig ut over veien, stanset jeg straks. Jeg var redd det skulle styrte ned og begrave meg.

Evangelist: Hva sa denne mannen til deg?

Kristen: Han spurte meg hvor jeg skulle, og det fortalte jeg ham.

Evangelist: Hva sa han da?

Kristen: Han spurte om jeg hadde familie. Jeg svarte ja, men sa at byrden jeg bærer på ryggen, tynget meg så hardt at jeg ikke kunne glede meg over dem slik som før.

Evangelist: Og hva sa han til det?

Kristen: Han rådet meg til å skille meg av med byrden min så fort som mulig. Jeg sa at det var nettopp befrielse fra den jeg søkte, og at jeg derfor skulle til porten der borte for å få vite mer om hvordan jeg kunne komme til befrielsens sted.

Da sa han at han kunne vise meg en langt kortere og lettere vei, der man ikke var så utsatt for farer og strev som på den veien du, herre, har vist meg. Hvis jeg fulgte den, ville jeg komme til et hus der det bor en mann som forstår seg på å hjelpe folk av med slike byrder.

Jeg trodde ham og forlot veien du viste meg, og kom hit. Jeg tenkte at jeg kanskje snart kunne bli fri for byrden min. Men da jeg kom hit og så hvordan det virkelig sto til, stanset jeg, som sagt, av frykt for faren. Og nå vet jeg ikke hva jeg skal gjøre.

Evangelist: Vent litt, så skal du få høre Guds ord.

Kristen ble stående og skalv. Da sa Evangelist:

«Se til at dere ikke avviser ham som taler! For unnslapp ikke de som avviste ham som talte på jorden, hvor meget mindre skal da vi unnslippe om vi vender oss fra ham som taler fra himmelen» (Hebr 12,25).

Han sa videre: «Men den rettferdige av tro, skal leve. Og dersom han unndrar seg, har min sjel ikke behag i ham» (Hebr 10,38).

Dette forklarte han slik: «Du er mannen som er i ferd med å styrte seg i denne ulykken. Du har begynt å forkaste den Høyestes råd og å trekke foten tilbake fra fredens vei – nesten til din egen fortapelse.»

Da falt Kristen som død ned for føttene hans og ropte: «Ve meg, ve meg, for jeg er fortapt!»

Men Evangelist tok ham i høyre hånd og sa: «All synd og spott skal menneskene få forlatelse for» (Matt 12,31; Mark 3,28). «Vær ikke vantro, men troende!» (Joh 20,27) Da begynte Kristen å kvikne litt til igjen, men han ble stående og skjelve foran Evangelist som før.

Evangelist talte videre: «Gi nå bedre akt på det jeg sier til deg. Jeg skal vise deg hvem det var som bedro deg, og hvem det var han sendte deg til.

Mannen som møtte deg, heter Verdsligvis, og det med rette. For det første har han bare sans for denne verdens lære (1 Joh 4,5) – derfor går han alltid i kirken i byen Sedelighet. For det andre elsker han denne læren høyest fordi den sparer ham for korset (Gal 6,12). Og fordi han har et slikt kjødelig sinn, prøver han alltid å hindre folk i å vandre på mine veier, enda de alene er de rette.

I denne mannens råd er det særlig tre ting du må avsky av hele ditt hjerte: For det første at han førte deg bort fra veien. For det andre at han prøvde å gjøre korset forhatt for deg. Og for det tredje at han satte deg på den veien som fører til døden.

For det første må du avsky at han fikk deg bort fra den rette veien, ja, at du selv gikk med på det. For med det forkastet du Guds råd for å høre på en Verdsligvis.

Herren sier: ‹Strid for å komme inn gjennom den trange port› (Luk 13,24)[2] – den porten jeg har vist deg til. ‹For trang er den porten, og smal er den veien som fører til livet, og få er de som finner den› (Matt 7,14). Nå har denne onde mannen klart å føre deg bort fra veien til den trange porten og bringe deg nær fortapelsen.

Avsky derfor rådet hans i ett og alt, og avsky deg selv fordi du hørte på ham.

For det andre må du avsky at han prøvde å gjøre korset forhatt for deg. For det står skrevet at du skal sette det høyere enn skattene i Egypt (Hebr 11,25–26). Dessuten har herlighetens konge sagt: ‹Den som finner sitt liv, skal miste det› (Matt 10,39; Joh 12,25). Og: ‹Om noen kommer til meg, og ikke hater sin far og mor og kone og sine barn og brødre og søstre, ja, også sitt eget liv, da kan han ikke være min disippel› (Luk 14,26).

Derfor sier jeg deg: Vil noen få deg til å tro at nettopp det som Sannheten har sagt er nødvendig til evig liv, skal bli din død, så er det bare bedrag. En slik lære må du avsky.

For det tredje må du avsky at han satte deg på den veien som fører til døden. Og tenk så på hvem denne Verdsligvis sendte deg til, og hvor lite denne personen i virkeligheten makter å befri deg for byrden din.

Han som du skulle søke hjelp hos, heter Lovmessig. Han er sønn av trellkvinnen, hun som nå er i trelldom med barna sine. I billedlig forstand er hun dette Sinai-fjellet (Gal 4,21–27) som du var redd skulle styrte ned over deg. Når hun selv og barna hennes er i trelldom, hvordan kan du da vente at de skal kunne gjøre deg fri?

Denne Lovmessig er derfor slett ikke i stand til å hjelpe deg av med byrden din. Han har aldri ennå hjulpet noen av med byrden, og det er ikke den minste mulighet for at han noen gang vil klare det. Ingen blir rettferdiggjort av lovgjerninger. Derfor kan heller ikke noe levende menneske bli kvitt byrden sin ved lovgjerninger.

Denne Verdsligvis er altså en fremmed, og Lovmessig en bedrager. Og sønnen hans, Dannelse, er en hykler, trass i den fine oppførselen og de smiskende ordene sine, og han kan ikke hjelpe deg det minste. Tro meg, alt snakket til disse tåpelige menneskene gikk bare ut på å narre deg fra frelsen din ved å lokke deg bort fra den veien jeg viste deg.»

Så ropte Evangelist med høy røst til himmelen om å stadfeste det han hadde sagt. I det samme kom det ord og ild ut av fjellet som stakkars Kristen sto under, så håret reiste seg på hodet hans. Dette var ordene: «For alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse, for det er skrevet: Forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det» (Gal 3,10).

Nå ventet Kristen ikke annet enn døden og begynte å jamre seg sårt. Han forbannet til og med den stunden han møtte Verdsligvis, og kalte seg selv tusen ganger en dåre fordi han hadde fulgt rådet hans. Han skammet seg også dypt når han tenkte på at denne mannens grunner, som bare kom fra kjødet, skulle

[2] NB: «Strid for å komme inn gjennom den trange døren!».

ha hatt slik makt over ham at de fikk ham til å forlate den rette veien. Full av uro over feiltrinnene sine vendte han seg til Evangelist og spurte:

Kristen: Hva mener du, gode herre? Er det ennå håp? Kan jeg nå vende om og gå til den trange port? Blir jeg ikke avvist og sendt skamfull tilbake derfra? Jeg angrer bittert at jeg hørte på rådet til denne mannen. Men kan min synd bli tilgitt?

Evangelist: Din synd er riktignok svært stor. For med den har du gjort deg skyldig i to onde ting: Du har forlatt den veien som er god, og du har gjort det for å gå på forbudte stier. Likevel vil mannen ved porten ta imot deg, for han vil menneskene vel. Men vokt deg for all del for å forlate veien igjen, så du ikke går til grunne på veien, «for snart kunne hans vrede bli opptent» (Sal 2,12).

Første del, kapittel 2: Kristen ved porten og hos Fortolkeren

Så gjorde Kristen seg klar til å gå tilbake. Evangelist omfavnet ham hjertelig, smilte vennlig og ba Gud være med ham på reisen. Da skyndte Kristen seg av sted. Han snakket ikke med noen han møtte underveis, og han brydde seg ikke engang om å svare dem som ville snakke med ham. Han gikk som en som hele tiden trår på forbudt grunn, og han turde slett ikke tro seg utenfor fare før han var kommet inn igjen på den veien han hadde forlatt etter herr Verdsligvis' råd.

Slik kom Kristen endelig fram til porten. Over porten sto det skrevet: «Den som banker på, skal det bli lukket opp for.» (Matt 7,8)

Han banket derfor på mange ganger og sa:

«Får jeg nå komme inn? Vil han der inne
for meg, en stakkar, lukke opp sin dør?
Kan jeg, uverdig, jeg som våget før
å trosse ham, ennå hans nåde finne?
Å, da skal jubel strømme på min tunge,
og evig, evig skal jeg prisen sjunge.»

Om en stund kom det en alvorlig mann som het Godvillig, til porten. Han spurte hvem det var som banket, hvor han kom fra, og hva han ville.

Kristen: Her ser du en stakkars synder med en tung byrde. Jeg kommer fra Fordervelsens by, men er på vei til Sions berg for å slippe unna den kommende vrede. Jeg har fått høre at veien dit går gjennom denne porten, og derfor vil jeg gjerne vite om du vil slippe meg inn.

Godvillig: Ja, av hele mitt hjerte.

Og i det samme åpnet han porten.

Da Kristen skulle til å gå inn, dro Godvillig ham raskt til seg.

«Hva skal dette bety?» spurte Kristen.

Godvillig svarte: «Et lite stykke fra denne porten er det bygd en svært sterk borg, og der er Be'elsebul kommandant. Derfra skyter både han og folkene hans piler etter alle som kommer til denne porten, for om mulig å drepe dem før de slipper inn.»

Da sa Kristen: «Jeg gleder meg, men jeg skjelver på samme tid.»

Så snart han var kommet trygt inn, spurte portneren hvem som hadde vist ham dit.

Kristen: Evangelist ba meg gå hit og banke på, slik jeg har gjort. Han sa også at du, gode herre, kunne gi meg nærmere beskjed om hva jeg skal gjøre.

Godvillig: Det står en dør åpen for deg, og ingen kan lukke den. (Åp 3,8)

Kristen: Nå begynner jeg å høste frukten av strevet mitt.

Godvillig: Men hvordan kan det ha seg at du er her alene?

Kristen: Fordi ingen av vennene mine eller dem jeg kjente, så den faren vi alle var i – bare jeg.

Godvillig: Var det noen som visste at du reiste hit?

Kristen: Ja, min hustru og mine barn fikk øye på meg da jeg gikk bort fra Fordervelsens by, og de ropte etter meg at jeg skulle vende om. Så kom flere av naboene mine til og ropte det samme. Men jeg bare stakk fingrene i ørene og skyndte meg av sted alt jeg kunne.

Godvillig: Men var det ingen som fulgte etter deg for å overtale deg til å gi opp det du hadde satt deg fore?

Kristen: Jo, både Hardnakket og Føyelig. Men så snart Hardnakket merket at han ikke fikk det til, gikk han hånende tilbake. Føyelig fulgte likevel med et lite stykke.

Godvillig: Men hvorfor ville han ikke bli med hele veien?

Kristen: Vi gikk sammen helt til vi kom til Forsakthetens myr. Der falt vi plutselig uti fordi vi ikke passet oss. Da mistet naboen min, Føyelig, motet og turde ikke gå lenger. Da han endelig hadde kavet seg opp på den siden som lå nærmest huset hans, sa han til meg at jeg for hans del gjerne kunne beholde det herlige landet for meg selv. Så gikk han sin vei og jeg min – han etter Hardnakket, og jeg hit til denne porten.

Godvillig: Å, stakkars mann! Er den himmelske herligheten så lite verdt for ham at han ikke vil utsette seg for noen få besværligheter for å vinne den?

Kristen: Det jeg har fortalt deg om Føyelig, er den rene sannhet. Men når du får høre alt om meg også, skal du nok se at jeg ikke er noe bedre enn ham. Riktignok gikk han tilbake til sitt eget hus, men jeg lot meg også overtale av en viss Verdsligvis og hans kjødelige grunner til å forlate den rette veien.

Godvillig: Å, fikk han tak i deg? Han ville vel at du skulle søke hjelp hos Lovmessig? De er begge store bedragere. Du fulgte vel ikke rådet hans?

Kristen: Jo, dessverre, delvis. Jeg gikk for å treffe Lovmessig. Men da jeg nesten var kommet fram til huset hans, syntes jeg at fjellet like ved hang så stygt ut over veien at jeg ikke turde gå videre. Jeg var redd det skulle styrte ned over meg.

Godvillig: Det fjellet har vært døden for mange, og det kommer til å bli det for enda flere. Det var godt du slapp å bli knust av det.

Kristen: Ja, jeg vet sannelig ikke hvordan det hadde gått med meg hvis ikke Evangelist igjen hadde kommet til meg i nøden. Det må ha vært Guds nåde som sendte ham, for ellers hadde jeg aldri kommet hit. Men nå er jeg kommet – slik som jeg er. Jeg hadde sannelig heller fortjent å omkomme ved det fjellet enn å stå her og snakke med deg. Å, for en nåde det er at jeg får lov til det!

Godvillig: Vi nekter ingen å komme inn her. Hva de enn har gjort før de kom hit, så blir de «slett ikke støtt ut». (Joh 6,37) Følg derfor med meg et lite stykke,

gode Kristen, så skal jeg fortelle deg litt om veien du må gå. Ser du den smale veien der rett foran deg? Den veien skal du ta. Den er anlagt av patriarkene, profetene, Kristus og hans apostler, og den er rett som en snor. Den veien skal du gå.

Kristen: Men finnes det ingen svinger eller sideveier der en fremmed lett kan gå seg vill?

Godvillig: Jo, det er mange veier som støter inn til den. Men de er alle både krokete og brede, så du kan lett kjenne igjen den rette, for den er rett og smal. (Matt 7,14)

Så så jeg i drømmen at Kristen spurte ham videre om han ikke kunne hjelpe ham å bli kvitt byrden han bar på ryggen. For ennå hadde han ikke fått den av seg, og uten hjelp kunne han heller ikke bli fri for den.

Godvillig svarte: «Byrden din må du bære med tålmodighet til du kommer til befrielsens sted. Der faller den av ryggen din av seg selv.»

Nå begynte Kristen å binde opp om lendene og gjøre seg klar til reisen. Da fortalte Godvillig ham at når han var kommet et stykke fra porten, ville veien føre ham rett forbi Fortolkerens hus. Der skulle han banke på, for der kunne han få se mange nyttige ting. Så tok Kristen farvel med vennen sin, og vennen ba Gud være med ham på reisen.

Kristen la i vei og gikk til han kom til Fortolkerens hus. Der banket han på mange ganger. Endelig kom det en til døren og spurte: «Hvem er det?»

Kristen: Det er en reisende. En god venn av husets herre har bedt meg ta inn her, til gagn for meg selv. Derfor vil jeg gjerne få snakke med herren selv.

Mannen ropte da på husbonden sin. Om en stund kom husbonden ut til Kristen og spurte hva han ville.

Kristen: Jeg kommer fra Fordervelsens by og er på vei til Sions berg. Mannen som står ved porten der veien begynner, sa til meg at hvis jeg tok inn her, kunne du vise meg utmerkede ting som ville være meg til stor hjelp på reisen.

Da sa Fortolkeren: «Kom inn, så skal jeg vise deg det som vil være til gagn for deg.»

Så ba han tjeneren sin tenne lys og sa til Kristen at han skulle følge med. Han førte ham inn i et rom som lå for seg selv, og ba tjeneren åpne en dør. Da så Kristen et bilde på veggen av en svært alvorlig mann. Slik så han ut: Øynene var løftet mot himmelen, i hånden hadde han den beste av alle bøker, og sannhetens lov var skrevet på leppene hans. Verden lå bak ryggen hans. Han sto som om han talte til menneskene, og en gullkrone hang over hodet hans.

Da spurte Kristen: «Hva betyr dette?»

Fortolkeren: Mannen du ser på bildet, er én blant tusen. Han kan avle barn (1 Kor 4,15), føde barn med smerte (Gal 4,19) og fostre dem opp selv når de er født. Du ser ham med øynene løftet mot himmelen, med den beste av alle bøker i hånden og sannhetens lov skrevet på leppene. Det skal vise deg at hans arbeid er å forklare dunkle ting for menneskene. Nettopp derfor ser du ham stå som om han talte til menneskene.

Du ser også at verden er kastet bak ham, og at en krone henger over hodet hans. Det betyr at han ser ned på og forakter det som hører dette livet til, fordi

han har sin glede i å tjene sin Herre. Til lønn skal han få ære og herlighet i den kommende verden.

Dette bildet har jeg vist deg først fordi mannen på bildet er den eneste som Herren over stedet du skal til, har gitt fullmakt til å hjelpe deg på alle vanskelige steder du kan møte underveis. Legg derfor nøye merke til det jeg har vist deg, og ta vare på det i hjertet ditt, så ingen av dem du møter på reisen, kan lede deg bort fra den rette veien og inn på den som fører ned til døden.

Så tok han Kristen i hånden og førte ham inn i en svært stor sal. Den var full av støv fordi den aldri ble feid. Da de hadde sett seg om en liten stund, ropte Fortolkeren på en mann og ba ham feie. Da han begynte, føk støvet slik rundt at Kristen nesten ble kvalt.

Da sa Fortolkeren til en tjenestepike som sto der: «Hent vann og stenk på gulvet.» Det gjorde hun, og så ble rommet feid og gjort ordentlig rent.

Kristen: Hva skal alt dette bety?

Fortolkeren: Denne salen er et bilde på et menneskehjerte som aldri er blitt helliget ved evangeliets søte nåde. Støvet er arvesynden og den indre fordervelsen som har smittet hele mennesket. Han som begynte å feie, er loven. Men hun som hentet vann og stenket på gulvet, er evangeliet.

Du så at straks den første begynte å feie, føk støvet overalt. Rommet ble ikke rent ved ham – du ble tvert imot nesten kvalt. Det skal vise deg at loven ikke renser hjertet for synd. Nei, den gjør synden levende, gir den kraft og får den til å vokse i sjelen. For loven avslører synden og forbyr den, men den gir ingen kraft til å overvinne den. (Rom 7,6; 1 Kor 15,56; Rom 5,20)

Og du så piken stenke vann på gulvet, og så ble det gjort ordentlig rent. Det skal vise deg dette: Slik som piken dempet støvet med vann, slik blir også synden overvunnet og kuet når evangeliet med sin søte og velgjørende virkning når inn til hjertet. Først da blir sjelen renset ved troen på det, og dermed skikket til bolig for Ærens konge. (Joh 15,2–3; Ef 5,26)

Videre så jeg i drømmen at Fortolkeren tok ham i hånden og førte ham inn i et lite kammer. Der satt det to små barn, hver på sin stol. Den eldste het Lidenskap, og den andre Tålmodighet. Lidenskap virket svært misfornøyd, men Tålmodighet var rolig og stille.

Da spurte Kristen: «Hvorfor er Lidenskap så misfornøyd?»

Fortolkeren svarte: «Læreren deres vil at han skal vente på sin del til begynnelsen av neste år, men han vil ha alt nå. Tålmodighet, derimot, er villig til å vente.»

Så så jeg at det kom en til Lidenskap med en sekk full av alle slags skatter, og han helte dem ut foran føttene hans. Lidenskap tok grådig imot dem og lo hånlig av Tålmodighet. Men kort etter så jeg at han hadde sløst bort alt og ikke hadde noe annet enn filler igjen.

Kristen: Forklar meg dette litt nærmere.

Fortolkeren: Disse to guttene er lignelser. Lidenskap er et bilde på denne verdens barn, Tålmodighet på barna av den kommende verden. Du ser at Lidenskap vil ha alt nå, i år – det vil si i denne verden. Slik er det også med denne

verdens barn: De vil for enhver pris ha alt sitt nå og kan ikke vente til neste år – det vil si til den kommende verden.

Ordtaket «Bedre en fugl i hånden enn ti på taket» betyr mer for dem enn alle Guds vitnesbyrd om det gode i den kommende verden. Men du så at Lidenskap i en fart hadde sløst bort alt og ikke hadde annet enn filler igjen. Slik vil det også gå med alle slike mennesker når denne verden tar slutt.

Kristen: Nå skjønner jeg at Tålmodighet er klokest. Han er villig til å vente på det beste, og ære og herlighet blir hans når den andre ikke har annet igjen enn noen gamle filler.

Fortolkeren: Ja, og du kan gjerne legge til at herligheten i den kommende verden aldri tar slutt, mens denne verdens gleder fort forsvinner.

Lidenskap har altså mindre grunn til å le av Tålmodighet fordi han fikk sin del først, enn Tålmodighet vil få til å le av Lidenskap fordi han selv får sin del sist. For det første må vike for det siste, fordi det siste har tiden som kommer, på sin side. Men det siste viker ikke for noe, for det er ikke noe som kan komme etter det. Den som får sitt først, må derfor før eller senere sløse det bort, mens den som får sin del sist, får beholde den i evighet.

Derfor ble det også sagt til den rike mannen: «Husk at du fikk dine goder i din levetid, likesom Lasarus fikk det vonde. Men nå trøstes han her, mens du pines.» (Luk 16,25)

Kristen: Nå forstår jeg at det ikke er klokt å begjære det gode som er her nå, men at det er bedre å vente tålmodig på det som skal komme.

Fortolkeren: Der har du rett, «for det synlige varer en kort stund, men det usynlige er evig» (2 Kor 4,18). Men det som er her nå, ligger så nær våre kjødelige lyster, og det som skal komme, er så helt fremmed for vårt kjødelige sinn. Derfor blir de to første så fort venner, mens det er så stor avstand mellom de to andre.

Så så jeg i drømmen at Fortolkeren tok Kristen i hånden og førte ham til et sted der det brant en ild ved en mur. Der sto det en som hele tiden øste vann på ilden for å slokke den. Men ilden brant likevel, og enda høyere og sterkere.

Da sa Kristen: «Hva skal dette bety?»

Fortolkeren svarte: «Denne ilden er nådens gjerning som arbeider i hjertet. Han som øser vann på den for å slokke den, er djevelen. Og du ser at ilden likevel blusser høyere og sterkere. Nå skal du også få vite hvorfor.»

Så tok han ham med seg om bak muren. Der fikk Kristen øye på en mann med en oljekrukke i hånden. Han øste stadig olje på ilden, uten at noen merket det.

Da sa Kristen: «Hva betyr dette?»

Fortolkeren svarte: «Det er Kristus. Med sin nådes olje holder han ved like det verket som allerede er begynt i hjertet, slik at hans folk kan bli sterke i troen, tross djevelens makt. (2 Kor 12,9) Og du så at mannen sto bak muren for å holde ilden ved like. Det betyr at de som blir hardt fristet, ofte knapt kan se hvordan nådens gjerning blir holdt ved like i sjelen.»

Jeg så også at Fortolkeren tok ham i hånden og førte ham til et vakkert sted. Der var det bygd et palass som var prektig å se på. Kristen ble svært glad da han så det. Da han løftet blikket, fikk han øye på flere mennesker som gikk oppe på taket, kledd i gylne klær.

Da sa Kristen: «Får vi også gå inn der?»

Fortolkeren tok ham med seg og førte ham bort til palassdøren. Og se, ved døren sto en stor mengde mennesker samlet. Alle så ut til å lengte etter å komme inn, men de turde ikke. Et lite stykke fra døren satt en mann ved et bord med en bok og et blekkhus foran seg. Han skulle skrive opp navnene på dem som ville prøve å komme inn. Kristen så også at det sto mange væpnede menn ved døren for å vokte den. De var klare til å gjøre så stor skade de kunne på dem som ville trenge seg inn.

Nå ble Kristen litt redd. Mens alle holdt seg tilbake av frykt for de væpnede mennene, fikk han til slutt øye på en mann med et uforferdet ansikt. Han gikk rett bort til mannen som satt og skrev, og sa: «Skriv opp navnet mitt, herre!»

Så snart det var gjort, dro mannen sverdet sitt, satte en hjelm på hodet og styrtet mot døren og de væpnede mennene. De gikk løs på ham av all makt. Men mannen mistet slett ikke motet og begynte å slå og hugge om seg med stor kraft. Han både fikk og ga mange sår. Til slutt hogg han seg vei gjennom dem alle og trengte seg fram til palasset. (Apg 14,22)

Da satte de som var inne i palasset, i et gledesrop – det var de som gikk på taket. Og en stemme sa:

«Kom inn, kom inn og bli her inne,
her skal du evig glede finne!»

Så gikk han inn og ble kledd i de samme klærne som de.

Da smilte Kristen og sa: «Jeg tror sannelig jeg forstår hva dette betyr.»

Så sa han: «La meg nå dra videre.»

«Nei,» svarte Fortolkeren, «vent til jeg har vist deg noe mer, så kan du fortsette på veien din.»

Han tok ham igjen i hånden og førte ham inn i et svært mørkt kammer. Der satt det en mann i et jernbur. Mannen så ut til å være dypt bedrøvet. Han satt med nedslåtte øyne og foldede hender og sukket som om hjertet skulle briste.

Da sa Kristen: «Hva betyr dette?»

Fortolkeren ba ham snakke med mannen selv.

Kristen: Hvem er du?

Mannen svarte: «Jeg var en gang en ivrig bekjenner, både i mine egne og i andres øyne. Jeg var, slik jeg trodde, skikket for Den himmelske stad. Jeg gledet meg til og med ved tanken på at jeg skulle komme dit.»

Kristen: Ja vel, men hva er du nå?

Mannen: Nå er jeg et fortvilet menneske, stengt inne i fortvilelsen som i dette jernburet. Jeg kan ikke komme ut. Å nei, jeg kan ikke!

Kristen: Men hvordan er du kommet i en slik tilstand?

Mannen: Jeg sluttet å våke og be. Jeg ga lystene mine fritt løp. Jeg syndet mot Ordets lys og mot Guds godhet. Jeg har krenket Den Hellige Ånd, og han har veket fra meg. Jeg fristet djevelen, og han kom til meg. Jeg har vakt Guds vrede, og han har forlatt meg. Jeg har forherdet hjertet mitt så mye at jeg ikke lenger kan kjenne noen sann anger.

Da sa Kristen til Fortolkeren: «Men er det da ikke noe håp for en slik som ham?»

«Spør ham selv,» sa Fortolkeren.

«Nei,» svarte Kristen, «gjør du det heller.»

Fortolkeren: Har du da ikke noe håp om å komme ut av dette fortvilelsens jernbur?

Mannen: Nei, ikke noe som helst.

Fortolkeren: Hvordan kan du si det? Den velsignedes Sønn er svært barmhjertig.

Mannen: Jeg har korsfestet ham på ny (Hebr 6,6). Jeg har foraktet hans person og hans rettferdighet (Luk 19,14). Jeg har regnet hans blod for noe vanhellig og alminnelig, og jeg har «spottet nådens Ånd» (Hebr 10,28–29). Slik har jeg stengt meg ute fra alle løftene. Nå er det ikke noe annet igjen for meg enn trusler – fryktelige trusler – om den sikre dommen og en fortærende vrede som skal fortære meg som en opprører.

Fortolkeren: Hva brakte deg i denne tilstanden?

Mannen: Verdens lyster, gleder og fordeler. Den gangen lovet jeg meg så mye av å nyte dem. Men nå biter hver eneste av disse tingene meg som en gnagende orm.

Fortolkeren: Men kan du ikke angre syndene dine og vende om?

Mannen: Gud har nektet meg anger. Hans ord gir meg ingen oppmuntring til å tro. Ja, han har selv stengt meg inne i dette jernburet, og ingen i hele verden kan slippe meg ut. Å, evighet, evighet! Hvordan skal jeg kunne holde ut den pinen og kvalen som venter meg i evigheten?

Da sa Fortolkeren til Kristen: «La denne mannens elendighet stå fast i minnet ditt og alltid være en advarsel for deg.»

«Ja,» sa Kristen, «det er fryktelig! Gud hjelpe meg til å våke og be om kraft til å sky det onde som har ført denne mannen i en slik elendighet. Men herre, er det ikke på tide at jeg kommer meg av sted nå?»

Fortolkeren: Vent litt til jeg har vist deg én ting til, så kan du dra videre.

Så tok han Kristen i hånden igjen og førte ham inn i et kammer. Der holdt en mann på å stå opp av sengen, og mens han kledde på seg, ristet og skalv han.

Da spurte Kristen: «Hvorfor skjelver denne mannen slik?»

Fortolkeren ba mannen fortelle Kristen hvorfor.

Så begynte han og sa: «Mens jeg sov i natt, drømte jeg at himmelen plutselig ble svart. Det tordnet og lynte så fryktelig at jeg ble svært forskrekket. Da løftet jeg blikket i drømmen og så skyene drive av sted på en uvanlig måte. Så hørte jeg en sterk lyd som av en basun, og jeg så en mann sitte på en sky sammen med himmelens mange tusener. De var alle i flammende ild, og himmelen sto også i lys lue.

Da hørte jeg en stemme som sa: 'Stå opp, dere døde, og kom fram for dommen!' I det samme revnet klippene, gravene åpnet seg, og de døde som lå der, kom fram. Noen av dem var overmåte glade og så opp mot himmelen, mens andre prøvde å skjule seg under klippene. (1 Kor 15,52; 1 Tess 4,16; Jud 14; Joh 5,28–29; 2 Tess 1,7–8; Åp 20,11–14; Jes 26,21; Mika 7,16–17; Sal 95,1–3; Dan 7,10)

Så så jeg mannen som satt på skyen, åpne boken og befale verden å tre nærmere. Det gikk ut en sterk ild fra ham og foran ham, og den holdt god avstand

mellom ham og dem, slik som mellom dommeren og fangene ved skranken. (Mal 3,2–3; Dan 7,9–10)

Jeg hørte også at det ble ropt til dem som fulgte med mannen på skyen: 'Sank ugresset, agnene og halmen sammen og kast det i den brennende sjøen!' (Matt 3,12; 13,30; Mal 4,1) I det samme åpnet avgrunnen seg, akkurat der jeg sto. Ut av gapet strømmet røyk og glødende kull i store mengder, med et forferdelig drønn.

Til de samme ble det også sagt: 'Samle hveten for meg i låven!' (Luk 3,17) Og i det samme så jeg mange bli rykket opp og ført bort i skyene, men jeg ble igjen. (1 Tess 4,16–17) Jeg prøvde å skjule meg, men det gikk ikke, for mannen som satt på skyen, hadde hele tiden øynene festet på meg. Alle syndene mine sto da levende for sjelen min, og samvittigheten anklaget meg på alle kanter. (Rom 2,14–15) Så våknet jeg.»

Kristen: Men hvorfor ble du så forskrekket over dette synet?

Mannen: Å, jeg trodde dommedag var kommet, og jeg var ikke beredt. Men det som skremte meg mest, var at englene samlet opp mange, men lot meg bli igjen, og at helvetes avgrunn åpnet gapet sitt akkurat der jeg sto. Samvittigheten min ble også urolig, og det virket som om dommeren hele tiden hadde øynene festet på meg med et blikk fullt av harme.

Da sa Fortolkeren til Kristen: «Har du tenkt nøye over alt dette?»

Kristen: Ja, det har jeg, og det fyller meg med både håp og frykt.

Fortolkeren: Ta da godt vare på alt sammen i hjertet ditt, så det kan være en spore i siden som driver deg fram på veien du skal gå.

Så begynte Kristen å binde opp om lendene og gjøre seg klar til reisen. Da sa Fortolkeren: «Talsmannen være alltid med deg, gode Kristen, og lede deg på veien som fører til staden.»

Kristen la nå i vei og sa:

«Så store, underfulle ting jeg så;
gid jeg dem alltid vel betenke må!
De ble meg vist til gagn – til den ende
å styrke meg i sinn; la meg det kjenne!
Og la min sjel i takk få minnes deg
som viste alt så vel og godt for meg!»

Første del, kapittel 3: Kristen ved korset og i palasset Skjønnhet – del 1

Nå så jeg i drømmen min at landeveien som Kristen skulle gå, var omgitt av en mur på begge sider, og muren het Frelse (Jes 26,1). Oppover denne veien løp nå den stakkars Kristen med byrden sin, men det gikk tungt med den store bylten på ryggen.

Slik fortsatte han å løpe til han kom til et sted som lå litt høyere. Der sto et kors, og litt lenger nede, ved foten av det, var det en grav. Jeg så i drømmen at akkurat da Kristen kom opp til korset, løsnet byrden fra skuldrene hans og falt av ryggen. Den begynte å rulle nedover bakken og fortsatte til den kom til åpningen av graven. Der falt den ned, og jeg så den ikke mer.

Da ble Kristen glad og lettet av hele sitt hjerte, og han sa med jublende sinn: «Han har gitt meg hvile ved sin sorg og liv ved sin død.» Så ble han stående en stund i undring og tenkte over det han hadde sett. Han kunne ikke fatte at bare synet av korset skulle befri ham fra byrden. Han så på det igjen og igjen, til han brast i gråt av bare glede og tårene strømmet nedover kinnene hans (Sak 12,10).

Mens han sto der og gråt, kom tre skinnende og hilste ham: «Fred være med deg!» Den første sa til ham: «Syndene dine er deg forlatt» (Mark 2,5). Den andre tok fillene av ham og kledde ham i nye klær (Sak 3,4). Den tredje satte et merke på pannen hans og ga ham en forseglet rull. Den skulle han lese i underveis og levere fra seg ved himmelporten. Så gikk de sin vei.

Kristen hoppet høyt av glede og gikk videre mens han sang:

«Så lenge bar jeg syndens tunge last,
min sjel i sorgens dype vann satt fast,
til jeg så lykkelig fikk se dette frelsens sted,
der saligheten kom fra nådetronen ned.
Her ble min sjel befridd fra den tunge byrde,
mitt syndebånd ble løst ved min himmelhyrde.
Velsignet er det kors, velsignet er den grav,
velsignet er den mann som tok min spott og skam av!»

Nå så jeg i drømmen min at han gikk rett frem til han var kommet ned av høyden og inn i en dyp dal. Et stykke fra veien fikk han øye på tre menn som lå i dyp søvn

med lenker om føttene. Den ene het Enfoldig, den andre Lathet og den tredje Hovmod.

Da Kristen så dem ligge slik, gikk han bort til dem for å vekke dem, om det var mulig. Han ropte: «Dere er som en som sover i toppen av en mast (Ordsp 23,34). For under dere ligger det opprørte havet, et bunnløst dyp. Våkn opp og gå bort fra dette stedet! Vil dere, skal jeg hjelpe dere av med lenkene.»

Han sa også til dem: «Kommer han forbi her som går omkring som en brølende løve, blir dere sikkert et bytte for tennene hans» (1 Pet 5,8). Da så de alle på ham, og hver av dem svarte. Enfoldig sa: «Jeg ser ingen fare.» Lathet sa: «Bare sove litt til.» Og Hovmod sa: «Hver tønne får stå på sin egen bunn.» Så la de seg ned for å sove igjen, og Kristen gikk sin vei.

Men han var lei seg over at mennesker i en slik fare brydde seg så lite om godheten hans. Han hadde jo villig tilbudt seg å vekke dem, gi dem råd og hjelpe dem av med lenkene. Mens han gikk og var nedfor over dette, så han to menn komme hoppende over muren på venstre side av den smale veien. De løp alt de kunne bort til ham. Den ene het Formalist og den andre Hykler. Da de nådde ham, begynte Kristen å snakke med dem.

Kristen: Hvor kommer dere fra, gode folk, og hvor skal dere?

Formalist og Hykler: Vi er født i landet Forfengelig Ære og er på vei til Sions berg for å vinne ros.

Kristen: Hvorfor kom dere ikke inn gjennom porten der veien begynner? Vet dere ikke at det står skrevet: «Den som ikke går inn gjennom døren, men stiger over et annet sted, han er en tyv og en røver»? (Joh 10,1)

Formalist og Hykler: Hos oss regner folk det for en altfor stor omvei å gå helt bort til porten for å komme inn. Derfor har det vært vanlig hjemme hos oss å korte av veien ved å klatre over muren, slik du så at vi gjorde.

Kristen: Men er ikke dette en synd mot Herren over den byen vi er på vei til, å krenke hans åpenbarte vilje på denne måten?

Formalist og Hykler mente at det trengte han ikke å bry hodet sitt med. Det de gjorde, hadde vært skikk og bruk lenge før deres tid. Om nødvendig kunne de føre vitner på at det hadde vært skikken i over tusen år.

Kristen: Men vil denne skikken holde når den prøves etter loven?

Formalist og Hykler svarte at en sedvane som hadde stått ved makt så lenge, uten tvil ville bli regnet som lovlig av en upartisk dommer. «Dessuten,» sa de, «hva har det å si hvilken vei vi kom inn, når vi først er kommet inn? Er vi inne, så er vi inne. Du har kommet inn gjennom porten, men du er jo bare på veien. Det samme er vi, vi som klatret over muren. Si oss da: Hvorfor skulle det stå så mye bedre til med deg enn med oss?»

Kristen: Jeg følger min Herres bud, dere følger deres eget fordervede sinn. Veiens Herre regner dere allerede for tyver. Derfor kan jeg ikke tro at dere blir regnet for ærlige folk når dere kommer til enden av veien. Dere kom inn på egen hånd, uten hans veiledning og hjelp, og dere skal også gå ut på egen hånd, uten hans barmhjertighet.

De svarte ikke stort på dette, men ba ham bare passe seg selv. Så så jeg at de gikk videre sammen uten å snakke mye med hverandre. Men de sa til Kristen at

når det gjaldt lover og forordninger, tvilte de ikke på at de kunne holde dem like samvittighetsfullt som han. «Vi kan derfor ikke se hva som skiller deg fra oss,» sa de, «om det da ikke er kappen du har på. Den har du vel fått av en eller annen nabo for å skjule at du er naken.»

Kristen: Ved lover og forordninger blir dere ikke frelst, for dere kom ikke inn gjennom døren (Gal 2,16). Og kappen jeg har på, har jeg fått av Herren over det stedet jeg er på vei til – og, som du sier, for å skjule nakenheten min. Jeg ser den også som et tegn på hans godhet mot meg, for før hadde jeg bare filler.

Dette trøster meg mye på veien. Jeg tenker stadig: Når jeg endelig kommer til porten i byen, vil Herren sikkert regne meg som verdig til å komme inn, for jeg har kappen hans på meg. Den ga han meg av egen vilje den dagen han tok fillene av meg. Dere har kanskje heller ikke lagt merke til at jeg har et merke på pannen. Det satte en av min Herres mest betrodde tjenere der den dagen byrden falt av skuldrene mine.

Jeg kan også fortelle dere at jeg samtidig fikk en forseglet rull. I den skulle jeg lese for å hente trøst på vandringen. Jeg fikk også beskjed om å vise den frem ved himmelporten som tegn på at jeg har rett til å komme inn. Men alt dette tror jeg dere mangler, og dere mangler det fordi dere ikke kom inn gjennom porten.

Til dette svarte de ingenting. De bare så på hverandre og lo. Så så jeg at de alle gikk videre. Men Kristen holdt seg foran. Han snakket ikke mer med noen andre enn seg selv, noen ganger sukkende, andre ganger trøstende. Han leste også ofte i rullen som en av de skinnende hadde gitt ham, og det ga ham ny styrke.

Slik gikk de alle videre til de kom til foten av fjellet Besværlighet. Der var det en kilde. På samme sted var det to andre veier i tillegg til den som gikk rett fra porten. Den ene gikk til venstre, den andre til høyre langs foten av fjellet. Men den smale veien gikk rett opp over fjellet, og denne bratte veien heter Besværlighet. Kristen gikk bort til kilden og drakk for å friske seg opp. Så begynte han å gå oppover fjellet mens han sa:

«Den bratte bakken lengter jeg å bestige,
for møye og for frykt vil jeg ei vike,
for her, det ser jeg, går det til livets vei.
Frisk opp, min sjel! Frykt ikke, trettes ei!
Om tungt, er det dog bedre den rette vei å gå
enn den som visst til jammer føre må.»

De to andre kom også til foten av fjellet. Men da de så at det var bratt og høyt, og at det fantes to andre veier, bestemte de seg for å følge dem.

De trodde nemlig at disse veiene sikkert møtte Kristens vei igjen på den andre siden av fjellet. Den ene veien het Fare, den andre Fordervelse. Den ene av mennene tok veien som het Fare, og den førte ham inn i en stor skog. Den andre gikk rett inn på veien Fordervelse, og den førte ham ut på en vid slette omgitt av mørke fjell. Der snublet han og falt, og han reiste seg aldri mer.

Så så jeg etter Kristen for å se hvordan han kom seg opp fjellet. Jeg la merke til at han snart sluttet å løpe og begynte å gå, og siden måtte han krabbe på

hender og føtter, så bratt var det. Omtrent halvveis til toppen sto det en vakker løvhytte. Fjellets Herre hadde bygd den som hvilested for trette vandrere.

Kristen kom endelig dit og satte seg ned for å hvile. Han tok frem rullen fra brystlommen og leste i den til trøst for seg selv. Han begynte også igjen å se på kappen han hadde fått da han sto ved korset.

Etter at han slik hadde hvilt en stund, ble han døsig og falt i dyp søvn. Søvnen holdt ham der til langt utpå kvelden, og mens han sov, gled rullen ut av hånden hans. Mens han lå der, kom det en til ham og vekket ham. Han sa: «Gå til mauren, du late, se dens veier og bli vis» (Ordsp 6,6). Kristen for straks opp, la i vei og nådde snart toppen av fjellet.

Da han var kommet helt opp, kom to menn løpende mot ham. Den ene het Fryktsom og den andre Mistillit. Kristen sa til dem: «Hva er det som står på, gode folk? Dere løper jo feil vei.»

Fryktsom svarte: «Vi var på vei til Sions by, og vi var kommet vel forbi dette vanskelige stedet. Men jo lenger vi kom, desto større farer møtte vi. Derfor snudde vi, og nå skal vi tilbake igjen.»

«Ja,» sa Mistillit, «for rett foran oss ligger det et par løver i veien. Om de er våkne eller sover, vet vi ikke. Men vi kan ikke tro annet enn at de straks ville rive oss i stykker hvis vi kom nær dem.»

Da sa Kristen: «Dere gjør meg virkelig redd. Men hvor skal jeg flykte for å bli frelst? Går jeg tilbake til mitt eget land, som er bestemt for ild og svovel, går jeg sikkert til grunne der. Men når jeg frem til Den himmelske stad, vet jeg at ikke noe ondt kan ramme meg der. Jeg får derfor våge det. Å gå tilbake er den visse død. Går jeg videre, setter jeg riktignok også livet på spill, men på den andre siden venter det evige livet. Jeg vil gå videre.»

Mistillit og Fryktsom løp så ned av fjellet, og Kristen gikk sin vei. Men da han begynte å tenke på det mennene hadde fortalt, grep han i brystlommen etter rullen for å lese i den og hente trøst. Men han fant den ikke! Da ble Kristen svært bedrøvet og visste ikke hva han skulle gjøre. Nå manglet han det som så ofte hadde trøstet ham, ja, det som skulle være passet hans ved himmelporten.

Han ble urolig og visste slett ikke hva han skulle ta seg til. Men endelig husket han at han hadde sovet i løvhytta i fjellsiden. Da falt han på kne og ba Gud tilgi ham at han hadde vært så uaktsom. Så gikk han tilbake for å lete etter rullen.

Men hvem kan beskrive hvor tungt Kristen hadde det i hjertet hele veien tilbake? Noen ganger sukket han, andre ganger gråt han. Han bebreidet seg selv bittert fordi han hadde vært så uforsiktig å sovne på et sted som bare var ment til en liten hvil for trette reisende. Slik gikk han tilbake. Hele veien så han seg om og lette, snart på den ene siden og snart på den andre, om han kunne få øye på rullen som så mange ganger hadde trøstet ham på reisen.

Slik gikk han til han langt borte igjen fikk se løvhytta der han hadde sittet og sovet. Men synet av den gjorde bare sorgen hans enda større, for den minnet ham på nytt om synden hans (Åp 2,5).

Han gikk og klaget over den syndige søvnen sin og sa: «Å, for et elendig menneske jeg er! Tenk at jeg skulle sove midt på lyse dagen (1 Tess 5,7–8), at jeg skulle sove midt i alle vanskelighetene mine, at jeg skulle gi så mye etter for

kjødet og hvile kroppen på det stedet som fjellets Herre bare har laget til styrke for pilegrimenes sjeler!

Hvor mange skritt har jeg ikke gått forgjeves! Slik gikk det Israels barn da de for sine synders skyld ble sendt tilbake på veien til Rødehavet (4 Mos 14,25). Med sorg har jeg måttet gå den veien som jeg kunne ha gått med glede, hvis det ikke hadde vært for denne syndige søvnen. Hvor langt kunne jeg ikke ha vært kommet nå! Nå må jeg gå den samme veien tre ganger, når jeg ellers bare hadde trengt å gå den én gang.

Ja, nå holder natten på å overraske meg, for dagen er nesten slutt. Å, om jeg bare ikke hadde sovet!»

Nå var han kommet tilbake til løvhytta. Der satt han en stund og gråt. Men til slutt, akkurat da han satt der med tungt hjerte og så ned, fikk han øye på rullen under benken. Skjelvende og i all hast tok han den opp og stakk den i brystlommen. Men hvem kan beskrive gleden hans da han hadde fått rullen tilbake? Denne rullen var jo pantet på livet hans og adgangstegnet hans til den havnen han lengtet etter.

Han la den i brystlommen og takket Gud som hadde vendt øynene hans mot stedet der den lå. Så la han med stor glede i vei igjen. Og hvor lett han nå gikk resten av veien opp fjellet! Men før han kom opp, hadde solen allerede gått ned, og det minnet ham på nytt om den skammelige søvnen hans.

Så begynte han å klage igjen: «Å, du syndige søvn! For din skyld holder natten på å innhente meg på reisen. Jeg må gå uten solens lys, mørket skjuler stiene for føttene mine, og jeg må høre skrikene fra ville dyr – alt på grunn av min syndige søvn!»

Nå husket han også hva Mistillit og Fryktsom hadde fortalt om hvor redde de ble da de så løvene. Da tenkte Kristen ved seg selv: «Det er nettopp om natten disse dyrene går ut etter bytte. Hvis de møter meg i mørket, hvordan skal det da gå med meg? Hvordan skal jeg slippe unna å bli revet i stykker av dem?» Med slike tanker gikk han videre. Men mens han klaget over det ulykkelige feiltrinnet sitt, løftet han blikket og så et prektig palass rett foran seg. Det het Skjønnhet, og det lå like ved landeveien.

Så så jeg i drømmen min at han skyndte seg av sted for å få husrom der, om det var mulig. Han hadde ikke gått langt før han kom inn på en svært smal vei, omtrent et par steinkast fra portnerboligen. Mens han så nøye etter hvor han gikk, fikk han øye på to løver som lå på lur ved veikanten. «Nå ser jeg den faren som skremte Mistillit og Fryktsom,» tenkte han. (Løvene var lenket, men han kunne ikke se lenkene.)

Da ble han svært redd og tenkte på å snu, slik som de andre hadde gjort, for han så ikke annet enn den visse død foran seg hvis han gikk videre. Men portneren, som het Årvåken, merket at Kristen stanset som om han ville gå tilbake. Han ropte til ham: «Har du så lite mot? (Mark 13,34) Vær ikke redd for løvene! De er lenket. De er satt der for å prøve troen der den finnes, og for å avsløre dem som ikke har noen. Hold deg bare midt i veien, så skal du ikke komme til skade.»

Da så jeg at han gikk videre, skjelvende av frykt for løvene. Men fordi han fulgte nøye det portneren hadde sagt, gjorde de ham ingen skade, enda han

hørte dem brøle forferdelig. Da klappet han i hendene og gikk rett bort til porten, der han ble stående. Kristen sa til portneren, som sto ved siden av ham: «Hva er dette for et hus? Kan jeg få husrom her i natt?» Portneren svarte: «Dette huset har fjellets Herre bygd til hvile og trygghet for pilegrimer.» Portneren spurte ham også hvor han kom fra og hvor han skulle.

Kristen: Jeg kommer fra Fordervelsens by og er på vei til Sions berg. Men siden solen allerede har gått ned, vil jeg gjerne overnatte her, om det er mulig.

Portneren: Hva heter du?

Kristen: Nå heter jeg Kristen, men før het jeg Nådeløs. Jeg er av Jafets ætt, som Gud ville overtale til å bo i Sems telter (1 Mos 9,27).[1]

Portneren: Men hvordan kan det ha seg at du kommer så sent? Solen har jo gått ned.

Kristen: Jeg kunne ha vært her før hvis jeg, elendige menneske, ikke hadde sovnet i løvhytta i fjellsiden. Og selv da ville jeg ha vært her mye tidligere hvis jeg ikke hadde mistet passet mitt mens jeg sov. Jeg savnet det ikke før jeg var kommet opp på toppen. Der ville jeg lese i det for å få trøst, og da merket jeg at det var borte. Med stor sorg i hjertet måtte jeg gå tilbake til stedet der jeg hadde sovet. Der fant jeg det heldigvis, og nå er jeg kommet hit.

[1] NB: «Gud skal gjøre det vidt for Jafet, han skal bo i Sems telter».

Første del, kapittel 3: Kristen ved korset og i palasset Skjønnhet – del 2

Portneren: Vel, jeg skal kalle på en av jomfruene her. Liker hun det du sier, fører hun deg inn til resten av familien, slik skikken er i huset.

Portneren Årvåken ringte så med en klokke, og da den lød, kom en alvorlig og vakker jomfru som het Betenksomhet, ut i døren. Hun spurte hvorfor de hadde kalt på henne.

Portneren svarte: «Denne mannen er på reise fra Fordervelsens by til Sions berg. Men han er trett, og det er allerede sent på kvelden, så han spør om han kan få husrom her. Derfor har jeg kalt på deg. Når du har snakket med ham, kan du gjøre det du finner riktig etter husets lov.»

Hun spurte ham så hvor han kom fra og hvor han skulle, og han fortalte henne det. Hun spurte videre hvordan han var kommet inn på veien, og det fortalte han også. Så spurte hun hva han hadde sett og møtt underveis, og han fortalte henne det også.

Til slutt spurte hun hva han het. Han sa: «Jeg heter Kristen. Og jeg vil gjerne få overnatte her, særlig fordi jeg hører at fjellets Herre har bygd dette huset til hvile og trygghet for pilegrimer.» Da smilte hun, men hun hadde tårer i øynene. Straks etter sa hun: «Jeg vil kalle på noen flere av familien.»

Så løp hun bort til døren og kalte på Klokskap, Gudsfrykt og Kjærlighet. De kom straks ut, snakket litt med ham og førte ham så inn til familien. Flere av husets folk møtte ham i inngangen og ropte: «Kom inn, du Herrens velsignede! Dette huset har fjellets Herre bygd for å ta imot slike pilegrimer.» Da bøyde han hodet og fulgte etter dem.

Da han var kommet inn og hadde satt seg, ga de ham noe å drikke. For å bruke tiden best mulig til kveldsmaten var ferdig, ble de enige om at noen av dem skulle snakke med Kristen. Til det ble Gudsfrykt, Klokskap og Kjærlighet valgt, og slik begynte de samtalen:

Gudsfrykt: Kom, gode Kristen! Siden vi har vært så vennlige å gi deg husrom her i natt, la oss snakke sammen om alt det du har opplevd på reisen. Kanskje kan det tjene til oppbyggelse for oss.

Kristen: Hjertens gjerne. Det gleder meg at dere har slik lyst til å høre om det.

Gudsfrykt: Hva var det som først fikk deg til å begynne dette pilegrimslivet?

Kristen: En forferdelig røst som uten stans lød i ørene mine, drev meg bort fra hjemlandet mitt. Den sa at jeg gikk den sikre undergang i møte hvis jeg ble der jeg var.

Gudsfrykt: Men hvordan gikk det til at du forlot hjemlandet ditt nettopp på denne veien?

Kristen: Det var Guds vilje. For i den store angsten min visste jeg ikke hvor jeg skulle vende meg. Men akkurat da jeg gråt og skalv, kom det tilfeldigvis en mann som het Evangelist, bort til meg. Han viste meg veien til den trange port, som jeg ellers aldri ville ha funnet. Det var altså han som viste meg inn på den veien som har ført meg helt hit til dette huset.

Gudsfrykt: Men kom du ikke forbi Fortolkerens hus?

Kristen: Jo, og der så jeg ting som jeg aldri i hele mitt liv kommer til å glemme, særlig tre: hvordan Kristus holder ved like sitt nådeverk i hjertet, trass i Satans makt; mannen som ved syndene sine hadde mistet håpet om noen gang å få Guds nåde; og så han som drømte at dommedag var kommet.

Gudsfrykt: Hva? Fortalte han deg drømmen sin?

Kristen: Ja, og den var forferdelig. Det var som om hjertet mitt skalv mens han fortalte. Men jeg er likevel glad for at jeg fikk høre den.

Gudsfrykt: Var det alt du så i Fortolkerens hus?

Kristen: Nei, han tok meg med og viste meg et prektig palass der de som bodde, var kledd i gull. Og han viste meg hvordan det kom en modig mann som hugg seg vei gjennom den væpnede flokken som holdt vakt ved døren for at ingen skulle komme inn, og hvordan han ble oppmuntret til å kjempe seg gjennom og vinne evig glede. Dette grep meg så sterkt at jeg gjerne kunne ha blitt et helt år i huset til denne gode mannen. Men jeg visste jo at jeg hadde lenger vei å gå.

Gudsfrykt: Og hva mer så du på veien?

Kristen: Så? Jo, jeg var bare kommet et lite stykke videre da jeg fikk øye på en som så ut til å henge blødende på et tre. Bare ved synet av ham falt byrden av ryggen min (for jeg stønnet under en tung byrde). Dette forundret meg sterkt, for noe slikt hadde jeg aldri sett før.

Ja, og mens jeg sto og så opp, kom tre skinnende til meg. Den ene forsikret meg om at alle syndene mine var meg forlatt. Den andre tok fillene av meg og ga meg denne broderte kappen som jeg har på. Den tredje satte dette merket som du ser, på pannen min og ga meg denne forseglede rullen. (Og samtidig tok han den frem fra brystlommen.)

Gudsfrykt: Men du så vel enda mer enn dette?

Kristen: Det jeg har fortalt dere, var det viktigste. Men jeg så litt mer. Det var tre menn, Enfoldig, Lathet og Hovmod, som lå og sov med lenker på føttene et stykke fra veikanten da jeg gikk forbi. Men tror du jeg klarte å vekke dem? Jeg så også Formalist og Hykler komme hoppende over muren – de skulle til Sions berg, mente de. Men det var snart ute med dem, akkurat som jeg sa det ville gå. De ville bare ikke tro meg.

Men mest av alt var det tungt å komme opp fjellet, og forferdelig å måtte gå tett forbi gapet på løvene. Hadde ikke den gode mannen ved porten vært der, tror jeg virkelig jeg hadde snudd. Men nå takker jeg Gud for at jeg er her, og dere for at dere har tatt imot meg.

Så syntes Klokskap det var best å stille ham noen spørsmål, og hun ba ham svare på dem.

Klokskap: Tenker du ikke iblant på landet du kommer fra?

Kristen: Jo, men med stor skam og avsky. Og sannelig, hvis det var landet jeg dro ut fra, jeg tenkte på, så hadde jeg hatt tid til å vende tilbake. Men nå er det et bedre land jeg lengter etter, det himmelske (Hebr 11,15–16).

Klokskap: Bærer du ikke fortsatt med deg noe av det du den gang lengtet etter?

Kristen: Jo, men helt mot min vilje. Særlig mine indre, kjødelige tanker, som både jeg og alle landsmennene mine hadde glede av. Men nå volder alt dette meg sorg og bekymring. Fikk jeg bare velge fritt, ville jeg aldri mer tenke på det. Men når jeg vil gjøre det gode, finner jeg at det onde fortsatt henger ved meg (Rom 7,15).

Klokskap: Men føles det ikke iblant som om du har overvunnet det som til andre tider volder deg angst og bekymring?

Kristen: Jo, men bare sjelden. De timene da jeg kjenner det slik, er gylne timer for meg.

Klokskap: Vet du hva det kommer av at plagene dine iblant er som overvunnet?

Kristen: Ja, det skjer når jeg tenker på det jeg så ved korset, når jeg ser på den broderte kappen min, når jeg leser i rullen som jeg bærer på brystet, og når tanken på hvor jeg skal, blir riktig levende for meg.

Klokskap: Og hva gjør at du lengter så sterkt etter å komme til Sions berg?

Kristen: Det er håpet om å se ham levende der, han som hang død på korset. Der håper jeg også å bli kvitt det som fortsatt plager meg så mye. Der, sier de, er det ingen død, og der skal jeg få være sammen med dem jeg helst vil være sammen med (Jes 25,8; Åp 21,4).

For sant å si: Jeg elsker ham fordi han befridde meg fra byrden min. Og nå er jeg så trett og matt av min indre sykdom. Jeg lengter etter å komme dit hvor jeg aldri skal dø, og være blant dem som uten opphold roper: «Hellig, hellig, hellig!»

Så sa Kjærlighet til Kristen: «Har du familie? Er du gift?»

Kristen: Jeg har hustru og fire små barn.

Kjærlighet: Og hvorfor ble de ikke med deg?

Da gråt Kristen og sa: «Å, hvor gjerne ville jeg ikke ha tatt dem med! Men de var alle helt imot at jeg skulle dra.»

Kjærlighet: Men du burde ha talt til dem og prøvd å vise dem tydelig hvilken fare de utsatte seg for ved å bli igjen.

Kristen: Ja, det gjorde jeg også. Jeg fortalte dem dessuten hva Gud hadde åpenbart meg om at byen vår skulle ødelegges. Men de syntes jeg drev gjøn, og de ville ikke tro meg (1 Mos 19,14).

Kjærlighet: Men ba du ikke Gud om at han ville velsigne rådene du ga dem?

Kristen: Jo, og det av hele mitt hjerte. For du kan tro at det ligger meg tungt på hjertet hvordan det skal gå med min hustru og mine stakkars barn.

Kjærlighet: Fortalte du dem ikke om sorgen din og den store frykten du hadde for ødeleggelsen? For ødeleggelsen sto vel klart nok for deg?

Kristen: Jo, mange, mange ganger. De kunne dessuten lese angsten i ansiktet mitt, i tårene mine og i skjelvingen og gråten min, fordi jeg fryktet dommen som hang over oss. Men alt dette var likevel ikke nok til å få dem med meg.

Kjærlighet: Men sa de ikke hvorfor de ikke ville bli med?

Kristen: Jo. Min hustru ville ikke gi slipp på det gode i denne verden, og barna mine var alle hengitt til ungdommens dårlige fornøyelser. Slik lot de meg dra av sted alene, den ene av én grunn og den andre av en annen.

Kjærlighet: Men har du kanskje svekket virkningen av ordene dine med et dårlig liv?

Kristen: Jeg kan sannelig ikke skryte av livet mitt, for jeg vet om altfor mange feil hos meg selv. Jeg vet dessuten hvor lett en med livet sitt kan rive ned alt det en med læresetninger og formaninger har prøvd å lære andre til deres beste.

Men så mye kan jeg si: Jeg var svært forsiktig med ikke å gjøre noe usømmelig som kunne vekke anstøt hos andre og ta fra dem lysten til selv å dra av sted.

Ja, nettopp derfor pleide de ofte å si til meg at jeg tok det altfor tungt, og at jeg for deres skyld lot være å gjøre ting som de ikke kunne se noe galt i. Jeg tror jeg tør si at hvis det var noe hos meg som skremte dem bort, så var det nettopp min store frykt for å synde mot Gud eller gjøre urett mot min neste.

Kjærlighet: Ja, sannelig, Kain hatet sin egen bror fordi hans gjerninger var onde, men hans brors gjerninger var rettferdige (1 Joh 3,12). Hvis din hustru og dine barn ble sinte på deg av den grunn, så viste de tydelig at de selv var uvillige til det gode. Og du har reddet din sjel fra deres blod (Esek 3,19).

Nå så jeg i drømmen min at de satt og snakket sammen til kveldsmaten var ferdig. Da bordet var dekket, satte de seg til bords. På bordet sto det alle slags utsøkte retter og fine viner, og under måltidet snakket de ikke om noe annet enn fjellets Herre: hva han hadde gjort, hvorfor han hadde gjort det, og hvorfor han hadde latt bygge dette huset.

Av det de sa, skjønte jeg at han hadde vært en stor kriger. Han hadde overvunnet «den som hadde dødens velde», men ikke uten å utsette seg selv for stor fare. Og det gjør at jeg elsker ham enda mer (Hebr 2,14–15). For, som de sa, dette skjedde ikke uten at mye blod ble utøst. Men det som gjør gjerningen hans mest herlig, er at han gjorde det alt sammen av ren kjærlighet til landet sitt.

Noen av husets folk sa dessuten at de hadde snakket med ham etter at han var død på korset. De forsikret at de hadde hørt fra hans egen munn at han elsker de stakkars pilegrimene så høyt at det ikke finnes maken til ham fra øst til vest. Som bevis på at det de sa, var sant, fortalte de at han hadde lagt bort sin herlighet fordi han elsket de fattige så høyt. De hadde også hørt ham si at han ikke ville bo alene på Sions berg.

De sa videre at han hadde gjort mange pilegrimer til fyrster, enda de var født som tiggere, ja, at han hadde «reist den ringe av støvet og løftet den fattige opp av smusset» (1 Sam 2,8; Sal 113,7).

Slik snakket de sammen til langt på natt. De overga seg i Herrens varetekt og gikk til slutt til ro. Pilegrimen fikk et stort rom øverst i huset med vinduer mot soloppgangen. Rommet het Fred. Der sov han til det lysnet av dag. Da våknet han og sang:

«Hvor er jeg nå? – O Jesu kjærlighet!
Slik sørger du for arme syndres sjeler,
at jeg tilgis og her på dette sted
så nær ved himmelporten alt får dvele!»

Om morgenen sto alle opp, og da de hadde snakket sammen en liten stund, sa de til Kristen at han ikke måtte dra før de hadde vist ham hva som var verdt å se der. Først førte de ham inn i arkivet, der det fantes minner fra den aller eldste tid. Så vidt jeg husker fra drømmen, viste de ham først ættetavlen til fjellets Herre. Av den gikk det frem at han var Sønn av Den gamle av dager og født fra evighet.

Her fantes det også en grundigere beretning om alle gjerningene hans og om navnene på de mange hundre som har stått i hans tjeneste. Han har gitt dem boliger på steder som tidens tann ikke kan ødelegge.

Så leste de for ham om mange av de store bedriftene som noen av hans tjenere hadde utført: hvordan de «seiret over kongeriker, håndhevet rettferdighet, fikk løfter oppfylt, stoppet gapet på løver, slokket ildens kraft, slapp unna sverdets egg, fikk styrke etter sykdom, ble veldige i krig, fikk fienders hærer til å vike» (Hebr 11,33–34).

I en annen samling av husets skrifter leste de for ham om hvor villig deres Herre var til å ta imot hver og en av nåde, ja, hver og en, selv om de før hadde foraktet og spottet ham og gjerningene hans. Her fantes det også mange andre beretninger om berømte ting, både fra gammel og nyere tid, og Kristen fikk se dem alle: profetier og forutsigelser om store hendelser som helt sikkert skal komme en gang, til skrekk og forferdelse for alle fiender og til glede og trøst for pilegrimer.

Dagen etter førte de ham inn i rustkammeret. Der viste de ham alle slags våpen som Herren deres hadde skaffet til pilegrimene: sverd, skjold, hjelmer, brynjer, bønn uten opphold og sko som aldri blir slitt ut. Og av alt dette var det nok til å utruste like mange menn til Herrens tjeneste som det er stjerner på himmelen.

De viste ham også en del av de redskapene som noen av hans tjenere hadde gjort helt underfulle ting med. De viste ham Moses' stav, hammeren og teltpluggen som Jael drepte Sisera med, og krukkene, trompetene og faklene som Gideon jaget midjanittenes hærer på flukt med. Så viste de ham oksedriverstaven som Sjamgar drev kveg med, og som han slo i hjel seks hundre mann med. De viste ham også kjevebenet av eselet som Samson gjorde så store og underfulle ting med.

De viste ham videre slyngen og steinen som David slo Goliat fra Gat med, og sverdet som Herren skal drepe «syndens menneske» med «på den dagen

han reiser seg for å ta hærfang» (Sef 3,8). De viste ham dessuten mange andre utmerkede ting som Kristen hadde godt av å se. Og da de var ferdige med dette, gikk de til ro igjen.

Så så jeg i drømmen min at han sto opp neste morgen for å fortsette reisen. Men de ba ham bli enda en dag. «Og i morgen,» sa de, «hvis det er klarvær, skal vi vise deg de yndige fjellene. Det synet vil gjøre gleden din enda større, for de ligger nærmere den havnen du lengter etter, enn det stedet der du er nå.» Det gikk han straks med på, og han ble.

Neste morgen, da solen var kommet godt opp, tok de ham med opp på taket av huset og ba ham se mot sør. Det gjorde han, og langt borte fikk han se et yndig fjelland. Det var prydet med skoger og vingårder, alle slags frukter og blomster, kilder og vannspring – herlig å se (Jes 33,16–17). Han spurte hva landet het. De svarte at det var Immanuels land. «Og det er like åpent for alle pilegrimer som dette fjellet,» la de til. «Når du kommer dit, kan du se porten til Den himmelske stad. Den vil hyrdene der vise deg.»

Nå mente Kristen at det måtte være på tide å dra videre, og det hadde husets folk heller ikke noe imot. «Men først,» sa de, «skal vi gå inn i rustkammeret.» Det gjorde de. Da de var kommet dit, utrustet de ham fra topp til tå med våpen som kunne holde prøven, i tilfelle han skulle bli angrepet underveis.

Slik utrustet gikk han med vennene sine til porten. Der spurte han portneren om han hadde sett noen pilegrim gå forbi. Portneren svarte ja.

Kristen: Si meg, kjente du ham?

Portneren: Jeg spurte ham hva han het, og han svarte at han het Trofast.

Kristen: Å, ham kjenner jeg godt! Han er min landsmann og nabo. Han og jeg er født på samme sted. Hvor langt tror du han er kommet?

Portneren: Han er vel kommet et lite stykke nedenfor fjellet.

Kristen: Takk, gode portner! Herren være med deg og velsigne deg for all din godhet mot meg.

Så la han i vei. Men Betenksomhet, Gudsfrykt, Kjærlighet og Klokskap sa at de ville følge ham ned til foten av fjellet. Slik gikk de alle sammen av sted og fortsatte den hyggelige og nyttige samtalen til de skulle begynne å gå ned fjellet. Da sa Kristen: «Så vidt jeg kan se, er det ikke mindre vanskelig å komme ned enn å komme opp.»

«Ja,» svarte Klokskap, «slik du er nå, er det sannelig vanskelig å komme ned i Ydmykelsens dal uten å skli. Derfor,» sa de, «har vi fulgt med deg, for å hjelpe deg ned fjellet.» Kristen begynte da å gå ned, svært forsiktig, men likevel skled han et par ganger.

Så så jeg i drømmen min at da de alle var kommet ned av fjellet, ga disse gode menneskene Kristen et brød, en flaske vin og en drueklase. Og så gikk han sin vei.

Første del, kapittel 4: Kampen med Apollyon og Dødsskyggens dal

Men her i Ydmykelsens dal kom stakkars Kristen i en hard knipe. Han var ikke kommet langt før han fikk øye på en fæl og listig fiende som kom ilende over marka mot ham. Han het Apollyon. Da ble Kristen redd og begynte å tenke over om han skulle snu eller holde stand. Men så husket han at han ikke hadde noen rustning på ryggen. Flyktet han, ville han bare gi fienden enda større fordel, for da kunne den lett gjennombore ham med pilene sine.

Derfor bestemte han seg for å våge det og forsvare stillingen sin så godt han kunne. «For», tenkte han, «selv om jeg ikke tenkte på annet enn å berge livet, ville det være klokest å holde stand.» Så gikk han videre til han møtte Apollyon. Det var et forferdelig uhyre å se på. Han var dekket av skjell som en fisk (og de er hans stolthet), han hadde vinger som en drage og føtter som en bjørn, ut av buken hans kom det ild og røyk, og munnen hans var som munnen på en løve.

Da han var kommet bort til Kristen, så han på ham med en foraktelig mine og begynte å spørre ham ut:

Apollyon: Hvor kommer du fra, og hvor skal du hen?

Kristen: Jeg kommer fra Fordervelsens by, et sted der alt ondt finnes, og jeg er på vei til Sions stad.

Apollyon: Av det skjønner jeg at du er en av mine undersåtter. Hele det landet tilhører meg, og jeg er fyrste og gud over det. Hvordan kan det da ha seg at du har rømt fra kongen din? Om jeg ikke regnet med å ha nytte av deg ennå, ville jeg slå deg død på stedet med ett slag.

Kristen: Riktignok ble jeg født i ditt rike. Men tjenesten din er hard, og lønnen din er slik at ingen kan leve av den, «for syndens lønn er døden» (Rom 6,23). Derfor gjorde jeg som andre fornuftige folk da jeg var blitt voksen: Jeg så meg om etter noe bedre.

Apollyon: Det finnes ingen fyrste som så lett gir slipp på undersåttene sine, og jeg har heller ikke tenkt å gi slipp på deg. Men siden du nå klager over tjenesten og lønnen hos meg, så slå deg til ro og gå tilbake. Jeg lover deg alt det landet vårt kan by på.

Kristen: Men jeg har allerede gått i en annens tjeneste, ja, i kongenes Konges. Hvordan kan jeg da med rette gå tilbake til deg?

Apollyon: Da har du gjort som ordtaket sier: «Byttet ondt mot verre.» Men det hender svært ofte at de som kaller seg hans tjenere, forlater ham etter en tid og kommer tilbake til meg. Gjør bare det samme, så skal alt bli godt.

Kristen: Jeg har gitt ham mitt æresord og sverget ham troskap. Hvordan kan jeg da bryte med ham uten å bli hengt som en forræder?

Apollyon: Det samme har du gjort mot meg, og likevel vil jeg tilgi deg alt om du bare snur nå og går tilbake.

Kristen: Det jeg lovet deg, lovet jeg mens jeg var umyndig. Dessuten tror jeg at fyrsten jeg nå står under banneret til, kan løse meg, ja, også tilgi meg alt jeg har gjort for å føye deg. Og for å si det som det er, du fordervelige Apollyon: Jeg liker hans tjeneste, lønn, tjenere, styre, selskap og land langt bedre enn deg og ditt. Prøv derfor ikke lenger å overtale meg. Jeg er hans tjener, og ham vil jeg følge.

Apollyon: Tenk en gang til rolig gjennom alt som kan møte deg på den veien du nå går. Du vet at hans tjenere for det meste får en dårlig ende, fordi de setter seg opp mot meg og bryter budene mine. Hvor mange av dem har ikke fått en skammelig død!

Og likevel regner du hans tjeneste for bedre enn min. Han har ennå aldri forlatt stedet der han er, for å redde en eneste av dem som har tjent ham, ut av hendene mine. Jeg derimot har mange ganger – det vet hele verden – med makt eller svik revet dem som tjente meg trofast, ut av hans og hans folks hender. Og det samme vil jeg gjøre med deg.

Kristen: Han venter med å hjelpe dem bare for å prøve kjærligheten deres, for å se om de vil holde fast ved ham til enden. Og den sørgelige enden du sier de alltid får, regner de selv for den største ære. De bryr seg ikke så mye om å bli fridd ut nå, men venter tålmodig på den herligheten som skal åpenbares på dem når fyrsten deres kommer i sin herlighet med alle sine engler.

Apollyon: Du har allerede vært utro mot ham. Hvordan kan du da vente at han skal gi deg lønn?

Kristen: Hva består da utroskapen min i, Apollyon?

Apollyon: Allerede i begynnelsen av reisen mistet du motet, da du holdt på å gå til grunne i Forsakthetens myr. Du prøvde på ulovlige veier å bli kvitt byrden din i stedet for å vente til kongen din kom og tok den av deg. Du sov en syndig søvn og mistet din dyreste skatt. Du holdt også på å snu da du så løvene. Og når du forteller om reisen din og om det du har hørt og sett underveis, er du i ditt innerste hjerte ute etter tom ære i alt du sier og gjør.

Kristen: Det du sier, er sant nok, og jeg har gjort meg skyldig i mye mer som du ikke har nevnt. Men fyrsten jeg tjener, er nådig og villig til å tilgi. Disse svakhetene sugde jeg dessuten i meg i ditt land. Jeg har sukket under dem og sørget over dem, og jeg har allerede fått tilgivelse hos min fyrste.

Da brøt Apollyon ut i voldsomt raseri og sa: «Jeg er en fiende av denne fyrsten. Jeg hater ham, lovene hans og folket hans. Jeg har dratt ut bare for å kjempe mot deg.»

Kristen: Apollyon, se deg for med hva du gjør! Jeg er på Kongeveien, helligheten vei. Ta deg derfor i vare.

Da stilte Apollyon seg skrevs over veien, så bred som den var, og skrek: «Jeg kjenner ingen frykt. Gjør deg klar til å dø! For jeg sverger ved min evige avgrunn at du ikke skal komme lenger. Her gjør jeg ende på sjelen din!»

I samme øyeblikk kastet han en glødende pil mot brystet hans. Men Kristen hadde et skjold i hånden. Med det fanget han opp pilen og slapp unna faren. Da trakk Kristen sverdet, for han skjønte at nå var det på tide å forsvare seg. Apollyon gikk rasende løs på ham og sendte pilene sine tett som hagl. Hvor mye Kristen enn prøvde å unngå dem, såret Apollyon ham i hodet, i hånden og i foten. Dette fikk Kristen til å vike litt tilbake.

Apollyon var ikke sen om å utnytte fordelen, men Kristen tok mot til seg og forsvarte seg så godt han kunne. Denne harde kampen varte i over en halv dag, helt til nesten all kraft var gått ut av Kristen. Det er lett å forstå at sårene gjorde ham svakere og svakere.

Det hadde Apollyon ventet på. Nå trengte han seg mer og mer inn på Kristen, og mens de brøtes, kastet han ham til slutt så voldsomt i bakken at sverdet fløy ut av hånden hans. Da sa Apollyon: «Nå vet jeg at du ikke slipper unna!» Og i det samme klemte han ham så hardt at Kristen trodde det var ute med ham.

Men akkurat da Apollyon skulle gi ham det siste slaget og gjøre det av med ham en gang for alle, grep Kristen – ved Guds tilskyndelse – raskt etter sverdet og nådde det. Han ropte: «Gled deg ikke over meg, min fiende! Når jeg er falt, står jeg opp igjen» (Mika 7,8).[1] Og i samme stund gav han ham et fryktelig støt, så Apollyon vek tilbake som en som har fått sitt banesår.

Da Kristen merket det, stakk han etter ham en gang til og sa: «I alt dette vinner vi mer enn seier ved ham som elsket oss» (Rom 8,37). Da bredte Apollyon ut dragevingene sine og fór av sted, så Kristen ikke så ham mer på en stund.

Ingen som ikke selv har sett og hørt det slik jeg gjorde, kan forestille seg hvor fryktelig Apollyon hylte og brølte under kampen. Han lød som en drage. Og på den andre siden: hvor tungt Kristen sukket og stønnet. Jeg så ikke et eneste glad drag i ansiktet hans før han merket at han hadde såret Apollyon med sitt tveeggete sverd. Men da smilte han og så opp mot himmelen. Denne kampen var det mest forferdelige synet jeg noen gang har sett.

Da kampen var over, sa Kristen: «Her vil jeg takke ham som har frelst meg fra løvens gap, ham som hjalp meg mot Apollyon.» Og det gjorde han med disse ordene:

«Be'elsebul, som hater meg så sårt,
Har rustet mot meg denne grumme fiende;
Med helvetes raseri han stormet hardt
Og trodde at han meg skulle overvinne.
Men Mikael meg hjalp – han stred med meg,
Jeg svang mitt sverd, og straks han måtte vike.
Så vil jeg prise ham evindelig;
Som offerrøk skal takk fra hjertet stige.»

[1] NB: «Gled dere ikke over meg, mine fiender!»

I det samme så jeg en hånd som rakte Kristen noen blader fra livets tre. Han tok dem og la dem på sårene han hadde fått i kampen, og straks ble de leget. Her satte han seg også ned og spiste av brødet og drakk av flasken som han hadde fått like før. Da han hadde styrket seg, gikk han videre på reisen med dratt sverd i hånden. «For», sa han, «jeg kan ikke vite hvilke fiender som ennå kan møte meg.» Men det hendte ham ikke noe ondt resten av veien gjennom dalen etter kampen med Apollyon.

Ved enden av denne dalen lå en annen dal som het Dødsskyggens dal. Kristen måtte gjennom den, for veien til Den himmelske stad gikk midt gjennom den. Denne dalen er svært ensom og øde. Profeten Jeremia beskriver den slik: «et land med ødemarker, fullt av kløfter, et land med tørke og dødsskygge, et land der ingen mann har ferdes» (unntatt en kristen) «og ikke noe menneske har bodd» (Jer 2,6).

Her kom Kristen i langt større fare enn i kampen mot Apollyon, som vi skal se.

Jeg så da i drømmen at Kristen ved grensen til Dødsskyggens dal møtte to menn som skyndte seg tilbake. De var barn av dem som kom med vond melding om det gode landet (4 Mos 13,32). Kristen sa til dem:

«Hvor skal dere hen?»

Mennene: Tilbake, tilbake! Og vi råder deg til å gjøre det samme, hvis du setter noen pris på liv og fred.

«Hvorfor det? Hva er på ferde?» sa Kristen.

Mennene: På ferde? Vi skulle samme vei som du, og vi gikk så langt vi våget. Ja, det var sannelig så vidt vi kom tilbake. Hadde vi bare gått litt lenger, hadde vi ikke stått her og kunnet bringe deg denne meldingen.

«Men hva har dere da vært ute for?» sa Kristen.

Mennene: Vi var nesten inne i Dødsskyggens dal. Men til all lykke så vi oss godt for og fikk øye på faren før det var for sent.

«Men hva så dere da?» spurte Kristen.

Mennene: Så? Selve dalen, som er svart som bek. Der så vi også gjenferd fra avgrunnen, satyrer og drager. Og vi hørte en uopphørlig hyling og jamring, som fra folk i den ytterste nød og elendighet som satt bundet i bånd og lenker. Over dalen hang forvirringens trøstesløse sky, og døden breder vingene sine over den. Kort sagt: Det er et forferdelig sted. Der er alt mørke og forvirring (Job 3,5; 10,22).

Da sa Kristen: «Av det dere sier, kan jeg ikke forstå annet enn at dette likevel er veien til den havnen jeg lengter etter» (Jer 2,6).

Mennene: Gå du den veien så lenge du vil. Vi har ikke tenkt å gå den.

Så skiltes de, og Kristen fortsatte reisen, fremdeles med dratt sverd i hånden av frykt for å bli overfalt.

Da så jeg i drømmen at det gjennom hele dalen gikk en svært dyp grøft på høyre side. Det er den grøften som de blinde til alle tider har ledet hverandre i, og der begge har gått ynkelig til grunne. På venstre side var det også en svært farlig myr. Selv en god mann ville ikke finne bunn å sette foten på om han falt

ned i den. I denne myra falt kong David en gang (Sal 69,15), og han ville uten tvil ha gått til grunne der om ikke han som er mektig, hadde dratt ham opp.

Veien var her overmåte smal, og derfor var det så mye farligere for den gode Kristen å gå. Når han i mørket prøvde å unngå grøften på den ene siden, stod han i fare for å falle i myra på den andre. Og når han med den største forsiktighet prøvde å holde seg unna gjørma, stod han i fare for å falle i grøften. Slik gikk han fram, og jeg hørte ham sukke bittert. For i tillegg til disse farene var det så mørkt her at når han løftet foten for å gå, visste han ofte ikke hvor eller hva han kom til å sette den ned på.

Nå merket jeg at omtrent midt i dalen lå helvetes gap, og det gikk helt inn til veikanten. «Hva skal jeg nå gjøre?» tenkte Kristen. Hvert øyeblikk strømmet det ut ild og røyk i så forferdelige mengder, med gnister og grufulle skrik – ting som var langt mer fryktelige enn Apollyon, og som sverdet hans ikke kunne utrette noe mot – at han måtte stikke sverdet i sliren og gripe til et annet våpen. Det kalles uopphørlig bønn (Ef 6,18). Da hørte jeg ham rope: «Å, Herre, frels min sjel!» (Sal 116,4).

Slik gikk han lenge, men flammene nådde av og til nesten helt bort til ham. Han hørte også jamrende stemmer og en hastig ferdsel fram og tilbake. Hvert øyeblikk ventet han å bli revet i stykker eller tråkket ned som skitt på gaten. Et langt stykke vei så han dette fryktelige synet og hørte det grufulle bråket.

Et sted syntes han å høre en hel flokk fiender komme mot ham. Da stanset han og begynte å tenke over hva som var best å gjøre. Snart tenkte han halvt om halvt på å snu, snart på at han kanskje allerede var halvveis gjennom dalen. Han tenkte også på hvor mange farer han allerede hadde kommet gjennom, og at han ved å gå tilbake godt kunne utsette seg for langt større fare enn ved å gå fram.

Derfor bestemte han seg for å gå videre. Likevel syntes de djevelske fiendene å komme nærmere og nærmere. Men da de nesten var helt inntil ham, ropte han med høy røst: «Jeg vil gå i Herren Herrens veldige kraft!» (Sal 71,16). Da vek de tilbake og kom ikke nærmere.

Én ting vil jeg ikke gå forbi. Jeg la merke til at stakkars Kristen nå var så forvirret at han ikke engang kjente igjen sin egen stemme. Det skjønte jeg av dette: Akkurat da han var kommet bort mot munningen av den brennende pølen, smøg en av de onde seg inn bak ham. Den onde listet seg helt stille bort til ham og hvisket alle slags avskyelige gudsbespottelser i ørene hans, så Kristen trodde at de virkelig kom fra hans eget hjerte.

Dette bedrøvet Kristen langt mer enn alt annet som hadde hendt ham til da: at han nå skulle spotte ham som han før hadde elsket så høyt. Han ville ikke ha gjort det, men han hadde ikke fatning nok verken til å holde seg for ørene eller til å granske hvor disse spottordene kom fra.

Da Kristen hadde gått temmelig lenge i denne trøstesløse tilstanden, hørte han en stemme som syntes å komme fra en mann som gikk like foran ham. Den sa: «Om jeg enn skulle vandre i dødsskyggens dal, frykter jeg ikke for ondt. For du er med meg» (Sal 23,4).

Da ble han glad, og det av disse grunnene:

For det første fordi han skjønte av det at det fantes andre enn ham i dalen som fryktet Gud.

For det andre fordi han merket at Gud var med dem, selv på dette mørke og fryktelige stedet. «Hvorfor da ikke med meg også», tenkte han, «selv om jeg ikke kan merke det på grunn av alt som hindrer meg her?» (Job 9,11).

For det tredje fordi han håpet å få følge senere, om han kunne ta dem igjen.

Han gikk derfor videre og ropte på den som gikk foran. Men den andre visste ikke hva han skulle svare, for også han trodde at han var alene.

Om en stund ble det dag. Da sa Kristen: «Han har latt dødsskygge bli til morgen» (Am 5,8).

Da det var blitt morgen, så han seg tilbake. Det var ikke fordi han ønsket å snu, men for å se nærmere i dagslyset på de farene han hadde vært utsatt for i mørket. Nå så han tydeligere grøften på den ene siden og myra på den andre, og hvor smal veien mellom dem var. Han så også gjenferdene fra avgrunnen, satyrene og dragene, men alle langt borte (for etter daggry kom de ikke nærmere). Likevel ble de synlige for ham, slik det står skrevet: «Han drar det skjulte fram fra mørket og fører dødsskygge fram i lyset» (Job 12,22).

Kristen var nå svært glad for at han var fridd ut av alle farene han hadde vært utsatt for på den ensomme veien. Før hadde han fryktet dem mer, men nå i dagslyset kunne han se dem tydeligere.

Omtrent på denne tiden stod solen opp, og det var et nytt nådesbevis for Kristen. For selv om den første delen av Dødsskyggens dal var svært farlig, var den andre delen, som han nå skulle gjennom, om mulig enda farligere. Fra stedet der han nå stod, og helt til enden av dalen var veien full av snarer, feller og nett, og så farlig med alle sine groper, fallgruver, dype huler og bratte steder at han helt sikkert ville ha gått til grunne om det nå hadde vært mørkt, slik det var da han gikk den første delen av veien – om han så hadde hatt tusen sjeler.

Men solen hadde som sagt nettopp stått opp. Da sa han: «Hans lampe skinner over mitt hode, ved hans lys vandrer jeg gjennom mørket» (Job 29,3).[2]

I dette lyset kom han så til enden av dalen.

Nå så jeg i drømmen at ved enden av dalen lå det blod, bein, aske og lemlestede menneskekropper, ja, også av pilegrimer som før hadde gått denne veien. Mens jeg grublet over hva grunnen til dette kunne være, oppdaget jeg et lite stykke foran meg en hule. Der hadde det i gamle dager holdt til to kjemper, Pave og Hedning. Med makt og tyranni hadde de grusomt drept de menneskene som nå lå der, med blod, bein og aske rundt omkring.

Men Kristen gikk forbi der uten at noe ondt hendte ham, og det undret meg litt. Men siden har jeg fått høre at Hedning døde for lenge siden. Og den andre er riktignok ennå i live, men på grunn av alderdommen og de mange harde dystene han måtte bestå i yngre år, er han blitt så skrøpelig og stiv i leddene at han nå ikke kan gjøre stort mer enn å sitte i åpningen av hulen sin og glise til pilegrimene når de går forbi, og bite negler av harme over at han ikke kan få tak i dem.

[2] NB: «Da skinte hans lampe over mitt hode, da vandret jeg gjennom mørket ved hans lys.»

Jeg så altså at Kristen gikk trøstig sin vei. Men da han så den gamle mannen som satt i hulens åpning, visste han ikke riktig hva han skulle tro. Mannen kunne riktignok ikke nå ham, men han snakket til ham og sa: «Dere blir ikke bedre før flere av dere er brent.» Men Kristen tidde bare og gikk uforferdet videre uten å komme til skade. Da sang Kristen:

«O store redning, høye, underfulle,
At jeg fra slike farer frelses skulle
Som dem jeg møtte her! – Takk være deg,
Hvis hånd så omsorgsfullt har ledet meg!
Se, mørkets redsler, djevler uten tall
Og synd omringet meg i denne dal;
Ja, alle helvetes snarer lå utspente
På veien overalt der jeg meg vendte.
Hvert øyeblikk fortapt jeg skulle være,
Men se: Jeg lever! – Jesus, deg være ære!»

Første del, kapittel 5: Trofast og Snakksom – del 1

Mens Kristen gikk videre, kom han til en liten haug som var kastet opp for at pilegrimene skulle kunne se seg om derfra. Han gikk opp på den og fikk da øye på Trofast et lite stykke foran seg. Trofast skyndte seg av sted alt han kunne. Da ropte Kristen: «Hei, hallo! Vent, så skal jeg slå følge med deg!»

Trofast så seg tilbake, og Kristen ropte igjen: «Vent til jeg tar deg igjen!» Men Trofast svarte: «Nei, det gjelder livet mitt. Blodhevneren er etter meg.»

Dette gjorde Kristen nokså bedrøvet. Han satte inn alle krefter og tok snart igjen Trofast, ja, han løp til og med forbi ham, så den som var sist, ble først. Da smilte Kristen forfengelig fordi han var kommet foran sin bror. Men han så seg ikke godt for, snublet og falt og klarte ikke å reise seg før Trofast kom og hjalp ham.

Så så jeg i drømmen at de gikk sammen i kjærlighet og snakket vennlig med hverandre om alt som hadde hendt dem på vandringen. Kristen begynte slik:

Kristen: Min kjære, høyt elskede bror Trofast! Jeg er sannelig glad for at jeg har truffet deg, og for at Gud har stemt sjelene våre slik at vi kan vandre som venner på denne gode veien.

Trofast: Jeg hadde tenkt å slå følge med deg helt fra byen, kjære venn, men du kom deg av sted før meg. Derfor måtte jeg gå et så langt stykke av veien alene.

Kristen: Hvor lenge ble du i Fordervelsens by etter at jeg hadde lagt ut på vandringen?

Trofast: Til jeg ikke kunne bli der lenger. For straks du var reist, ble det mye snakk om at byen vår snart skulle brennes opp med ild fra himmelen.

Kristen: Hva! Gikk det slike rykter blant naboene dine?

Trofast: Ja, en stund var det på alles lepper.

Kristen: Men var det ingen andre enn du som forlot byen for å komme unna faren?

Trofast: Som sagt ble det snakket mye om det, men jeg tror ikke at noen la særlig vekt på det. For midt i den heftigste diskusjonen hørte jeg flere snakke spottende om deg og den «desperate reisen» din – slik kalte de vandringen din. Men jeg for min del trodde, og tror fremdeles, at byen virkelig skal gå under ved ild og svovel ovenfra. Derfor har jeg flyktet.

Kristen: Hørte du noe om naboen Føyelig?

Trofast: Ja, Kristen. Jeg hørte at han fulgte deg like til Forsakthetens myr. Noen mener at han falt uti der, selv om han ikke ville innrømme det. Men jeg er sikker på at han ble godt tilsølt av den gjørma.

Kristen: Og hva sa naboene hans til ham?

Trofast: Siden han kom tilbake, har nesten alle gjort narr av ham. Mange håner og forakter ham, og knapt noen vil gi ham arbeid lenger. Det står sju ganger verre til med ham nå enn om han aldri hadde gått ut av byen.

Kristen: Men hvorfor er de så imot ham, når de selv forakter den veien han forlot?

Trofast: Å, de sier han er en vendekåpe som ikke var tro mot det han bekjente, og at han burde henges. Jeg tror Gud selv har reist fiendene hans mot ham og gjort ham til et ordspråk fordi han forlot veien (Jer 29,18–19).

Kristen: Snakket du ikke med ham før du dro?

Trofast: Jeg møtte ham en gang på gaten, men han gikk over på den andre siden, som om han skammet seg over det han hadde gjort. Derfor snakket jeg ikke med ham.

Kristen: Da jeg begynte på reisen, hadde jeg virkelig godt håp for denne mannen. Men nå er jeg redd han kommer til å omkomme når byen går under. For det er gått med ham som det sanne ordspråket sier: «Hunden vender tilbake til sitt eget spy, og et nyvasket svin velter seg i sølen» (2 Pet 2,22).

Trofast: Ja, det er nettopp det jeg er redd skal skje med ham. Men hvem kan hindre det som skal skje?

Kristen: Vel, nabo Trofast, la oss ikke snakke mer om ham, men heller om noe som angår oss selv mer direkte. Fortell meg nå hva du har opplevd på veien. Jeg vet at du har vært ute for et og annet – ellers ville det virkelig være et under.

Trofast: Jeg slapp unna myra som jeg hørte du falt i, og kom vel frem til porten. Men underveis møtte jeg en som het Vellyst, og hun var nær ved å gjøre meg skade.

Kristen: Det var godt at du slapp unna nettet hennes. Hun satte Josef hardt på prøve, og han slapp unna henne slik som du, men det holdt på å koste ham livet. Hva var det egentlig hun ville med deg?

Trofast: Om du ikke selv kjenner henne litt, kan du ikke tenke deg hvor lokkende og fristende en tunge hun har. Hun gjorde alt for å få meg til å bli med seg og lovet meg alle slags gleder.

Kristen: Men den gleden som kommer av en god samvittighet, lovet hun deg vel ikke?

Trofast: Du vet hva jeg mener: alle legemlige og kjødelige gleder.

Kristen: Takk Gud for at du slapp fra henne. «Den Herren er vred på, faller i den» (Ordsp 22,14).

Trofast: Nei, jeg vet ikke om jeg med sannhet kan si at jeg slapp helt fra henne.

Kristen: Hva! Du gikk vel aldri med på det hun ville?

Trofast: Nei, ikke slik at jeg gjorde meg uren. For i det samme kom jeg til å tenke på et sted i en gammel bok jeg en gang hadde lest, der det står: «Til

dødsriket fører hennes skritt» (Ordsp 5,5). Derfor lukket jeg øynene for ikke å bli forhekset av blikket hennes. Da spottet hun meg, og jeg gikk min vei.

Kristen: Møtte du ikke noen annen hindring underveis?

Trofast: Da jeg kom til foten av fjellet Besværlighet, traff jeg en svært gammel mann. Han spurte hvem jeg var og hvor jeg skulle. Jeg sa at jeg var en pilegrim på vei til Den himmelske stad. Da sa den gamle mannen: «Du ser ut til å være en skikkelig kar. Vil du slå deg ned hos meg og være fornøyd med den lønnen jeg vil gi deg?»

Jeg spurte ham da hva han het og hvor han bodde. Han sa at han het Adam den første og bodde i byen Forførelse. Så spurte jeg hva slags arbeid han drev med, og hvilken lønn han ville gi meg. Han svarte at arbeidet hans var mange slags fornøyelser, og at jeg i lønn skulle få arve ham.

Jeg spurte videre hvordan han hadde det hjemme, og hvor mange tjenere han hadde. Han lot meg forstå at alle verdens lekkerier fantes i huset hans, og at tjenerne hans var hans egne etterkommere. Så spurte jeg hvor mange barn han hadde. Han svarte at han bare hadde tre døtre: Kjødets lyst, Øynenes lyst og Hovmodig skryt (1 Joh 2,16), og at jeg kunne få gifte meg med alle tre, om jeg ville. Da spurte jeg hvor lenge han ville at jeg skulle bli hos ham. Han svarte: «Så lenge jeg selv lever.»

Kristen: Nå, og hvordan endte det med deg og den gamle?

Trofast: I begynnelsen hadde jeg nok litt lyst til å bli med den gamle, for jeg syntes han lovet godt. Men mens vi snakket, kom jeg tilfeldigvis til å se på pannen hans, og der så jeg at det sto skrevet: «Avlegg det gamle menneske» (Ef 4,22).

Kristen: Og hva så?

Trofast: Da ble jeg brennende het om hjertet. For nå forsto jeg at hva han enn sa og hvor mye han enn smigret meg, hadde han tenkt å selge meg som slave når han først hadde fått meg med seg hjem. Jeg ba ham derfor holde opp med å prøve å overtale meg, for jeg ville ikke komme i nærheten av døren hans.

Da begynte han å skjelle meg ut og sa at han nok skulle sende en etter meg som ville gjøre veien bitter for sjelen min. Jeg snudde meg fra ham og ville gå min vei. Men i det samme kjente jeg at han kløp meg, og det så hardt at jeg trodde han hadde revet et stykke ut av meg. Det fikk meg til å rope: «Jeg elendige menneske!» (Rom 7,24). Og så gikk jeg oppover fjellet.

Da jeg var kommet omtrent halvveis opp, så jeg meg tilbake. Der fikk jeg øye på en som kom farende etter meg som vinden, og han tok meg igjen akkurat der benken står.

Kristen: Der satte jeg meg også ned for å hvile. Men jeg sovnet, og papirrullen falt ut av barmen min, så jeg mistet den.

Trofast: Men gode bror, hør meg til ende! Så snart mannen hadde tatt meg igjen, ga han meg et så fryktelig slag at jeg falt om som død. Etter noen øyeblikk kom jeg til meg selv og spurte hvorfor han behandlet meg slik. Han svarte at det var fordi jeg i det skjulte var tilbøyelig til Adam den første. I det samme ga han meg et så voldsomt støt i brystet at jeg falt baklengs og igjen lå som død for føttene hans.

Da jeg kom til meg selv igjen, ropte jeg til ham om barmhjertighet. Men han svarte: «Jeg vet ikke av noen barmhjertighet», og slo meg til jorden igjen. Han ville uten tvil ha gjort ende på meg hvis ikke en annen i samme stund hadde kommet til og befalt ham å la meg være.

Kristen: Hvem var det som ba ham la deg være?

Trofast: Først kjente jeg ham ikke. Men da han gikk forbi meg, så jeg at han hadde sår etter nagler i hendene og et sår i siden. Da skjønte jeg at det måtte være Herren. Så gikk jeg videre oppover fjellet.

Kristen: Han som tok deg igjen, var Moses. Han sparer ingen, og han vet heller ikke å vise barmhjertighet mot dem som bryter loven hans.

Trofast: Det vet jeg godt. Det var ikke første gang han hadde møtt meg. Det var nettopp han som kom til meg mens jeg ennå levde trygt hjemme, og sa at han ville brenne huset over hodet på meg hvis jeg ble der.

Kristen: Men så du huset som ligger på toppen av fjellet der Moses møtte deg?

Trofast: Ja, og løvene også, før jeg kom så langt. Men de sov nok, tror jeg, for det var omtrent midt på dagen. Og fordi jeg ennå hadde hele dagen foran meg, gikk jeg forbi portneren og nedover fjellet.

Kristen: Ja, han fortalte meg at han så deg gå forbi. Men jeg skulle bare ønske at du hadde tatt inn i det huset. Der ville de ha vist deg mange merkverdige ting som du knapt ville ha glemt så lenge du levde. Men si meg, kjære: Møtte du ingen i Ydmykelsens dal?

Trofast: Jo, jeg møtte en som het Misfornøyd. Han prøvde å få meg med seg tilbake og sa at det ikke var noen ære å vinne i hele dalen. Han la også til at hvis jeg gikk videre, ville jeg gjøre vennene mine Stolthet, Overmot, Innbilskhet, Verdslig Ære og flere andre dødelig fornærmet. Han visste at de ville bli svært forarget om jeg var så tåpelig å vandre gjennom denne dalen.

Kristen: Nå, og hva svarte du ham?

Trofast: Jeg sa at alle de han hadde regnet opp, med rette kunne gjøre krav på å være i slekt med meg, for etter kjødet er de mine virkelige slektninger. Men siden jeg ble pilegrim, har de fornektet meg, og jeg har også vist dem fra meg. Derfor betyr de ikke mer for meg nå enn om de aldri hadde vært av min slekt.

Dessuten sa jeg at han hadde gjort seg en helt gal forestilling om dalen. For «ydmykhet går forut for ære», og hovmod går forut for fall (Ordsp 15,33; 18,12). «Derfor vil jeg heller gå gjennom dalen for å vinne den æren som de viseste har satt så høyt,» sa jeg, «enn å søke det du mener er mest verdt å strebe etter.»

Kristen: Møtte du ingen andre i dalen?

Trofast: Jo, jeg møtte Skam. Men av alle jeg har truffet på vandringen, synes jeg han bærer det minst passende navnet. De andre lot seg motsi og overbevise, men med denne frekke Skam kom en ingen vei.

Kristen: Hvordan da? Hva sa han til deg?

Trofast: Hva han sa! Han hadde innvendinger mot selve gudsfrykten. Han sa at det var noe ynkelig og simpelt å bry seg om gudsfrykt, og at en øm samvittighet var noe umandig. Den som våket slik over ord og gjerninger, sa han, ga

avkall på den stolte friheten som vår tids sterke ånder setter så høyt, og ville derfor utsette seg for spott og hån.

Han sa også at bare få av de mektige, rike og vise noen gang hadde vært av samme mening som meg (1 Kor 1,26; 3,18; Fil 3,7–8). Ingen av dem hadde vært tåpelig nok til å sette alt på spill i håp om å få noe som ingen kan være sikker på. Han hadde også mye å utsette på at de fleste pilegrimer i vår tid er av så ringe og lav stand, og han holdt det mot dem at de vet så lite om naturvitenskapene.

Ja, han kom med mye mer enn jeg kan fortelle her. Han sa for eksempel at det var en skam å gråte under en preken, en skam å komme sukkende og bedrøvet hjem, og en skam å be sin neste om tilgivelse for små feil eller å gi erstatning når en hadde gjort noen urett.

Han sa også at gudsfrykten får et menneske til å holde seg borte fra de store på grunn av noen få laster hos dem – riktignok ga han lastene et penere navn. Den får ham i stedet til å søke seg til de ringe og akte dem, bare de bekjenner den samme troen som han. «Og er ikke dette en skam?» sa han.

Kristen: Nå, hva svarte du på det?

Trofast: I begynnelsen visste jeg virkelig ikke hva jeg skulle si. Ja, han trengte så hardt inn på meg at blodet steg meg til ansiktet, og jeg var nær ved å gi etter. Men til sist begynte jeg å tenke over at «det som mennesker akter høyt, er en styggedom i Guds øyne» (Luk 16,15). Jeg tenkte også at denne Skam bare fortalte meg hva menneskene er, men ikke det minste om Gud og hans ord. Og jeg tenkte dessuten at på den store dommens dag skal vi ikke dømmes til død eller liv etter verdens hovmodige tanker, men etter Den Høyestes visdom og lov.

Derfor kom jeg til at det Gud sier, må være det beste, om så hele verden reiser seg mot det. Jeg så altså klart at det er Guds vilje at vi skal tilbe ham, at en øm samvittighet er til glede for ham, at de som gjør seg til dårer for himmelrikets skyld, likevel er de viseste, og at den fattige som elsker Kristus, er rikere enn alle verdens rike som hater ham.

Da sa jeg: «Skam, vik fra meg! Du er en fiende av min frelse. Skulle jeg følge deg mot min allmektige Herres vilje, hvordan skulle jeg da kunne se ham i øynene når han kommer? (Mark 8,38). Skulle jeg nå skamme meg over hans veier og hans tjenere, hvordan kunne jeg da vente velsignelse?»

Men denne Skam var, sant å si, en uforskammet slyngel. Det var så vidt jeg ble kvitt ham. Han forfulgte meg hele tiden og hvisket meg stadig noe i øret mot gudsfrykten. Til sist lot jeg ham forstå at det ville være nytteløst å prøve mer, for i de tingene han foraktet, så jeg nettopp den største ære. Slik ble jeg til sist kvitt denne brysomme personen. Og da han var gått sin vei, begynte jeg å synge:

Mot dem som gjerne Herrens kall vil følge,
går fristelsenes piler, bølge på bølge;
med kjødets sans de alltid står i pakt
og går til angrep stadig med ny makt
for tidlig eller sent oss å besnære
og styrte oss i jammer og vanære.
En pilegrim må da til hver tid, hvert sted,
stå våken og til kamp være beredt!

Kristen: Det gleder meg å høre, bror, at du sto så tappert imot denne skurken. Som du sier, er det ingen som har et så upassende navn. For uforskammetheten hans går så langt at han løper etter folk på gaten og prøver å gjøre dem til skamme for alle, og å få oss til å skamme oss over det som er godt. Var han ikke så grenseløst frekk som han er, ville det aldri falle ham inn å gjøre det han gjør.

Men la oss gjøre alt vi kan for å stå ham imot. For med alt sitt storskryt kan han ikke hjelpe oss. «De vise arver ære,» sier Salomo, «men dårene får bare skam» (Ordsp 3,35).

Trofast: Jeg tror vi må rope til ham som vil at vi her på jorden skal kjempe for sannheten, og be om hjelp mot denne farlige Skam.

Kristen: Du har rett. Men møtte du ingen andre i dalen?

Trofast: Nei, jeg hadde solskinn hele resten av veien, også gjennom Dødsskyggens dal.

Kristen: Det var godt for deg. Med meg gikk det dessverre helt annerledes. Straks etter at jeg var kommet inn i dalen, måtte jeg kjempe lenge og fryktelig mot den grusomme fienden Apollyon. Ja, jeg trodde sannelig han skulle drepe meg, særlig da han hadde fått meg over ende og presset meg ned under seg, som om han ville knuse meg. For i det samme han slo meg til jorden, fløy sverdet ut av hånden min, og han sa at nå var han sikker på meg. Men jeg ropte til Gud, og han hørte meg og reddet meg ut av faren.

Så gikk jeg inn i Dødsskyggens dal og var uten lys nesten halve veien. Hvert øyeblikk var jeg redd for å omkomme der. Men endelig grydde dagen, og solen sto opp. Det stykket jeg hadde igjen, gikk jeg mye lettere og roligere.

Videre så jeg i drømmen at mens de gikk, kom Trofast til å se til den ene siden. Der fikk han øye på en mann som het Snakksom. Han gikk et stykke borte fra dem på den samme veien, for her var veien svært bred. Det var en høy mann, og han så bedre ut på avstand enn på nært hold. Trofast vendte seg til ham og spurte:

Trofast: Hvor skal du, min venn? Er du på reise til det himmelske land?

Snakksom: Ja, det er nettopp dit jeg skal.

Trofast: Det var godt. Da kan vi vel få glede av ditt hyggelige selskap?

Snakksom: Ja, jeg slår gjerne følge med dere.

Trofast: Kom da, så går vi sammen og bruker tiden til å snakke om det som er nyttig og til gagn.

Snakksom: Å snakke om det som er godt, med dere eller andre, er noe jeg setter stor pris på. Og det gleder meg å ha truffet noen som også har lyst til det. For sant å si er det svært få som bryr seg om å bruke tiden slik når de er ute og reiser. De snakker heller om unyttige ting, og det har ofte plaget meg.

Trofast: Det er sannelig sørgelig. For hva bedre kan en bruke tunge og munn til enn å snakke om det som har med Gud i himmelen å gjøre?

Snakksom: Jeg liker deg svært godt, for du taler med stor overbevisning. Og jeg vil legge til: Hva er så hyggelig og samtidig så nyttig som å snakke om det som hører Gud til? Hva er så hyggelig – det vil si, hvis en i det hele tatt har sans for det underfulle? Hvis en for eksempel liker å snakke om hemmelighetsfulle ting og hvor de kommer fra, eller hvis en gjerne snakker om mirakler, under

og tegn – hvor finnes da noe slikt så hyggelig og så vakkert beskrevet som i Den hellige skrift?

Trofast: Det er sant. Men målet med alt det vi snakker om, bør jo være at vi blir oppbygd og bedre.

Snakksom: Det er nettopp det jeg mener. For det er svært nyttig å snakke om slikt. En får kunnskap om så mangt: om hvor forgjengelige alle jordiske ting er, og hvor stor verdi de tingene har som er der oppe. Særlig lærer en å se at en må bli født på ny, at gjerningene våre er ufullkomne, at vi trenger Kristi rettferdighet, og så videre. Dessuten kan en lære hva det vil si å angre, tro, be, lide og slikt. En kan også lære evangeliets store løfter og trøstegrunner å kjenne. Videre kan en lære å avvise falske meninger, forsvare sannheten og undervise dem som ikke vet bedre.

Første del, kapittel 5: Trofast og Snakksom – del 2

Trofast: Ja, alt dette er sant, og det gleder meg å høre det fra deg.

Snakksom: Ak, det er nettopp mangelen på slike tanker som gjør at så få kan se at de trenger troen og Guds nåde for at sjelene deres kan bli skikket for det evige liv. I stedet stoler de i sin uvitenhet på lovens gjerninger, og ved dem kan ingen arve himmelriket.

Trofast: Men med din tillatelse: Den himmelske kunnskapen om dette er en Guds gave. Den kan ikke vinnes ved menneskelig lærdom eller bare ved å snakke om den.

Snakksom: Alt dette vet jeg godt. For et menneske kan ikke få noe uten at det blir gitt ham ovenfra. Alt skjer av nåde, ikke av gjerninger. Jeg kunne gjerne vise til hundre skriftsteder som bekrefter det.

«Vel,» sa Trofast, «hva skal vi så velge å snakke om?»

Snakksom: Hva du vil. Jeg snakker gjerne om himmelske eller jordiske ting, moralske eller evangeliske, åndelige eller verdslige, fortidige eller fremtidige, fjerne eller nære, viktige eller mindre viktige – bare det tjener til vårt gagn.

Nå begynte Trofast å undre seg. Han gikk bort til Kristen, som hele tiden hadde gått for seg selv, og sa lavt til ham: «For en flott reisekamerat vi har fått! Han blir sikkert en utmerket pilegrim.»

Da smilte Kristen og sa: «Denne mannen som du ser ut til å være så begeistret for, kan med tungen sin lure nesten alle som ikke kjenner ham.»

Trofast: Kjenner du ham da?

Kristen: Kjenner ham! Det skulle jeg mene – bedre enn han kjenner seg selv.

Trofast: Kjære, hvem er han?

Kristen: Han heter Snakksom og bor i byen vår. Det er rart at du ikke kjenner ham, men byen vår er jo svært stor.

Trofast: Hvem er han sønn av, og hvor i byen bor han?

Kristen: Han er sønn av Glattunge og bor i Sladrestredet. Og tross den glatte tungen sin er han en riktig stakkar.

Trofast: Jaså. Han ser da ut til å være en riktig tiltalende person.

Kristen: Ja, for dem som ikke blir nærmere kjent med ham. For han er best ute – hjemme er han sannelig stygg nok. At du synes han er tiltalende, minner

meg om noe jeg ofte har lagt merke til hos enkelte malere: Bildene deres tar seg best ut på avstand, men på nært hold er de mindre gode.

Trofast: Men jeg skulle nesten tro at du bare spøker, siden du smilte.

Kristen: Gud forby at jeg skulle spøke med noe slikt, selv om jeg smilte, eller at jeg skulle anklage noen falskt! Jeg skal fortelle deg litt mer om ham. Denne mannen går gjerne i alle slags selskap og er med på all slags prat. Slik han snakker med deg nå, slik snakker han også når han sitter på vertshuset. Og jo mer han har drukket, desto fortere løper munnen på ham. Gudsfrykten har ingen plass i hjertet hans, i huset hans eller i livet hans. Alt han har av den, sitter på tungen, og hele hans gudsfrykt består i å snakke litt om den.

Trofast: Kan det være mulig? Da har jeg sannelig tatt feil av denne mannen.

Kristen: Tatt feil! Ja, det kan du være sikker på. Husk ordet: «De sier det, men de gjør det ikke» (Matt 23,3). For «Guds rike består ikke i ord, men i kraft» (1 Kor 4,20). Han snakker om bønn, anger, tro og ny fødsel, men han kan bare snakke om det.

Jeg har selv vært i huset hans og har hatt anledning til å se ham både hjemme og ute. Derfor vet jeg at det jeg har sagt om ham, er sant. Huset hans er like tomt for gudsfrykt som eggehviten er for smak. Der finnes verken bønn eller tegn på sann anger over synden. Ja, på sin måte tjener de umælende dyrene Gud langt bedre enn han.

Han er en spott, en vanære og en skamplett for troen overalt hvor han viser seg. Det er hans skyld at den blir så lite aktet i den delen av byen der han bor.

Vanlige folk som kjenner ham, sier: «En helgen ute og en djevel hjemme.» Den stakkars familien hans får nok merke det. Han er så grov, oppfarende og urimelig mot tjenerne sine at de verken vet hvordan de skal snakke eller oppføre seg for å gjøre ham til lags. Alle som har med ham å gjøre, sier at de heller ville ha med en tyrker å gjøre enn med ham, for hos tyrkeren kunne de regne med langt bedre behandling.

Denne Snakksom prøver alltid å lure, bedra og føre folk bak lyset, og dessverre lykkes han som oftest. Dessuten oppmuntrer han sønnene sine til å gå i hans spor. Mener han å ha oppdaget en tåpelig fryktsomhet hos noen av dem – slik kaller han de første tegnene på en øm samvittighet – skjeller han dem ut for narrer og tosker. Da vil han ikke på noen måte bruke dem til noe eller anbefale dem til andre. Jeg for min del mener at han med sitt dårlige liv har fått mange til å snuble og falle, og han vil nok føre enda flere i fordervelse hvis ikke Gud hindrer det.

Trofast: Vel, min bror, jeg må tro deg, ikke bare fordi du sier at du kjenner ham personlig, men også fordi du dømmer andre som en kristen. Jeg vet godt at du ikke har sagt dette av ondskap, men bare fordi det virkelig er slik du sier.

Kristen: Hadde jeg ikke kjent ham bedre enn du, ville jeg kanskje ha fått det samme inntrykket av ham som du fikk først. Ja, hadde det vært en av troens fiender som kom til meg med denne beretningen, ville jeg sikkert ha regnet det hele for ren baktalelse – det våpenet som onde mennesker bruker for å ødelegge gode menneskers navn og rykte. Men jeg vet av egen erfaring at han er skyldig i alt dette, og i mye annet like ondt. Dessuten skammer gode mennesker seg over

ham. De kan verken kalle ham bror eller venn. Ja, bare navnet hans får alle som kjenner ham, til å rødme.

Trofast: Nå ser jeg at å snakke og å handle er to helt forskjellige ting. Heretter skal jeg legge bedre merke til den forskjellen.

Kristen: Det er virkelig to forskjellige ting, og de er like forskjellige som sjel og legeme. For slik legemet uten sjelen bare er et dødt skrog, slik er også snakk uten tro og sann anger bare døde ord. Kjernen i gudsfrykten er at den blir levd. «En ren og usmittet gudsdyrkelse for Gud og Faderen er dette: å se til farløse og enker i deres nød, og å holde seg uplettet av verden» (Jak 1,27).

Dette vet Snakksom ingenting om. Han innbiller seg at en kan bli en god kristen bare ved å snakke og høre, og slik bedrar han sin egen sjel. Å snakke er bare å så sæden, og å høre er ikke nok til å vise at det virkelig finnes frukt i liv og hjerte. La oss aldri glemme at menneskene skal dømmes etter fruktene sine på dommens dag (Matt 13,23). Da vil det ikke bli spurt: «Trodde dere?» men: «Var dere gjørere, eller bare snakkere?» Og etter det skal de dømmes.

Verdens ende blir sammenlignet med vår høst, og du vet at om høsten bryr folk seg ikke om annet enn avlingen. Det er ikke slik å forstå at noe kan bli godtatt som ikke er av troen. Jeg sier dette bare for å vise deg hvor lite Snakksoms bekjennelse vil gjelde på den dagen.

Trofast: Dette minner meg om det Moses har skrevet om de rene dyrene (3 Mos 11,3; 5 Mos 14,6). Et rent dyr er et som både har kløvd klov og tygger drøv – ikke et som bare har kløvd klov eller bare tygger drøv. Haren tygger drøv, men er likevel uren, fordi den ikke har kløvd klov.

Og dette passer godt på Snakksom. Han tygger drøv – det vil si, han søker kunnskap og tygger drøv på ordet. Men han har ikke kløvd klov – det vil si, han forlater ikke syndens veier. Som haren har han en labb som en hund eller en bjørn, og derfor er han uren.

Kristen: Så vidt jeg kan forstå, har du fått tak i den sanne evangeliske meningen med disse skriftstedene. Og jeg vil legge til at Paulus kaller enkelte mennesker, og blant dem nettopp slike snakkere, «en lydende malm eller en klingende bjelle» (1 Kor 13,1). Det vil si, slik han forklarer det et annet sted: «livløse ting som gir lyd» (1 Kor 14,7).

Livløse, det vil si uten sann tro og uten evangeliets nåde. Derfor er de ting som aldri vil få plass i himmelriket blant dem som er livets barn – selv om lyden de gir fra seg når de snakker, er som om det var en engels tunge eller røst.

Trofast: Jeg kan ikke si at jeg noen gang har vært særlig ivrig etter selskapet hans, og nå er jeg inderlig lei av det. Hva skal vi gjøre for å bli kvitt ham?

Kristen: Bare følg mitt råd og gjør som jeg sier, så skal du snart se at han også blir lei av ditt selskap – med mindre Gud skulle røre hjertet hans og omvende ham.

Trofast: Hva vil du da jeg skal gjøre?

Kristen: Gå rett bort til ham og begynn en alvorlig samtale om gudsfryktens kraft. Når han først har sagt seg enig – og det gjør han nok – så spør ham rett ut om den virker i hjertet hans, i huset hans og i livet hans.

Trofast gikk da bort til Snakksom og sa: «Nå, hvordan står det til?»

Snakksom: Takk, godt. Jeg hadde trodd at vi skulle ha snakket mye sammen nå.

Trofast: Vel, la oss begynne med det samme. Og siden du har overlatt til meg å velge spørsmålet, så la det være dette: Hvordan viser Guds frelsende nåde seg i menneskets hjerte?

Snakksom: Jeg merker at samtalen vår kommer til å dreie seg om tingenes kraft. Vel, det er et svært godt spørsmål, og jeg svarer gjerne på det. Her har du svaret mitt i all korthet: For det første: Der Guds nåde er i hjertet, vekker den et kraftig rop mot synden. For det andre …

Trofast: Nei, vent litt, la oss se på én ting om gangen. Jeg tror du heller burde si at den viser seg ved at den får sjelen til å avsky sin synd.

Snakksom: Nå, hvilken forskjell er det vel på å tale mot synden og å avsky den?

Trofast: Å, en stor forskjell! En kan tale mot synden av verdslig klokskap, men en kan ikke avsky den uten at en i hjertet kjenner sann motvilje mot den. Jeg har hørt mange tordne mot synden fra prekestolen som godt kunne tåle den i hjertet, i huset og i livet sitt.

Potifars hustru ropte høyt, som om hun hadde vært det dydigste menneske i verden, men likevel ville hun gjerne ha ligget med Josef (1 Mos 39,7 ff.). Noen roper mot synden slik som en mor skjenner på barnet hun har på fanget: Hun kaller det en slem og uskikkelig unge, og straks etter begynner hun å kysse og kjæle med det.

Snakksom: Du prøver å fange meg i ordene, merker jeg.

Trofast: Nei, slett ikke. Jeg vil bare få saken klar. Men la meg nå få høre det andre kjennetegnet, som du mener viser at nådens gjerning har kraft i hjertet.

Snakksom: Stor kunnskap om evangeliets skjulte lærdommer.

Trofast: Det kjennetegnet burde ha kommet først. Men først eller sist, så er det like falskt. For en kan ha kunnskap, ja, stor kunnskap om evangeliets hemmeligheter, og likevel mangle nådens gjerning i sjelen. Ja, om en hadde all verdens kunnskap, er det ikke dermed sagt at han er et Guds barn.

Da Kristus sa: «Har dere forstått alt dette?» og disiplene svarte ja, la han til: «Om dere vet dette, da er dere salige, så sant dere gjør det» (Matt 13,51; Joh 13,17). Han bygger altså ikke saligheten på å vite, men på å gjøre. For det kan finnes kunnskap uten gjerninger – tenk på tjeneren «som kjente sin herres vilje og ikke … gjorde etter hans vilje» (Luk 12,47). En kan ha kunnskap som en engel og likevel ikke være en kristen. Ditt kjennetegn er altså falskt. Å vite er noe som behager snakkere og skrytere, men å gjøre er noe som behager Gud.

Det er ikke slik å forstå at hjertet kan være godt uten kunnskap, for uten den er hjertet så å si dødt. Det finnes derfor to slags kunnskap. Den ene nøyer seg med å betrakte tingene. Den andre går hånd i hånd med nåde, tro og kjærlighet, og den driver mennesket til å gjøre Guds vilje av hjertet. Den første er nok for den som liker å snakke, men en sann kristen vil aldri være fornøyd uten den andre. «Gi meg forstand, så vil jeg ta vare på din lov og holde den av hele mitt hjerte» (Sal 119,34).

Snakksom: Nå prøver du igjen å fange meg i ordene. Slikt er ikke til oppbyggelse.

Trofast: Så kom da med et annet kjennetegn som viser at nådens gjerning virker i hjertet.

Snakksom: Nei, det er ingen vits. Vi blir likevel ikke enige.

Trofast: Godt, men har du noe imot at jeg gjør det, når du ikke vil?

Snakksom: Nei, langt ifra. Gjør bare som du synes.

Trofast: Nådens gjerning i sjelen viser seg både for ham som den virker i, og for menneskene omkring ham.

For ham som den virker i, viser den seg slik: Den gir ham erkjennelse av syndene hans, særlig av hans vantro. Den lar ham se hvor dypt fordervet hans natur er, og at han derfor helt sikkert vil bli fordømt hvis han ikke finner nåde hos Gud ved troen på Jesus Kristus (Joh 16,8–9; Rom 7,24; Mark 16,16). Når han ser og kjenner hvor elendig det står til med ham, vekker det sorg og skam over synden i hjertet hans.

Dessuten finner han verdens Frelser åpenbart for seg, og han ser at det er helt nødvendig for ham å sette all sin lit til ham for å få det evige liv. Dette vekker i ham en heftig hunger og tørst etter Frelseren – og til dem som hungrer og tørster, er løftet gitt (Sal 38,19; Jer 31,19; Gal 2,16; Apg 4,12; Matt 5,6; Åp 21,6). Alt etter som troen hans på Kristus er sterk eller svak, er også gleden og freden hans, lengselen etter å bli helliggjort, og trangen til å kjenne Kristus bedre og tjene ham trofast her i verden.

Men selv om nåden, som sagt, viser seg slik for ham, er han sjelden i stand til å se at det virkelig er nådens gjerning. For den medfødte fordervelsen og hans misbrukte forstand gjør at han lett dømmer feil i denne saken. Derfor kreves det en svært sunn dømmekraft av den som nådens gjerning virker i, for at han med visshet skal kunne slutte at det er Guds nåde som arbeider med sjelen hans.

For menneskene omkring ham viser den seg slik:

1) Ved en prøvet bekjennelse av troen hans på Kristus (Rom 10,10; Fil 1,27; Matt 5,19).

2) Ved et liv som i ett og alt stemmer med denne bekjennelsen, et gudfryktig liv både hjemme hos familien (om han har noen) og ute i verden. Som regel fører dette til at han avskyr synden i sitt innerste, prøver å motarbeide den i familien sin og søker å fremme hellighet og gudsfrykt overalt i verden. Det gjør han ikke bare med ord, slik en hykler og en pratmaker innbiller seg at de kan, men ved å bøye seg ydmykt under ordets makt og leve kristendommen ut i praksis.

Her har du min korte beskrivelse av nådens gjerning og hvordan den viser seg. Har du noe å innvende mot den, så kom bare med det. Hvis ikke, så la meg få stille deg noen andre spørsmål.

Snakksom: Nei, jeg for min del har ingenting å innvende. La meg bare få høre det andre spørsmålet ditt.

Trofast: Det lyder slik: Kjenner du i hjertet ditt at den første delen av denne beskrivelsen passer på deg? Og vitner livet og framferden din om at det virkelig er slik? Eller består din gudsfrykt i ord og tale og ikke i gjerning og sannhet?

Hvis du tenker å svare på disse spørsmålene, så si for all del ikke mer enn det du vet at Gud i himmelen vil si ja og amen til – ikke annet enn det du med god samvittighet vet er sant. For «det er ikke den som gir seg selv vitnesbyrd, som holder mål, men den som Herren gir vitnesbyrd» (2 Kor 10,18). Dessuten er det stor ugudelighet å si: «Jeg er sånn og sånn,» når både livet mitt og naboene mine sier at jeg lyver (Job 24,25).

Først rødmet Snakksom over dette, men han tok seg snart sammen og svarte: «Jeg merker nå at du vil snakke om erfaring og samvittighet, og påkalle Gud til å bekrefte alt som blir sagt. En slik samtale hadde jeg sannelig ikke ventet, og jeg finner ikke grunn til å svare på slike spørsmål – med mindre du regner deg som skriftefar. Og selv da er det ikke sagt at jeg tar deg til dommer. Men si meg: Hvorfor stiller du meg egentlig slike spørsmål?»

Trofast: Fordi jeg merker at du har altfor stor lyst til å snakke, og at du ikke har annet enn den nakne kunnskapen. Og dessuten, for å si den rene sannhet, har jeg hørt at du er et menneske der gudsfrykten bare består i ord, og at hele livet ditt skal vise det. Folk sier at du er en skamplett for de kristne, og at troen får lide for din skyld. De sier at dine ugudelige veier allerede har fått mange til å snuble, og at enda flere står i fare for å gå til grunne på grunn av dem.

Drukkenskap, griskhet, urenhet, banning, løgn og lettsindig selskap lar seg forene med din gudsfrykt. Det ordspråket som blir sagt om en skjøge, at «hun er en skam for alle kvinner», kunne godt passe på deg. For du er også en skamplett for alle troende.

Snakksom: Siden du er så rask til å låne øre til alle slags rykter om andre og så rask til å dømme, må jeg slutte at du er et stakkars misunnelig menneske som det ikke nytter å snakke med. Og derfor: farvel.

Nå kom Kristen bort til reisekameraten sin og sa: «Jeg sa deg jo hvordan det ville gå. Dine ord og hans lyster lar seg umulig forene. Heller enn å forbedre livet sitt valgte han å forlate deg. Nå er han gått. La ham bare gå – ingen taper noe på det, bortsett fra ham selv.

Han har spart oss bryet med å gå fra ham. For fortsetter han å være som han er – og det tviler jeg ikke på at han gjør – ville han bare ha vært en plett på vårt selskap. Dessuten sier apostelen: ‹Hold deg borte fra slike› (1 Tim 6,5).»[1]

Trofast: Likevel er jeg glad for at vi hadde denne lille samtalen med ham. Det kan jo hende at han vil tenke nærmere over saken. I alle fall har jeg talt rett ut til ham, og hva det så blir med ham, er jeg uskyldig i hans blod.

Kristen: Du gjorde rett i å tale så rett ut til ham. Slik åpenhet er svært sjelden nå for tiden, og det er grunnen til at så mange ikke liker gudsfrykt. Disse snakkesalige dårene, som bare har gudsfrykt i ord, og som lever et lettsindig og lastefullt liv, fører skam over kristendommen og støter de oppriktige. At de omgås de virkelig gudfryktige så mye, er en gåte for verden.

Jeg skulle bare ønske at alle ville behandle slike folk slik du nå har behandlet Snakksom. Da ville de enten rette seg nøyere etter det gudsfrykten krever, eller så ville selskapet med de gudfryktige bli for hett for dem.

[1]Ordene «hold deg borte fra slike» står i den greske teksten som de eldre bibelutgavene bygde på, men ikke i NB 88/07.

Da sa Trofast:

Hvor straks dog Snakksom løfter opp sin vinge!
Hvor kjekt han taler – alt vil han betvinge,
alt jevne ut og bringe for en dag.
Men snakk med ham om bare én hjertesak,
da skal du se hvor plutselig han daler;
da blåses bort den hjertetomme praler.

Slik gikk de og snakket om det de hadde sett underveis, og det gjorde reisen hyggelig for dem. Ellers hadde den uten tvil blitt nokså kjedelig, for de vandret gjennom en ørken.

Første del, kapittel 6: Trofast lider martyrdøden på Forfengelighetens marked

Da de nesten var kommet ut av ørkenen, så Trofast seg tilfeldigvis tilbake. Han fikk øye på en som kom skyndende etter dem, og han kjente ham.

«Å», sa Trofast til sin bror, «ser du hvem det er som kommer der?»

Kristen så seg tilbake og svarte: «Det er jo min gode venn Evangelist.»

«Ja, min gode venn også», sa Trofast, «for det var han som viste meg veien til porten.»

Imens kom Evangelist bort til dem og hilste dem slik: «Fred være med dere, mine kjære, og fred være med dem som hjelper dere.»

Kristen: Velkommen, velkommen, min gode Evangelist! Når jeg ser ansiktet ditt, minnes jeg all din godhet og alt ditt utrettelige strev for mitt evige vel.

«Ja, tusen ganger velkommen», sa Trofast. «Så godt det er å ha deg med oss, kjære Evangelist, for oss stakkars pilegrimer!»

Da sa Evangelist: «Hvordan har det gått dere, mine venner, siden vi skiltes sist? Hva har dere møtt, og hvordan har dere klart dere?»

Kristen og Trofast fortalte ham da alt som hadde hendt dem underveis, og hvor mye strev det hadde kostet å komme dit de nå var.

«Jeg er riktig glad», sa Evangelist, «ikke fordi dere har hatt så mange fristelser å kjempe mot, men fordi dere har seiret over dem, og fordi dere tross mange svakheter ikke har forlatt veien helt til i dag. Ja, jeg er riktig glad for det, både for min egen og for deres skyld. Jeg har sådd, og dere har høstet. Og den dagen er nær da både den som sådde og de som høstet, skal glede seg sammen – så sant dere holder ut til enden. For dere skal høste i sin tid, så sant dere ikke går trett (Joh 4,36; Gal 6,9).

Kronen venter på dere, og den er uforgjengelig. Løp da slik at dere kan vinne den (1 Kor 9,24.27)! Noen begynner vandringen mot kronen, men når de er kommet et godt stykke, tar en annen den fra dem. «Hold fast på det du har, for at ingen skal ta din krone» (Åp 3,11). Dere er ennå ikke kommet utenfor djevelens skuddhold. Dere har ennå ikke gjort motstand like til blodet i deres kamp mot synden (Hebr 12,4).

La riket alltid stå for øynene deres, og tro fast på det usynlige. La ikke noe som hører denne verden til, få slå rot hos dere. Og fremfor alt: Vokt godt på hjertet deres og lystene i det, for «svikefullt er hjertet, mer enn noe annet, ubotelig sykt er det» (Jer 17,9). Stå urokkelige som klippen, for dere har all makt i himmelen og på jorden på deres side.»

Så takket Kristen ham for formaningen. Men han ba ham også si noe mer som kunne være til hjelp for dem på resten av veien. De visste jo at han var en profet og kunne si dem på forhånd hva som skulle møte dem, og hvordan de best kunne stå imot og seire over det. Det samme ønsket Trofast.

Evangelist begynte da slik:

«Mine sønner! Dere vet hva som står i Skriften: at dere må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler, og at lenker og trengsler venter dere i by etter by (Apg 14,22; 20,23). Dere kan derfor ikke regne med å komme langt på vandringen uten at dere på en eller annen måte må tåle tunge lidelser. Noe av dette har dere allerede fått erfare, og mer kommer snart. For som dere ser, er dere nesten ute av denne ørkenen, og om kort tid vil dere se en by rett foran dere.

I den byen vil fiender behandle dere hardt og stå dere etter livet. Og vær viss på at en av dere, kanskje begge, kommer til å besegle det vitnesbyrdet dere bærer, med blod. Men vær tro inntil døden, så vil Kongen gi dere livets krone (Åp 2,10).

Den av dere som kommer til å dø der, får det likevel bedre enn reisekameraten sin, selv om døden blir voldsom og pinen kanskje svært stor. Ikke bare kommer han tidligere fram til Den himmelske stad, men han slipper også mye av den elendigheten som den andre helt sikkert vil møte på resten av reisen.

Men når dere er kommet til byen og finner at det jeg nå forteller dere, er sant, så tenk på deres venn. Vær mandige, og overgi deres sjeler til den trofaste Skaper, idet dere gjør det gode (1 Pet 4,19).»

Og jeg så i drømmen at de fikk øye på byen straks de var kommet ut av ørkenen. Byen heter Forfengelighet, og i byen holdes det et stort marked som kalles Forfengelighetens marked. Det holdes hele året rundt og har fått navnet sitt fordi byen der det holdes, er «lettere enn forfengelighet» (Sal 62,10).[1] Dessuten er alt som selges der eller føres dit, bare forfengelighet. Ja, som den vise sier: «Alt som skal komme, er forfengelighet» (Fork 11,8).[2]

Dette markedet er ikke nylig opprettet, men har stått fra eldgamle tider. Jeg skal fortelle dere litt om hvordan det begynte.

For nesten fem tusen år siden fantes det pilegrimer som vandret til Den himmelske stad, slik som disse to gode mennene. Be'elsebul, Apollyon og Legion og deres kumpaner merket seg at veien til Den himmelske stad gikk tvers gjennom denne byen, Forfengelighet. Da bestemte de seg for å opprette et marked i byen, der alle slags forfengelige ting skulle falbys hele året rundt.

På dette markedet kan en derfor kjøpe alle mulige slags varer: hus, jordegods, levebrød, embeter, æresposter, forfremmelser, titler, kongeriker, fornøyelser

[1] NB: «I vektskålen stiger de til værs, de er tomhet alle sammen».
[2] NB: «Alt som skal komme, er tomhet».

og alle slags lyster – skjøger og hallikinner, hustruer, menn, barn, herrer, tjenere, liv, blod, kropper, sjeler, sølv, gull, perler, edelstener og jeg vet ikke hva.

Videre kan en til enhver tid se gjøglere, bedragere, lystigheter, spill, narrer, aper, kjeltringer og landstrykere av alle slag. Her kan en også få se, og det gratis, tyver, mordere, horkarer og menedere, alle i blodrød farge.

På andre markeder finnes det mange smug og gater med egne navn, der hvert sted falbyr og henger ut sine særlige varer. Slik har også dette markedet sine bestemte torg, smug og gater – det vil si land og kongeriker – der en lettest finner markedets varer. Her er den engelske, den franske, den italienske, den spanske og den tyske gaten, der en kan kjøpe hvert lands særlige forfengeligheter.

På ethvert marked er det en eller annen vare som regnes for den viktigste. Slik står også Romas varer høyest i kurs her, selv om vårt folk og noen få andre ikke setter særlig pris på dem.

Som sagt går veien til Den himmelske stad tvers gjennom byen der dette lystige markedet holdes. Den som vil til Den himmelske stad, men ikke vil gå gjennom denne byen, måtte gå ut av verden (1 Kor 5,10).

Selv kongenes Konge gikk gjennom denne byen til sitt eget land da han var her nede, og det på en markedsdag. Så vidt jeg husker, ble han invitert av markedssjefen, Be'elsebul, til å kjøpe av forfengelighetene hans. Ja, Be'elsebul ville til og med ha gjort ham til herre over markedet, om han bare ville vise ham ære da han gikk gjennom byen.

Fordi han var en så fornem person, førte Be'elsebul ham fra den ene gaten til den andre og viste ham på kort tid alle verdens riker (Luk 4,5). Slik ville han om mulig lokke den Velsignede til å kjøpe noe av forfengelighetene hans. Men han hadde ingen lyst på slike varer og forlot byen uten å gi ut så mye som et øre for slike forfengeligheter. Dette markedet har altså stått fra gammel tid, og det er svært stort.

Nå måtte altså disse pilegrimene gå gjennom markedet. Men se, knapt var de kommet dit, før alt markedsfolket flokket seg om dem. Ja, hele byen kom i bevegelse, og det av flere grunner.

For det første var pilegrimene kledd i en drakt som var helt ulik klærne til dem som besøkte markedet. Derfor gloet folk forundret på dem. Noen sa at de var narrer, andre at de var gale, og atter andre at de måtte være utlendinger.

For det andre undret de seg like mye over språket deres som over klærne. Få kunne forstå hva de sa, for de talte naturligvis Kanaans språk (1 Kor 2,7–8), mens de som holdt marked, var mennesker av denne verden. Derfor syntes begge parter at de andre var barbarer.

For det tredje, og det forundret kjøpmennene mest: Disse pilegrimene brydde seg så lite om alle varene deres. De så ikke en gang på dem. Når kjøpmennene ropte på dem for at de skulle kjøpe, stakk de fingrene i ørene og ropte: «Vend mine øyne bort fra å se etter forfengelighet!» Og de så opp, som tegn på at deres handel var i himmelen (Sal 119,37; Fil 3,19–20).[3]

En som tilfeldigvis så hvordan de oppførte seg, sa hånlig til dem: «Hva vil dere kjøpe?»

[3] NB: «Vend mine øyne bort fra å se etter tomhet!»

Men de så alvorlig på ham og sa: «Vi kjøper sannhet.»

Det ga folk enda mer grunn til å forakte mennene. Noen hånte dem, andre gjorde narr av dem, noen skjelte dem ut, og andre ropte at en skulle slå dem. Til sist ble det oppløp og vilt bråk på markedet, så all orden gikk i oppløsning.

Da sendte de bud etter markedssjefen. Han kom straks og sendte noen av sine mest trofaste folk for å forhøre disse mennene som nær hadde fått markedet til å gå over ende. Så ble de ført fram, og de som forhørte dem, spurte hvor de kom fra, hvor de skulle, og hvorfor de gikk der i en så uvanlig drakt.

Mennene svarte at de var pilegrimer og fremmede i verden, og at de var på vei til sitt eget land, det himmelske Jerusalem (Hebr 11,13–16). De sa at de ikke hadde gitt byens folk eller noen av kjøpmennene grunn til å behandle dem så ille og stanse dem på reisen. Det måtte i så fall være at de hadde svart, da en spurte hva de ville kjøpe, at de ville kjøpe sannhet.

Men de som var sendt for å forhøre dem, mente at de var forrykte og gale, eller i alle fall slike som var kommet bare for å skape uro på markedet. Derfor grep de dem og slo dem, smurte dem inn med skitt og satte dem i et jernbur til skue for alt folket på markedet.

Der ble de sittende en tid. Mange spottet dem og lot sin ondskap og hevnlyst gå ut over dem, og markedssjefen bare lo av alt som ble gjort mot dem. Men mennene var tålmodige. De gjengjeldte ikke skjellsord med skjellsord, men velsignet i stedet (1 Pet 3,9). De ga gode ord for onde og vennlighet for krenkelser.

Da begynte noen av markedsfolket, som var mer ettertenksomme og mindre fordomsfulle enn de andre, å sette seg imot de råeste og refse dem for den skammelige framferden mot disse mennene. Det gjorde de råeste rasende. De sa at de holdt dem for like ille som mennene i buret, ja, at de var i ledtog med dem, og at det skulle gå dem på samme måte som pilegrimene.

De andre svarte at så vidt de kunne se, var disse mennene ordentlige og skikkelige folk som ikke gjorde noen noe vondt. Ja, de sa at mange av dem som handlet på markedet, langt mer hadde fortjent å sitte i jernburet, ja i gapestokken, enn mennene som var blitt så stygt mishandlet.

Etter at det var vekslet sinte ord – pilegrimene oppførte seg hele tiden beskjedent og rolig – kom det til slutt til slagsmål, og de skadet hverandre. Da ble de to stakkars mennene på nytt ført til forhør og anklaget for å være skyld i det siste oppløpet på markedet.

Alt de sa til sitt forsvar, var til ingen nytte. De ble slått ynkelig, lagt i tunge jernlenker og ført i kjetting fram og tilbake på markedet. Det skulle være et skremmende eksempel for andre, så ingen skulle våge å tale deres sak eller gå over til dem.

Men Kristen og Trofast oppførte seg om mulig enda klokere enn før. All den spott og hån som ble øst over dem, bar de med så stor tålmodighet og saktmodighet at flere av markedsfolket gikk over på deres side, selv om de var få sammenlignet med de andre. Det gjorde de andre enda mer rasende, så rasende at de bestemte seg for å drepe pilegrimene. De sa at lenker og gapestokk var en altfor mild straff, og at de skulle dø for den uforskammede måten de hadde hånet markedsfolket på.

Så ble de ført tilbake til buret, der de skulle bli til det var bestemt hva som skulle skje med dem. De ble slept inn, og føttene deres ble lenket fast til stokker.

Nå husket pilegrimene hva deres trofaste Evangelist hadde sagt dem på forhånd om disse lidelsene, og det styrket dem enda mer på den tunge veien. De trøstet seg også med at den som fikk lide, ville få det best, og hver av dem ønsket i sitt hjerte at det måtte bli ham som fikk den fordelen. For øvrig overga de seg til ham som styrer alt i visdom og leder alt til det beste. Og de fant seg tålmodig i det som skjedde, til det ble bestemt noe annet om dem.

Da tiden var fastsatt, ble de igjen ført for retten for å få sin dom. Dommeren het Godthater. Anklagen var i innholdet den samme for begge, men noe ulik i formen. Den lød slik: «Dere er fiender av markedsfolket og prøver på alle måter å skade handelen deres. Dere har stiftet opprør og splittelse i byen, og tross øvrighetens forbud har dere allerede vunnet ikke så få tilhengere for deres høyst farlige meninger.»

Da svarte Trofast: «Jeg har bare satt meg imot det som er til anstøt for ham som er høyere enn den høyeste. Opprør har jeg ikke stiftet, for jeg elsker selv fred. De få som tok vårt parti, ble drevet til det fordi de så vår sannferdighet og uskyld, og de har bare forlatt det onde for det gode. Og når det gjelder den kongen du taler om, så trosser jeg ham og alle hans engler, for han er Be'elsebul, en fiende av vår Herre.»

Så ble det ropt ut at enhver som hadde noe å si mot fangene på sin herre og konges vegne, skulle tre fram for skranken og vitne. Da sto tre vitner fram: Misunnelse, Overtro og Smigrer. De ble spurt om de kjente fangen ved skranken, og hva de hadde å si mot ham til forsvar for sin herre og konge.

Da trådte Misunnelse fram og sa: «Herre, jeg har kjent denne mannen lenge, og jeg vil bevitne under ed for den ærede rett at han er …»

Dommeren: Stopp! Ta ham i ed først.

Det ble gjort.

Misunnelse: Herre, tross sitt vakre navn er denne mannen et av de verste menneskene i landet vårt. Han bryr seg verken om fyrste eller folk, verken om lover eller skikker. Han gjør alt som står i hans makt for å få alle mennesker over på sine lovstridige meninger, som han pleier å kalle troens og hellighetens grunnsetninger. Særlig hørte jeg ham en gang si at kristendommen og skikkene i vår by, Forfengelighet, sto helt imot hverandre og umulig kunne forenes. Med det fordømmer han ikke bare våre prisverdige gjerninger, men også oss selv, fordi vi gjør dem.

Da sa dommeren til ham: «Har du mer å si?»

Misunnelse: Jeg kunne nok si mye mer, men jeg vil ikke bry retten for lenge. Skulle det vise seg nødvendig, vil jeg forklare meg nærmere når de andre herrene har vitnet, dersom det da mangler noe for å dømme ham.

Så ble han bedt om å tre til side.

Deretter ble Overtro kalt fram, og dommeren ba ham se på fangen. Så spurte han ham hva han hadde å si mot den anklagede på sin herre og konges vegne. Overtro avla ed og begynte slik:

«Herre, jeg kjenner ikke stort til denne mannen, og jeg ønsker heller ikke å bli bedre kjent med ham. Men jeg vet av en samtale jeg hadde med ham her i byen her om dagen, at han er en svært farlig person. Da jeg talte med ham, sa han nemlig blant annet at vår religion ikke var noe verdt, og at en aldri kunne behage Gud med den. Herre, du forstår sikkert godt hva slik tale går ut på: at vi holder vår gudstjeneste forgjeves, at vi ennå er i våre synder, og til sist at vi blir fordømt. Se, det er det jeg har å si mot ham.»

Deretter avla Smigrer ed og ble bedt om å si hva han visste mot fangen til fordel for sin herre og konge.

Smigrer: Herre og ærede forsamling, jeg har kjent denne karen lenge og har hørt ham si ting som aldri burde komme over noens lepper. For han har spottet vår edle fyrste Be'elsebul og talt foraktelig om hans ærede venner, som heter Gammelmenneske, Kjødeliglyst, Overdådighet, Forfengeligære, Gammelliderlig og Havesyk, og om alle de andre av vår adel. Videre har han sagt at om byens folk tenkte som han, skulle disse edle herrene snart få reisepass.

Dessuten har han ikke betenkt seg på å krenke deg på det skammeligste, herre, du som nå er satt til å være hans dommer. Han har kalt deg en ugudelig skurk og mange andre skjendige navn, og slik har han også prøvd å sverte de fornemste folkene i byen.

Da Smigrer var ferdig, vendte dommeren seg til fangen og sa: «Du frafalne kjetter og forræder, har du hørt hva disse brave mennene har vitnet mot deg?»

Trofast: Får jeg si noen ord til mitt forsvar?

Dommeren: Din skurk, du fortjener ikke å leve en time til, men å dø på stedet. Men for at alle skal se hvor milde og gode vi er mot deg, la oss da høre hva du har å si, din uforskammede slyngel.

Trofast: 1) Til det Misunnelse har påstått, må jeg si at jeg ikke har sagt noe annet enn dette: De regler, lover, skikker eller folk som går rett imot Guds ord, strider også mot den sanne kristendommen. Har jeg tatt feil i dette, så overbevis meg, og jeg skal straks ta tilbake det jeg har sagt.

2) Når det gjelder den andre, Overtro, og hans beskyldninger mot meg, har jeg bare sagt at den sanne gudsdyrkelsen krever guddommelig tro, og at det ikke kan finnes guddommelig tro uten en guddommelig åpenbaring av Guds vilje. Alt som har trengt seg inn i gudsdyrkelsen i strid med den guddommelige åpenbaringen, må derfor komme fra menneskelig tro, en tro som ikke kan hjelpe oss til det evige liv.

3) Smigrers beskyldning om at jeg har spottet og lignende, fortjener ikke noe svar. Men når det gjelder vitnesbyrdet hans, så har jeg sagt at fyrsten i denne byen og hele skaren som tjener ham, passer bedre i helvete enn i denne byen og i dette landet. Og nå være Gud meg nådig!

Da vendte dommeren seg til jurymennene, som hele tiden hadde stått der og hørt oppmerksomt på: «Mine herrer, her ser dere for dere den mannen som har skapt så mye uro i byen. Dere har også hørt hva disse verdige herrene har vitnet mot ham, og dere har hørt hans svar og bekjennelse. Det står nå til dere om han skal henges eller få beholde livet. Likevel mener jeg det er riktigst å legge fram for dere vår lov.

I den tiden da vår fyrstes tjener, Farao den store, regjerte, ble det gitt en lov om at alle nyfødte guttebarn skulle kastes i elva, så de som bekjente seg til en annen tro, ikke skulle formere seg og bli for mektige for ham (2 Mos 1,16).

Likeså ble det på en annen av hans tjeneres tid, Nebukadnesar den store, gitt en lov om at enhver som ikke ville falle ned og tilbe gullbildet hans, skulle kastes i en brennende ovn (Dan 3,6). Også på Dareios' tid ble det gitt en lov om at enhver som i en viss tid ba til noen annen gud enn ham, skulle kastes i løvehulen (Dan 6).

Nå har denne opprøreren brutt alle disse lovene, ikke bare i tanker, noe som er straffverdig nok, men også i ord og gjerning, og det kan ikke tilgis. Faraos lov ble gitt for å hindre et ondt en fryktet, uten at noen forbrytelse virkelig var begått. Men her er forbrytelsen åpenbar. Når det gjelder den andre og den tredje loven, ser dere at han taler mot vår religion. Og for det forræderiet han allerede har bekjent seg skyldig i, fortjener han å dø.»

Så gikk jurymennene ut. De het Blindmann, Intetgodt, Ondskap, Lystenhet, Løsaktig, Oppfarende, Overmot, Fiendskap, Løgner, Grusomhet, Lyshater og Uforsonlig. Hver for seg ga de sin kjennelse mot ham, og etterpå ble de enstemmig enige om å kjenne ham skyldig.

Først sa Blindmann: «Jeg ser tydelig at denne mannen er en kjetter.»

Så sa Intetgodt: «Bort fra jorden med en slik kar!»

«Ja», sa Ondskap, «jeg tåler ikke å se ham.»

Lystenhet sa: «Jeg har aldri kunnet fordra ham.»

«Ikke jeg heller», sa Løsaktig, «for han fordømmer alltid mine veier.»

«Heng ham, heng ham!» sa Oppfarende.

«Den nedrige skurken!» sa Overmot.

«Hele mitt hjerte reiser seg mot ham», sa Fiendskap.

«Han er en landstryker», sa Løgner.

«Å bli hengt er for godt for ham», sa Grusomhet.

«La oss gjøre det av med ham», sa Lyshater.

Så sa Uforsonlig: «Om noen ville gi meg hele verden, kunne jeg ikke forsones med ham. La oss derfor straks erklære ham skyldig til døden.»

Og slik gjorde de. Han ble dømt til å føres tilbake dit han var kommet fra, og der lide den grusomste død en kunne finne på.

Så slepte de ham ut for å gjøre med ham etter sin lov. Først pisket de ham, så slo de ham med knyttnevene, deretter skar de ham med kniver. Så steinet de ham og gjennomboret ham med sverdene sine, og til sist brente de ham til aske på bålet. Slik endte Trofast.

Nå så jeg at bak folkemengden sto en triumfvogn spent for to hester og ventet på Trofast. Så snart fiendene hadde gjort det av med ham, ble han tatt opp i den og ført gjennom skyene under basunlyd, den korteste veien til himmelens port.

Men med Kristen utsatte de å fullbyrde dommen og kastet ham i fengsel igjen. Der ble han en tid. Men han som hersker over alt, og som hadde deres raseri i sin hånd, føyde det slik at Kristen denne gangen slapp unna dem og kunne gå sin vei. Og mens han gikk, sang han:

«Vel, Trofast, du har trolig alt bekjent
for ham som du ditt hjerte har tilvendt.
Mens helvetes kval skal knuge vantros bryst
til straff og lønn for all hans onde lyst,
så syng, du Trofast, syng og pris din seier!
Om de deg dreper, du dog livet eier.»

Første del, kapittel 7: Bihensikter, Demas og kjempen Fortvilelse – del 1

Nå så jeg i drømmen min at Kristen ikke gikk videre alene. En som het Håpefull, sluttet seg til ham og sa at han ville være reisekameraten hans. Det Kristen og Trofast sa og gjorde mens de led på markedet, hadde nemlig gjort Håpefull til den han var. Slik døde én for å vitne om sannheten, og en annen sto opp av asken hans for å holde Kristen med selskap på vandringen. Håpefull fortalte også at det på markedet var mange flere som tenkte å følge etter så snart de fikk en god anledning.

Kort etter at de to pilegrimene hadde forlatt markedet, så jeg at de tok igjen en som gikk foran dem. Han het Bihensikter. De sa til ham: «Hvor er du fra, og hvor langt skal du gå på denne veien?» Han fortalte at han var fra byen Glattale og skulle til Den himmelske stad, men navnet sitt sa han ikke noe om.

«Fra Glattale?» sa Kristen. «Finnes det da noe godt hos dem som bor der?»

Bihensikter: Ja, det håper jeg.

Kristen: Hva heter du, om jeg får spørre?

Bihensikter: Jeg er fremmed for dere, og dere for meg. Skal dere samme vei, vil jeg gjerne slå følge med dere. Hvis ikke, får jeg vel være fornøyd likevel.

Kristen: Denne byen Glattale kjenner jeg av navn, og tar jeg ikke feil, skal det være et svært velstående sted.

Bihensikter: Ja, det kan jeg forsikre deg om, og jeg har mange rike slektninger der.

Kristen: Hvem er de, og hva heter de, om jeg tør være så fri å spørre?

Bihensikter: Det er så godt som hele byen, særlig Vendekåpe, Verdsligsinnet og Glattale – byen har fått navnet sitt etter hans forfedre. Dessuten Hvermannsvenn, Falskhet og Somdebehager. Og sognepresten vår, Tvetunget, er min mors egen farbror. Ja, skal jeg si den rene sannhet, er jeg selv en mann av høy stand, selv om oldefaren min bare var ferjemann, som så til den ene kanten og rodde til den andre. Også jeg har tjent det meste av formuen min på det samme yrket.

Kristen: Er du gift?

Bihensikter: Ja visst, og jeg har en svært dydig hustru, datter av en like dydig mor. Hun er nemlig datter av fru Forstillelse og kommer altså fra en meget aktet

familie. Hun har nådd så langt i dannelse at hun vet å omgås alle, både fyrster og bønder.

I troen skiller vi oss riktignok litt fra dem av den strengere sorten, men bare på to ganske uvesentlige punkter. For det første går vi aldri mot vær og vind. For det andre er vi alltid mest ivrige når religionen går i sølvtøfler. Vi liker godt å spasere med den på gaten når solen skinner og folk klapper og jubler.

Kristen gikk nå litt til side med reisekameraten sin, Håpefull, og sa: «Jeg tror sikkert at dette er en som heter Bihensikter, fra byen Glattale. Er det ham, har vi fått en skikkelig skurk i følget, en som ikke har sin like her i landet.»

Da sa Håpefull: «Spør ham selv. Han skammer seg vel ikke over sitt eget navn.»

Kristen gikk da bort til ham igjen og sa: «Du snakker som om du var klokere enn hele verden, og tar jeg ikke mye feil, vet jeg sånn halvveis hvem du er. Er du ikke Bihensikter fra Glattale?»

Bihensikter: Det er ikke mitt virkelige navn. Det er bare et økenavn jeg har fått av noen som ikke liker meg. Men jeg får finne meg i å bære det, slik som så mange andre bra mennesker har måttet før meg.

Kristen: Men har du aldri gitt folk grunn til å kalle deg det?

Bihensikter: Aldri, aldri! Det verste jeg har gjort, og det eneste som kan ha gitt dem grunn til å døpe meg med dette navnet, er at jeg alltid har forstått å rette meningene mine etter tidens skiftende syn, hva de enn har vært. Og jeg har nok tjent en del på det. Men når lykken har vært meg god på den måten, regner jeg det som en velsignelse, og folk bør ikke ondskapsfullt bebreide meg for det.

Kristen: Jeg tenkte nok at jeg ikke tok feil da jeg trodde du var den mannen jeg har hørt om. Og skal jeg si deg hva jeg virkelig mener, så frykter jeg at navnet passer bedre på deg enn du ønsker at vi skal tro.

Bihensikter: Nåvel, jeg kan ikke hjelpe at dere innbiller dere det. Men dere vil finne at jeg er en underholdende reisefelle, hvis dere tar meg med i følget.

Kristen: Vil du gå med oss, må du gå mot vær og vind, og det merker jeg at du ikke har lyst til. Du må også bekjenne kristendommen like mye når den går i filler som når den går i sølvtøfler, like mye når den ligger bundet i lenker som når den går gjennom gatene under jubel.

Bihensikter: Dere må ikke gjøre dere til herrer over troen min. La meg ha min frihet og gå sammen med dere.

Kristen: Nei, ikke et skritt lenger, med mindre du i ett og alt vil gjøre som vi.

Da sa Bihensikter: «Jeg vil aldri gi opp de gamle prinsippene mine, for de er ikke bare uskadelige, men også nyttige. Får jeg ikke gå sammen med dere, må jeg gå alene, slik jeg gjorde før dere kom, helt til en eller annen som setter mer pris på selskapet mitt, tar meg igjen.»

Nå så jeg i drømmen min at Kristen og Håpefull forlot ham og holdt seg et godt stykke foran. Men da den ene av dem så seg tilbake, fikk han øye på tre menn som fulgte etter Bihensikter. Og se, da de nådde ham, bukket han dypt for dem, og de hilste vennlig igjen.

De tre mennene het Holdfastvedverden, Pengeelsker og Passpåalt. Bihensikter hadde kjent dem fra før, for i gutteårene hadde de gått på skole sammen. De hadde hatt en lærer som het Pengegrisk, i byen Gevinstsyke i grevskapet Begjærlighet i nord. Denne læreren hadde lært dem kunsten å berike seg på andres bekostning, ved vold, bedrag, smiger, løgn eller en skinnhellig gudsfrykt. Og disse fire gode herrene var nå kommet så langt i kunsten at hver av dem godt kunne ha startet en slik skole selv.

Da de altså hadde hilst på hverandre, sa Pengeelsker til Bihensikter: «Hvem er det som går foran oss?» Kristen og Håpefull var nemlig fremdeles innen synsvidde.

Bihensikter: Det er to menn fra et land langt borte, som på sin måte er på pilegrimsvandring.

Pengeelsker: Å, hvorfor ventet de ikke, så vi kunne fått godt selskap av dem? For vi er jo på pilegrimsvandring vi også, akkurat som de, og det er du også, håper jeg.

Bihensikter: Det er vi nok. Men mennene som går foran oss, er så nøyeregnende og setter sine egne meninger så høyt og andres så lavt at de straks støter en mann ut av følget hvis han ikke i ett og alt retter seg etter dem – om han så er aldri så gudfryktig.

Passpåalt: Det er virkelig ille. Men vi leser jo om noen som er «altfor rettferdige» (Fork 7,16). Og slike menneskers strenghet går så langt at de dømmer og fordømmer alle andre enn seg selv. Men si meg, hva er det dere er uenige om, og på hvilke punkter?

Bihensikter: Etter sin stivsinnede måte mener de at det er en plikt å legge ut på reisen i all slags vær, mens jeg vil vente på godt vær og en passende tid. De vil sette alt på spill for Guds skyld, mens jeg gjør det jeg kan for å berge liv og eiendom. De vil holde fast ved det de tror, om så hele verden er imot dem, mens jeg bare vil holde med religionen så langt som tidene og min egen sikkerhet tillater det.

De vil holde fast ved religionen også når den blir foraktet og går i filler. Jeg vil det bare når den går i sølvtøfler, i solskinn og under jubel.

Holdfastvedverden: Helt riktig. Hold du bare fast ved det. Jeg for min del kan ikke annet enn regne den for en dåre som er så uforstandig at han slipper det han har makt til å beholde. La oss være kloke som slanger. Man berger høyet best mens solen skinner.

Du ser hvordan biene ligger i dvale hele vinteren og bare arbeider når de har noe igjen for strevet. Gud sender stundom regn og stundom solskinn. Er de så enfoldige at de går ut i uvær, så la oss være glade for at vi kan ta det gode været med oss.

For min del liker jeg best den religionen som lar en nyte Guds store velsignelser i trygghet. Når Gud har gitt oss dette livets goder, kan da noen med sin fulle forstand tro annet enn at Gud vil at vi skal bruke dem alle til hans ære?

[1] NB: «Kast ditt gull i støvet». Ordene er Elifas' tale i Jobs bok.

Abraham og Salomo ble rike på jordisk gods ved å tjene Gud. Og Job sier at en god mann «skal legge opp gull som støv» (Job 22,24).[1] Men han kan ikke være slik som de som går foran oss, hvis de er slik du har beskrevet dem.

Passpåalt: Jeg tror vi alle er enige om dette, og vi trenger derfor ikke å snakke mer om det.

Pengeelsker: Nei, vi trenger sannelig ikke å snakke mer om det. For den som verken tror Skriften eller vil høre på sunn fornuft – og dere ser at vi har begge på vår side – han kjenner verken sin egen frihet eller sørger for sin egen sikkerhet.

Bihensikter: Som dere ser, mine brødre, er vi alle på pilegrimsvandring. Og til vår videre oppbyggelse vil jeg legge fram dette spørsmålet for dere: Tenk dere at en mann, en prest eller en handelsmann, hadde mulighet til å skaffe seg dette livets goder. Men for å få dem måtte han – i alle fall utad – opptre som svært ivrig på noen religiøse punkter som han ikke hadde brydd seg om før. Kan han da ikke bruke disse midlene for å nå målet sitt og likevel være en ærlig mann?

Pengeelsker: Jeg forstår godt hva du mener, og med disse herrenes tillatelse vil jeg prøve å svare på spørsmålet ditt. Først når det gjelder en prest: Tenk deg en prest, en aktverdig mann, som bare har et lite kall, men ønsker seg et større og bedre. Han har sjansen til å få det hvis han viser seg mer virksom og ivrig enn før, preker oftere og endrer noen av prinsippene sine for å behage menigheten. Da kan jeg for min del ikke se annet enn at han godt kan gjøre dette og likevel være en rettskaffen mann. For:

1) Hans ønske om et bedre kall er rettmessig – det kan ingen bestride – for det er forsynet som gir ham det. Altså kan han trygt ta imot det når det står åpent for ham, uten samvittighetsnag.

2) Ønsket om dette kallet gjør ham dessuten til en mer virksom og ivrig predikant og så videre. Slik gjør det ham til et bedre menneske, ja, får ham til å bruke gavene sine bedre, og det må være i samsvar med Guds vilje.

3) Og når det gjelder at han retter seg etter menigheten ved å legge av noen av prinsippene sine for å tjene den, så viser det a) at han har et selvfornektende sinn, b) at han har et vennlig og vinnende vesen, og c) at han dermed er bedre skikket for presteembetet.

4) Jeg slutter derfor at en prest som på denne måten bytter et lite kall mot et større, ikke av den grunn bør regnes som pengegrisk. Han er snarere en som trofast røkter kallet sitt og bruker den anledningen han har fått, til å gjøre godt – for han er jo blitt mer virksom i embetet og har gjort god bruk av gavene sine.

Og så til den andre delen av spørsmålet, den om handelsmannen. Tenk deg at en slik mann har små kår, og at han ved å opptre gudfryktig kan få flere kunder, kanskje en rik hustru, og ellers få det bedre. Da kan jeg for min del ikke se annet enn at dette må være tillatt. For:

1) Å bli gudfryktig er en dyd, uansett hvordan det skjer.

2) Det er heller ikke urett å gifte seg med en rik hustru eller å trekke kunder til butikken.

3) Den som får alt dette ved å opptre gudfryktig, får det gode av gode mennesker ved selv å bli god. En god hustru, gode kunder og god fortjeneste er altså å

få ved å opptre gudfryktig, og det er godt. Følgelig er det godt og nyttig å opptre gudfryktig for å få alt dette.

Dette svaret som Pengeelsker ga Bihensikter, vakte stort bifall hos alle, og de sluttet at Pengeelskers prinsipper i det store og hele var både gode og nyttige. De trodde ingen kunne gjendrive dem. Derfor ble de enige om å storme løs på Kristen og Håpefull alle sammen med spørsmålet så snart de hadde tatt dem igjen – de to var jo fremdeles innen synsvidde. Og de var desto ivrigere etter det fordi de to tidligere hadde satt seg opp mot Bihensikter.

Så ropte de etter dem, og Kristen og Håpefull stanset og ble stående til de andre nådde fram. Men mens de gikk, bestemte de at det ikke skulle være Bihensikter, men gamle Holdfastvedverden som la fram spørsmålet for Kristen og kameraten hans. De regnet nemlig med at svaret til ham ville være uten spor av den heftigheten som nylig hadde oppstått mellom Bihensikter og de to da de skiltes.

De kom nå sammen, og etter en kort hilsen la Holdfastvedverden fram spørsmålet for Kristen og kameraten hans og ba dem svare på det om de kunne.

Da sa Kristen: «Selv et barn i troen kan svare på tusen slike spørsmål. Er det galt å følge Kristus bare for brødets skyld, slik vi ser i Joh 6,26–27, hvor mye mer skammelig er det da ikke å gjøre religionen til et skalkeskjul for å få og nyte verdens goder? Vi finner heller ingen andre med denne meningen enn hedninger, hyklere, djevler og trollmenn.

1) Hedninger. For da Hamor og Sikem fikk lyst på Jakobs datter og buskap og så at det ikke fantes noen annen vei til å få ønsket sitt oppfylt enn omskjærelsen, sa de til mennene i byen sin: Når alt mannkjønn blant oss blir omskåret slik som de er omskåret, blir da ikke deres buskap og gods og alt de eier, vårt? Det var døtrene og buskapen deres de var ute etter, og religionen brukte de bare som skalkeskjul for å få dem. Les hele fortellingen om det (1 Mos 34,20–23).

2) De skinnhellige fariseerne hadde den samme religionen. Lange bønner var skalkeskjulet deres når de ville rane til seg enkers hus, og Gud dømte dem desto strengere for det (Luk 20,46–47).

3) Judas, den djevelen, var også av denne religionen. Han opptrådte gudfryktig for pungens skyld, for å få det som var i den. Men han gikk fortapt, ble forkastet – en sann fortapelsens sønn.

4) Simon trollmannen var også av denne religionen. Han ville ha Den Hellige Ånd bare for å tjene penger på det, og dommen Peter felte over ham, var deretter (Apg 8,19–22).

5) Ingen skal heller få meg til å tro annet enn at den som tar imot religionen for verdens skyld, også vil kaste den fra seg for verdens skyld. For så sikkert som Judas ga avkall på verden for religionens skyld, like sikkert solgte han sin religion og sin Herre for verden. Å svare ja på dette spørsmålet, slik jeg merker at dere har gjort, er både hedensk, hyklersk og djevelsk, og dere skal få lønn etter gjerningene deres.»

Da de hørte dette, så de med store øyne på hverandre og visste ikke hva de skulle svare Kristen. Også Håpefull syntes at Kristens svar var grundig, så alle

tidde. Bihensikter og følget hans sa ikke mer, men holdt seg tilbake, så Kristen og Håpefull kunne komme foran.

Da sa Kristen til kameraten sin: «Når disse menneskene ikke kan svare for mennesker, hvordan skal de da kunne svare for Gud? Og er de stumme når de har med leirkar å gjøre, hva vil det da bli av dem den dagen han som er en fortærende ild, tar fatt på dem?» (Hebr 12,29)

Kristen og Håpefull forlot dem da igjen og gikk videre til de kom til en vakker slette som het Hvile. Der gikk de med stor glede. Men sletta var kort, så de var snart over den.

På den andre siden lå et lite fjell som het Vinning, og i det var det en sølvgruve. Fordi den var så sjelden, hadde den trukket til seg mange tidligere pilegrimer. De hadde gått bort fra veien for å se på den. Men da de kom for nær kanten, ga jorden etter under dem, så de styrtet utfor og omkom. Noen ble også krøplinger her og kom seg aldri igjen så lenge de levde.

Så så jeg i drømmen min at Demas sto et lite stykke fra veien, rett overfor sølvgruva, og ropte på dem som gikk forbi, at de skulle komme og se. Han ropte også til Kristen og kameraten hans: «Hallo! Kom hit, så skal jeg vise dere noe.»

Kristen: Hva kan være så mye verdt at vi skulle gå ut av veien for å se det?

Demas: Her er en rik sølvgruve, og noen graver i den etter skatter. Kommer dere, kan dere med litt strev skaffe dere rikelig.

Da sa Håpefull: «La oss da gå bort og se.»

Kristen svarte: «Nei, på ingen måte. Jeg har hørt om dette stedet før, og om hvordan mange har omkommet der. Dessuten er all slags skatt en snare for dem som søker den, for den hindrer dem på pilegrimsvandringen.»

Så ropte Kristen til Demas: «Er ikke stedet farlig? Har det ikke hindret mange på vandringen?»

Demas: Ikke særlig farlig, så sant man bare ser seg godt for. (Men han rødmet mens han sa det.)

Da sa Kristen til Håpefull: «La oss ikke gå et skritt nærmere, men holde fram på veien vår.»

Håpefull: Du kan være sikker på at når Bihensikter kommer og får den samme innbydelsen, går han bort for å se.

Kristen: Ja, det gjør han uten tvil, for prinsippene hans fører ham den veien. Og jeg vedder hundre mot én på at han omkommer der.

Demas ropte nå igjen til dem: «Men vil dere ikke komme hit og se?»

Da svarte Kristen rett ut: «Demas, du er en fiende av denne veiens Herre og av hans rette veier. Du er allerede dømt av en av hans majestets dommere, fordi du selv forlot veien (2 Tim 4,10). Hvorfor prøver du da å styrte oss i den samme fordervelsen? Går vi bort fra veien, vil dessuten vår Herre og Konge sannelig få vite det. Da vil han gjøre oss til skamme der vi ellers kunne ha stått frimodige for ham.»

Demas ropte igjen at han også hørte til brorskapet deres, og ville de bare vente litt, skulle han slå følge med dem.

Da sa Kristen: «Hva heter du? Heter du ikke det jeg kalte deg?»

Demas: Jo, jeg heter Demas. Jeg er Abrahams sønn.

Kristen: Jeg kjenner deg. Gehasi var oldefaren din og Judas faren din, og du har gått i deres fotspor (2 Kong 5,20; Matt 26,14–15; 27,1–5). Du prøver å fange oss med djevelsk list. Faren din ble hengt som forræder, og du fortjener ingen bedre lønn. Vær viss på at når vi kommer til Kongen, skal vi fortelle ham om hvordan du har oppført deg.

Og så gikk de videre.

Imens var Bihensikter og følget hans kommet til syne igjen, og ved første vink gikk de over til Demas. Om de styrtet ned i gruva da de så ut over kanten, eller gikk ned for å grave der, eller ble kvalt av dampene som stadig stiger opp derfra, det vet jeg ikke. Men så mye vet jeg: De ble aldri mer sett på veien. Da sang Kristen:

«Bihensikter og følget villig lyttet
til Demas, som sitt øyeblikk benyttet
og bød dem dele med seg all sin skatt.
Sin vei med denne avvei snart de byttet;
men da de bort til sølvet hadde flyttet,
ble veien dem tilbake altfor bratt.»

Nå så jeg at pilegrimene på den andre siden av sletta kom til et sted der det sto et gammelt minnesmerke like ved veikanten. Da de fikk se det, ble de begge svært forundret over den uvanlige formen, for det så ut som en kvinne som var forvandlet til en saltstøtte. Her ble de derfor stående og så lenge på den, men visste ikke hva de skulle tro.

Til slutt oppdaget Håpefull at det sto noe skrevet på et fremmed språk like over støtten. Han var ikke lærd selv, så han ropte på Kristen for å se om han kunne tyde meningen. Kristen kom, og etter å ha sett en liten stund på bokstavene fant han ut at det sto: «Husk Lots hustru!» (Luk 17,32)

Første del, kapittel 7: Bihensikter, Demas og kjempen Fortvilelse – del 2

Så leste han det for reisekameraten sin. Da sluttet de begge at det måtte være den saltstøtten som Lots hustru ble forvandlet til, fordi hun så seg tilbake med et begjærlig hjerte da hun flyktet fra Sodoma for å slippe unna ulykken (1 Mos 19,26). Dette uventede og forbløffende synet førte til denne samtalen mellom dem:

Kristen: Å, min bror, dette er sannelig et nyttig syn! Det kom akkurat i rett tid for oss, etter at Demas hadde innbudt oss til å forlate veien for å se på fjellet Vinning. Hadde vi gjort som han ville, og som du, min bror, halvveis hadde lyst til, ville det uten tvil ha gått oss som Lots hustru. Vi ville blitt satt opp til skue for alle som kommer etter.

Håpefull: Det gjør meg vondt at jeg var så tåpelig, og jeg må undre meg over at jeg ikke nå er som Lots hustru. For hva skiller min synd fra hennes? Hun så jo bare tilbake, og jeg hadde lyst til å gå bort og se. Lovet være Guds uendelige nåde, og skam over meg for at jeg har næret en slik lyst i hjertet!

Kristen: La oss legge godt merke til det vi ser her, så det kan hjelpe oss i tiden som kommer. Denne kvinnen slapp unna én straffedom, for hun omkom ikke da Sodoma ble ødelagt. Likevel ble hun rammet av en annen, for vi ser at hun ble forvandlet til en saltstøtte.

Håpefull: Du har rett, og hun kan tjene oss både til advarsel og til eksempel: til advarsel om at vi må sky synden, og som tegn på den straffedommen som sikkert vil ramme oss hvis vi ikke lar oss advare. Slik ble også Korah, Datan og Abiram og de 250 mennene som omkom i sin synd, til et tegn eller et advarende eksempel for andre (4 Mos 26,9–10).

Men framfor alt grubler jeg over én ting: hvordan kan Demas og hans like så frekt søke etter den skatten der borte? Denne kvinnen ble jo forvandlet til en saltstøtte bare fordi hun så seg tilbake etter det hun hadde – vi leser ikke at hun gikk en eneste fotsbredd bort fra veien. Og straffedommen som rammet henne, har gjort henne til et advarende eksempel nettopp på dette stedet. De kan ikke unngå å se henne, bare de løfter blikket.

Kristen: Det er sannelig til å undre seg over, og det viser at hjertene deres må være forherdet. Jeg vet ikke hvem jeg bedre kan sammenligne dem med

enn lommetyvene som stjeler mens dommeren ser på, eller skjærer pungen fra beltet på folk rett ved galgen.

Det sies om mennene i Sodoma at «de var onde og syndet grovt mot Herren», det vil si rett for hans ansikt, og det tross alle de store velgjerningene hans mot dem (1 Mos 13,13). For landet rundt Sodoma var før «som Herrens hage» (1 Mos 13,10). Dette vakte hans vrede desto mer og gjorde plagen deres så het som Herrens ild fra himmelen kunne gjøre den. Derfor har vi god grunn til å slutte at nettopp slike som synder for Herrens ansikt, ja, tross de advarende eksemplene de har foran seg, vil bli rammet av den hardeste straffedommen.

Håpefull: Du har nok rett i det du sier. Og for en nåde det er at verken du eller jeg er blitt gjort til et slikt advarende eksempel! Vi har sannelig stor grunn til å takke Gud, frykte ham og alltid huske Lots hustru.

Og jeg så at de gikk videre til de kom til en vakker elv. Kong David kaller den «Guds bekk», men Johannes «en elv med livets vann, klar som krystall» (Sal 65,10; Åp 22,1; Esek 47). Veien gikk like langs elvebredden. Her gikk Kristen og reisekameraten hans med stor glede. De drakk også av vannet i elva, og det kvikket opp de utmattede sjelene deres.

På begge elvebreddene sto det dessuten grønne trær som bar all slags frukt, og bladene på trærne var gode til legemidler. Frukten på trærne gledet dem også mye, og de spiste av bladene for å forebygge overmettelse og sykdommer som lett rammer dem som får blodet i kok av reisen. På hver side av elva var det også en eng full av liljer, som var grønn hele året.

På denne engen la de seg ned for å sove, for her kunne de ligge trygt. Da de våknet, plukket de igjen frukt av trærne og drakk av vannet i elva, og så la de seg ned og sov igjen (Sal 23,2; Jes 14,30). Slik tilbrakte de flere dager og netter. Da sang de:

«Se hvor de klare strømmer stille glider
til pilegrimers trøst langs veiens sider.
Den grønne eng i morgendugg seg bader,
og frukter gløder mellom mørke blader.
Den som all denne herlighet vil veie,
vil selge alt for denne mark å eie.»

Da de så hadde bestemt seg for å gå videre – for de var ennå ikke kommet til slutten av reisen – spiste og drakk de først, og så dro de av sted.

Nå så jeg i drømmen min at de ikke hadde kommet langt før veien bøyde et stykke bort fra elva. Det gjorde dem ikke lite lei seg, men de våget ikke å forlate veien. Fra elva av var veien ru og ujevn, og føttene deres var såre etter den lange vandringen. Pilegrimene ble motløse (4 Mos 21,4), og mens de gikk, ønsket de at veien snart måtte bli bedre.

Et lite stykke foran dem, på venstre side av veien, lå det en eng med en gjerdetrapp så man kunne komme over til den. Engen het Biveimarka. Da sa Kristen til reisekameraten sin: «Går denne engen langs veikanten, så la oss gå over på den.» Han gikk bort til gjerdetrappen for å se, og ganske riktig: På den andre siden av gjerdet gikk det en sti langs veien.

«Det er akkurat som jeg ønsket,» sa Kristen. «Her er det bedre å gå. Kom, gode Håpefull, la oss gå over.»

Håpefull: Men hva om denne stien skulle føre oss på avveier?

Kristen: Det gjør den nok ikke. Se, den går jo langs veien.

Håpefull lot seg overtale av reisekameraten sin og fulgte etter ham over gjerdetrappen. Så snart de var kommet over og inn på stien, syntes de den var svært god å gå på. Og da de så framover, fikk de øye på en mann som gikk samme vei som de. Han het Forfengeligtillit. De ropte på ham og spurte hvor veien førte. Han svarte: «Til porten til himmelen.»

«Hører du?» sa Kristen. «Det er som jeg sa. Vi er på rett vei.»

Mannen gikk nå foran, og de fulgte etter. Men se, natten falt på, og det ble helt mørkt, så de to bakerst mistet ham av syne. Forfengeligtillit kunne ikke se hvor han gikk, og falt ned i en dyp grav (Jes 9,16). Den hadde fyrsten i dette landet med vilje latt grave der for å fange forfengelige dårer. Og han ble knust i fallet.

Kristen og kameraten hans hørte ham falle og ropte til ham for å få vite hva som hadde hendt, men ingen svarte. De hørte bare stønn.

Da sa Håpefull: «Hvor er vi nå?» Men kameraten hans tidde, for han var motløs over at han hadde ført ham på avveier. Nå begynte det å regne, tordne og lyne på det skrekkeligste, og vannet begynte å stige fort.

Da sukket Håpefull tungt og sa: «Å, om jeg bare ikke hadde forlatt veien!»

Kristen: Hvem kunne trodd at denne stien skulle føre oss bort fra veien?

Håpefull: Jeg var redd for det helt fra begynnelsen, og derfor advarte jeg deg. Jeg ville også ha sagt mer, men du er eldre enn meg.

Kristen: Gode bror, vær ikke sint. Det gjør meg bittert vondt at jeg har ført deg på avveier og satt deg i så stor fare. Kjære bror, tilgi meg. Jeg gjorde det ikke i noen ond hensikt.

Håpefull: Vær trøstet, min bror, for jeg tilgir deg. Og jeg tror også at dette skal bli til gagn for oss begge.

Kristen: Jeg er hjertelig glad for at jeg har en så god bror som tilgir. Men vi kan ikke bli stående slik. La oss prøve å gå tilbake.

Håpefull: Men, gode bror, la meg gå først.

Kristen: Nei, la heller meg gå først, så jeg kan være den første som møter faren, om det er noen. Det er jo min skyld at vi begge har forlatt veien.

Håpefull: Nei, du skal på ingen måte gå først. Du er jo så urolig at du lett kunne komme på avveier igjen.

I det samme hørte de en oppmuntrende røst som sa: «Gi akt på hovedveien, den veien du gikk! Vend tilbake!» (Jer 31,21)

Men imens hadde vannet steget kraftig, og det gjorde det svært farlig å gå tilbake. (Da tenkte jeg: Det er lettere å gå ut av den veien vi er på, enn å komme inn på den igjen når vi først har forlatt den.) De prøvde likevel å vende tilbake. Men det var så mørkt, og vannet sto så høyt, at de holdt på å drukne ni–ti ganger.

Hvor mye de enn lette, fant de heller ikke gjerdetrappen igjen den natten. Til slutt kom de til et lite skjul, og der satte de seg ned for å vente til det ble lyst. Men de var trøtte og utmattet, så de sovnet.

Ikke langt fra stedet der de lå, sto en borg som het Tvilborg. Den tilhørte kjempen Fortvilelse, og det var på hans grunn de nå lå og sov. Om morgenen sto han tidlig opp og gikk rundt på jordene sine, og da fant han Kristen og Håpefull der de lå og sov. Med en hard og barsk stemme vekket han dem og spurte hvor de var fra, og hva de hadde å gjøre på eiendommen hans. De fortalte at de var pilegrimer som hadde gått seg vill.

Da sa kjempen: «Dere har forbrutt dere mot meg ved å trampe ned og ligge på min jord, og derfor må dere bli med meg.» De ble nødt til å følge ham, for han var sterkere enn de. De hadde heller ikke stort å si til sitt forsvar, for de skjønte at de hadde gjort feil.

Kjempen drev dem foran seg til borgen sin og lot dem kaste i et mørkt fangehull, som var motbydelig og stinkende for disse to mennenes sjeler (Sal 88,19). Her lå de altså i stummende mørke fra onsdag morgen til lørdag kveld, uten en eneste bit brød eller en dråpe vann, og uten at noen kom til dem for å spørre hvordan de hadde det. De var derfor i en sørgelig tilstand, langt borte fra venner og kjente. Her hadde Kristen dobbelt grunn til å være bekymret, for det var hans ubesindige råd som hadde ført dem inn i denne elendigheten.

Kjempen Fortvilelse hadde en hustru som het Mistrøstig. Da han om kvelden hadde lagt seg, fortalte han henne hva han hadde gjort: at han hadde tatt to mennesker som lå og sov på eiendommen hans, og kastet dem i fangehullet. Han spurte henne også hva hun syntes det var best å gjøre med dem. Da spurte hun hva slags folk det var, hvor de kom fra, og hvor de skulle hen, og han fortalte henne det. Hun rådet ham da til å slå dem uten barmhjertighet når han sto opp om morgenen.

Da han altså hadde stått opp, tok han en svær kølle, gikk ned i fangehullet og begynte å skjelle dem ut som om de var hunder, enda de ikke hadde sagt et vondt ord til ham. Så kastet han seg over dem og slo dem ubarmhjertig, så hardt at de ikke engang klarte å røre seg på gulvet. Straks han var ferdig, gikk han fra dem i elendigheten deres og lot dem bli liggende i fangehullet og sukke og klage over nøden sin. Slik tilbrakte de hele dagen i jammer.

Den neste natten snakket Mistrøstig med mannen sin igjen. Da hun hørte at fangene fremdeles var i live, sa hun at han skulle råde dem til å ta livet av seg selv.

Så snart det ble morgen, gikk han derfor til dem igjen, like barsk som før. Han merket at slagene han hadde gitt dem dagen før, ga dem store smerter, og sa til dem at siden de aldri kunne vente å komme bort fra dette stedet, kunne de like gjerne ta livet av seg med det samme, enten med kniv, strikk eller gift. «For hvorfor,» sa han, «vil dere absolutt leve, når livet er så fullt av elendighet, som dere ser?»

Men de ba ham la dem slippe fri. Da så han olmt på dem og styrtet seg rasende over dem. Han ville uten tvil ha gjort det av med dem selv, hvis han ikke i det samme hadde falt om i et av krampeanfallene sine – de kom av og til over ham i solskinnsvær – så han for en tid mistet bruken av hendene. Så gikk han sin vei og lot dem være alene for å tenke over hva de skulle gjøre.

Fangene rådslo da med hverandre om det var best å gjøre som han hadde foreslått, eller ikke. De snakket sammen slik:

«Bror,» sa Kristen, «hva skal vi gjøre? Det livet vi nå lever, er elendig. Jeg for min del vet sannelig ikke hva som er best, å leve slik eller å dø med en gang. Min sjel vil heller ha strikk og død enn liv, og graven er lettere for meg enn dette fangehullet (Job 7,15). Skal vi følge kjempens råd?»

Håpefull: Tilstanden vår nå er sannelig fryktelig, og jeg vil mye heller dø enn å bli her for alltid. Men la oss tenke på hva Herren i landet vi er på vei til, har sagt: «Du skal ikke slå i hjel.» (2 Mos 20,13) Og når vi ikke engang får drepe andre, tør vi enda mindre følge kjempens råd og ta livet av oss selv. Dessuten: Den som slår en annen i hjel, dreper bare legemet. Men den som tar sitt eget liv, dreper både sjel og legeme.

Videre snakker du, min bror, om hvile i graven. Men har du da glemt helvete, dit alle selvmordere sikkert kommer? For «ingen morder har evig liv» og så videre (1 Joh 3,15). La oss også huske at kjempen ikke har all makt i sin hånd. Så vidt jeg vet, har han tatt andre til fange som oss, og de har likevel kommet seg unna.

Hvem vet om ikke Gud, som har skapt alle ting, kan føye det slik at kjempen Fortvilelse dør? Eller at han en gang glemmer å låse døren til fangehullet? Eller at han snart får et nytt krampeanfall mens han er hos oss, og mister bruken av lemmene for godt?

Skulle det skje, har jeg for min del bestemt meg for å ta mot til meg og gjøre alt for å slippe unna ham. Det var dumt av meg at jeg ikke prøvde det før. Men la oss være tålmodige og holde ut en stund til. Tiden kan nok komme da vi får en glad befrielse. Bare la oss ikke bli våre egne mordere.

Med disse ordene trøstet Håpefull broren sin, og de ble liggende i mørket hele dagen i denne ynkelige tilstanden.

Mot kvelden gikk kjempen igjen ned i fangehullet for å se om fangene hadde fulgt rådet hans. Men da han kom, fant han dem fremdeles i live – og det var sannelig også alt. For av mangel på brød og vann og på grunn av sårene etter slagene hans klarte de nå så vidt å puste. Men han fant dem altså i live, og da ble han nesten fra seg av raseri. Han sa at siden de ikke hadde fulgt rådet hans, skulle det gå dem verre enn om de aldri hadde vært født.

Da skalv de begge av skrekk, og jeg tror at Kristen besvimte. Men da han var kommet til seg selv igjen, tok de opp igjen samtalen om kjempens råd, om de skulle følge det eller ikke. Kristen syntes nå igjen å være for det. Men Håpefull svarte for andre gang:

«Min bror, tenk på hvor modig du har vært før! Apollyon kunne ikke overvinne deg, og du lot deg heller ikke skremme av alt det du hørte, så og kjente i Dødsskyggens dal. Hvilket strev, hvilken angst og redsel har du ikke allerede holdt ut! Og vil du nå gi opp? Du ser jo at jeg, som er en mye svakere mann enn du, også ligger i fangehullet. Kjempen har slått meg like mye som deg og nektet meg brød og vann, og akkurat som du må jeg være uten dagslyset.

Men la oss fremdeles være tålmodige. Tenk på hvor tapper og uredd du viste deg på Forfengelighetens marked, da du verken fryktet lenker, fengsel eller døden selv. La oss derfor gjøre alt for å være tålmodige, om ikke for noe annet, så for å hindre den skammen kristendommen ville lide om vi mistet motet.»

Da det igjen var blitt natt, og kjempen og hustruen hans hadde lagt seg, spurte hun ham om fangene, og om de hadde fulgt rådet hans. Han svarte: «Det er noen seige karer. De vil heller tåle de verste lidelser enn å ta livet av seg selv.»

Da sa hun: «Ta dem med deg i morgen opp i borggården og vis dem knoklene og hodeskallene av dem du allerede har gjort det av med. La dem få vite at før uka er omme, skal du rive dem i stykker også, slik du har gjort med pilegrimer før dem.»

Så snart det ble morgen, gikk kjempen ned til dem igjen, tok dem med opp i borggården og gjorde som hustruen hadde rådet ham. «Disse,» sa han og pekte på knoklene, «var en gang pilegrimer som dere. De våget seg inn på eiendommen min, slik som dere har gjort, og da fant jeg det for godt å rive dem i stykker. Det samme skal jeg gjøre med dere innen åtte dager. Ned i hullet med dere igjen!» Og så slo han dem hele veien dit.

Hele lørdagen lå de der i den mest ynkelige tilstand. Da det igjen var blitt natt, og Mistrøstig og mannen hennes, kjempen, hadde lagt seg, tok de opp igjen samtalen om fangene. Den gamle kjempen undret seg særlig over at han verken med slag eller råd kunne få gjort det av med dem.

Til det svarte hustruen: «Kanskje de lever i håp om at noen skal komme og hjelpe dem. Eller kanskje de har dirker på seg, som de håper å slippe ut med.»

«Mener du det, min kjære?» sa kjempen. «I morgen skal jeg undersøke saken.»

Natt til søndag, ved midnatt, begynte de å be, og de holdt på i bønn til det nesten var blitt dag. Kort før det lysnet, brøt den gode Kristen, nesten fra seg, ut i disse lidenskapelige ordene: «For en dåre jeg er, som ligger og vansmekter i et stinkende fangehull, når jeg når som helst kan sette meg fri! I barmen har jeg jo en nøkkel som heter Forjettelse, og jeg er overbevist om at den kan åpne hver eneste lås i Tvilborg.» (Hebr 2,14–15)

Da sa Håpefull: «Det er godt nytt, kjære bror. Ta den fram fra barmen og prøv.»

Kristen tok den fram og prøvde den først på døren til fangehullet. Han vred om nøkkelen, og låsen gikk opp. Døren åpnet seg lett, og både Kristen og Håpefull kom ut. Så gikk de til den ytre døren som førte ut til borggården, og med nøkkelen sin åpnet Kristen den også. Til slutt kom de til jernporten, og den måtte også åpnes. Låsen gikk forferdelig tregt, men nøkkelen fikk den opp likevel.

Så åpnet de porten for å komme seg bort i all hast. Men da de gjorde det, knirket den så kraftig at den vekket kjempen Fortvilelse. Han reiste seg straks for å sette etter fangene sine. Men i det samme kjente han at lemmene sviktet, for han fikk et av krampeanfallene sine og kunne derfor ikke ta dem igjen. De skyndte seg av sted alt de kunne, til de kom til Kongeveien. Der var de i sikkerhet, for der var de ikke lenger på kjempens grunn.

Så snart de var kommet over gjerdetrappen, rådslo de med hverandre om hva de skulle gjøre her for at ingen som kom etter dem, skulle falle i kjempens hender. De ble enige om å sette opp en støtte og hogge inn disse ordene på den: «Over denne gjerdetrappen går veien til Tvilborg, som tilhører kjempen Fortvi-

lelse. Han forakter Kongen i det himmelske land og står hellige pilegrimer etter livet.» Mange som kom etter dem, leste det som sto skrevet, og slapp unna faren. Da de var ferdige med det, sang de:

«Med sorg og gru vi måtte her erfare
hva det vil si en forbudt vei å gå.
Gid de som kommer etter, tar seg vare,
så ikke kjempen dem i vold skal få.
Stor er hans makt – og iskald er hans favn.
Hans borg er Tvil – Fortvilelse hans navn.»

Første del, kapittel 8: Hyrdene på de yndige fjellene

Så gikk de videre til de kom til de yndige fjellene. De tilhørte herren over det fjellet vi har fortalt om før. Pilegrimene gikk opp på fjellene for å se på blomsterhagene og frukthagene, vingårdene og de vakre kildene. Der drakk de og vasket seg, og de spiste så mye de ville av fruktene i vingårdene.

På toppen av disse fjellene var det hyrder som voktet flokkene sine, like ved veien. Pilegrimene gikk derfor bort til dem og lente seg på vandringsstavene sine, slik trette pilegrimer gjør når de stanser for å snakke med noen på veien. De spurte: «Hvem tilhører disse yndige fjellene, og hvem eier sauene som beiter på dem?»

Hyrdene: Disse fjellene er Immanuels land, og herfra kan en se staden hans. Sauene er også hans, og han har gitt sitt liv for dem (Joh 10,11).

Kristen: Er dette veien til Den himmelske stad?

Hyrdene: Ja, dere er på rett vei.

Kristen: Hvor langt er det dit?

Hyrdene: For langt for alle som ikke virkelig vil dit.

Kristen: Er veien trygg eller farlig?

Hyrdene: Trygg for dem den skal være trygg for, «men overtrederne snubler der» (Hos 14,10).

Kristen: Finnes det noe her som kan styrke og kvege pilegrimer som er trette og utslitte av vandringen?

Hyrdene: Herren over disse fjellene har pålagt oss at vi ikke skal glemme gjestfrihet (Hebr 13,2). Derfor står alt det gode her til tjeneste for dere.

Jeg så også at hyrdene stilte dem flere spørsmål så snart de merket at dette var vandringsmenn. Pilegrimene svarte slik de hadde gjort andre steder. Hyrdene spurte: «Hvor kommer dere fra? Hvordan kom dere inn på veien? Hvordan har dere klart å holde dere på den? For bare få av dem som begynner å vandre hit, kommer så langt som til disse fjellene.» Da hyrdene hørte svarene, ble de glade. De så kjærlig på dem og sa: «Velkommen til de yndige fjellene!»

Hyrdene, som het Kunnskap, Erfaring, Årvåken og Oppriktig, tok dem så i hånden og førte dem til teltene sine. Der satte de fram for dem det de hadde. De sa også: «Vi vil gjerne at dere blir her en liten stund, så vi kan bli godt kjent med hverandre – men mest for at dere kan styrke dere med alt det gode som finnes på

disse yndige fjellene.» Pilegrimene sa at de gjerne ville bli, og så gikk de til ro, for det var allerede svært sent.

Da så jeg i drømmen at hyrdene vekket Kristen og Håpefull om morgenen, for at de skulle bli med dem opp på fjellene. De gikk en tur der oppe, og utsikten var herlig til alle kanter. Da sa hyrdene til hverandre: «Skal vi vise disse pilegrimene noen underlige ting?» De rådslo med hverandre, og da de var blitt enige om å gjøre det, førte de dem opp på toppen av et fjell som het Villfarelse. Fjellet var svært bratt på forsiden, og hyrdene ba dem se ned.

Kristen og Håpefull så ned og fikk øye på noen mennesker ved foten av fjellet. De hadde falt ned fra toppen og var blitt knust. Da sa Kristen: «Hva skal dette bety?»

Hyrdene svarte: «Har dere aldri hørt om dem som ble ført vill fordi de hørte på Hymeneus og Filetus om troen på legemets oppstandelse?» (2 Tim 2,17–18)

De svarte: «Jo.»

Da sa hyrdene: «Det er dem dere ser ligge knust ved foten av fjellet. Som dere ser, ligger de ubegravet den dag i dag. De skal være en advarsel for andre, så de vokter seg for å klatre for høyt eller komme for nær kanten av det bratte fjellet.»

Deretter så jeg at hyrdene fulgte dem til toppen av et annet fjell, som het Advarsel. Der ba de dem se langt bort. Da de gjorde det, syntes de å se mennesker som vandret fram og tilbake mellom gravene der. Pilegrimene skjønte at disse måtte være blinde, for nå og da snublet de over gravene, og de kom seg ikke ut fra dem. Da sa Kristen: «Hva betyr dette?»

Hyrdene svarte: «Så dere ikke en gjerdetrapp litt nedenfor fjellene, som fører inn på en eng på venstre side av veien?»

De svarte: «Jo.»

Da sa hyrdene: «Fra gjerdetrappen går det en sti rett til Tvilborg, som tilhører kjempen Fortvilelse. Disse menneskene» – og de pekte på dem mellom gravene – «var en gang pilegrimer som dere. På vandringen kom de til den samme gjerdetrappen. Men den rette veien var ujevn akkurat der, og derfor ville de heller forlate den og gå inn på enga ved siden av.

«Der ble de tatt av kjempen Fortvilelse, som kastet dem i fangehullet på Tvilborg. Da han hadde holdt dem der en stund, stakk han ut øynene på dem og førte dem bort blant disse gravene. Der har han latt dem vandre til denne dag. Slik skulle det den vise sier, gå i oppfyllelse: ‹Det menneske som forviller seg bort fra klokskapens vei, han havner blant dødninger› (Ordsp 21,16).»

Kristen og Håpefull så på hverandre med tårer i øynene, men de sa ikke noe til hyrdene.

Videre så jeg i drømmen at hyrdene tok dem med ned i en dyp dal, der det var en dør i fjellsiden. De åpnet døren og ba dem se inn. Det gjorde de, og der inne var det svært mørkt og fullt av røyk. De syntes også å høre et brak som av ild og skrik som av mennesker i pine, og de kjente en sterk lukt av svovel. Da sa Kristen: «Hva betyr dette?»

Hyrdene svarte: «Dette er en bivei til helvete, en vei som hyklere går. Det er slike som selger førstefødselsretten sin, som Esau, slike som selger Herren sin,

som Judas, slike som spotter evangeliet, som Alexander, og slike som lyver og hykler, som Ananias og hans hustru Saffira.»

Da sa Håpefull til hyrdene: «Jeg skjønner at alle disse en gang ble regnet for pilegrimer, slik som vi nå – er det ikke sant?»

Hyrdene: Jo, og det i lang tid.

Håpefull: Hvor langt kom de på pilegrimsvandringen i sin tid, siden de likevel ble så sørgelig forkastet?

Hyrdene: Noen kom lenger enn hit, men andre kom ikke engang så langt som til disse fjellene.

Da sa pilegrimene til hverandre: «Vi trenger virkelig å rope til Den sterke om kraft.»

Hyrdene: Ja, og når dere har fått den, kommer dere også til å trenge den.

Nå ville pilegrimene gå videre, og hyrdene sa ja til det. De fulgtes helt til enden av fjellene. Da sa hyrdene til hverandre: «La oss først vise pilegrimene portene til Den himmelske stad, om de da klarer å se gjennom kikkerten vår.» Ingen var gladere enn pilegrimene. Hyrdene tok dem derfor med opp på toppen av et høyt fjell som het Klar, og lot dem se gjennom kikkerten.

De prøvde, men de husket det hyrdene hadde vist dem sist, og hendene deres skalv så de ikke kunne se tydelig. Likevel syntes de å se noe som lignet porten, og dessuten noe av herligheten der. Så dro de videre og sang:

«Slik ble ved hyrder åpenbaret
hva ellers ingen dødelig erfaret.
Kom da til hyrdene om du vil lære
hva dypt, hva skjult, hva hemmelig kan være.»

Akkurat da de skulle gå, ga en av hyrdene dem en beskrivelse av veien. En annen ba dem passe seg for Smigreren. En tredje ba dem vokte seg for å sovne på det fortryllede land. Og en fjerde ba Gud være med dem på reisen.

Da våknet jeg av drømmen.

Første del, kapittel 9: Uvitenhet, Smigreren og Håpefulls omvendelse – del 1

Og jeg sovnet igjen og drømte, og jeg så de to pilegrimene gå ned fra fjellet langs den store landeveien mot staden. Like nedenfor fjellene, på venstre side, lå landet Innbilskhet. Derfra gikk det en smal, kroket sti opp til veien der pilegrimene vandret. Her møtte de en svært munter ung mann som kom fra dette landet, og han het Uvitenhet. Kristen spurte ham hvor han var fra, og hvor han skulle.

Uvitenhet: Jeg er født i landet som ligger litt til venstre der borte, og jeg er på vei til Den himmelske stad.

Kristen: Men hvordan tenker du å komme inn gjennom porten? Det blir nok ikke så lett som du tror.

Uvitenhet: Som andre gode mennesker, naturligvis.

Kristen: Men hva har du å vise fram ved porten, så de vil lukke opp for deg?

Uvitenhet: Jeg kjenner min Herres vilje og har levd et godt liv. Jeg betaler alle det jeg skylder, jeg ber, faster, gir tiende og almisse, og jeg har forlatt fedrelandet og hjemmet mitt for å dra til Den himmelske stad.

Kristen: Men du kom jo ikke inn gjennom den trange port der veien begynner. Du er kommet hit på denne krokete stien. Derfor er jeg redd for at du – hva du enn tror om deg selv – vil bli regnet som en tyv og en røver når regnskapets dag kommer, og ikke bli sluppet inn i staden.

Uvitenhet: Mine herrer! Dere er helt fremmede for meg, jeg kjenner dere ikke. Følg dere bare religionen i deres land, så følger jeg min. Jeg håper alt går bra. Og når det gjelder den porten du snakker om, så vet alle at den ligger langt borte fra landet vårt.

Jeg tror ikke det finnes en eneste mann i hele landet vårt som vet veien dit. Det er heller ikke så viktig at de vet det, for som du ser, har vi en fin, behagelig og grønn sti som går fra landet vårt og rett opp hit til denne veien.

Da Kristen merket at mannen var vis i egne øyne, sa han lavt til Håpefull: «Det er mer håp for dåren enn for ham» (Ordsp 26,12). Og han la til: «Hvor som helst dåren ferdes, mangler han forstand. Han lar alle merke at han er en dåre» (Fork 10,3).

«Hva sier du? Skal vi snakke mer med ham, eller skal vi gå fra ham og la ham være alene, så han kan tenke over det han allerede har hørt? Så kan vi gå til ham igjen senere og se om vi etter hvert kan få utrettet noe godt hos ham.»

Da sa Håpefull:

«La nå Uvitenhet få grunne en stund
på det han har hørt fra vår munn.
Gid han må se hva som tjener ham vel,
og ikke forsmå et godt råd for sin sjel.
Gud sier selv: Den som er uten forstand
(skjønt jeg ga ham den), ikke frelses kan.»

Og han la til: «Jeg tror ikke det er godt å si ham alt på en gang. Har du ikke noe imot det, så la oss gå forbi ham og heller snakke med ham senere, så mye som han klarer å tåle.»

Så gikk de begge videre, og Uvitenhet fulgte etter. Da de var kommet et lite stykke foran ham, kom de til en svært mørk vei.

Der møtte de en mann som sju djevler hadde bundet med sju sterke tau, og nå førte de ham tilbake til døren i fjellsiden (Matt 12,45; Ordsp 5,22). Da begynte den gode Kristen å skjelve, og det samme gjorde vennen hans Håpefull.

Mens djevlene førte mannen bort, så Kristen på ham for å se om han kanskje kjente ham. Han syntes det var en som het Vendavveien og bodde i byen Frafall. Men han fikk ikke riktig se ansiktet hans, for han hang med hodet som en tyv som er blitt grepet. Da mannen var kommet forbi dem, så Håpefull etter ham og fikk øye på en lapp på ryggen hans. Der stod det skrevet: «En lettsindig bekjenner og en gudløs frafallen.»

Da sa Kristen til følgesvennen sin: «Nå husker jeg noe jeg har hørt om en god mann her i nærheten. Han het Svaktro, men var ellers en svært god mann og bodde i byen Oppriktig. Det gikk slik til: Der denne veien begynner, går det en sti ned fra Bredveiport. Den kalles Dødmannsstien på grunn av alle mordene som blir begått der.

Denne Svaktro, som var på pilegrimsvandring slik som vi, kom til å sette seg ned her og falt i søvn. Nå traff det seg slik at det nettopp da kom tre frekke skurker ned stien fra Bredveiport. De het Motløs, Mistro og Straffskyldighet, og de var brødre. Da de fikk øye på Svaktro, kom de løpende. Den gode mannen hadde nettopp våknet og ville gå videre. Alle tre gikk rett bort til ham og truet ham til å bli stående.

Svaktro ble likblek og var ikke i stand verken til å slåss eller til å flykte. Da sa Motløs: ‹Gi meg pungen din.› Men han nølte med å gjøre det, for han ville svært nødig miste pengene sine. Da løp Mistro bort til ham, stakk hånden i lommen hans og tok fram en pung med sølvpenger. ‹Tyver! Tyver!› ropte Svaktro. Men i det samme slo Straffskyldighet ham i hodet med en stor kølle som han hadde i hånden, så han stupte til jorden. Der lå han og blødde så sterkt at han stod i fare for å blø i hjel.

Tyvene stod hele tiden ved siden av. Men til slutt hørte de noen komme nedover veien. De var redde for at det kunne være en som het Stornåde og bor i byen Stortillit, og derfor flyktet de og lot stakkaren ligge der i denne ynkelige

tilstanden. Omsider kom Svaktro til seg selv igjen. Med stort strev reiste han seg og gikk langsomt videre. Det var fortellingen.»

Håpefull: Men tok de da alt han hadde?

Kristen: Nei, de ransaket ikke det stedet der han gjemte juvelene sine, så dem fikk han beholde. Men etter det jeg har hørt, var den gode mannen svært bedrøvet over det han hadde mistet, for tyvene hadde fått tak i det meste av reisepengene hans. Det de ikke fikk fingrene i, var altså juvelene. Han hadde også noen småpenger igjen, men knapt nok

til å fullføre reisen med (1 Pet 4,18). Ja, tar jeg ikke feil, måtte han til og med tigge der han kom for å holde seg i live, for juvelene våget han ikke å selge. Men selv om han tigget og gjorde det han kunne, skal han mang en gang ha gått sulten resten av veien.

Håpefull: Men er det ikke underlig at de ikke tok fra ham passet han skulle vise fram ved himmelporten for å bli sluppet inn?

Kristen: Jo, det er underlig. Men det var ikke fordi han var særlig forsiktig at de gikk glipp av det. Han ble så forskrekket da de kom, at han ikke engang tenkte på å gjemme noe. At de ikke fikk denne kostbare skatten, skyldtes derfor mer Guds gode forsyn enn hans egen innsats.

Håpefull: Det må sannelig ha vært en stor trøst for ham at de ikke tok juvelene hans.

Kristen: Det kunne ha vært en stor trøst for ham, hvis han bare hadde brukt dem slik han skulle. Men de som fortalte meg dette, sa at han brukte dem lite resten av veien, og det kom av den skrekken han hadde fått da pengene hans ble stjålet. En tid tenkte han ikke engang på juvelene sine. Og da han endelig kom på dem igjen og begynte å hente trøst av dem, kom han straks til å tenke på tapet sitt, og det fylte hjertet hans med bekymring.

Håpefull: Å, stakkars mann, det kunne ikke annet enn smerte ham dypt.

Kristen: Smerte ham dypt! Ja, det må det sannelig ha gjort. Ville ikke det samme ha skjedd med oss om vi var blitt ranet og såret slik som han, og det på et fremmed sted? Det er virkelig et under at han ikke døde av sorg, stakkars mann. Etter det som fortelles, gjorde han ikke annet enn å sukke og klage resten av reisen. Han fortalte alle som tok ham igjen, eller som han tok igjen underveis, hvor og hvordan han var blitt ranet, hvem som hadde gjort det, hvordan han var blitt såret, og hvordan han med nød og neppe hadde berget livet.

Håpefull: Det var likevel underlig at ikke nøden drev ham til å selge eller pantsette noen av juvelene sine for å hjelpe seg fram på reisen.

Kristen: Nå snakker du svært tåpelig. Hva skulle han pantsette dem for, og hvem skulle han selge dem til? I hele det landet der han ble ranet, satte ingen pris på juvelene hans. Han trengte heller ikke den hjelpen han kunne ha fått for dem. Dessuten, hvis han ikke hadde hatt juvelene sine da han kom til himmelporten, ville han – det visste han godt – ha blitt utestengt fra den evige arven. Og det hadde vært en langt større ulykke for ham enn å bli ranet tusen ganger av de verste tyver.

Håpefull: Hvorfor er du så streng, min bror? Esau solgte jo førstefødselsretten sin, og det for et måltid mat, enda den var hans største juvel. Når han kunne gjøre det, hvorfor skulle ikke Svaktro kunne gjøre det samme? (Hebr 12,16)

Kristen: Esau solgte riktignok førstefødselsretten sin, og det gjør mange andre også. Dermed stenger de seg ute fra den største velsignelsen, slik som denne elendige mannen gjorde. Men du må skille mellom Esau og Svaktro, og mellom hvordan det stod til med dem. Esaus førstefødselsrett var et forbilde, men det var ikke Svaktros juveler. Esau hadde buken til sin gud, men slik var det ikke med Svaktro. Esaus feil var hans kjødelige begjær, men det var ikke Svaktros feil.

Dessuten hadde ikke Esau noe høyere mål enn å tilfredsstille lystene sine. «Se, jeg holder på å dø,» sa han. «Hva verd har vel da førstefødselsretten for meg?» (1 Mos 25,32). Men selv om Svaktro bare hadde fått en svak tro, holdt denne troen ham likevel tilbake, så han ikke gikk så langt. Den fikk ham til å sette juvelene sine for høyt til å gå og selge dem, slik Esau gjorde med førstefødselsretten sin.

Vi leser ingen steder at Esau hadde tro, nei, ikke engang en svak tro. Derfor er det ikke underlig om den som bare blir styrt av kjødet, selger førstefødselsretten sin, ja, sin sjel og alt til helvetes fyrste. Slik vil det alltid gå der det ikke er noen tro til å stå imot. Det er med slike som med et villesel: Ingen kan vende dem (Jer 2,24). Så snart de har satt seg i hodet å følge kjødets lyster, vil de tilfredsstille dem, koste hva det koste vil.

Men Svaktro hadde et helt annet sinnelag. Han hadde hjertet vendt mot det guddommelige, og maten hans var åndelig og ovenfra. Hvorfor skulle da en med et slikt sinnelag selge juvelene sine – om det så hadde vært noen som ville kjøpe dem – bare for å mette sinnet sitt med forfengelighet? Vil noen gi så mye som en øre for å fylle magen med høy? Eller kan du få en turteldue til å leve av åtsler som en ravn eller en kråke?

De som er uten tro, kan nok pantsette eller selge det de har, ja, sin egen sjel, for å tilfredsstille sine kjødelige lyster. Men de som har tro – frelsende tro, om den er aldri så svak – kan umulig gjøre det. Der, min bror, ligger altså feilen din.

Håpefull: Jeg innrømmer det. Men den strenge irettesettelsen din hadde nesten gjort meg sint.

Kristen: Hvorfor det? Da jeg sa at du snakket tåpelig, sammenlignet jeg deg jo bare med de livligere fuglene som løper fram og tilbake på uryddede stier uten å ane fare. Men tenk ikke mer på det, og hold deg bare til saken, så blir vi nok enige.

Håpefull: Men, Kristen, jeg er overbevist om at disse tre karene innerst inne må være noen feiginger. Tror du ellers de ville ha løpt slik de gjorde, så snart de hørte at det kom noen på veien? Hvorfor tok ikke Svaktro mer mot til seg? Jeg synes han godt kunne ha prøvd et slag med dem og først gitt seg når det ikke var noen annen utvei.

Kristen: Mange har sagt at de er feige, men få har funnet det slik i prøvelsens time. Når det gjelder mot, hadde Svaktro lite nok av det. Og jeg merker på deg, min bror, at om du hadde vært i hans sted, ville du – slik du snakker – ha prøvd

et eneste slag og så overgitt deg. Og sannelig, når motet ditt ikke rekker lenger enn dette nå som de er borte, kunne det godt hende at du kom på andre tanker om de viste seg for deg slik de gjorde for ham.

Og tenk på at de ikke står alene. De tjener under kongen av den bunnløse avgrunn, som skynder seg til hjelp når det trengs, og som brøler som en løve (Sal 7,3; 1 Pet 5,8). Jeg har selv vært i samme fare som Svaktro og vet derfor av egen erfaring hvor forferdelig det er. Disse tre skurkene gikk en gang løs på meg. Da jeg begynte å forsvare meg, slik en kristen skal, ropte de bare én gang, og straks kom deres herre og mester løpende.

Jeg ville ikke ha gitt fem øre for livet mitt, som man sier. Men Gud hadde sørget for at jeg var kledd i en rustning som ingenting kunne trenge gjennom. Og likevel holdt jeg så vidt stand. Bare den som selv har måttet gjennom en slik kamp, kan vite hva som venter oss der.

Håpefull: Det er sant nok. Men de løp jo så snart de trodde at Stornåde kom bortover veien.

Kristen: Ja visst, både de og herren deres har ofte flyktet så snart Stornåde har vist seg. Og det er ikke rart, for han er Kongens stridshelt. Men du skiller vel mellom Svaktro og Kongens stridshelt? Ikke alle Kongens undersåtter er stridshelter, og de kan heller ikke utføre slike krigsbragder som han når de blir satt på prøve.

Skulle man vente at et lite barn kunne gjøre det av med Goliat, slik David gjorde? Eller at en spurv skulle ha styrke som en okse? Noen er sterke, andre svake. Noen har en sterk tro, andre en svak. Denne mannen var en av de svake, og derfor bukket han under.

Håpefull: Jeg skulle ønske det hadde vært Stornåde de hadde støtt på.

Kristen: Selv om det hadde vært ham, ville han nok ha fått hendene fulle. Riktignok forstår Stornåde å bruke våpnene sine, og så lenge han kan holde dem på avstand med sverdet, klarer han seg godt mot dem. Men det skulle være underlig om ikke Motløs,

Mistro eller den tredje ville ha slått bena under ham hvis de bare hadde fått trenge seg tett inn på ham. Og når et menneske først ligger nede, hva kan han da gjøre?

Den som ser nøye på Stornådes ansikt, får straks øye på mange hugg og skrammer som tydelig vitner om det jeg sier. Ja, jeg har en gang hørt at han skal ha sagt – og det midt under kampen: «Vi tvilte til og med på at livet stod til å redde» (2 Kor 1,8).

Fikk ikke disse frekke skurkene og kumpanene deres David til å sukke, sørge og jamre? Ja, til og med Heman og Hiskia, som i sin tid var veldige stridsmenn, måtte ta i alt de kunne når de ble angrepet av dem, og likevel fikk de juling. Også Peter ville en gang prøve hva han kunne gjøre. Men selv om noen kaller ham apostlenes fyrste, ble han så ille medfart av dem at han til slutt ble redd for en stakkars tjenestepike.

Dessuten holder kongen deres seg alltid i nærheten. Han er aldri utenfor hørevidde, og ser det noen gang ut til at de skal tape, kommer han dem alltid til hjelp. Om ham sies det: «Rammes den med sverd, så biter det ikke på den,

heller ikke lanse eller pil eller kastespyd. Den akter jern som strå, kobber som ormstukket tre. Buens sønn jager ikke den på flukt, slyngens steiner blir som halm for den. Stridsklubber aktes som halm, og den ler av det susende spydet» (Job 41,17–20).

Hva kan et menneske gjøre i et slikt tilfelle? Det er sant, hadde vi alltid hatt Jobs hest, og forstand og mot til å ri på den, så kunne vi ha utrettet store ting. For om den står det:

«Gir du hesten styrke? Pryder du dens nakke med man? Lar du den springe som gresshoppen? Forferdelig er det når den vrinsker stolt. Den skraper i jorden og gleder seg ved sin kraft. Så farer den fram mot våpnene. Den ler av frykten og blir ikke redd, og den tar ikke flukten for sverd. Over den klirrer pilekoggeret, blinkende spyd og lanse. Med styr og ståk farer den fram over marken, og den lar seg ikke stagge når hornet lyder. Når hornet lyder sier den: Hui! Langt borte værer den striden, høvedsmenns tordenrøst og hærskrik» (Job 39,22–28).

Men slike fotgjengere som du og jeg bør aldri ønske å møte en fiende. Vi bør heller ikke skryte som om vi kunne gjort det bedre, når vi hører at andre er blitt overvunnet, eller smigre oss selv med tanken på vårt eget mannsmot. For det er slike det oftest går verst med når de blir satt på prøve.

Peter, som jeg nettopp nevnte, er et eksempel på det. Han kunne skryte, ja, det kunne han! I sitt forfengelige sinn mente han at han kunne gjøre det bedre og tåle mer for sin Herres skyld enn alle andre. Men hvem har vist seg feigere og blitt lettere overvunnet av disse tre skurkene enn nettopp han?

Når vi hører at slike ran blir begått på Kongeveien, skal vi derfor gjøre to ting. For det første skal vi gå ut væpnet og ikke glemme å ta med et skjold. For nettopp fordi han manglet skjold, kunne han som gikk så modig løs på Levjatan, ikke få ham til å overgi seg. Mangler vi skjoldet, er han slett ikke redd for oss. Derfor har han som hadde innsikt, sagt: «Grip fremfor alt troens skjold, som dere kan slokke alle den ondes brennende piler med» (Ef 6,16).

For det andre er det godt å be Kongen om en følgesvenn, ja, om at han selv vil gå med oss. Det gjorde David glad og frimodig da han vandret gjennom Dødsskyggens dal (Sal 23,4). Og Moses ville heller dø der han stod, enn gå et skritt uten sin Gud (2 Mos 33,15). Å, min bror! Bare han vil gå med oss, hva trenger vi da å frykte, om så ti tusen skulle reise seg mot oss? (Sal 3,6–9; 27,1–3). Men uten ham skal selv de sterkeste hjelpere «falle blant de drepte» (Jes 10,4).

Jeg for min del har vært i strid før, og selv om jeg ved Guds nådige barmhjertighet fremdeles er i live, som du ser, kan jeg ikke rose meg av mitt mannsmot. Jeg vil prise meg lykkelig om jeg ikke møter flere slike motstandere. Likevel er jeg redd vi ikke er forbi all fare ennå. Men siden løven og bjørnen ennå ikke har slukt meg, håper jeg at Gud også vil fri meg fra de uomskårne filisterne.

Så sang Kristen:

«Stakkars Svaktro, ble du da av tyver røvet?
La hver og en huske hvor han ble bedrøvet,
og samle større tro, så han får seier vunnet
og står med kronet hånd når fienden er overvunnet.»

De gikk nå videre, og Uvitenhet fulgte etter. Omsider kom de til et sted der en annen vei møtte deres, og den så ut til å gå like rett som den de gikk på. Nå visste de ikke hvilken av de to veiene de skulle ta, for begge så like rette ut. Derfor ble de stående og tenke seg om.

Og se, mens de tenkte seg om, kom en svart mann, kledd i en svært skinnende drakt, bort til dem og spurte hvorfor de stod der. De svarte at de var på vei til Den himmelske stad, men ikke visste hvilken av de to veiene de skulle ta. «Følg meg,» sa mannen, «jeg skal også dit.»

Så fulgte de ham bortover den veien som kom inn på landeveien. Men litt etter litt førte den dem i en helt annen retning enn mot den byen de ville til. Likevel fortsatte de å følge ham. Etter en stund, før de anet noen fare, førte han dem begge inn i et garn. Der ble de så viklet inn at de ikke visste hva de skulle gjøre. I det samme falt den hvite drakten av ryggen på den svarte mannen. Først da skjønte de hvor de var. Der lå de en tid og jamret seg, for de kunne ikke selv komme seg løs fra garnet.

Da sa Kristen til følgesvennen sin: «Nå ser jeg at vi har gått oss vill. Ba ikke hyrdene oss vokte oss for smigrere? Det som den vise sier, har vi i dag fått erfare: ‹En mann som smigrer for sin neste, setter opp et garn for hans fot›» (Ordsp 29,5).

Håpefull: De ga oss også en beskrivelse av veien, så vi skulle finne den desto sikrere. Men vi har glemt å lese i den og har ikke tatt oss i vare for voldsmenns stier. Her var David klokere enn vi, for han sier: «Etter ordet fra din munn har jeg tatt meg i vare for menneskenes gjerninger, for voldsmannens stier» (Sal 17,4).

Første del, kapittel 9: Uvitenhet, Smigreren og Håpefulls omvendelse – del 2

Slik lå de lenge i garnet og jamret seg. Endelig fikk de øye på en av de skinnende som kom mot dem med en pisk i hånden. Da han var kommet bort til dem, spurte han hvor de kom fra, og hva de gjorde der. De svarte at de var stakkars pilegrimer på vei til Sion, men var blitt ført på avveier av en svart mann i en skinnende drakt. «Han ba oss følge ham,» sa de, «for han skulle også dit.»

Da sa han med pisken: «Det er Smigreren, en falsk apostel som har skapt seg om til en lysets engel» (Ordsp 29,5; Dan 11,32; 2 Kor 11,13–14). Så rev han garnet i stykker og hjalp dem ut. Deretter sa han til dem: «Følg nå meg, så skal jeg føre dere tilbake til den rette veien.» Så førte han dem tilbake til veien de hadde forlatt for å følge Smigreren.

Så spurte han hvor de hadde ligget natten før. De svarte: «Hos hyrdene på de yndige fjellene.» Han spurte videre om de ikke hadde fått en lapp av hyrdene med nøyaktig beskjed om veien. «Jo,» svarte de. «Men så dere ikke etter i den da dere ikke visste hvor dere skulle?» spurte han. «Nei,» svarte de. «Hvorfor ikke?» spurte han. De sa at de hadde glemt det.

Så spurte han om ikke hyrdene hadde advart dem mot Smigreren. «Jo,» svarte de, «men vi kunne ikke tro at denne mannen som talte så vakkert, var ham» (Rom 16,18).

Deretter så jeg i drømmen at han befalte dem å legge seg ned. Da de hadde gjort det, tuktet han dem hardt for å lære dem den gode veien de skulle vandre (5 Mos 25,2). Og mens han tuktet dem, sa han: «Alle dem jeg elsker, dem refser og tukter jeg. Derfor, ta det alvorlig og omvend deg!» (Åp 3,19; 2 Krøn 6,26–27). Da dette var gjort, lot han dem dra videre og ba dem legge nøye merke til de andre rådene hyrdene hadde gitt dem. De takket ham for all hans godhet og gikk langsomt videre på den rette veien mens de sang:

«Kom hit, hver den som går på veien frem,
og se de villfarne, hvordan det går med dem.
I garn og snarer blir de fort fanget inn
fordi de vraker godt råd med lettvint sinn.

Nå blir de frelst – men å, hvor fryktelig
de piskes! La dette advare deg.»

Da de hadde gått en stund, fikk de langt borte øye på en mann som kom gående alene og helt rolig mot dem langs landeveien. Da sa Kristen til vennen sin: «Der borte er en mann som vender ryggen til Sion, og han kommer mot oss.»

Håpefull: Ja, jeg ser ham. La oss for all del være forsiktige denne gangen, i tilfelle også han skulle vise seg å være en smigrer.

Mannen kom nærmere og nærmere og nådde dem til slutt. Han het Gudsfornekter, og han spurte dem hvor de skulle.

Kristen: Vi skal til Sions berg.

Da brast Gudsfornekter ut i en skrallende latter.

Kristen: Hvorfor ler du slik?

Gudsfornekter: Jeg ler fordi dere kan være så uvitende at dere legger ut på en så slitsom reise, når dere etter all sannsynlighet ikke får annet enn strevet for umaken.

Kristen: Hva sier du, mann? Mener du at vi ikke vil bli tatt imot?

Gudsfornekter: Tatt imot! I hele denne verden finnes det ikke noe slikt sted som det dere drømmer om.

Kristen: Men i den kommende verden finnes det.

Gudsfornekter: Da jeg var hjemme i mitt eget land, hørte også jeg snakk om slikt og fikk lyst til å dra ut og se. Men nå har jeg i hele tjue år lett etter denne byen uten å se mer til den enn jeg gjorde den første dagen jeg reiste ut (Fork 10,15).

Kristen: Vi har både hørt om et slikt sted og tror at det virkelig finnes.

Gudsfornekter: Hadde ikke også jeg trodd det samme da jeg var hjemme, ville jeg nok ikke ha gått så langt for å lete. Men jeg har ikke funnet noe – og fantes det et slikt sted, måtte jeg ha funnet det, for jeg har jo gått lenger enn dere for å lete. Derfor går jeg nå hjem igjen og vil glede meg over de tingene jeg den gangen kastet fra meg i håp om å få det som jeg nå ser ikke engang finnes.

Da sa Kristen til vennen sin Håpefull: «Kan det være sant det denne mannen sier?»

Håpefull: Pass deg, han er en av smigrerne. Husk hva det allerede en gang har kostet oss å låne øre til slike folk. Hva! Ikke noe Sions berg? Så vi ikke byens port fra de yndige fjellene?

Og ble det ikke sagt oss at vi skulle vandre i tro? (2 Kor 5,7). La oss straks gå videre, så ikke mannen med pisken tar oss igjen. Det var du som skulle ha gitt meg det rådet som jeg nå vil la deg høre: «Hold opp, min sønn, med å høre på lære som fører deg bort fra forstandige ord» (Ordsp 19,27).[1] Jeg sier deg, min bror: Hør ikke mer på ham, men la oss tro til sjelens frelse (Hebr 10,39).

Kristen: Min bror, jeg spurte deg ikke om dette fordi jeg selv tvilte på at troen vår er sann, men bare for å prøve deg og se om hjertet ditt var oppriktig. Når det gjelder denne mannen, vet jeg at han er blitt blindet av denne verdens gud. La oss bare gå videre i den faste visshet at vi tror på sannheten, og at «ingen løgn er av sannheten» (1 Joh 2,21).

[1] NB: «Min sønn, hold opp med å høre på formaning, når du likevel bare forviller deg bort fra kunnskaps ord.»

Håpefull: Nå gleder jeg meg i håpet om Guds herlighet.

Så gikk de fra mannen, og han gikk sin vei og lo av dem.

Videre så jeg i drømmen at de vandret til de kom til et land der luften gjorde folk søvnige hvis de ikke var vant til den. Her begynte Håpefull å bli svært tung og søvnig, og han sa til Kristen: «Nå begynner jeg å bli så søvnig at jeg knapt klarer å holde øynene oppe. Kan vi ikke legge oss ned her og ta en liten blund?»

Kristen: Nei, på ingen måte! For sovner vi her, våkner vi kanskje aldri igjen.

Håpefull: Hvordan det, min bror? «Arbeiderens søvn er søt.» Det vil friske oss opp å slumre litt.

Kristen: Husker du ikke at en av hyrdene ba oss for all del være forsiktige i det fortryllede land? Han mente at vi skulle ta oss i vare så vi ikke sovnet. «La oss derfor ikke sove som de andre, men la oss våke og være edrue» (1 Tess 5,6).

Håpefull: Jeg innrømmer at jeg tok feil her. Hadde jeg vært her alene, ville jeg helt sikkert ha sovnet og kommet i livsfare. Jeg ser at det er sant det den vise sier: «Bedre å være to enn én» (Fork 4,9). Hittil har selskapet ditt vært en nåde for meg, og du skal få god lønn for ditt strev.

«Vel,» sa Kristen, «la oss da begynne en nyttig samtale, så vi holder søvnen borte.»

Håpefull: Ja, svært gjerne.

Kristen: Hvor skal vi begynne?

Håpefull: Der Gud begynte med oss. Men begynn du, om du vil.

Kristen: Først vil jeg synge denne sangen for deg:

«Når kristne blir døsige, la dem få høre
hva slags samtale disse vandrerne fører.
De taler om det som gir dem fred,
og trette øyne kvikner til ved det.
Når hellige får vandre i lag med andre,
så jager de søvnen bort fra hverandre.»

Så begynte Kristen og sa: «Jeg vil spørre deg om én ting: Hvordan kom du på tanken å gjøre det du nå gjør?»

Håpefull: Mener du hva det var som først fikk meg til å tenke på min sjels frelse?

Kristen: Ja, det er det jeg mener.

Håpefull: Lenge fant jeg glede i de tingene som var å se og ble falbudt på markedet hos oss. Det er ting som jeg nå tror ville ha styrtet meg i den evige fortapelse om jeg ikke i tide hadde vendt meg fra dem.

Kristen: Hva var det for ting?

Håpefull: Alle slags jordiske skatter og rikdommer. Dessuten fant jeg stor glede i fråtsing, nattesvermeri, drikk, banning, løgn, urenhet, vanhelligelse av hviledagen og alt som bidrar til å ødelegge sjelen. Men til slutt hørte jeg om de guddommelige tingene, både av deg og av den elskede Trofast, han som måtte dø på Forfengelighetens marked for sin tro og sin gudfryktige vandel. Da jeg tenkte over det, skjønte jeg at slike ting «ender med død» (Rom 6,21), og at «det er på grunn av disse ting at Guds vrede kommer over vantroens barn» (Ef 5,6).

Kristen: Og ble du straks overbevist om det?

Håpefull: Nei, jeg var ikke straks villig til å innrømme hvor avskyelig synden er, eller at fordømmelsen visselig følger etter den. Da sinnet mitt ble rystet av Ordets makt, prøvde jeg tvert imot å lukke øynene for lyset.

Kristen: Men hva var grunnen til at du stod imot det første Guds Ånd gjorde i din sjel?

Håpefull: Grunnene var disse: For det første visste jeg ikke at det var Guds nåde som arbeidet med meg. Jeg tenkte aldri på at når Gud vekker en synder av syndesøvnen, begynner han å omvende ham. For det andre var synden ennå svært behagelig for kjødet mitt, og jeg kunne ikke få meg til å forlate den.

For det tredje kunne jeg umulig skilles fra mine gamle kamerater, for jeg var så glad i å være sammen med dem. Og for det fjerde: I de stundene da overbevisningen virket på meg, var sjelenøden min så stor at jeg siden knapt tålte å tenke på det.

Kristen: Du ble altså av og til kvitt uroen din?

Håpefull: Ja visst, men så kom den tilbake, og da ble jeg like ulykkelig som før, ja, enda mer ulykkelig.

Kristen: Hvordan det? Hva var det da som igjen minnet deg om syndene dine?

Håpefull: Mange ting, for eksempel:

1. når jeg møtte en god mann på gaten,
2. når jeg hørte noen lese i Guds ord,
3. når jeg fikk hodepine,
4. når jeg hørte at noen av naboene mine var syke,
5. når jeg hørte kirkeklokkene ringe for en død,
6. når jeg tenkte på at jeg selv skulle dø,
7. når jeg hørte at døden plutselig hadde rammet noen,
8. men særlig når noen sa til meg at jeg snart skulle komme for dommen.

Kristen: Og kunne du noen gang lett bli fri fra syndens skyld og byrde når den på en av disse måtene ble tung for sjelen din?

Håpefull: Nei, langt derifra. For når jeg prøvde, fikk den nettopp best tak i samvittigheten min. Og bare tanken på å vende tilbake til synden – selv om jeg riktignok avskydde den i hjertet – ble en dobbel pine for meg.

Kristen: Og hva gjorde du da?

Håpefull: Jeg bestemte meg for å prøve å forbedre livet mitt. Ellers, tenkte jeg, blir jeg sikkert fordømt.

Kristen: Og gjorde du alvor av det?

Håpefull: Ja, jeg holdt meg ikke bare borte fra syndene mine, men også fra alt syndig selskap. Og jeg la meg etter gudfryktige plikter som bønn, lesning, sorg over synden, å tale sant med naboene mine og så videre. Alt dette gjorde jeg, sammen med mye annet som det blir for langt å fortelle om her.

Kristen: Og fikk du da fred i sinnet?

Håpefull: Ja, en tid. Men til slutt kom uroen over meg igjen, og det selv om jeg hadde forbedret livet mitt på mange måter.

Kristen: Hva kunne det komme av?

Håpefull: Det var mange grunner til det, særlig slike skriftsteder som disse: «All vår rettferdighet ble som et urent klesplagg» (Jes 64,5), «Et menneske blir ikke rettferdiggjort av lovgjerninger» (Gal 2,16), og «Når dere har gjort alt det som er pålagt dere, si: Vi er unyttige tjenere!» (Luk 17,10), og mange flere som ligner dem.

Derfor begynte jeg å tenke ved meg selv: Er all min rettferdighet som et urent klesplagg, kan ingen bli rettferdiggjort av lovgjerninger, og er vi unyttige selv når vi har gjort alt, da er det bare dårskap å tenke at en kan fortjene himmelen ved å oppfylle loven.

Videre tenkte jeg slik: Om en mann har satt seg i gjeld hos en kjøpmann for hundre pund, og siden betaler kontant for alt han kjøper hos ham, så kan kjøpmannen likevel saksøke ham for den gamle gjelden hvis den ennå ikke er strøket i boken, og la ham kaste i fengsel til han betaler.

Kristen: Helt riktig. Og hvordan brukte du dette på deg selv?

Håpefull: Jeg tenkte slik ved meg selv: Jeg har satt meg i stor gjeld hos Gud ved mine synder, og om jeg nå har begynt å forbedre livet mitt, betaler ikke det den gamle gjelden. Derfor måtte jeg fremdeles tenke: Men hvordan skal jeg slippe unna den fordømmelsen som jeg har pådratt meg ved mine tidligere overtredelser?

Kristen: En svært god anvendelse. La meg få høre mer.

Håpefull: En annen ting som har uroet meg ikke så lite siden jeg begynte å forbedre livet mitt, er dette: Når jeg ser nøye på det beste jeg gjør, ser jeg alltid synd, ny synd, blande seg inn i det. Derfor blir jeg nødt til å slutte at jeg – trass i de høye tankene jeg før hadde om meg selv – har begått så mye synd i en eneste plikt at det alene ville være nok til å sende meg til helvete, selv om hele mitt tidligere liv hadde vært uten feil.

Kristen: Og hva gjorde du da?

Håpefull: Gjorde? Jeg visste ikke hva jeg skulle gjøre, før jeg til slutt åpnet hjertet mitt for Trofast, for vi kjente hverandre godt. Han sa til meg at hvis jeg ikke kunne få rettferdigheten fra en som aldri hadde syndet, kunne verken min egen eller hele verdens rettferdighet frelse meg.

Kristen: Og trodde du at han talte sant?

Håpefull: Hadde han sagt dette til meg mens jeg var glad og fornøyd med min egen forbedring, ville jeg ha kalt ham en dåre for umaken. Men nå som jeg ser min egen skrøpelighet, og at synden henger ved mine beste gjerninger, er jeg nødt til å gi ham rett.

Kristen: Men da han først sa dette til deg, trodde du da at det fantes et menneske som det med rette kunne sies om at han aldri hadde syndet?

Håpefull: Jeg må innrømme at det lød underlig for meg i begynnelsen. Men etter at jeg hadde snakket mer og vært mer sammen med ham, ble jeg fullt overbevist om det.

Kristen: Og spurte du ham hvem dette mennesket var, og hvordan du kunne bli rettferdiggjort ved ham?

Håpefull: Ja, og han sa at det var Herren Jesus, som sitter ved Gud den Allmektiges høyre hånd. «Og slik,» sa han, «kan du bli rettferdiggjort ved ham:

nettopp ved å sette din lit til det han gjorde da han ble menneske og døde på korset.»

Videre spurte jeg ham hvordan denne mannens rettferdighet kunne rettferdiggjøre andre for Gud. Han svarte at han selv var den allmektige Gud, og at alt han gjorde og led, også da han døde, ikke var for hans egen skyld, men for min. Alle hans gjerninger og deres verd skulle tilregnes meg, bare jeg trodde på ham (Hebr 10; Rom 4; Kol 1; 1 Pet 1).

Kristen: Og hva gjorde du da?

Håpefull: Jeg kom med innvendinger mot å tro at han var villig til å frelse meg.

Kristen: Og hva sa Trofast da til deg?

Håpefull: Han ba meg bare gå til ham og se. Da sa jeg at det ville være formastelig. Men han sa nei, for jeg var jo innbudt til å komme (Matt 11,28). Så ga han meg en bok som Jesus selv hadde latt skrive, for å oppmuntre meg til å komme med større frimodighet. Om denne boken sa han at hver bokstav og hver tøddel i den stod fastere enn himmel og jord (Matt 24,35).

Da spurte jeg hva jeg skulle gjøre når jeg kom. Han sa at jeg på mine knær, av hele mitt hjerte og hele min sjel, skulle be Faderen om å åpenbare ham for meg (Sal 95,6; Dan 6,11; Jer 29,12–13). Jeg spurte videre hvordan jeg skulle bære fram min ydmyke bønn for ham. Og han sa: «Gå, så skal du finne ham på nådestolen, der han sitter hele året igjennem for å gi nåde og tilgivelse til dem som kommer til ham.»

Jeg sa at jeg ikke visste hva jeg skulle si når jeg kom. Da ba han meg si slik: «Gud, vær meg synder nådig, og la meg kjenne og tro på Jesus Kristus! For jeg ser at uten hans rettferdighet og troen på ham er jeg evig fortapt. Herre, jeg har hørt at du er en barmhjertig Gud og har satt din Sønn Jesus Kristus til å være verdens frelser.

Og jeg har hørt at du ville gi ham for en stakkars synder som meg – og jeg er sannelig en synder. Herre, grip derfor denne anledningen, og la din nåde bli herliggjort ved at du frelser min sjel ved din Sønn Jesus Kristus. Amen.» (2 Mos 25,22; 5 Mos 16,2; 4 Mos 7,89; Hebr 4,16)

Kristen: Og gjorde du som du ble bedt om?

Håpefull: Ja, igjen og igjen.

Kristen: Og åpenbarte Faderen Sønnen for deg?

Håpefull: Ikke den første eller andre eller tredje eller fjerde eller femte gangen, nei, heller ikke den sjette.

Kristen: Hva gjorde du da?

Håpefull: Gjorde? Å, jeg visste ikke hva jeg skulle gjøre.

Kristen: Tenkte du aldri på å holde opp med å be?

Håpefull: Jo, sikkert hundre ganger.

Kristen: Og hva hindret deg i å gjøre det?

Håpefull: Jeg trodde at det jeg hadde fått høre, var sant: at hele verden ikke kunne frelse meg uten Kristi rettferdighet. Derfor tenkte jeg ved meg selv: Holder jeg nå opp med å be, må jeg dø. Og mer enn dø kan jeg jo ikke, om jeg så dør på kne ved nådestolen.

Dessuten kom dette meg i tanke: «Om han dryger, så vent på ham! For han skal visselig komme, han skal ikke utebli» (Hab 2,3).[2] Så fortsatte jeg å be til Faderen viste meg Sønnen.

Kristen: Og hvordan ble han åpenbart for deg?

Håpefull: Jeg så ham ikke med mine legemlige øyne, men med min forstands øyne (Ef 1,18–19), og det gikk slik til: En dag var jeg svært nedslått og bedrøvet, mer bedrøvet, tror jeg, enn noen gang før i mitt liv. Grunnen var at jeg på ny var blitt vakt til å se hvor mange og hvor avskyelige syndene mine var.

Og nettopp da jeg ikke ventet annet enn helvete og evig fordømmelse for min sjel, syntes jeg plutselig at jeg så Herren Jesus Kristus se ned på meg fra himmelen og si: «Tro på Herren Jesus Kristus, så skal du bli frelst» (Apg 16,31).

Men jeg svarte: «Herre, jeg er en stor, en svært stor synder.» Og han sa: «Min nåde er nok for deg» (2 Kor 12,9). Da sa jeg: «Men hva er tro?» Og i det samme skjønte jeg av disse ordene: «Den som kommer til meg, skal ikke hungre. Og den som tror på meg, skal aldri noen gang tørste» (Joh 6,35), at det å tro og det å komme til Frelseren er ett og det samme. Den som kommer – det vil si av hjertet lengter etter og søker frelsen hos Kristus – han tror også i sannhet på ham.

Da fikk jeg tårer i øynene, og jeg spurte videre: «Men, Herre, vil virkelig en så stor synder som jeg bli tatt imot og frelst av deg?» Og jeg hørte ham si: «Den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut» (Joh 6,37). Da sa jeg: «Men, Herre, hvordan skal jeg se på deg når jeg kommer til deg, så min tro kan bli den sanne og frelsende?»

Da sa han: «Kristus Jesus kom til verden for å frelse syndere» (1 Tim 1,15). «Han er lovens endemål, til rettferdighet for hver den som tror» (Rom 10,4). «Han ble gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse» (Rom 4,25). «Han elsker oss og løste oss fra våre synder med sitt blod» (Åp 1,5). «Han er mellommann mellom Gud og oss» (1 Tim 2,5). «Han lever alltid for å gå i forbønn for oss» (Hebr 7,25).

Av alt dette sluttet jeg at jeg måtte søke rettferdiggjørelse i hans person, og soning for syndene mine ved hans blod. Alt det han gjorde, både da han lød sin Fars lov og da han tok på seg lovens straff, gjorde han ikke for seg selv, men for hver den som vil ta imot det til sin frelse og være takknemlig for det. Og nå ble hjertet mitt fullt av glede, øynene mine fulle av tårer og sjelen min full av brennende kjærlighet til Jesu Kristi navn, folk og veier.

Kristen: Dette var sannelig en åpenbaring av Kristus for din sjel. Men fortell meg nøyaktig hvilken virkning den hadde på din ånd.

Håpefull: Den fikk meg til å se at hele verden, med all sin innbilte rettferdighet, likevel står under fordømmelse. Den fikk meg til å se at Gud Fader, selv om han er rettferdig, likevel kan rettferdiggjøre den synderen som kommer til ham – og det på en måte som er hans rettferdighet verdig.

Den gjorde at jeg skammet meg dypt over hvor avskyelig mitt tidligere liv hadde vært, og at jeg ble forferdet over min egen store uvitenhet. For aldri før hadde det kommet en tanke i hjertet mitt som i den grad viste meg Kristi herlighet. Den vakte lyst i meg til å leve et hellig liv og en lengsel etter å gjøre

[2] NB: «Om det dryger, så vent på det! For komme skal det, det skal ikke utebli.»

noe til pris og ære for Herren Jesu Kristi navn. Ja, jeg tenkte at jeg med glede ville gi hver dråpe av mitt blod for Herren Jesu skyld.

Første del, kapittel 10: Samtalen med Uvitenhet

Nå så jeg i drømmen at Håpefull snudde seg og fikk øye på Uvitenhet, som de hadde lagt et godt stykke bak seg. Han kom langsomt etter. «Se,» sa han til Kristen, «hvor langt bak oss den tåpen holder seg.»

Kristen: Ja, jeg ser ham nok. Han bryr seg ikke om å slå følge med oss.

Håpefull: Men jeg tror ikke det hadde skadet ham om han hadde holdt tritt med oss.

Kristen: Det er sant. Men han mener nok noe annet, tør jeg si.

Håpefull: Det gjør han sikkert. Men la oss vente litt på ham likevel.

Det gjorde de. Så ropte Kristen til ham: «Skynd deg, mann! Hvorfor blir du så langt etter?»

Uvitenhet: Jeg liker meg bedre når jeg går alene – langt bedre enn i følge med andre, med mindre følget er helt etter min smak.

Da sa Kristen lavt til Håpefull: «Var det ikke det jeg sa? Han bryr seg ikke om oss. Men la oss likevel snakke litt med ham her på dette ensomme stedet.» Så vendte han seg til Uvitenhet: «Hvordan står det til med deg? Hvordan har sjelen din det med Gud?»

Uvitenhet: Takk, godt, håper jeg. For jeg mangler aldri gode tanker som trøster meg på vandringen (Ordsp 28,26).

Kristen: Hva slags gode tanker? Fortell oss det.

Uvitenhet: Jeg tenker på Gud og himmelen.

Kristen: Det gjør djevelen og de fordømte også.

Uvitenhet: Men jeg lengter etter dem og tenker på dem.

Kristen: Det gjør også mange som aldri har noen utsikt til å komme dit. «Den late krever og får ikke noe.» (Ordsp 13,4)

Uvitenhet: Men jeg tenker på dem og ofrer alt for deres skyld.

Kristen: Det tviler jeg sterkt på. Å ofre alt er ingen lett sak – det er langt vanskeligere enn mange tror. Men hva er det som har overbevist deg om at du har ofret alt for Gud og himmelen?

Uvitenhet: Hjertet mitt sier meg det.

Kristen: Den vise sier: «Den som setter sin lit til sitt eget hjerte, er en

dåre.» (Ordsp 28,26)[1]

Uvitenhet: Det er sagt om et ondt hjerte, men mitt er jo godt.

Kristen: Men hvordan kan du vite det?

Uvitenhet: Det trøster meg med håp om himmelen.

Kristen: Det kan godt komme av at hjertet bedrar deg. For et menneskes hjerte trøster ham ofte med håp om det han ikke har noen grunn til å håpe på.

Uvitenhet: Men hjertet mitt og livet mitt stemmer godt overens, og derfor synes jeg håpet mitt må ha god grunn.

Kristen: Hvem har sagt deg at hjertet ditt og livet ditt stemmer overens?

Uvitenhet: Det sier hjertet mitt meg.

Kristen: Det er som å spørre tyvens kamerat om han er en tyv! Hjertet ditt sier deg det! Når Guds ord ikke vitner i denne saken, har alt annet vitnesbyrd ingen vekt.

Uvitenhet: Men må ikke det hjertet kalles godt som har gode tanker? Og er ikke det et godt liv som stemmer med Guds bud?

Kristen: Jo, visst. Det er et godt hjerte som har gode tanker, og det er et godt liv som stemmer med Guds bud. Men det er én ting at det virkelig er slik, og en annen at man bare innbiller seg det.

Uvitenhet: Så la meg høre hva du regner for gode tanker, og hva slags liv du mener stemmer med Guds bud.

Kristen: Det finnes mange slags gode tanker: noen gjelder oss selv, andre gjelder Gud og Kristus, og atter andre gjelder ting i denne verden.

Uvitenhet: Hva mener du med gode tanker om oss selv?

Kristen: Slike som stemmer med Guds ord.

Uvitenhet: Når stemmer da tankene våre om oss selv med Guds ord?

Kristen: Når vi feller den samme dommen over oss selv som Ordet feller. La meg si det tydeligere. Om mennesket slik det er av naturen, sier Guds ord: «Det er ikke én rettferdig … Det er ikke noen som gjør det gode.» (Rom 3,10.12) Det sier også at alle tanker og hensikter i menneskets hjerte er onde hele dagen lang (1 Mos 6,5). Og videre: «Menneskehjertets tanker er onde fra ungdommen av.» (1 Mos 8,21) Når vi altså tenker slik om oss selv og virkelig kjenner det, da er tankene våre gode, fordi de stemmer med Guds ord.

Uvitenhet: Jeg kan aldri få meg til å tro at hjertet mitt er så ondt.

Kristen: Derfor har du heller aldri i hele ditt liv hatt en god tanke om deg selv. Men la meg fortsette. Slik Ordet dømmer hjertet, dømmer det også veiene våre. Og når tankene og veiene våre stemmer med den dommen Ordet feller over begge, da er de gode – nettopp fordi de stemmer med den.

Uvitenhet: Forklar deg tydeligere.

Kristen: Vel. Guds ord sier at menneskenes veier er krokveier, ikke gode, men vrange (Sal 125,5; Ordsp 2,15). Det sier også: «Alle er veket av … Freds vei kjenner de ikke.» (Rom 3,12.17) Når et menneske tenker slik om sine veier – ja, jeg sier: når han tenker slik med dyp følelse og et ydmykt hjerte – da har han gode tanker om sine egne veier, for da stemmer de med dommen i Guds ord.

[1] NB: «Den som setter sin lit til sin forstand, han er en dåre.» Bunyan bygger samtalen på den gamle ordlyden «hjerte».

Uvitenhet: Hva er gode tanker om Gud?

Kristen: Med dem er det akkurat som med tankene om oss selv: De er gode når de stemmer med det Ordet sier om ham. Det vil si når vi tenker om hans vesen og egenskaper slik Ordet har lært oss, men det kan jeg ikke gå nærmere inn på nå.

Men når vi taler om ham og hans forhold til oss, da har vi rette tanker om Gud når vi tror at han kjenner oss bedre enn vi kjenner oss selv, og kan se synd hos oss når og hvor vi selv ikke ser noen. Det er når vi tror at han kjenner våre mest hemmelige tanker, og at blikket hans ser inn i de mest skjulte krokene i hjertet vårt. Og det er når vi også tror at vår rettferdighet stinker for hans nese, og at han derfor ikke tåler å se oss stå for ham i tillit til vår egen fullkommenhet.

Uvitenhet: Tror du jeg er en slik dåre at jeg mener Gud ikke kan se lenger enn jeg? Eller at jeg vil komme til Gud ved min egen fullkommenhet?

Kristen: Hva mener du da i denne saken?

Uvitenhet: Kort sagt tror jeg at jeg må tro på Kristus for å bli rettferdiggjort.

Kristen: Hva sier du? Du mener at du må tro på Kristus, når du ikke en gang ser at du trenger ham! Du ser verken din medfødte fordervelse eller dine egne synder. Du har høye tanker om deg selv og om det du gjør, og det viser tydelig at du aldri har sett at du trenger Kristi rettferdighet for å bli rettferdiggjort for Gud. Hvordan kan du da si: Jeg tror på Kristus?

Uvitenhet: Det får være som det vil. Min tro vil nok vise seg å være den rette.

Kristen: Hva tror du da?

Uvitenhet: Jeg tror at Kristus døde for syndere, og at jeg skal bli rettferdiggjort for Gud og fri fra forbannelsen ved at han i sin nåde tar imot min lydighet mot hans lov. Eller med andre ord: Kristus gjør meg og mine gjerninger velbehagelige for sin Far i kraft av sin fortjeneste, og slik blir jeg rettferdiggjort.

Kristen: La meg svare deg på denne trosbekjennelsen din.

1) Du har en innbilt tro, for en slik tro er ikke beskrevet noe sted i Ordet.

2) Du har en falsk tro, for den søker rettferdiggjørelsen i din egen rettferdighet ved å legge Kristi rettferdighet over den.

3) Etter denne troen rettferdiggjør Kristus ikke din person, men dine gjerninger – og din person for dine gjerningers skyld. Det er falskt.

4) Derfor er denne troen din bedragersk. Den er en tro som på Den allmektige Guds dag vil vise seg å være maktesløs til å frelse deg fra den evige straffen. For den sanne, rettferdiggjørende troen driver en sjel som er fanget under loven, til å søke Kristi rettferdighet. Og hans rettferdighet er at loven er oppfylt i alle punkter: Kristus har gjort og lidt alt det loven krever av oss. Denne rettferdigheten, sier jeg, blir vår ved den sanne troen. Med den kan sjelen skjule sin fordervelse og stå ren og plettfri for Gud, og han tar imot den og frelser den fra den evige fordømmelsen.

Uvitenhet: Hva! Vil du at vi skal sette vår lit til det Kristus har gjort i sin egen person, uten at vi selv har gjort noe? En slik innbilning ville gi lystene våre fritt spillerom og la oss leve i synden. For hva betyr det da hvordan vi lever, når vi bare ved å tro på Kristi rettferdighet kan bli rettferdiggjort for alt?

Kristen: Uvitenhet er navnet ditt, og som navnet ditt lyder, slik er du også. Nettopp dette svaret beviser det jeg har sagt.

Du vet ikke hvilken rettferdighet det er som rettferdiggjør, og like lite vet du hvordan du ved troen på den kan berge sjelen din fra Guds fortærende vrede. Ja, du kjenner heller ikke den sanne virkningen av den troen på Kristi rettferdighet som frelser. Den troen bøyer hjertet og vinner det for Gud i Kristus. Den fyller det med kjærlighet til hans navn, hans ord, hans veier og hans folk. Den gir ikke menneskene frihet til å synde, slik du i din uvitenhet innbiller deg.

Håpefull: Spør ham om Kristus noen gang har åpenbart seg for ham fra himmelen.

Uvitenhet: Hva! Du er altså en som vil ha åpenbaringer! Jeg tror at det dere og alle andre av deres slag sier om dette, bare er frukten av en overspent fantasi.

Håpefull: Hva sier du, mann? Kristus er jo så skjult i Gud at den naturlige forstanden ikke kan fatte eller begripe ham. Intet menneske kan få den frelsende kunnskapen om ham med mindre Den Hellige Ånd åpenbarer ham for det.

Uvitenhet: Det er din tro, men ikke min. Og jeg tviler ikke på at min er like god som din, selv om jeg ikke har så mange griller i hodet som du.

Kristen: La meg få si et ord her. Du bør ikke tale så foraktelig om denne saken. For dette kan jeg bekrefte, slik min gode venn allerede har gjort: Ingen kan kjenne Kristus uten ved Guds åpenbaring (Matt 11,27). Ja, også troen som sjelen tar imot Kristus med, må – om den skal være den rette – virkes av hans veldige kraft (Ef 1,19).

Og virkningen av denne troen kjenner du slett ikke, stakkars Uvitenhet, det merker jeg (1 Kor 12,3). Våkn derfor opp, se din egen elendighet og flykt til Herren Jesus. Ved hans rettferdighet, som er Guds rettferdighet – for han er selv Gud – skal du bli frelst fra fordømmelsen.

Uvitenhet: Dere går for fort, jeg klarer ikke å holde tritt med dere. Gå bare i forveien, jeg må bli litt igjen her.

Da sa de:

«Uvitenhet, vil du da aldri haste?
Vil du et godt og nyttig råd forkaste?
For sent du skal da følgene erfare.
Gjør hva du vil – vi kan deg bare advare.
For sent du kjenne skal med bitter smerte
at det var aller best, det vi deg lærte.
Besinn deg nå i tide, snu deg du!
For sant: ellers seirer aldri du.»

Så sa Kristen til sin medvandrer: «Kom nå, gode Håpefull. Jeg ser at du og jeg igjen må gå alene.»

Nå så jeg i drømmen at de skyndte seg av sted, og at Uvitenhet kom haltende etter. Da sa Kristen til vennen sin: «Jeg synes inderlig synd på denne stakkars mannen. Det kommer sikkert til å gå ham ille til slutt.»

Håpefull: Akk, i byen vår finnes det dessverre svært mange som har det slik som han – hele familier, ja hele gater, og blant dem til og med pilegrimer. Og når

det finnes så mange hos oss, hvor mange tror du da ikke det må være der han er født?

Kristen: Ordet sier med rette: «Han har blindet deres øyne, for at de ikke skal se.» (Joh 12,40) Men siden vi nå er alene, så si meg hva du tenker om slike mennesker. Tror du de noen gang virkelig har erkjent sin synd og derfor er redde for at det står farlig til med dem?

Håpefull: Nei, svar du heller på det spørsmålet, for du er jo eldre enn meg.

Kristen: Vel, jeg mener at de nok av og til ser sine synder. Men fordi de er uvitende, forstår de ikke at dette innblikket i sjelen er til deres eget beste. Derfor gjør de alt de kan for å kvele vekkelsen mens den ennå bare er en spire, og fortsetter hovmodig å gå på sine villfarne veier.

Håpefull: Jeg tror som du at frykt er til stor nytte for menneskene. Den forandrer sinnet deres og gjør dem skikket til å begynne pilegrimsvandringen.

Kristen: Ja, det gjør den uten tvil – så sant den er den rette. For Ordet sier: «Å frykte Herren er begynnelsen til visdom.» (Ordsp 1,7; 9,10; Sal 111,10; Job 28,28)

Håpefull: Hvordan vil du beskrive den sanne frykten?

Kristen: Den sanne eller rette frykten kjennes på tre ting:

1) På hvor den kommer fra: Den vekkes ved en frelsende overbevisning om synd.

2) På at den driver sjelen til å søke frelsen hos Kristus.

3) På at den skaper og holder ved like en stor ærefrykt i sjelen for Gud, hans ord og hans veier. Den holder samvittigheten øm og gjør den redd for å vike til høyre eller venstre fra dem, til noe som kan vanære Gud, ta freden fra den, bedrøve Ånden eller gi fienden grunn til å spotte.

Håpefull: Godt sagt. Jeg tror du har talt sant. Er vi ikke snart forbi det fortryllede land?

Kristen: Hvorfor spør du om det? Er du allerede lei av denne samtalen?

Håpefull: Nei, langt ifra. Jeg ville bare vite hvor langt vi var kommet.

Kristen: Vi har ikke mer enn to mil igjen. Men la oss vende tilbake til samtalen. De uvitende ser altså ikke at slike overbevisninger, som vekker frykt hos dem, er til deres beste, og derfor prøver de å kvele dem.

Håpefull: Men hvordan prøver de å kvele dem?

Kristen:

1) De tror at denne frykten kommer fra djevelen, enda den i virkeligheten kommer fra Gud. Med den tanken står de imot den, som om den ville styrte dem rett i fordervelsen.

2) De tror også at denne frykten svekker troen deres – men akk, stakkars folk, de har jo ingen tro! Og derfor væpner de hjertet sitt mot frykten.

3) De går ut fra at all frykt er skadelig, og derfor viser de en formastelig selvtillit, også når de kjenner frykten.

4) De merker at denne frykten tar fra dem den gamle, innbilte helligheten deres, og derfor står de imot den av alle krefter.

Håpefull: Noe av dette vet jeg av egen erfaring, for før jeg kjente meg selv, var det også slik med meg.

Kristen: Vel, nå skal vi ikke si mer om naboen vår Uvitenhet for denne gang, men se på et annet viktig spørsmål.

Håpefull: Svært gjerne. Men du får begynne, som før.

Kristen: Vel da. Kjente du for noen år siden en som het Midlertidig, der vi kommer fra? Han var svært ivrig i troen den gangen.

Håpefull: Om jeg kjente ham? Ja, det skulle jeg mene! Han bodde i Nådeløs, en by som ligger to mil fra Redelighet, vegg i vegg med en som het Vendom.

Kristen: Ja, riktig, han bodde under samme tak som ham. Denne mannen ble en gang vakt, og jeg tror han virkelig kjente sine synder og visste hvilken lønn de med rette fortjente.

Håpefull: Det mener jeg også. For jeg bodde ikke mer enn en fjerdingvei fra ham, og han kom ofte til meg og gråt mange tårer. Jeg syntes virkelig synd på ham og hadde et visst håp for ham. Men dessverre får en ofte se at ikke enhver som sier: «Herre, Herre!» skal komme inn i himlenes rike (Matt 7,21).

Kristen: Han fortalte meg en gang at han hadde bestemt seg for å dra på pilegrimsvandring. Men like etter ble han kjent med en som het Selvfrelser, og siden ble han en fremmed for meg.

Håpefull: Siden vi nå snakker om ham, la oss undersøke hvorfor både han og mange andre så fort faller fra.

Kristen: Det kan være til stor nytte for oss. Men begynn du.

Håpefull: Vel. Etter min mening er det særlig fire grunner til det.

1) Samvittigheten til slike mennesker er riktignok vekket, men sinnet deres er helt uforandret. Så snart trykket av syndeskylden begynner å lette, er det ikke lenger noe som kan vekke hjertene deres til gudsfrykt, og derfor vender de tilbake til sitt gamle levesett.

Det er med dem som med hunden når den blir syk av det den har spist. Så lenge den er syk, kaster den opp alt sammen. Men det gjør den ikke av fri vilje; den gjør det fordi magen plager den. Så snart magen er lettet og den ikke lenger kjenner noe vondt, snur den seg og slikker opp alt igjen, for den har ingen avsky for sitt eget spy. Slik er det sant det som står skrevet: «Hunden vender tilbake til sitt eget spy.» (2 Pet 2,22)

Disse menneskene lengter heftig etter himmelen bare fordi de tenker på og frykter helvetes pine. Derfor følger det av seg selv at når tanken på helvete og frykten for den evige fordømmelsen avtar mer og mer, kjølner også lengselen etter himmelen og saligheten like mye. Og når syndeskylden og frykten for helvete ikke lenger tynger dem, og lengselen etter himmelen og saligheten er død, vender de tilbake til sitt gamle levesett.

2) En annen grunn er at ånden deres er bundet av en trellefrykt. Jeg tenker nå på den frykten de har for mennesker, for «menneskefrykt fører i snare» (Ordsp 29,25). De kan nok se ut til å ha en brennende lengsel etter himmelen så lenge helvetes flammer omgir dem.

Men så snart redselen har lagt seg litt, kommer de på andre tanker. De tenker at det er godt å være klok og ikke ubetenksomt sette seg i fare for å miste alt, eller i hvert fall påføre seg alle slags unødvendige sorger, for å oppnå noe de ikke en gang vet hva er. Og slik går de over til verden igjen.

3) Den hånen som de gudfryktige som regel må tåle, ligger også som en anstøtsstein i veien for dem. De er stolte og hovmodige, og gudsfrykten er ringe og foraktelig i deres øyne. Så snart tanken på helvete og den kommende vreden ikke lenger skremmer dem, vender de derfor tilbake til sine gamle veier.

4) All sjelenød og all tanke på syndeskylden er dem svært imot. De vil nødig se sin elendighet før de står midt oppe i den. Og likevel kunne kanskje det første glimtet av den ha fått dem til å flykte dit de rettferdige flykter og blir frelst – om de bare ville se den. Men som sagt prøver de å unngå enhver tanke på syndeskylden og å dempe sjelenøden så snart den kommer. Derfor forherder de med vilje hjertene sine og slår inn på slike veier som forherder dem enda mer, når de først har ristet av seg redselen for Guds fortærende vrede.

Kristen: Du har skjønt saken helt riktig. Grunnen til alt dette er at sinnet og viljen deres er uforandret. Derfor ligner de forbryteren som står for sin dommer. Han skjelver og bever og ser ut til å angre bittert det han har gjort. Men hos de fleste kommer det av frykt for bøddelen og ikke av avsky for misgjerningen. For slapp en ham løs, ville han nok fortsatt være morder, tyv eller kjeltring. Var derimot sinnet hans forandret, ville også livet hans bli annerledes.

Håpefull: Nå har jeg vist hvorfor så mange faller fra. Vis du meg da hvordan det skjer.

Kristen: Det skal jeg gjerne.

1) De gjør alt de kan for å viske ut tanken på Gud, døden og den kommende dommen fra sinnet sitt.

2) Etter hvert begynner de å bli likegyldige til de skjulte pliktene, som bønn i enerom, å tøyle lystene sine, årvåkenhet, sorg over synden og lignende.

3) De skyr alt samvær med ivrige, oppriktige kristne.

4) Deretter begynner de å bli lunkne og forsømmelige i de offentlige pliktene, som å høre og lese Guds ord, å komme sammen med de troende og lignende.

5) Så prøver de å finne feil hos de gudfryktige, og det på en djevelsk måte – bare for å få et påskudd til å forkaste gudsfrykten, ut fra en eller annen svakhet de kanskje kan oppdage hos dem.

6) Deretter begynner de å søke seg til lettsindige, kjødelig sinnede mennesker og omgås dem.

7) Så gir de seg i hemmelighet over til alle slags lettsindig snakk. Og de gleder seg når de merker slikt hos andre som regnes for rettskafne, for da kan de med enda større frimodighet gjøre det onde etter deres eksempel.

8) Deretter begynner de åpenlyst å spøke med små synder.

9) Og til slutt, når de er blitt helt forherdet, viser de seg som de virkelig er. Slik kommer de igjen ut i forherdelsens mørke, og om ikke et under av nåde hindrer det, vil de sikkert gå evig fortapt i sitt selvbedrag.

Første del, kapittel 11: Over elva og inn i staden

Nå så jeg i drømmen min at de to pilegrimene var kommet forbi det fortryllede land og skulle til å gå inn i landet Beulah. Der er luften svært mild og behagelig, og fordi veien gikk rett gjennom landet, hvilte de seg der en tid (Jes 62,4). Her hørte de fuglesang hele tiden. Hver dag så de blomster på marken og hørte turtelduens røst i landet (Høys 2,10–12).

I dette landet skinte solen både natt og dag. Derfor lå det langt borte fra Dødsskyggens dal, og kjempen Fortvilelse nådde heller ikke dit. Herfra kunne de ikke engang se Tvilborg. Men de kunne se den staden de var på vei til, og her møtte de også flere av innbyggerne der. For i dette landet pleide de skinnende å vandre, siden det lå ved himmelens grense.

I dette landet ble også pakten mellom brud og brudgom fornyet. Ja, her gjaldt det: «Som en brudgom gleder seg over sin brud, skal din Gud glede seg over deg» (Jes 62,5). Her manglet de verken korn eller vin, for her fant de overflod av alt det de hadde lengtet etter og måttet savne på vandringen.

Her hørte de røster fra staden, høye røster som sa: «Si til Sions datter: Se, din frelse kommer! Se, hans lønn er med ham» (Jes 62,11). Her ble de kalt «det hellige folk, Herrens gjenløste» av alle som bodde i landet (Jes 62,12).

Nå gledet de seg stort mens de vandret gjennom dette landet. Aldri hadde de kjent en slik glede i de traktene som lå lenger borte fra riket de var på vei til. Og jo nærmere de kom, desto bedre kunne de se staden. Den var bygd av perler og kostbare steiner, og gatene var lagt med gull.

Staden var så overveldende herlig, og solstrålene ble kastet så sterkt tilbake fra den, at Kristen ble syk av lengsel. Også Håpefull fikk et par anfall av den samme sykdommen. Derfor ble de liggende en stund og ropte i sin smerte: «Om dere finner min elskede, så si ham at jeg er syk av kjærlighet» (Høys 5,8).

Da de var blitt litt styrket og bedre i stand til å tåle sykdommen, gikk de videre. De kom nærmere og nærmere til frukthager, vingårder og lysthager med porter som stod åpne og vendte rett ut mot Kongeveien. Der så de gartneren stå på veien, og pilegrimene spurte ham: «Hvem eier disse herlige vingårdene og frukthagene?»

Han svarte: «De er Kongens. Han har plantet dem her til sin egen glede og til trøst og hvile for pilegrimene.»

Så førte gartneren dem inn i vingårdene og bad dem forfriske seg med druer og andre gode ting å spise (5 Mos 23,24). Han viste dem også Kongens spaserganger og lundene der han likte å være. Her ble de en stund og sov.

Nå så jeg i drømmen min at de snakket mer i søvne enn de hadde gjort på hele reisen. Det undret jeg meg over, men gartneren sa til meg: «Hvorfor undrer du deg over dette? Druene i denne vingården smaker så søtt at de får leppene til dem som sover, til å tale.»

Da de våknet, så jeg at de gjorde seg klare til å gå opp til staden. Men som sagt kastet staden solstrålene så sterkt tilbake – for «byen var av rent gull» (Åp 21,18) – at de ennå ikke kunne tåle å se den med det blotte øye. De måtte bruke et redskap som var laget for det (2 Kor 3,18).

Nå så jeg at de på veien møtte to menn med klær som skinte som gull, og ansiktene deres var klare som lys. Mennene spurte pilegrimene hvor de kom fra, og de fortalte det. De spurte også hvor de hadde fått husly, og hvilke vansker og farer, hvilken trøst og glede de hadde møtt på veien. Også det fortalte pilegrimene.

Da sa mennene som hadde møtt dem: «Dere har bare to hindringer igjen, så er dere i staden.»

Kristen og Håpefull bad dem da følge med seg, og det ville de gjerne. «Men», sa de, «dere må komme inn ved deres egen tro.» Så så jeg i drømmen min at de fulgtes til de fikk se porten.

Videre så jeg at det mellom dem og porten var en elv, men det fantes ingen bro over den, og elva var svært dyp. Da pilegrimene så elva, ble de svært forskrekket. Men mennene som gikk sammen med dem, sa: «Dere må gå gjennom den, ellers kan dere ikke komme til porten.»

Pilegrimene spurte om det ikke fantes noen annen vei til porten. De svarte: «Jo, men siden verdens grunnvoll ble lagt, har bare to fått lov til å gå den, nemlig Enok og Elia. Og ingen andre vil få lov til det før den siste basunen lyder» (1 Kor 15,51–52).

Nå begynte pilegrimene, særlig Kristen, å se seg om både hit og dit, men de fant ingen vei utenom elva. Så spurte de mennene om vannet var like dypt overalt. Nei, svarte de, men de kunne likevel ikke hjelpe dem. «For», sa de, «dere vil finne det dypere eller grunnere alt etter som dere tror på Kongen her.»

Så gjorde de seg klare til å gå gjennom vannet. Men straks Kristen trådte ut i det, begynte han å synke, og han ropte til vennen sin Håpefull: «Jeg synker i dypet! Bølgene slår over hodet mitt, alle hans brenninger går over meg» (Jona 2,4).

Da sa Håpefull: «Vær ved godt mot, min bror! Jeg kjenner bunnen, og den er god.»

Men Kristen sa: «Å, min venn, dødsangsten har grepet meg. Jeg får ikke se det landet som flyter av melk og honning.»

I det samme kom det et dypt mørke og en redsel over Kristen, så han ikke kunne se noe foran seg. Han mistet også langt på vei bevisstheten, så han verken kunne huske eller tale sammenhengende om noe av det gode og forfriskende han hadde fått på vandringen. Alt han sa, viste hvor redd han var i sjelen, og hvor mye han fryktet å dø i elva og aldri komme inn gjennom porten.

De som stod omkring, kunne også merke at han var dypt bedrøvet og engstet når han husket alle syndene han hadde gjort, både før og etter at han ble pilegrim. Det var også tydelig at han ikke fikk fred for spøkelser og onde ånder, for det røpet han hvert øyeblikk i det han sa.

Håpefull hadde derfor nok å gjøre med å holde hodet til broren over vannet. Iblant sank Kristen helt under, men litt etter kom han halvveis opp igjen. Håpefull prøvde også alt han kunne for å trøste ham og sa: «Bror, jeg ser porten, og det står folk der for å ta imot oss.»

Men Kristen svarte hver gang: «Det er deg, det er deg de venter på. Du har alltid vært håpefull så lenge jeg har kjent deg.»

«Det har du også vært», sa Håpefull til Kristen.

«Å, bror», sa Kristen, «hadde jeg gjort det som var rett, ville han sikkert komme og hjelpe meg nå. Men for mine synders skyld er jeg kommet i snaren, og han har forlatt meg.»

Da sa Håpefull: «Min bror, du har helt glemt skriftstedet som sier om de ugudelige: ‹For de er fri for lidelser inntil sin død, og kroppen deres er velnært. De er uten menneskers plage og slites ikke som andre mennesker› (Sal 73,4–5). All den sorgen og angsten du må gjennom i dette vannet, er slett ikke tegn på at Gud har forlatt deg. Det er sendt deg bare for å prøve deg, for å se om du vil huske alt det gode du har fått av ham, og stole på ham i nøden.»

Så så jeg i drømmen min at Kristen var i dype tanker en stund. Og Håpefull sa til ham: «Vær ved godt mot! Jesus Kristus har gjenløst deg.»

I det samme ropte Kristen med høy røst: «Å, jeg ser ham igjen! Og han sier til meg: ‹Når du går gjennom vann, er jeg med deg, og gjennom elver, skal de ikke overskylle deg›» (Jes 43,2).

Da fattet begge mot, og fienden ble taus som en stein til de var kommet over. Nå fant Kristen også fast grunn å stå på, og resten av elva var ikke dyp. Slik kom de over.

På den andre siden av elva så de igjen de to skinnende, som ventet på dem der. Da de var kommet opp av elva, hilste de dem og sa: «Vi er tjenende ånder, sendt ut til tjeneste for deres skyld som skal arve frelse» (Hebr 1,14). Så fulgtes de alle sammen til porten.

Se pilegrimene! Nå er de ved reisens ende.
Se, skyer er nå vogner, og engler dem frem sender.
Hvem vil vel ikke her for ham bære all sorg,
han som lønner oss så vel i himmelens faste borg?

Nå må dere vite at staden lå på et mektig fjell. Men pilegrimene gikk lett opp over det, for de hadde de to mennene til å støtte seg under armene. De hadde også lagt igjen det jordiske klesplagget i elva. For selv om de hadde det på seg da de gikk ut i vannet, kom de opp uten det.

Derfor gikk de lett og raskt opp fjellet, enda grunnvollen staden var bygd på, lå høyere enn skyene. Under gode samtaler steg de nå opp gjennom luften. De var fulle av glede over at de var kommet vel over elva og hadde så herlige følgesvenner med seg.

Samtalen med de skinnende handlet om hvor prektig og herlig stedet var, og de sa at det overgikk all beskrivelse. «Der», sa de, «er Sions berg, det himmelske Jerusalem, englenes myriader og de fullendte rettferdiges ånder» (Hebr 12,22–24).

«Nå går dere til Guds paradis. Der skal dere se livets tre og ete av frukten som aldri visner. Og når dere kommer dit, skal dere få hvite klær på, og hver dag skal dere vandre og tale med Kongen, ja, i all evighet (Åp 2,7; 3,4; 22,5). Der skal dere ikke se det dere så da dere vandret på jorden: sorg og skrik, sykdom og død. For de første ting er veket bort.

Nå går dere til Abraham, Isak og Jakob og til profetene. Dette er menn som Gud har rykket bort før ulykken kom, og som nå hviler på sine leier etter at de har gått sin vei rett fram» (Jes 57,1–2).

Da spurte pilegrimene: «Hva skal vi gjøre på det hellige stedet?»

Mennene svarte: «Der skal dere få trøst for alt deres strev og glede for all deres sorg. Dere skal høste det dere har sådd, ja, frukten av alle deres bønner og tårer og av hver lidelse dere har tålt på veien for Kongens skyld. På dette stedet skal dere bære gullkroner og alltid få se Den Hellige, for der skal dere ‹se ham som han er› (1 Joh 3,2).

Der skal dere også tjene ham med lov og pris, med glede og takk – ham som dere strevde for å tjene i verden, men med stor møye fordi kjødet deres var så skrøpelig. Der skal øynene deres glede seg ved å se Den Allmektige, og ørene ved å høre hans kjære røst.

Der skal dere bli forent igjen med alle deres kjære som har gått dit før dere, og der skal dere med glede ta imot hver den som følger etter dere til det hellige stedet. Der skal dere også bli kledd i herlighet og majestet og bli rustet og prydet til å dra ut med Ærens konge når han kommer i skyene med basunlyd og på vindens vinger.

Og når han sitter på dommens trone, skal dere sitte hos ham. Ja, når han feller dom over de urettferdige, enten de er engler eller mennesker, skal dere ha en stemme i den dommen, fordi de var fiender av dere så vel som av ham (1 Tess 4,13–17; Jud 14; Dan 7,9–10; 1 Kor 6,2–3). Og når han vender tilbake til staden, skal dere følge med ham under basunens lyd og være hos ham i all evighet.»

Mens de nærmet seg porten på denne måten, så de en stor mengde av den himmelske hærskaren komme dem i møte. De to skinnende sa til dem: «Dette er menn som har elsket Gud mens de var på jorden, og som har forlatt alt for hans hellige navns skyld. Han sendte oss ut for å hente dem, og vi har ført dem så langt på den reisen de har lengtet etter, så de kan gå inn og med glede se sin Frelsers ansikt.»

Da satte den himmelske skaren i et høyt fryderop og sa: «Salige er de som er innbudt til Lammets bryllupsmåltid!» (Åp 19,9).

Nå kom også noen av Kongens basunblåsere dem i møte i hvite, skinnende klær. Med sin vakre samklang fikk de selve himlene til å gjenlyde. De ønsket Kristen og broren hans tusen ganger velkommen fra verden, og det gjorde de med høye gledesrop og basunklang.

Så omringet de pilegrimene på alle kanter, noen foran og noen bak, noen på høyre side og noen på venstre – som for å verne dem gjennom de høyere luftlag. Og mens de gikk, blåste de hele tiden vakre toner på basunene, så alle som så det, syntes det var som om himmelen selv var kommet ned for å skynde seg i møte med dem.

Slik gikk de nå sammen. Hvert øyeblikk lot basunblåserne Kristen og broren hans forstå hvor velkomne de var i deres selskap, og hvor glade de var for å møte dem. Det viste de med glade toner, med blikk og fakter. Nå var det som om disse to mennene var i himmelen før de var kommet dit, for synet av englene og de vakre tonene deres henrykte sjelene deres helt.

Her hadde de også hele staden for øye, og de syntes de hørte alle klokkene der ringe for å ønske dem velkommen. Men mest av alt gledet de seg ved tanken på at de selv nå skulle bo der i et slikt selskap, og det for alltid. Å, hvilken tunge eller penn kan beskrive gleden deres! Og slik kom de til porten.

Over porten stod det skrevet med gylne bokstaver: «Salige er de som holder hans bud, så de må få rett til livets tre og gå gjennom portene inn i byen» (Åp 22,14).[1]

Så så jeg i drømmen min at de skinnende bad dem melde seg ved porten. Da de hadde gjort det, kom noen straks og så ut over porten, blant andre Enok, Moses og Elia. Til dem ble det sagt: «Disse pilegrimene er kommet fra Fordervelsens by fordi de elsker Kongen her.»

Så leverte hver av pilegrimene fra seg det passet de hadde fått da reisen begynte. Passene ble båret inn til Kongen. Da han hadde lest dem, sa han: «Hvor er mennene?»

Han fikk til svar: «De står utenfor porten.»

Da befalte Kongen at porten skulle lukkes opp, «så et rettferdig folk kan gå inn, et folk som holder fast ved sin troskap» (Jes 26,2).

Nå så jeg i drømmen min at de to mennene gikk inn gjennom porten. Og se, straks de kom inn, ble de forvandlet og fikk på seg klær som skinte som gull. Noen kom dem også i møte med harper og kroner og gav dem til pilegrimene – harpene til å lovprise med og kronene som ærestegn.

Da hørte jeg i drømmen at alle klokkene i staden ringte, og det ble sagt til mennene: «Gå inn til Herrens glede!» Jeg hørte også mennene selv synge med høy røst: «Ham som sitter på tronen, og Lammet, tilhører velsignelsen og æren og lovprisningen og makten i all evighet!» (Åp 5,13).

Da portene ble lukket opp for å slippe mennene inn, kikket jeg inn etter dem. Og se, staden skinte som solen, og gatene var lagt med gull. På dem gikk mange mennesker med kroner på hodet, palmegrener i hendene og gylne harper som de lovpriste Herren med.

Det var også noen der som hadde vinger, og de svarte hverandre uten opphold og sa: «Hellig, hellig, hellig er Herren» (Åp 4,8). Så lukket de porten. Men da jeg hadde sett dette, ønsket jeg at jeg var blant dem.

Mens jeg stod og så på dette med undring og forbauselse, snudde jeg hodet og fikk øye på Uvitenhet, som kom ned til elvebredden. Men han kom snart over,

[1] NB: «Salige er de som vasker sine kapper, så de må få rett til livets tre, og til å gå gjennom portene inn i byen.»

og det uten halvparten så mye strev som de to andre hadde hatt. For det traff seg slik at det var en ferjemann der som het Forfengelig Håp, og han hjalp ham over med båten sin.

Slik jeg hadde sett de to andre gå opp fjellet til porten, så jeg nå også ham gjøre det. Men han gikk alene, og ingen kom ham i møte med den minste oppmuntring. Da han kom til porten, leste han innskriften over den og begynte å banke på. Han regnet med å bli sluppet inn straks.

Men mennene som så ut over porten, spurte ham: «Hvor kommer du fra, og hva vil du?»

Han svarte: «Jeg har spist og drukket for Kongens øyne, og han har lært på gatene våre.»

Så bad de om passet hans for å vise det til Kongen. Han lette etter det på brystet, innenfor klærne, men fant ikke noe. Da spurte de: «Har du ikke noe pass?» Men mannen svarte ikke et ord.

Dette fortalte de Kongen. Men han ville ikke gå ned og se ham. Han befalte bare de to skinnende, som hadde fulgt Kristen og Håpefull til staden, å gå ut og ta Uvitenhet, binde ham på hender og føtter og føre ham bort. Så tok de ham og bar ham gjennom luften til den døren jeg hadde sett i siden av fjellet, og kastet ham inn der.

Da forstod jeg at det går en vei til helvete fra himmelens port like så vel som fra Fordervelsens by.

Så våknet jeg, og se, det var en drøm!

Annen del, kapittel 1: Kristiane bestemmer seg for å reise

Fremstilt i en lignelse om en drøm.

Kjære lesere!

For en tid siden fortalte jeg dere drømmen jeg hadde om pilegrimen Kristen og hans farlige reise til det himmelske landet. Det var til glede for meg selv og til gagn for dere. Jeg fortalte dere også hva jeg så av hans hustru og barn: De ville ikke følge med ham på pilegrimsferden, så han måtte gå alene. Han våget nemlig ikke å bli lenger hos dem i Fordervelsens by, for han trodde at han da ville komme i stor fare. Derfor forlot han dem, som jeg fortalte, og la ut på reisen.

Siden den gang har jeg hatt så mye å gjøre at jeg ikke har kunnet reise til traktene han dro fra, slik jeg pleide. Derfor har jeg ikke hatt anledning til å spørre etter dem han lot bli igjen, og har ikke kunnet fortelle dere noe om dem. Men nylig hadde jeg et ærend i nærheten, og da dro jeg dit igjen. Jeg slo meg ned i en skog et par kilometer derfra, og mens jeg sov, drømte jeg på nytt.

Jeg syntes at en gammel mann kom dit jeg lå. Han skulle gå et stykke samme vei som jeg, og jeg syntes at jeg sto opp og fulgte med ham. Mens vi gikk, snakket vi om litt av hvert, slik veifarende pleier, og samtalen kom blant annet inn på Kristen og vandringen hans.

«Hør», sa jeg, «hva er det for en by som ligger nedenfor oss på venstre side av veien?»

Da sa Skarpsindighet – for det het han: «Det er Fordervelsens by, et folkerikt sted hvor det bare bor verdslige og ugudelige mennesker.»

«Jeg trodde nok det var den byen», sa jeg. «Jeg har selv reist gjennom den en gang, så jeg vet at det du sier om den, er sant.»

Skarpsindighet: Altfor sant. Jeg skulle bare ønske at jeg med sannhet kunne si noe bedre om dem som bor der.

«Det gleder meg å merke at du er en rettenkende mann», svarte jeg, «en som liker å høre og fortelle om det som er godt. Si meg, har du noen gang hørt hvordan det gikk med en mann som het Kristen? Han bodde i denne byen, og for kort tid siden la han ut på vandring til et høyere land.»

Skarpsindighet: Om jeg har hørt om ham? Det skulle jeg mene! Jeg har også hørt om alt slitet, alle sorgene, kampene, fengslingene, sukkene og farene han måtte gjennom på reisen. Ja, jeg kan fortelle deg at her i landet er han nå på alles

lepper. Det er få som har hørt om ham og det han har gjort, uten at de har skaffet seg fortellingen om vandringen hans. Jeg tror jeg kan si at denne dristige reisen har fått mange til å ønske seg samme vei.

Mens han bodde her, ble han regnet for en dåre, men nå som han er borte, blir han rost av alle. Det sies nemlig at han har det svært godt der han har kommet. Ja, mange som aldri har tenkt på å våge det han våget, får nå vann i munnen av lyst på det han har vunnet.

«De kan gjerne tro at han har det godt der han er», sa jeg, «hvis de ellers tror det som er sant. For nå lever han ved og i livets kilde og har alt uten sorg og møye, for slikt finnes ikke der. Men si meg, hva sier folk egentlig om ham?»

Skarpsindighet: Hva de sier? De sier underlige ting om ham. Noen sier at han nå går i hvite klær, at han har en gullkjede om halsen og en gullkrone besatt med perler på hodet (Åp 3,4; 6,11). Andre sier at de skinnende, som av og til viste seg for ham på reisen, er blitt vennene hans, og at han er like fortrolig med dem der han er, som den ene naboen er med den andre her.

Folk forsikrer dessuten at kongen der han er, allerede har gitt ham en svært vakker og behagelig bolig ved hoffet. Hver dag spiser og drikker han, går og snakker med ham, og nyter godhet og velvilje fra ham som er alles dommer (Sak 3,7; Luk 14,15).

Noen venter også at hans fyrste, herren over dette landet, snart vil komme til disse traktene. Han vil vite hvorfor naboene ringeaktet og spottet Kristen så mye straks de merket at han hadde bestemt seg for å bli pilegrim – om de da kan gi noen grunn (Jud 14–15).

For det sies at Kristen nå står så høyt i anseelse hos fyrsten sin, og at hans herre og konge er så vred over all den hån og vanære de viste Kristen da han ble pilegrim, at han vil regne alt som gjort mot seg selv. Det er ikke så rart når vi tenker på at det var av ren kjærlighet til fyrsten sin at Kristen utsatte seg for så mange farer.

«Det tror jeg gjerne», sa jeg, «og jeg er glad for å høre det. Jeg er glad på vegne av denne stakkars mannen. For nå hviler han fra sitt besvær (Åp 14,13). Han har sådd med gråt og høster nå med fryderop (Sal 126,5–6). Han er sloppet unna fiendenes vold, og de som hater ham, kan ikke lenger nå ham. Jeg er også glad for at ryktet om dette har spredt seg over hele landet. For hvem vet om det ikke kan virke noe godt hos dem som ennå er igjen? Stakkars mennesker! Jeg skulle gjerne vite hvordan det går med dem.»

Skarpsindighet: Hvem? Kristiane og sønnene hennes? Det ser ut til at det vil gå dem like godt som Kristen selv. I begynnelsen var de alle så blinde at de spottet ham, og verken tårer eller bønner kunne bevege dem. Men nå har de tenkt seg om og kommet på helt andre tanker. Ja, de har til og med pakket alt sammen og reist etter ham.

«Det var sannelig en gledelig nyhet! Men har de virkelig reist alle sammen, både hustruen og barna?»

Skarpsindighet: Ja, det har de, og jeg kan fortelle deg hele sammenhengen. Det traff seg nemlig slik at jeg selv var til stede da det skjedde, så jeg kjenner saken godt.

«Da kan jeg vel fortelle det videre som noe som virkelig har skjedd?» sa jeg.

Skarpsindighet: Ja, det kan du trygt gjøre. Alle sammen, den gode hustruen og de fire guttene hennes, har lagt ut på pilegrimsvandring. Og siden vi to, så vidt jeg skjønner, skal gå et godt stykke vei sammen, skal jeg fortelle deg hele saken grundig.

Denne Kristiane – for det navnet fikk hun fra den dagen hun la ut på pilegrimsreisen med barna sine – ble svært urolig til sinns etter at mannen hennes var gått over elva og hun ikke lenger kunne høre noe fra ham. I begynnelsen var det fordi hun hadde mistet mannen sin, og det sterke kjærlighetsbåndet mellom dem var revet over. «For du vet», sa han, «at de som blir igjen, av naturen ikke kan annet enn sørge og være bekymret når de minnes de kjære de har mistet.» Savnet etter mannen kostet henne altså mange bitre tårer.

Men det var ikke alt. Kristiane begynte nå å spørre seg selv om ikke hennes egen stygge oppførsel mot mannen var en del av grunnen til at hun ikke fikk se ham mer, og at han var tatt fra henne på denne måten. Nå kom hun på én gang til å tenke på all den hardhet og ukjærlighet hun hadde vist ham, og det lå tungt på samvittigheten hennes.

Hun ble også helt knust når hun mintes mannens dype sukk, hans bitre tårer og selvbebreidelser, og hvordan hun hadde forherdet hjertet mot alle hans bønner og kjærlige oppfordringer til henne og sønnene om å følge med ham. Ja, den minste ting Kristen hadde sagt eller gjort mens byrden lå på ryggen hans, for nå som et lyn gjennom henne og rev hjertet hennes i stykker. Særlig lød hans fortvilte rop i ørene hennes uten stans: «Hva skal jeg gjøre for å bli frelst?»

Da sa hun til barna sine: «Sønnene mine, vi er alle fortapt. Jeg har syndet mot faren deres, og han er borte. Han ville ha oss alle med, men jeg ville ikke. Slik har jeg også hindret dere i å få livet.» Da de hørte dette, begynte barna å gråte og ba om å få komme til faren sin.

«Å», sa Kristiane, «hadde det bare vært vår lodd å følge med ham! Da ville det ha gått oss bedre enn det ser ut til nå. Før trodde jeg som en dåre at farens uro og bekymring kom av en overspent fantasi eller av sykelig tungsinn. Men nå kan jeg ikke få det ut av hodet at det lå noe helt annet bak: Livets lys var gått opp i sjelen hans (Jak 1,23.25), og ved det har han, så vidt jeg skjønner, sloppet unna dødens snarer.» Da brast de i gråt igjen og ropte: «Å, ve, ve den dagen!»

Natten etter hadde Kristiane en drøm. Hun så at det liksom ble rullet ut et stort pergamentblad foran henne, og der sto alle syndene hennes skrevet opp. Hun ble svært forskrekket over dette synet og ropte høyt i søvne: «Herre, vær meg synder nådig!» Og barna hennes hørte det.

Deretter syntes hun at hun så to svært ondsinnede mennesker stå ved sengen hennes. De sa: «Hva skal vi gjøre med denne kvinnen? Hun roper både natt og dag om nåde. Holder hun på slik hun har begynt, mister vi henne, slik vi mistet mannen hennes. Derfor må vi på en eller annen måte få henne til å slutte å tenke på det kommende livet. Ellers blir det umulig å hindre henne i å bli pilegrim.»

Nå våknet hun, badet i angstsvette, og en sterk skjelving kom over henne. Men til slutt sovnet hun igjen.

Da syntes hun at hun så mannen sin, Kristen, på et herlig sted blant skarene av de udødelige. Han hadde en harpe i hånden og spilte for en som satt på en trone med en regnbue over hodet. Hun hørte ham også si, mens han knelte ned for fyrstens føtter: «Jeg takker deg av hele mitt hjerte, min herre og konge, for at du har ført meg til dette stedet.» Da brøt skaren som sto omkring, ut i et fryderop og spilte på harpene sine. Men ingen levende kunne forstå hva de sa, unntatt Kristen og brødrene hans.

Neste morgen sto hun opp, ba til Gud og snakket en stund med barna. Da var det noen som banket hardt på døren. Hun sa: «Kommer du i Guds navn, så kom inn.» Han svarte: «Amen», åpnet døren og hilste henne med: «Fred være med dette hus!» (Luk 10,5). Så sa han: «Kristiane! Vet du hvorfor jeg er kommet?» Da rødmet hun og skalv. Samtidig begynte hjertet hennes å brenne av lengsel etter å få vite hvor han kom fra, og hvilket budskap han hadde til henne.

Så sa han: «Mitt navn er Hemmelighet, og jeg bor hos dem som er i det høye. Der jeg bor, snakkes det om at du har lyst til å reise dit. Det går også et rykte om at du er bekymret for det onde du har gjort mot mannen din: at du forherdet hjertet mot hans veier, og at du holdt disse små barna dine i uvitenhet.

Kristiane! Barmhjertighetens Far har sendt meg for å si deg at han er en Gud som er rede til å tilgi, og at han har behag i å tilgi synder. Nå sender han deg også innbydelse til å komme til ham, ja, til sitt eget bord. Der vil han mette deg med det beste i sitt hus og gi deg din far Jakobs arv. Kristen, mannen din, er også der blant de mange tusener. Han ser alltid det ansiktet som gir liv til alle som ser det. Så glade de alle vil bli når de hører lyden av dine skritt over din Fars dørterskel!»

Da hun hørte dette, ble Kristiane svært skamfull og bøyde hodet mot jorden. Den fremmede fortsatte: «Kristiane! Her er også et brev til deg fra din manns konge.» Hun tok det og åpnet det. Det duftet av den fineste vellukt (Høys 1,3), og det var skrevet med gylne bokstaver.

Brevet sa at kongen ville at hun skulle gjøre som mannen hennes, Kristen, hadde gjort: vandre den veien som fører til hans by, så hun kunne bo hos ham i all evighet. Da ble den gode kvinnen helt overveldet og ropte til den fremmede: «Herre, vil du ta meg og barna mine med deg, så også vi kan få tilbe denne kongen?»

Da sa den fremmede: «Kristiane! Det bitre går forut for det søte. Du må først gå gjennom mye trengsel, slik han som gikk foran deg, før du kan komme inn i Den himmelske stad. Derfor råder jeg deg til å gjøre som mannen din, Kristen, gjorde: Gå til den trange port der borte, for den står der veien du skal gå, begynner. Jeg ønsker deg all lykke på reisen.

Jeg råder deg også til å bære dette brevet på brystet og lese i det for deg selv og barna til dere kan det utenat. For det er en av de sangene dere skal synge mens dere er på vandring (Sal 119,54). Dere må også vise det fram ved den første porten dere kommer til.»

Nå så jeg i drømmen at den gamle mannen ble svært beveget mens han fortalte meg dette. Men han fortsatte likevel:

Skarpsindighet: Så samlet Kristiane alle sønnene sine om seg og begynte å tale til dem: «Barna mine, dere har sikkert merket at jeg er dypt bekymret over

at faren deres er død. Men det er ikke fordi jeg tviler på at han er salig, for nå er jeg viss på at han har det godt. Det som har urolet meg så mye, er tanken på min egen og deres tilstand, som jeg i sannhet tror er elendig.

Også min ukjærlige oppførsel mot faren deres i hans nød tynger nå hardt på samvittigheten min. Jeg forherdet både mitt eget og deres hjerte mot ham og nektet å følge med ham på pilegrimsvandring.

Tanken på alt dette ville ha knust meg helt, hvis det ikke var for drømmen jeg hadde i natt, og den oppmuntringen jeg fikk i morges av denne fremmede. Kom, barna mine, la oss pakke sammen og dra til porten som fører til det himmelske landet. Så kan vi få se faren deres og være hos ham og vennene hans i fred, etter lovene i det landet.»

Da brast barna i gråt av glede over at moren hadde bestemt seg for dette. Den fremmede tok så farvel med dem, og de begynte å gjøre seg ferdige til reisen.

Men mens de holdt på å pakke, kom to av Kristianes nabokvinner og banket på døren. Hun sa som før: «Kommer dere i Herrens navn, så kom inn.» Kvinnene stusset over dette, for slike ord var de ikke vant til å høre fra Kristianes lepper. De gikk likevel inn, men se, de fant den gode kvinnen i ferd med å forlate huset sitt.

Da sa de: «Kjære nabo, hva skal dette bety?»

Kristiane svarte den eldste av dem, som het Fryktsom: «Jeg skal ut på en reise.» (Denne Fryktsom var datter av ham som møtte Kristen på fjellet Besværlighet og ville overtale ham til å snu av frykt for løvene.)

Fryktsom: Hvor skal du, om jeg tør spørre?

Kristiane: Etter min salige mann. – Og i det samme brast hun i heftig gråt.

Fryktsom: Det håper jeg ikke, gode nabo. Tenk på de stakkars barna dine, og kast ikke bort livet ditt slik!

Kristiane: Barna mine blir alle med meg. Ingen av dem vil bli igjen.

Fryktsom: Jeg skjønner ikke hva eller hvem som kan ha fått deg på slike tanker.

Kristiane: Å, nabo, visste du bare det jeg vet, ville du sikkert bli med meg.

Fryktsom: Si meg, er du snill, hva er det for en nyhet som har fått deg til å forlate alle vennene og kjenningene dine og dra av sted, ingen vet hvor?

Kristiane: Jeg har vært svært bekymret helt siden mannen min dro, og særlig siden han gikk gjennom elva. Det som bedrøver meg mest, er min ukjærlige oppførsel mot ham i hans nød. Dessuten går det meg nå som det gikk ham: Jeg har ikke ro før jeg legger ut på pilegrimsvandring. I natt drømte jeg at jeg så ham. Å, var bare sjelen min hos ham! Han bor hos kongen i det landet, han spiser ved hans bord og har omgang med de udødelige. Han har fått et hus å bo i, og sammenlignet med det er det herligste palasset på jorden bare som en grisesti (2 Kor 5,1–4).

Fyrsten der har også sendt bud etter meg og lovet meg en god mottakelse hvis jeg vil komme til ham. Sendebudet hans var her nettopp og hadde med et brev som innbyr meg til å komme. – I det samme tok hun fram brevet, leste det og sa til dem: «Hva sier dere nå til dette?»

Fryktsom: Å, for et vanvidd både du og mannen din er grepet av, som får dere til å trosse så mange vanskeligheter og farer! Du må da ha hørt hva som hendte mannen din allerede ved det første skrittet han tok på vandringen. Det kan vår nabo Hardnakket bevitne, for han fulgte et stykke med ham. Det gjorde også Føyelig, helt til de begge, som de kloke folkene de var, ble redde for å gå videre.

Vi har også hørt hvordan han møtte løvene og Apollyon, gikk gjennom Dødsskyggens dal og mye annet. Du må heller ikke glemme den faren han kom i på Forfengelighetens marked. Når han, som var en mann, ble så hardt prøvet, hvordan vil det da gå deg, som bare er en svak kvinne? Tenk også på at disse fire små er barna dine, ditt eget kjøtt og blod. Selv om du er tåpelig nok til å ville kaste bort ditt eget liv, burde du i det minste bli hjemme for deres skyld.

Men Kristiane svarte henne: «Frist meg ikke, gode nabo! Jeg har nå en skatt i hånden som kan gi meg stor vinning, og jeg ville i sannhet være den største dåre om jeg ikke grep anledningen. Og alle de sorgene og farene du sier vil møte meg underveis – de tar slett ikke motet fra meg. Tvert imot viser de meg at jeg er på rett vei.

'Det bitre må gå forut for det søte', og det gjør det søte enda søtere. Siden du altså ikke er kommet til huset mitt i Guds navn, må jeg be deg gå din vei og la meg være i fred.»

Da begynte Fryktsom å spotte henne og sa til følgesvennen sin, som het Barmhjertighet: «Kom, nabo, la henne bare greie seg selv. Hun forakter jo både selskapet vårt og rådene våre.»

Men Barmhjertighet ble stående og kunne ikke straks få seg til å gå, og det av to grunner. For det første syntes hun inderlig synd på Kristiane og sa derfor til seg selv: «Hvis naboen min for enhver pris vil reise, vil jeg følge med et lite stykke og hjelpe henne.» For det andre syntes hun synd på sin egen tilstand, for Kristianes ord hadde grepet henne. Derfor sa hun også til seg selv: «Jeg vil snakke litt mer med denne Kristiane. Finner jeg sannhet og liv i det hun sier, vil jeg følge henne av hele mitt hjerte.»

Barmhjertighet svarte derfor naboen sin slik: «I morges fulgte jeg riktignok med deg for å se til Kristiane. Men siden hun, som du ser, er i ferd med å ta farvel med fødelandet sitt for godt, har jeg lyst til å gå med henne et lite stykke denne vakre morgenen og hjelpe henne underveis.» Den andre grunnen holdt hun for seg selv.

Fryktsom: Ja vel, jeg ser at du også har lyst til å spille narr. Men pass deg i tide, og vær forsiktig. Så lenge vi er utenfor faren, vet vi at vi er trygge. Men når vi tankeløst styrter oss ut i den, er det ikke godt å vite hva som kan følge.

Dermed gikk Fryktsom sin vei, og Kristiane la ut på reisen. Da Fryktsom kom hjem, sendte hun bud etter noen av naboene sine, nemlig fruene Flaggermusøye, Ubetenksom, Lettsindig og Vetintet. Så snart de var kommet hjem til henne, fortalte hun dem om Kristiane og reisen hun hadde tenkt å ta, og begynte slik:

Fryktsom: Kjære naboer, da jeg i morges ikke hadde så mye å gjøre, ville jeg besøke Kristiane. Jeg kom til døren og banket på, slik skikk og bruk er, og hun svarte: «Kommer du i Guds navn, så kom inn.» Jeg gikk altså inn og trodde at

alt sto bra til. Men da jeg var kommet innenfor døren, så jeg at hun gjorde seg klar til å forlate byen med barna sine.

Jeg spurte henne hva dette skulle bety, og fikk det korte svaret at hun hadde tenkt å dra på pilegrimsvandring slik som mannen sin. Hun fortalte meg også om en drøm hun hadde hatt, og om et brev fra kongen i det landet der mannen hennes nå bor. I brevet innbød han også henne til å komme dit.

«Hva!» utbrøt Vetintet. «Mener du at hun virkelig vil reise?»

Fryktsom: Ja, hun vil av sted, uansett hva det fører med seg. Det skjønte jeg av dette: Den viktigste grunnen jeg ga for at hun heller burde bli hjemme – alle trengslene og motgangene som sikkert vil møte henne underveis – virket heller som en spore på henne til å dra av sted med én gang. Så mye sa hun meg i hvert fall: «Det bitre går foran det søte, ja, nettopp ved det blir det søte enda søtere.»

Flaggermusøye: Å, den blinde, uforstandige kvinnen! Vil hun slett ikke la seg advare av ulykkene mannen hennes kom ut for? Jeg for min del er sikker på at hvis han var her igjen, ville han være glad for å slippe fra det med skinnet i behold, og at han aldri mer ville utsette seg for så mange farer til ingen nytte.

Ubetenksom la også inn et ord og sa: «Bort fra byen med slike svermere og fantaster! For min del sier jeg lykke på reisen. Om hun ble her og holdt fast ved slike tanker, hvem kunne vel da komme overens med henne? Enten ville hun være tungsindig og uselskapelig, eller så ville hun snakke om ting som ingen fornuftige mennesker gidder å høre på. Derfor skal jeg slett ikke ta meg nær av at hun reiser. La henne bare gå, så kan det komme en bedre i stedet. Vår gode gamle verden er blitt snudd helt opp ned av slike forskrudde hoder.»

Så la Lettsindig til: «La oss nå slutte med dette snakket. I går var jeg hos fru Vellyst, og der var vi alle like lystige som unge jenter. Og hvem tror dere var der? Foruten meg også fru Kjødslyst og tre–fire andre, som herr Løsaktig, madam Urenhet og noen flere. Vi hadde både musikk og dans og alt annet som hører til moroa. Dere kan tro fruen i huset vet å ta imot gjester, og herr Løsaktig er en usedvanlig hyggelig mann.»

Annen del, kapittel 2: Kristiane og Barmhjertighet ved den trange port

Kristiane hadde i mellomtiden lagt i vei, og Barmhjertighet fulgte henne. Barna var også med. Underveis begynte Kristiane å snakke med naboen sin. «Kjære Barmhjertighet», sa hun, «det er en nåde jeg ikke hadde ventet, at du vil følge meg et lite stykke på veien.»

Unge Barmhjertighet – for hun var svært ung – svarte: «Om jeg bare visste at det kunne være til noe gagn å følge deg, ville jeg aldri mer gå tilbake til byen.»

«Vel, Barmhjertighet», sa Kristiane, «la mitt mål være ditt også. Jeg vet godt hvordan vandringen vår vil ende. Mannen min er på et sted han ikke ville forlate om han så fikk alt gullet i verden. Og selv om du bare går fordi jeg har bedt deg, blir du ikke avvist. Kongen som har sendt bud etter meg og barna mine, har behag i barmhjertighet. Dessuten kan jeg, om du vil, ta deg med som tjenestepike – men vi skal ha alt felles med hverandre. Bare bli med!»

Barmhjertighet: Men hvordan kan jeg vite sikkert at også jeg blir tatt imot der? Hvis noen som vet beskjed, kunne gi meg et slikt håp, ville jeg ikke tenke meg om et øyeblikk. Da ville jeg dra trøstig av sted, hjulpet av ham som alene kan hjelpe, hvor møysommelig veien enn måtte være.

Kristiane: Nå vel, kjære Barmhjertighet, jeg skal si deg hva du skal gjøre. Bli med meg til den trange port. Der skal jeg spørre videre for deg, og får du ikke noe oppmuntrende svar, har jeg ikke noe imot at du vender tilbake. Jeg skal også betale deg for den godheten du viser meg og barna mine ved å følge oss.

Barmhjertighet: Ja, jeg vil gå dit og finne meg i alt som måtte møte oss på veien. Gid Herren bare vil la det bli avgjort for meg der etter den himmelske Kongens barmhjertighet!

Da ble Kristiane inderlig glad. Det var ikke bare fordi hun hadde fått en reisefelle, men mest fordi hun hadde fått denne stakkars piken til å bli bekymret for sin sjels frelse.

Så fulgtes de ad, og Barmhjertighet begynte å gråte. Da sa Kristiane: «Hvorfor gråter du, søster?»

Barmhjertighet: Å, hvem kan annet enn jamre og klage når han tenker nøye over hvordan det står til med de stakkars slektningene mine som blir igjen i vår syndige by? Og det som gjør sorgen enda større, er at de ikke får noen undervisning. De har ingen veileder som kan fortelle dem hva som venter dem.

Kristiane: Medlidenhet passer seg for pilegrimer. Du gråter for vennene dine slik min gode Kristen gråt for meg da han reiste fra oss. Det gikk ham rett til hjertet at jeg spottet ham og ringeaktet ordene hans. Men hans og vår Herre samlet tårene hans i sin flaske (Sal 56,9), og nå høster både du og jeg og disse kjære små frukten og velsignelsen av dem.

Jeg håper, Barmhjertighet, at tårene dine ikke er spilt. For Sannheten har sagt: «De som sår med gråt, skal høste med fryderop. De går gråtende og bærer den sæden de sår ut, de kommer hjem med fryderop og bærer sine kornbånd» (Sal 126,5–6).

Da sa Barmhjertighet:

«Den Høylovede lede meg
ved miskunns sterke hånd
opp til hans port, hans hellige berg,
som barn i ledebånd!
Og la meg aldri vike ut
og ei til siden se,
men vandre fram hans nådevei,
hva meg så enn skal skje! Han samle til seg alle dem
jeg etterlater meg!
La dem av hjertet be, o Gud,
om å få tilhøre deg!»

Min gamle venn fortsatte nå fortellingen sin slik: Da Kristiane kom til Forsakthetens myr, ble hun engstelig. «For», sa hun, «dette er jo stedet der min kjære mann nesten ble kvalt i gjørma.» Hun la også merke til at myra var blitt verre i stedet for bedre, enda Kongen uttrykkelig hadde befalt at grunnen her skulle utbedres for pilegrimenes skyld.

Jeg spurte den gamle herren om det virkelig var sant. «Ja, bare altfor sant», svarte han. «For det er mange som gir seg ut for å være Kongens arbeidsfolk og sier at de vil sette Kongeveien i stand. Men de bringer bare skitt og møkk dit i stedet for stein, og slik gjør de den enda verre.»

Kristiane og barna ble derfor stående. Men Barmhjertighet sa: «Kom, la oss prøve, men vi må være svært forsiktige.» De så seg godt om etter trappesteinene, og med mye strev kom de omsider over. Kristiane holdt likevel mer enn én gang på å bli sittende fast i myra. Knapt var de kommet over, før de syntes de hørte en stemme som sa til dem: «Salig er hun som trodde! For fullbyrdet skal det bli som er sagt henne av Herren» (Luk 1,45).

Så gikk de videre, og Barmhjertighet sa til Kristiane: «Hadde jeg et like velbegrunnet håp som du om å bli tatt kjærlig imot ved den trange port, tror jeg ikke at noe som Forsakthetens myr kunne skremme meg.»

«Godt», sa den andre, «du kjenner din svake side og jeg min. Og jeg kan forsikre deg, kjære venninne, at ingen av oss blir spart for sin rikelige del av motgang før vi når målet for reisen. For hvordan skulle vi kunne bilde oss inn at folk som oss – som jager etter så stor herlighet, og som blir så sterkt misunt denne store saligheten – ikke skulle bli hjemsøkt av dem som hater oss, med alle tenkelige snarer, trengsler, farer og bekymringer?»

Nå forlot Skarpsindighet meg, og i drømmen syntes jeg at jeg var alene. Og jeg så Kristiane, Barmhjertighet og barna gå sammen til porten. Da de var kommet dit, rådslo de kort om hvordan de skulle banke på, og hva de skulle si til den som lukket opp. De ble enige om at Kristiane, som var eldst, skulle banke og tale til portneren for de andre.

Kristiane begynte altså å banke, og slik den stakkars mannen hennes hadde gjort, banket også hun gang på gang. Men i stedet for å få svar syntes de å høre en stor hund komme bjeffende mot dem. Det gjorde kvinnene og barna så redde at de en tid ikke våget å banke mer, i frykt for at hunden skulle fare løs på dem.

Overveldet av angst visste de nå ikke hva de skulle gjøre. Banke turte de ikke av frykt for hunden, og snu turte de heller ikke av frykt for at portneren skulle få øye på dem og bli fornærmet. Til slutt bestemte de seg for å banke igjen, og nå banket de mye hardere enn før. Da ropte portneren innenfra: «Hvem der?» I det samme holdt hunden opp å gjø, og porten ble lukket opp.

Da bøyde Kristiane seg dypt og sa: «Vår Herre må ikke bli vred på sine tjenestekvinner fordi de har våget å banke på hans fyrstelige port.»

Portneren sa: «Hvor kommer dere fra, og hva er det dere ønsker?»

Kristiane svarte: «Vi kommer fra det stedet Kristen kom fra, og i samme ærend som han: å få komme inn gjennom porten, om dere nådig vil tillate det, på den veien som fører til Den himmelske stad. Og så må jeg fortelle, kjære herre, at jeg er Kristiane, som var hustru til Kristen som har gått herfra.»

Portneren ble svært forundret og sa: «Hva, er hun nå blitt pilegrim, hun som for kort tid siden foraktet denne vandringen?»

Da bøyde hun hodet og sa: «Ja, og det er mine kjære barn også blitt.»

Så tok han henne ved hånden, førte henne inn og sa: «La de små barna komme til meg» (Mark 10,14). Deretter lukket han porten. Da det var gjort, kalte han på en basunblåser som stod over porten, og bad ham hilse Kristiane med basunlyd og fryderop og glede over at hun var kommet. Han lystret og blåste i basunen så luften fyltes med vakre toner (Luk 15,7).

Hele denne tiden hadde Barmhjertighet stått utenfor, skjelvende og gråtende, redd for at hun skulle bli avvist. Men så snart Kristiane hadde fått komme inn med barna sine, gikk hun i forbønn for Barmhjertighet.

«Kjære herre», sa hun, «jeg har en venninne som ennå står utenfor, og som er kommet hit i samme hensikt som jeg. Hun er svært nedslått, for hun tror hun kommer uten å være kalt, mens jeg har fått bud fra min manns Konge.»

Barmhjertighet var imidlertid blitt svært utålmodig, for minuttene var like lange som timer for henne. Hun avbrøt Kristianes forbønn ved selv å banke på porten, og hun banket så hardt at Kristiane fór sammen. Da spurte portneren: «Hvem der?» Og Kristiane sa: «Det er venninnen min.»

Han åpnet porten og så ut. Men Barmhjertighet hadde besvimt, for hun var redd porten ikke skulle bli åpnet for henne. Han tok henne ved hånden og sa: «Pike, jeg sier deg: Stå opp!»

«Å, herre», svarte hun, «jeg er svak og kraftløs. Det er knapt liv igjen i meg.»

Men han sa: «Det står skrevet: 'Da min sjel visnet i meg, kom jeg Herren i hu, og min bønn nådde opp til deg, til ditt hellige tempel' (Jona 2,8). Frykt ikke, men reis deg og si meg hvorfor du er kommet.»

Barmhjertighet: Jeg er kommet for å få det jeg aldri er blitt innbudt til, slik Kristiane ble. Hennes innbydelse kom fra Kongen selv, mens min bare kom fra henne. Derfor er jeg redd jeg er altfor dristig.

Portneren: Bad hun deg følge henne hit?

Barmhjertighet: Ja, og som min herre ser, er jeg kommet. Og finnes det ennå nåde og syndenes forlatelse, så ber jeg deg inderlig om at også jeg, din stakkars tjenestekvinne, må få del i den.

Da tok han henne igjen ved hånden og førte henne vennlig inn. «Jeg går i forbønn for alle som tror på meg», sa han, «hva det så enn er som har ført dem til det.» Så sa han til dem som stod omkring: «Gi Barmhjertighet noe å lukte på, så hun kommer til seg selv.» De hentet litt myrra til henne, og duften fikk henne til live igjen.

Slik ble altså Kristiane og barna hennes og Barmhjertighet tatt imot og vennlig tiltalt av Herren der veien begynner. De sa også til ham: «Vi angrer syndene våre og ber vår Herre om tilgivelse, og om mer undervisning i hva vi skal gjøre.»

«Jeg gir forlatelse», sa han, «ved ord og ved gjerning: ved ord i løftet om tilgivelse, og ved gjerning i den måten jeg har vunnet den på. Ta imot det første fra mine lepper med et kyss (Høys 1,2), og det andre slik det i sin tid blir åpenbart (Joh 20,20).»

Nå så jeg i drømmen at han lenge talte vennlig med dem, og det gjorde dem svært glade. Han tok dem også med opp på toppen av porten og viste dem det de var blitt frelst ved. Og han fortalte dem at de til trøst skulle få se dette synet igjen mens de vandret videre på veien.

Så lot han dem være alene en stund i en vakker lund, og der kom de til å snakke sammen slik:

Kristiane: Å, så glad jeg er for at vi er kommet hit!

Barmhjertighet: Det kan du gjerne være, men jeg har enda mer grunn til å hoppe av glede.

Kristiane: Da vi stod utenfor porten, trodde jeg en stund at alt strevet vårt var forgjeves. Jeg hadde jo banket gang på gang uten at noen svarte, og den fæle hunden bjeffet så forferdelig mot oss.

Barmhjertighet: Jeg ble mest redd da jeg så at du ble så nådig tatt imot, mens jeg ble stående igjen utenfor. Nå, tenkte jeg, går det i oppfyllelse som står skrevet: «To kvinner skal male sammen på kvernen, den ene blir tatt med, den andre blir latt tilbake» (Matt 24,41). Jeg kunne så vidt holde meg fra å rope høyt: «Fortapt!»

Jeg var redd for å banke igjen. Men da blikket mitt falt på ordene som står skrevet over porten, tok jeg mot til meg. Jeg tenkte også at enten måtte jeg banke på, eller så måtte jeg dø. Så banket jeg – men jeg vet nesten ikke hvordan det gikk til, for ånden min kjempet mellom liv og død.

Kristiane: Vet du virkelig ikke hvordan du banket? Jeg kan forsikre deg om at du banket så hardt at jeg fór sammen. Jeg tror aldri jeg har hørt maken til

banking i hele mitt liv. Jeg trodde sannelig du ville bryte deg inn med makt eller ta riket med storm (Matt 11,12).

Barmhjertighet: Å, kunne vel noen i min stilling ha gjort annerledes? Du vet jo at døren ble lukket rett foran meg, og at det var en stygg hund i nærheten. Jeg sier deg: Ville ikke hvem som helst som var like motløs som jeg, ha banket av alle krefter? Men si meg, kjære, hva sa Herren om at jeg var så ubeskjeden? Var han sint på meg?

Kristiane: Da han hørte den voldsomme bankingen din, kom det et ubeskrivelig vennlig smil over leppene hans. Jeg tror det du gjorde, behaget ham. Han viste i hvert fall ikke noe tegn til det motsatte. Men det jeg undrer meg over, er at han holder en slik hund. Hadde jeg visst om den før, er det sannelig ikke sikkert jeg hadde hatt mot nok til å våge meg ut på denne måten. Men nå som vi er innenfor, virkelig innenfor, er jeg glad av hele mitt hjerte.

Barmhjertighet: Vil du, skal jeg spørre ham når han kommer tilbake, hvorfor han holder en så stygg hund i gården. Jeg håper han ikke tar det ille opp.

«Ja, gjør det», sa barna, «og få ham til å drepe den! For når vi går herfra, kan den kanskje bite oss.»

Til slutt kom han tilbake til dem. Barmhjertighet falt ned på sitt ansikt, tilba ham og sa: «Ta imot, Herre, det takkoffer mine svake lepper bærer fram for deg!»

Da sa han: «Fred være med deg! Stå opp!»

Men hun ble liggende med ansiktet mot jorden og ropte: «'Herre, når jeg tretter med deg, har du alltid rett! Likevel må jeg gå i rette med deg' (Jer 12,1). Hvorfor holder du en så fæl hund i gården? Bare synet av den får kvinner og barn som oss til å ville flykte fra porten i skrekk.»

Han svarte: «Denne hunden tilhører en annen. Den holdes innestengt på en annen manns grunn, og mine pilegrimer hører bare bjeffingen. Den hører hjemme i borgen du ser der borte i det fjerne, men kommer likevel av og til helt bort til murene her. Med sin forferdelige gjøing har den allerede skremt mang en ærlig pilegrim bort fra den rette veien.

Eieren holder den slett ikke av vennskap for meg og mine. Tvert imot vil han med den hindre pilegrimer i å komme til meg og skremme dem fra å banke på porten for å bli sluppet inn. Det har også hendt at den har slitt seg løs og revet i stykker en og annen som jeg elsket. Men nå bærer jeg alt med tålmodighet. Jeg gir også mine pilegrimer hjelp i rett tid, så de aldri kommer helt i dens vold, og så den ikke kan behandle dem etter sin hundenatur.

Men hva sier du, du som jeg har kjøpt så dyrt? Jeg trodde aldri du lot deg skremme av en hund, hvor glupsk du enn visste den var. Tiggeren som går fra dør til dør, utsetter seg heller for en hunds uling og bjeffing, ja, for bittet dens, enn å gå glipp av en almisse han venter på. Og skal da en hund i en annens gård – en hund som jeg lar bjeffe til beste for pilegrimene – holde noen borte fra å komme til meg? Jeg frelser dem fra løvens gap og redder mitt eneste fra hunders vold» (Sal 22,21–22).

Da sa Barmhjertighet: «Jeg innrømmer at jeg var uvitende. Jeg talte om det jeg ikke forstod, og nå ser jeg at du gjør alle ting vel.»

Deretter begynte Kristiane å snakke om reisen og spørre om veien. Han gav dem mat, vasket føttene deres og satte dem på veien, slik han før hadde gjort med Kristen. Og nå så jeg i drømmen at de alle drog av sted, og at de hadde vakkert vær underveis.

Da løftet Kristiane røsten og sang:

«Velsignet dag og stund da jeg
mitt pilegrimsliv begynte!
Og han som meg til denne vei
med kjærlig omsorg skyndte!
Vel lenge kjødet drog i meg,
først sent jeg søkte livet;
men bedre sent enn aldri – ja,
den trøst ble her meg givet.
Vår frykt ble vendt til tro, vi så,
til salig fryd vår tåre;
så av begynnelsen vi nå
vår ende lett kan spore.»

På den andre siden av muren som gjerdet inn veien Kristiane og følget hennes skulle gå, lå det en hage. Den tilhørte ham som eide den gjøende hunden vi har hørt om. Noen av frukttrærne i hagen strakte grenene sine over muren, og når fruktene var modne og saftige, plukket de som gikk forbi, ofte av dem og spiste – men til egen skade.

Slik gjorde også Kristianes barn. De gledet seg over de vakre trærne og over fruktene som hang på dem. De begynte å riste i grenene, slik barn gjerne gjør, for å få tak i fruktene, og så spiste de grådig. Moren irettesatte dem riktignok for det, men guttene lot seg ikke stoppe. Da sa hun: «Barn, dere synder, for frukten er ikke vår.» Hun ante likevel ikke at den tilhørte fienden. Ellers, det vet jeg, ville hun ha holdt på å dø av skrekk. Men de drog videre og tenkte ikke mer på det.

De var ikke kommet lenger enn et par børseskudd fra porten, før de fikk øye på to menn som så høyst mistenkelige ut, og som kom ilende mot dem. Kristiane og venninnen Barmhjertighet dekket seg straks med sløret og gikk rolig videre med barna foran, til de til slutt møtte mennene. Da gikk de løs på kvinnene som om de ville omfavne dem. Men Kristiane ropte: «Stopp! Gå deres vei i fred, slik det sømmer seg!»

De to brydde seg likevel ikke mer om Kristianes ord enn om de hadde vært døve, og begynte å legge hånd på dem. Det gjorde Kristiane så harm at hun sparket etter dem. Barmhjertighet gjorde også det hun kunne for å holde dem unna. Kristiane ropte igjen til dem: «Vekk med dere! Vi har ingen penger å miste. Som dere ser, er vi pilegrimer, og attpåtil slike som lever av gode menneskers godhet.»

Da sa den ene av mennene: «Det er ikke penger vi vil ha av dere. Vi kommer bare for å si at dersom dere vil gå med på den lille tingen vi har tenkt å be om, skal vi gjøre dere til fine damer.»

Kristiane ante nå hva de mente med dette, og svarte: «Vi vil verken høre på, bry oss om eller gjøre det dere har i sinne å be om. Vi har det travelt og kan ikke stanse et øyeblikk. Det gjelder liv eller død.»

Dermed prøvde hun og følget hennes igjen å komme forbi dem. Men mennene sperret veien og sa: «Vi er ikke ute etter livet deres. Det er noe helt annet vi vil.»

«Ja, jeg vet det», ropte Kristiane. «Dere vil ha oss både med kropp og sjel. Det er derfor dere er kommet. Men vi vil heller dø på stedet enn la oss fange i snarene deres og slik sette vår evige frelse på spill.»

I det samme skrek de begge av alle krefter: «Mord! Mord!» Slik søkte de vern under de lovene som er gitt til kvinners beskyttelse (5 Mos 22,23–27). Men mennene fortsatte å trenge seg inn på dem for å sette viljen sin igjennom med makt. Derfor ropte kvinnene på nytt om hjelp.

Siden de, som sagt, ikke var langt fra porten de var kommet gjennom, ble nødskrikene hørt der. Noen av husets folk, som kjente igjen Kristianes stemme, skyndte seg straks til hjelp. Men før de nådde fram, var kvinnene hardt presset, og barna stod og skrek og gråt ved siden av.

Da ropte en av dem som kom til hjelp: «Hva er det dere holder på med, dere skurker? Vil dere forføre min Herres folk til synd?» Han prøvde også å gripe dem. Men mennene slapp unna ved å hoppe over muren inn i hagen som tilhørte mannen som eide den store hunden, og slik ble hunden deres beskytter.

Befrieren gikk så bort til kvinnene og spurte hvordan det stod til med dem. De svarte: «Takk være din Fyrste, ganske bra. Vi ble bare litt skremt. Vi takker deg også av hjertet for den hjelpen du gav oss i rett tid. Uten den ville vi blitt overmannet.»

Da de hadde vekslet noen ord til, sa Befrieren: «Jeg undret meg mye over at dere, som er svake kvinner, ikke bad Herren om en ledsager mens dere var ved porten. Han ville nok straks ha gitt dere en, og da hadde dere ikke vært utsatt for disse trengslene og farene.»

«Å», sa Kristiane, «vi var så oppfylt av lykken vår at vi slett ikke tenkte på farene som kunne komme. Og hvem kunne dessuten tenke seg at så nær Kongens palass skulle slike stygge mennesker ligge på lur? Det ville nok vært bedre for oss om vi hadde bedt vår Herre om noen til å følge oss. Men siden han selv vet hva som tjener oss til det beste, må jeg sannelig undre meg over at han ikke sendte noen med oss uten at vi bad om det.»

Befrieren: Det er ikke alltid så godt å gi noe uten at det blir bedt om. Da er det lett at den som får det, ikke setter pris på det. Men når en kjenner et sterkt behov for noe, blir det først riktig verdsatt av den som får det, og da først forstår han å bruke det rett. Hadde min Herre gitt dere en ledsager uten at dere bad om det, ville ingen av dere ha angret på at dere forsømte å be om det, slik dere nå har god grunn til. Slik tjener alle ting til det gode og til å gjøre dere mer forsiktige.

Kristiane: Skal vi kanskje gå tilbake til vår Herre, bekjenne vår dårskap og be ham om en ledsager?

Befrieren: Jeg skal fortelle ham at dere bekjenner forsømmelsen deres. Å gå tilbake er ikke nødvendig. For overalt hvor dere kommer, vil dere finne rikelig

av alt dere måtte trenge. I hvert av de herbergene min Herre har latt innrette for å ta imot pilegrimene sine, er det sørget godt for det som kan verge dem mot ethvert angrep.

Men som sagt: «Han vil la seg spørre av dem om å gjøre dette for dem» (Esek 36,37).[1] Og det må være en ussel ting som ikke engang er verdt å be om.

Da han hadde sagt dette, forlot han dem og gikk tilbake, mens pilegrimene fortsatte på veien sin.

«For en uventet skuffelse!» utbrøt Barmhjertighet nå. «Jeg trodde all fare var over, og at vi aldri mer skulle trenge å sørge.»

«Din uskyld, kjære søster», sa Kristiane, «unnskylder deg mye. Men når det gjelder meg, er feilen min så mye større. For jeg ante denne faren før vi reiste, og likevel så jeg meg ikke for slik jeg burde og kunne ha gjort. Jeg fortjener sannelig mye klander.»

Da sa Barmhjertighet: «Hvordan kunne du vite det før du dro hjemmefra? Kjære, forklar meg denne gåten.»

Kristiane: Ja, det skal jeg si deg. Kort før jeg reiste, hadde jeg en drøm om det en natt. Jeg syntes jeg så to menn, så like disse som tenkes kan, som stod ved sengen og la planer om hvordan de kunne hindre min frelse.

Jeg skal gjenta ordene deres for deg. Det var nettopp på den tiden da sjeleangsten min var størst, og de sa: «Hva skal vi gjøre med denne kvinnen? For hun roper både natt og dag om nåde. Lar vi henne fortsette som hun har begynt, kommer vi til å miste henne, slik vi har mistet mannen hennes.» Det, ser du, burde ha lært meg å være forsiktig og se meg for i tide.

«Vel», sa Barmhjertighet, «denne forsømmelsen har fått oss til å se hvor ufullkomne vi er. Og slik har vår Herre fått anledning til å vise sin nådes rikdom. For som vi har sett, fulgte han etter oss – ikke fordi vi bad ham om det, men av sin store kjærlighet – og har reddet oss fra dem som var sterkere enn vi.»

[1] NB: «Også i dette vil jeg bønnhøre Israels hus, så jeg gjør det for dem.»

Annen del, kapittel 3: Kristiane i Fortolkerens hus

Mens de snakket slik, nærmet de seg et hus som sto ved veien. Det var bygd som herberge for pilegrimer, og i første del av denne beretningen om «En pilegrims vandring» er det fortalt mer om det. De gikk altså bort til huset (Fortolkerens hus), og da de kom til døren, hørte de at noen snakket ivrig der inne.

De lyttet og syntes de hørte Kristianes navn. Dere må nemlig vite at det allerede hadde gått rykte om at hun hadde dratt på pilegrimsvandring med barna sine. Folk her gledet seg desto mer over det fordi de hadde hørt at hun var Kristens hustru – hun som kort tid før ikke ville høre snakk om noe slikt. Pilegrimene ble altså stående og hørte hvordan de gode menneskene der inne roste henne, uten å ane at hun sto utenfor døren.

Til slutt banket Kristiane på, slik hun hadde gjort ved porten. Da kom en ung pike som het Uskyldig, og åpnet døren – og se, der sto to kvinner.

Piken sa til dem: «Hvem vil dere snakke med her?»

Kristiane svarte: «Vi har hørt at dette huset skal være et herberge for dem som er blitt pilegrimer, og det er nettopp det vi er, vi som står her utenfor døren. Vi ber derfor om å få komme inn, for dagen er nesten slutt, som du ser, og vi vil helst ikke gå lenger i kveld.»

Piken: Kan jeg få vite hva dere heter, så jeg kan si det til herren min?

Kristiane: Jeg heter Kristiane. Jeg var hustru til den pilegrimen som dro forbi her for noen år siden, og dette er hans fire barn. Denne piken her er min venninne, og hun er også på pilegrimsvandring.

Da skyndte Uskyldig seg inn til dem som satt der inne, og sa: «Kan dere gjette hvem som står utenfor døren? Det er ingen annen enn Kristiane med barna sine og venninnen sin, og alle vil de ha husly her!» Da hoppet de av glede og gikk for å fortelle det til herren sin. Han kom straks til døren, så på Kristiane og sa: «Er du den Kristiane som den gode mannen Kristen etterlot da han dro på pilegrimsvandring?»

Kristiane: Ja, jeg er den kvinnen som var så hard i hjertet at jeg ringeaktet min manns bekymring og lot ham dra alene. Og dette er hans fire barn. Men nå er også jeg kommet, for jeg er viss på at denne veien er den eneste rette.

Fortolkeren: Da har det gått i oppfyllelse som står skrevet om mannen som sa til sønnen sin: «Sønn, gå i dag og arbeid i vingården!» Sønnen svarte: «Jeg vil ikke!» Men senere angret han det og gikk (Matt 21,28–29).

Da sa Kristiane: «Slik er det. Amen! Gud la dette ordet bli sant om meg, og gi at jeg til slutt må bli funnet i fred med ham, uten flekk og lyte!» (2 Pet 3,14)

Fortolkeren: Men hvorfor blir du stående utenfor døren? Kom inn, du Abrahams datter (Luk 13,16)! Vi snakket nettopp om deg, for vi hadde allerede fått høre at du var blitt pilegrim. Kom inn, barn, kom inn! Kom inn, du også, pike!

Så tok han dem inn i huset.

Da de var kommet inn, ble de bedt om å sette seg og hvile. Så kom de som hadde til oppgave å stelle for pilegrimene, inn i stua for å se til dem. Alle gledet seg over at Kristiane var blitt pilegrim. De glemte heller ikke barna, men klappet dem vennlig på kinnet som tegn på at de var hjertelig velkomne. De var også kjærlige mot Barmhjertighet og ønsket dem alle velkommen i sin herres hus.

Kveldsmaten var ennå ikke ferdig, og etter en stund tok Fortolkeren dem med inn i de betydningsfulle rommene sine og viste dem det Kristen hadde sett før. Her så de altså mannen i buret, mannen som hadde hatt den forferdelige drømmen, mannen som banet seg vei gjennom fiendene sine, og bildet av ham som er større enn alle, og de andre tingene som hadde vært så nyttige for Kristen.

Da dette var gjort, og Kristiane og følget hennes en tid hadde tenkt over det de hadde sett, tok Fortolkeren dem til side igjen. Først førte han dem inn i et rom der det var en mann med en møkkgreip i hånden, og han så hele tiden ned foran seg. Over hodet hans sto det en med en himmelsk krone i hånden, som bød ham kronen i bytte mot møkkgreipen. Men mannen verken så opp eller brydde seg om ham. Han bare fortsatte å rake til seg strå, flis og støv fra jorden.

Da sa Kristiane: «Jeg tror jeg skjønner noe av hva dette betyr. Det forestiller et verdslig menneske, ikke sant, kjære herre?»

Fortolkeren: Helt riktig, og møkkgreipen betyr hans kjødelige sinn. Du ser at han strever med å rake sammen strå, flis og støv fra jorden heller enn å gjøre det han sier, han som kaller på ham ovenfra. Det skal vise deg at for noen er himmelen ikke annet enn et eventyr og noe oppspinn, og at for slike er tingene her nede det eneste som betyr noe. Du så også at mannen bare så ned. Det skal lære deg at når det jordiske først har fått makt over menneskers sinn, vender det hjertet deres helt bort fra Gud.

Da utbrøt Kristiane: «Å, bevar meg fra denne møkkgreipen!»

«Den bønnen», sa Fortolkeren, «brukes så lite nå for tiden at den nesten har rustet. ‹Gi meg ikke … rikdom!› (Ordsp 30,8) – det ber neppe én av ti tusen. Strå, flis og støv er de store tingene folk jager etter nå.»

Da gråt Kristiane og Barmhjertighet og sa: «Akk, det er dessverre altfor sant.»

Da Fortolkeren hadde vist dem dette, førte han dem inn i det beste rommet i huset – et virkelig vakkert rom – og ba dem se seg omkring og finne ut om det var noe der som kunne lære dem noe. De lette og lette, for det var ikke noe annet å se der enn en stor edderkopp på veggen, og den overså de.

Da sa Barmhjertighet: «Herre, jeg ser ingenting.» Men Kristiane tidde.

«Men se deg om en gang til», sa Fortolkeren.

Det gjorde hun, og så sa hun: «Her er ikke noe annet enn en stygg edderkopp som henger på veggen.»

Da sa han: «Er det bare én edderkopp i hele dette store rommet?»

Da fikk Kristiane tårer i øynene, for hun var svært oppvakt, og hun sa: «Nei, herre, her er mer enn én, og det slike som har langt farligere gift enn den.»

Fortolkeren smilte vennlig til henne og sa: «Det har du rett i.» Da rødmet Barmhjertighet, og barna skjulte ansiktet, for nå begynte de alle å forstå gåten.

Så sa Fortolkeren videre: «‹Edderkoppen griper fatt med hendene, som dere ser, og er i en konges palasser› (Ordsp 30,28).[1] Hvorfor er dette skrevet, om ikke for å vise dere at hvor fulle dere enn er av syndens gift, kan dere likevel med troens hånd gripe fatt og bo i det beste rommet i Kongens hus der oppe?»

«Jeg tenkte noe lignende», sa Kristiane, «men jeg kunne aldri ha skjønt meningen helt. Jeg trodde vi var som edderkopper fordi vi så ut som stygge skapninger, uansett hvor vakre rom vi var i. Men at vi skulle lære av denne edderkoppen, denne stygge, giftige skapningen, å bruke troen – det falt meg aldri inn. Og likevel har den, som jeg ser, grepet fatt med hendene og holder til i det beste rommet i huset. Gud har ikke skapt noe forgjeves.»

Da så de alle glade og fornøyde ut, men de hadde likevel tårer i øynene. De så på hverandre og bukket for Fortolkeren.

Han tok dem nå med inn i et annet rom. Der var det en høne med kyllinger, og han ba dem se på dem en stund. Da gikk en av kyllingene bort til drikkekaret, og hver gang den drakk, løftet den hodet og øynene mot himmelen. «Se bare hva denne lille kyllingen gjør», sa han, «og lær av den hvor alle gode gaver kommer fra, og ta imot dem med blikket vendt oppover. Se bort dit en gang til», sa han, «og legg merke til det.»

Det gjorde de, og da merket de at høna hadde fire forskjellige måter å omgås kyllingene sine på. 1) Den hadde en lokking som den brukte hele dagen. 2) Den hadde en særlig lokking som den bare brukte av og til. 3) Den hadde en rugelyd. 4) Den hadde et varselsskrik (Matt 23,37).

«Sammenlign nå», sa han, «denne høna med deres Konge, og disse kyllingene med hans lydige tjenere. Akkurat som hun har også han forskjellige måter å omgås sitt folk på. Når han kaller alminnelig, gir han ingenting. Når han kaller på sin særlige måte, har han alltid noe å gi. Han har også en rugelyd for dem han dekker med vingene sine. Og endelig har han et varselsskrik for å slå alarm når fienden nærmer seg. Jeg syntes det var nyttig, mine kjære, å føre dere til stedet der slike ting er å se, fordi de er lette å forstå, også for kvinner.»

«Å, herre», sa Kristiane, «la oss endelig få se noe mer!»

Han tok dem da med inn i et slakterhus. Der holdt slakteren på å slakte en sau, og se, sauen lå helt stille og led døden tålmodig. Da sa Fortolkeren: «Av denne sauen kan dere lære å lide tålmodig og å tåle urett fra andre uten å knurre og klage. Se hvor rolig den lider døden og overgir seg uten motstand. Deres Konge kaller dere sine sauer.»

[1] NB: «Firfislen kan du gripe med hendene, og likevel finnes den i kongelige palasser.» Bunyan bygger på den eldre oversettelsen, som har edderkopp.

Så førte han dem inn i blomsterhagen sin, der det var en stor mengde blomster, og sa: «Ser dere alle disse blomstene?»

Kristiane svarte: «Ja.»

Da sa han videre: «Legg merke til hvor forskjellige blomstene er i størrelse og art, i farge, duft og egenskaper. Noen har fortrinn framfor andre. Men der gartneren har plantet dem, blir de stående, og de strides ikke med hverandre om hvem som skal være først.»

Til slutt førte han dem ut på en åker som han hadde sådd med hvete og havre. Med undring så de at alle aksene var skåret av, og at bare stråene var igjen. Da sa han: «Denne åkeren ble gjødslet, pløyd og tilsådd, men hva skal man gjøre med en slik avling?»

Kristiane sa: «Brenne en del av den og bruke resten til gjødsel.»

Da sa Fortolkeren videre: «Det er altså frukt dere krever, og fordi den mangler, dømmer dere stråene til ilden og til å bli trampet under føttene. Se til at dere ikke dømmer dere selv med det.»

Da de var på vei tilbake fra åkeren, så de en liten rødstrupe med en stor edderkopp i nebbet. «Se der», sa Fortolkeren. De så, og Barmhjertighet undret seg.

Men Kristiane sa: «For en fornedrelse for en så vakker liten fugl som rødstrupen – en fugl som mer enn de fleste andre liker å være der folk er! Jeg trodde at den bare levde av brødsmuler og annet uskadelig. Jeg kommer aldri til å like den så godt som før.»

Fortolkeren svarte: «Denne rødstrupen er et godt bilde på mange som bekjenner seg til troen. Akkurat som den synes også de å ha en vakker stemme, en fin farge og en god oppførsel.

«Det ser også ut som om de har stor kjærlighet til dem som virkelig frykter Gud, og som om de holder seg til dem mer enn til noen andre fordi de liker å være sammen med dem – som om de ville leve av de frommes smuler. De sier også at det er derfor de søker til de gudfryktiges hus og går flittig i kirken. Men når de er for seg selv, kan de fange og sluke edderkopper som rødstrupen. Da vet de godt å legge om kosten, mette seg med urettferdighet og drikke synd som vann.»

Da de var kommet tilbake til huset, og kveldsmaten ennå ikke var helt ferdig, ba Kristiane Fortolkeren på nytt om å vise eller fortelle dem noe nyttig og oppbyggelig.

Da begynte Fortolkeren og sa: «Jo fetere grisen er, desto mer liker den å velte seg i skitten. Jo fetere oksen er, desto lystigere går den til slaktebenken. Og jo sunnere den sterke er, desto mer tilbøyelig er han til det onde.

I kvinnen bor det en lyst til å gå pen og pyntet, og det er også en herlig ting å bli prydet med det som er kostelig i Guds øyne (1 Pet 3,4).

Det er lettere å våke et par netter enn å sitte oppe hele året. Slik er det også lettere å begynne godt med bekjennelsen sin enn å holde trofast ut til enden.

Enhver skipper vil i en storm først kaste over bord det som er minst verdt. Men hvem vil straks kaste ut det beste? Ingen andre enn den som ikke frykter Gud.

En liten lekkasje kan senke et stort skip, og en liten synd kan styrte sjelen i fortapelse.

Den som glemmer vennen sin, er utakknemlig mot ham. Men den som glemmer sin Frelser, er ubarmhjertig mot seg selv.

Den som lever i synd og likevel håper å bli salig, er lik den som sår ugress og venter å fylle låven med hvete og bygg.

Vil noen leve et rettskaffent liv, må han alltid ha dødsstunden sin for øye.

Onde innskytelser og et ustadig sinn viser at synden er virksom i verden.

Når verden, som Gud akter så lite, verdsettes så høyt av menneskene, hvordan må da ikke himmelen være, som Gud priser!

Når vi så nødig vil forlate dette livet, som er hjemsøkt av alle slags trengsler og ulykker, hvor høyt må vi da ikke sette livet der oppe!

Alle vet å sette pris på menneskers godhet. Men hvem er det som priser Guds godhet slik han bør?

Vi går sjelden fra bordet uten å la noe ligge igjen. Slik er det også mer fortjeneste og rettferdighet i Jesus Kristus enn hele verden trenger.»

Da Fortolkeren hadde sagt dette, tok han dem med ut i hagen igjen og viste dem et tre som var råttent innvendig, men som likevel vokste og hadde vakkert løv.

Da sa Barmhjertighet: «Hva skal dette bety?»

«Dette treet», svarte han, «som er vakkert utenpå og råttent inni, kan sammenlignes med mange av dem som er i Guds hage. Det er slike som med munnen forkynner Guds ære, men som i virkeligheten ikke gidder gjøre noe for ham. Løvet deres er vakkert, men hjertet deres duger ikke til annet enn knusk i djevelens fyrtøy.»

Nå var kveldsmaten ferdig, bordet var dekket, og rettene ble båret inn. Alle satte seg, ba bordbønn og begynte å spise. Det var Fortolkerens skikk å underholde gjestene sine med musikk under måltidet, og nå begynte spillemennene hans å spille. Det var også en som sang, og stemmen hans var virkelig vakker. Slik lød ordene:

«Min hjelp alene Herren er,
han selv meg føde vil.
Kan jeg vel savne noe da
av det jeg trenger til?»

Da sangen og musikken var slutt, spurte Fortolkeren Kristiane hva som først hadde fått henne til å leve som pilegrim.

Kristiane svarte: «Først var det tapet av mannen min som gikk meg til hjertet, men det var bare naturlig sorg. Så kom jeg til å tenke på hans bekymringer og hans pilegrimsvandring, og på hvor hardt og ukjærlig jeg hadde oppført meg mot ham. Slik ble jeg grepet av samvittighetsangst.

«Og tanken på mine store synder ville ha styrtet meg i fortvilelse om ikke to ting hadde kommet i rette tid: en drøm om hvor lykkelig mannen min har det nå, og et brev fra Kongen i landet der han bor, som innbød meg til å komme dit. Både drømmen og brevet virket så sterkt på sjelen min at jeg ikke kunne annet enn å bli pilegrim.»

Fortolkeren: Men var det ingen som prøvde å hindre deg i å dra?

Kristiane: Jo, en av nabokonene mine, en fru Fryktsom. Hun er i slekt med ham som ville overtale mannen min til å snu av frykt for løvene. Hun skjelte meg ut for en dåre fordi jeg ville våge meg ut på en så fortvilet reise, som hun kalte det. Hun gjorde også alt hun kunne for å skremme meg fra det jeg hadde bestemt meg for, ved å minne meg om alt strevet og alt det tunge som mannen min måtte tåle. Men jeg sto imot, og det kostet meg ikke mye.

Derimot har en drøm gitt meg mye å stri med. Jeg drømte om to onde mennesker som rådslo med hverandre, syntes jeg, om hvordan de kunne lokke meg vill på reisen og føre meg i fordervelse. Ja, jeg kan ennå ikke la være å tenke på det. Hver gang jeg møter et menneske, blir jeg redd for at det kanskje er dem, og at de vil skade meg og føre meg på avveier.

Ja, jeg kan godt fortelle deg, herre – selv om jeg ikke vil at alle skal vite det – at vi begge ble overfalt på veien mellom porten og dette stedet. Vi var i en slik knipe at vi til slutt måtte rope: «Mord!» Og de to som overfalt oss, lignet akkurat de to jeg så i drømmen.

Da sa Fortolkeren: «Din begynnelse er god, din ende vil bli enda bedre.» Så vendte han seg til Barmhjertighet og sa: «Og du, kjære, hva har fått deg til å komme hit?» Da rødmet Barmhjertighet og skalv, og en stund fikk hun ikke fram et ord.

Da sa Fortolkeren: «Vær ikke redd, men tro og snakk frimodig.»

Så begynte hun og sa: «Ærlig talt, herre, tier jeg helst fordi jeg mangler erfaring, og det gjør meg også redd for at jeg til slutt skal komme til kort. Jeg har ikke noe å fortelle om syner og drømmer, slik som venninnen min. Jeg vet heller ikke hva det vil si å være bedrøvet over at man har ringeaktet rådet fra gode slektninger.»

Fortolkeren: Hva var det da, kjære barn, som fikk deg til å gjøre som du har gjort?

Barmhjertighet: Vår venninne holdt nettopp på å pakke for å forlate byen, da jeg og en annen tilfeldigvis gikk bort for å besøke henne. Vi banket på døren som vanlig og gikk inn. Da vi så hva hun holdt på med, spurte vi hva det skulle bety. Hun svarte at det var sendt bud etter henne om at hun straks måtte dra til mannen sin.

Så fortalte hun at hun i drømme hadde sett mannen sin bo på et herlig sted blant de udødelige. Han hadde en krone på hodet og spilte på harpe, han spiste og drakk ved sin fyrstes bord og sang lovsanger for ham fordi han hadde ført ham dit.

Mens hun fortalte oss om disse underfulle tingene, var det som om hjertet mitt brant av lengsel. Jeg lovet meg selv høytidelig: Er dette sant, vil jeg forlate far og mor og fødeland og følge med Kristiane, om jeg får lov. Jeg spurte henne videre om det virkelig var sant, og om hun hadde noe imot at jeg ble med. For nå skjønte jeg at det ikke lenger kunne være snakk om å bli i byen vår hvis man ikke ville gå den sikre undergangen i møte.

Likevel begynte jeg reisen med tungt hjerte – ikke fordi jeg var uvillig til å gå, men fordi så mange av slektningene mine ble igjen. Og nå er jeg kommet med et

lengtende hjerte, og om jeg får lov, vil jeg følge med Kristiane til hennes mann og hans Konge.

Fortolkeren: Det var et godt valg, for med det har du vist at du tror sannheten. Du er en Rut, som av kjærlighet til Noomi og til Herren, hennes Gud, forlot far og mor og fødeland for å dra til et folk hun ikke kjente fra før. «Må Herren gjengjelde deg hva du har gjort! Gi du må få full lønn av Herren, Israels Gud, når du nå er kommet for å søke ly under hans vinger!» (Rut 2,12)

Nå var måltidet slutt, og det ble gjort i stand for natten. Kvinnene fikk hver sin seng, og barna lå sammen. Da Barmhjertighet hadde lagt seg, fikk hun ikke sove av bare glede, for nå var hun ikke lenger redd, som før, for at hun til slutt skulle bli forkastet. Så lå hun der og priste og lovet Gud, som hadde vært så nådig mot henne.

Om morgenen sto de opp med solen og gjorde seg klare til å dra. Men Fortolkeren ville at de skulle vente en stund. «For», sa han, «dere må gå herfra slik det sømmer seg.»

Han ropte da på piken som først hadde åpnet for dem, og sa: «Følg dem ned i hagen til badet, så de kan vaske seg rene for støvet og skitten som har lagt seg på dem underveis.»

Uskyldig tok dem altså med ned i hagen og førte dem bort til badet. Hun ba dem vaske og rense seg der, for herren hennes ville at alle som var på pilegrimsvandring og tok inn på dette stedet, skulle gjøre det. De gikk da ned og vasket seg, både kvinnene og barna. Da de kom opp av badet igjen, var de ikke bare rene og forfrisket, men de kjente seg også styrket i alle lemmer. De så helt annerledes ut nå enn da de gikk for å vaske seg.

Da de kom tilbake fra hagen, tok Fortolkeren imot dem. Han så på dem og sa: «Vakre som månen!» (Høys 6,10) Så ba han om seglet han pleide å merke alle med som var blitt vasket i badet hans. Det ble hentet, og han satte merket på dem, så de kunne bli kjent igjen på det overalt hvor de kom.

Dette seglet var innholdet og summen av påskelammet som Israels barn spiste da de dro ut av Egypt, og merket ble satt mellom øynene (2 Mos 13,8–10). Det gjorde dem mye vakrere, for det var en pryd for ansiktet deres. Det ga dem også et alvorligere og verdigere utseende og gjorde at ansiktene deres lignet mer på englenes.

Så sa Fortolkeren igjen til piken som stelte for kvinnene: «Gå inn i klesrommet og hent klær til disse menneskene.» Hun gikk og hentet hvite klær og la dem fram for ham, og han ba dem kle seg i dem. Klærne var av fineste lin, hvite og rene.

Da kvinnene var prydet slik, var det som om de vakte hellig ærefrykt hos hverandre, for ingen av dem så hos seg selv den herligheten som de så hos de andre. Den ene begynte derfor å akte den andre høyere enn seg selv (Fil 2,3). «Du er vakrere enn jeg», sa den ene. «Du er mye yndigere enn jeg», sa den andre. Også barna var forundret over å se hva man hadde gjort med dem.

Fortolkeren ropte nå på en av tjenerne sine som het Behjertet. Han ba ham ta sverd, hjelm og skjold og sa: «Ta disse døtrene mine med deg og før dem til huset som heter Skjønnhet. Der skal de hvile neste gang.» Behjertet tok da våpnene

sine og gikk foran pilegrimene, og Fortolkeren ba Gud være med dem på reisen. Også de andre i huset ønsket dem alt godt da de skiltes. Så fortsatte pilegrimene på veien sin og sang:

«Hvor mye herlig her vi så
på dette skjønne sted!
Det vil vi alltid tenke på
og bygges opp derved.

Vårt øye ble ikke fanget av glans,
av broket glitterprakt;
men sjelen grep den dype sans
som var i alt nedlagt.

Ja, han som raket møkk så trist,
til hjertet talte klart,
og treet selv med råtten kvist
bar frukt av beste art.

Se, derfor denne lærdom bør
stå preget i vårt sinn:
En dåre den som dømme tør
av tingens ytre skinn!»

Annen del, kapittel 4: Behjertet feller kjempen Grum ved løvene

Nå så jeg i drømmen min at de drog videre med Behjertet i spissen. Til slutt kom de til det stedet der byrden falt av ryggen til Kristen og rullet ned i en grav. Her stanset de en stund og lovet Gud.

«Nå kommer jeg igjen til å tenke på det vi fikk høre ved porten», sa Kristiane, «at vi skulle få tilgivelse både ved ord og ved gjerning. Ved ord, det vil si i kraft av løftet, og ved gjerning, det vil si i kraft av noe som er fullbrakt. Hva tilgivelse ved ord – i kraft av løftet – er, vet jeg noenlunde. Men hva det vil si å få tilgivelse ved gjerning – i kraft av noe som er fullbrakt – det kan vel du si oss, gode Behjertet. Vil du være så snill å forklare oss det?»

Behjertet: Tilgivelse ved fullbrakt gjerning er tilgivelse som én har vunnet for en annen som trenger den. Den som trenger den, får den ikke i kraft av sin egen person, men – som en har sagt – «i kraft av den gjerningen jeg har fullbrakt». Jeg skal forklare det tydelig for dere. Den tilgivelsen som du, Barmhjertighet og barna har fått, er vunnet av en annen, nemlig av ham som slapp dere inn ved porten. Og han har vunnet den på to måter: Han har oppfylt rettferdigheten for å kunne kle dere i den, og han har utøst sitt blod for å kunne vaske dere i det.

Kristiane: Men når han gir sin rettferdighet til oss, hva har han da igjen til seg selv?

Behjertet: Han har mer rettferdighet enn dere trenger, og mer enn han selv har bruk for.

Kristiane: Kjære, forklar oss hvordan det skal forstås.

Behjertet: Inderlig gjerne. Men først må jeg si dere at han vi nå skal tale om, er uten like. Han har to naturer i én person. De er lette å skjelne fra hverandre, men umulige å skille. Til hver av disse naturene hører en egen rettferdighet. Den er så uløselig knyttet til sin natur at en like gjerne kunne oppheve naturen helt som skille den fra rettferdigheten sin.

Vi kan altså ikke få del i disse to rettferdighetene slik at begge eller den ene av dem blir regnet oss til, så vi av den grunn blir rettferdige og får rett til det evige liv.

Men denne personen har enda en rettferdighet, og den følger av at de to naturene er forent i ham. Det er ikke guddommens rettferdighet til forskjell fra

menneskenaturens, og heller ikke menneskenaturens til forskjell fra guddommens. Det er en rettferdighet som hviler på at begge naturene er forent. Den kan godt kalles den rettferdigheten som var nødvendig for at han skulle være skikket til den mellomsmannsgjerningen Gud hadde gitt ham.

Gir han slipp på sin første rettferdighet, gir han slipp på sin guddom. Gir han slipp på sin andre rettferdighet, gir han slipp på at hans menneskenatur er ren. Men gir han slipp på sin tredje rettferdighet, gir han slipp på den fullkommenhet som gjør ham skikket til å være mellommann. Foruten rettferdigheten i sin guddom og i sin menneskenatur har han altså en tredje. Den består i at han adlød og fullførte en vilje som var blitt åpenbart – en gjerning der guddommen og menneskenaturen måtte være forent.

Det er denne rettferdigheten han kler syndere i og skjuler syndene deres med. Derfor står det også skrevet: «For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet» (Rom 5,19).

Kristiane: Men har da de andre rettferdighetene ingen verdi for oss?

Behjertet: Jo. De hører riktignok i sitt vesen til hans to naturer og til hans embete og kan derfor ikke gis videre til andre. Men som jeg har sagt, er det i kraft av dem at den rettferdigheten som rettferdiggjør, kan virke til menneskenes frelse. Rettferdigheten i hans guddom gir lydigheten hans verdi. Rettferdigheten i hans menneskenatur – det vil si hans rettferdighet som menneskenes stedfortreder – gir lydigheten hans kraft til å rettferdiggjøre syndere. Og den rettferdigheten som hviler på at disse to er forent, har kraft til å utføre det verket den var bestemt til.

Fordi begge naturene, den guddommelige og den menneskelige, møtes i én person, kan hver av naturenes gjerninger med rette tilskrives personen. Derfor er alle Guds egenskaper i Gudmennesket Kristus Jesus, og alle menneskelige egenskaper er i den samme personen, men uten synd. De lidelsene som bare kan bæres i den menneskelige naturen, blir tilregnet hele personen, det vil si både Gud og menneske. Og blodet som ble utøst, kalles Guds blod (Apg 20,28).

Her er altså en rettferdighet som Kristus ikke trenger som Gud, for han er Gud uten den. Her er en rettferdighet som Kristus ikke trenger som menneske, for han er et fullkomment menneske uten den. Og endelig er her en rettferdighet som Kristus ikke trenger som Gudmenneske, for han er fullt og helt det uten den.

Her er altså en rettferdighet som Kristus – som Gud, som menneske og som Gudmenneske – ikke trenger for sin egen del, og som han derfor kan unnvære. Det er en rettferdighet som rettferdiggjør, som han selv ikke har bruk for, og som han derfor gir bort. Derfor kalles den «rettferdighetsgaven» (Rom 5,17).

Denne rettferdigheten må gis bort, for Herren Jesus Kristus har stilt seg under loven. Og loven binder hver den som er under den, ikke bare til å handle rett, men også til å vise kjærlighet og barmhjertighet. Etter loven må den som har to kapper, gi den ene til den som ingen har. Nå har vår Herre virkelig to kapper, én for seg selv og én som han kan unnvære. Derfor gir han gjerne den ene bort til den som ingen har.

Slik har dere alle som er her – Kristiane, Barmhjertighet og dere barn – en annens gjerning å takke for at syndene deres er tilgitt. Det er deres Herre Jesus Kristus som har arbeidet slik for andre. Og han gir bort alt han har vunnet, til den første og beste fattige tigger han møter.

Men skal tilgivelsen skje ved gjerning, må Gud også få noe som betaling, ved siden av det som skjuler syndene våre. Synden har satt oss under en rettferdig lovs velfortjente forbannelse. Fra denne forbannelsen må vi kjøpes fri. Ved denne forløsningen kan vi bli rettferdige, fordi Gud får betalt en pris som svarer til det onde vi har gjort (Rom 4,24).

Nå er denne dyre prisen betalt av Kristus. Han kom ned fra himmelen for å lide og dø i deres sted. Ved å utøse sitt dyrebare blod har han renset alle som tror på ham, fra syndene deres, og kledd deres tilsølte og vansirede sjeler i rettferdighetens kledning. For hans skyld vil Gud derfor være dere nådig og skåne dere når han kommer med kraft og stor herlighet for å dømme verden (Gal 3,13).

Kristiane: Dette er herlig! Nå ser jeg at vi hadde noe å lære om hva det vil si å få tilgivelse ved ord og ved gjerning. Kjære venninne, la oss for all del gjøre alt vi kan for aldri å glemme dette. Og dere barn, legg dere det dypt på hjertet. Men si meg, kjære herre, var ikke dette grunnen til at byrden falt av skuldrene til min gode Kristen, så han hoppet høyt av glede?

Behjertet: Jo, det var troen på dette som skar over de båndene som ikke kunne løses på noen annen måte. Og han måtte slepe byrden helt fram til korset for at han skulle få et bevis på denne troens underfulle kraft.

Kristiane: Det kunne jeg tenke meg. For selv om jeg var glad og lett om hjertet før, er jeg det ti ganger mer nå. Og selv om jeg ikke har erfart mye av slikt, er jeg overbevist om det ut fra det jeg nå kjenner: Om den mest syndtyngede menneskesjel var her og så og trodde slik jeg nå gjør, ville hun få glede og fred i samme mål.

Behjertet: Og ved å se og tenke på dette får vi ikke bare trøst og blir kvitt byrden vår. Det vekkes også en usigelig kjærlighet i hjertet vårt. For den som først har fått visshet om at syndenes forlatelse ikke bare fås ved løftet, men på denne måten – hvordan kan han annet enn bli rørt når han tenker på dette forløsningsverket? Og hvor inderlig må han ikke elske ham som har gjort så uendelig mye for ham!

Kristiane: Det er sant. Hjertet mitt synes å blø ved tanken på at han måtte blø for meg. Å, du elskede! Å, du velsignede! Du fortjener at jeg blir din, for du har jo kjøpt meg. Alt mitt må høre deg til, for du har betalt ti tusen ganger mer for meg enn jeg er verd. Da var det ikke rart at tårene stod i øynene til mannen min, og at han skyndte seg av sted.

Jeg vet at han ønsket at jeg hadde vært med. Men jeg, elendige menneske, lot ham gå alene. Å, Barmhjertighet, om bare din far og mor var her, og fru Fryktsom med dem! Ja, jeg ønsker av hele mitt hjerte at også fru Lettsindig var her. Da måtte sannelig hjertene deres bli rørt. Verken den enes frykt eller den andres sanselige lyst ville da kunne få dem til å gå hjem igjen og forakte pilegrimslivet.

Behjertet: Nå taler du med all varmen i et kjærlig hjerte. Men tror du det alltid vil være slik med deg? Dessuten blir ikke dette alle til del, ikke engang alle

som har sett Jesus blø. Mange stod der da blodet strømmet fra hans side ned på jorden. Likevel var de så langt fra å ha slike tanker at de spottet ham i stedet for å synes synd på ham, og forherdet hjertet mot ham i stedet for å bli hans disipler.

Det dere nå opplever, mine døtre, kommer av et inntrykk dere har fått da dere tenkte gudfryktig over det jeg nettopp har fortalt dere. Husker dere ikke at dere fikk høre at hønen ikke gir kyllingene mat når hun bare lokker på sin vanlige måte? Slik er det også med denne kjærligheten. Den er vakt hos dere ved et særlig bevis på nåde.

Da sa Barmhjertighet til ham som var følgesvenn og fører for dem: «Hvem er disse tre mennene, og hvorfor er de blitt hengt?»

Behjertet: Disse tre var svært slette mennesker. Selv hadde de ikke lyst til å bli pilegrimer, og de gjorde alt de kunne for å hindre andre i å bli det. De var dumme og late, og de prøvde å forføre andre til det samme ved å innbille dem at det nok ville gå dem godt i lengden. Da Kristen gikk forbi, sov de. Og nå, når dere går forbi, henger de.

Barmhjertighet: Men fikk de noen over på sin side?

Behjertet: Ja, de fikk flere til å forlate den rette vei. Blant andre var det en som het Kommer-jeg-ikke-i-dag-så-kommer-jeg-i-morgen. Det lyktes dem også med en som het Trangbrystet, en som het Hjerteløs, en som het Fornøyelsessyk og en som het Søvnhode, og med en ung kone som het Treg. Alle disse gikk over til dem og ble som dem.

Dessuten spredte de et dårlig rykte om deres Herre og fremstilte ham som en hard tuktemester. De sa også om det gode landet at det ikke på langt nær var så godt som folk påstod. De rakket ned på tjenerne hans og mente at selv de beste av dem bare var fredsforstyrrere og urolige hoder som stadig blandet seg i det som ikke angikk dem. Videre fant de for godt å kalle Guds brød for skrap, trøsten hans barn har, for tomme innbilninger, og pilegrimenes møye og arbeid for meningsløst og unyttig.

Kristiane: Jaså, var de av det slaget? Da skal ikke jeg synes synd på dem. De fikk bare det de fortjente. Og det er sannelig godt at de henger så nær landeveien, for nå kan de tjene til advarsel for andre. Men ville det ikke være godt om en beretning om forbrytelsen deres var skrevet ned på en tavle av jern eller kobber og satt opp her, der de gjorde ugjerningen sin, så andre slette mennesker kunne ta seg i vare?

Behjertet: Det er også gjort, som du straks vil få se når du går litt nærmere muren.

Barmhjertighet: Nei, nei, la dem bare henge, og la navnene deres gå til grunne. Forbrytelsen deres lever og vil alltid vitne mot dem. Jeg regner det som en stor velsignelse at de ble hengt før vi kom hit. For hvem vet ellers hva de kunne ha gjort med slike stakkars kvinner som oss?

Så gikk talen hennes over i sang:

«Så heng da, dere tre! Til tegn dere tjener
for alle som seg imot sannheten forener.
For slik en ende må enhver vel skjelve
som ikke pilegrimers vennskap vil velge.

Min sjel, vokt deg for slike, ta deg vare,
som vil sette helligheten i fare.»

Slik vandret de til de kom til foten av fjellet Besværlighet. Der benyttet deres trofaste venn Behjertet igjen anledningen til å fortelle dem hva som hadde hendt da Kristen drog forbi. Først førte han dem bort til kilden og sa: «Se, dette er kilden som Kristen drakk av før han gikk opp fjellet. Den gangen var vannet rent og klart. Men nå er det blitt grumset av føttene til dem som ikke vil at pilegrimene skal få slukke tørsten her» (Esek 34,18–19).

«Hvordan er det mulig at noen kan være så ondskapsfulle!» sa Barmhjertighet.

Men føreren sa: «Vannet kan likevel drikkes hvis dere har det i et rent og godt kar. For da synker alt grumset til bunns, og vannet øverst blir klart.»

Det måtte Kristiane og følget hennes også gjøre. De helte vannet i en leirkrukke og lot det stå i ro til slammet hadde sunket til bunns. Så drakk de av det.

Deretter viste Behjertet dem de to sideveiene ved foten av fjellet, der Formalist og Hykler gikk seg vill. «Disse veiene er farlige», sa han. «Akkurat da Kristen gikk forbi, omkom to mennesker her. Som dere ser, er veiene siden blitt sperret med kjettinger, stenger og grøfter. Likevel finnes det folk som heller våger seg ut på dem enn å anstrenge seg for å komme opp fjellet.»

Kristiane: «De troløses vei er hard» (Ordsp 13,15). Det er sannelig ikke lett å forstå hvordan de kan komme inn på disse veiene uten å brekke nakken.

Behjertet: De våger det likevel. Ja, og hvis noen av Kongens tjenere får øye på dem og roper til dem at de er på gal vei og i største fare for å omkomme, pleier de å svare med spott: «Vi vil ikke høre på deg i det du har talt til oss i Herrens navn, men vi vil gjøre alt det som vi har lovt med vår munn» (Jer 44,16–17).

Ja, ser dere litt nøyere etter, vil dere finne hvor nøye disse veiene er sperret – ikke bare med stenger, grøfter og kjettinger, men også med en hekk. Og likevel lar de seg ikke holde tilbake.

Kristiane: De er late og gidder ikke bry seg. De vegrer seg for det strevet det koster å gå opp et fjell. Med dem er det gått slik det står skrevet: «Den lates vei er som en tornehekk» (Ordsp 15,19). Ja, de vil heller gå blant snarer enn å klatre opp fjellet og vandre resten av veien til Den himmelske stad.

Pilegrimene drog nå videre og begynte å gå opp fjellet. Men før de nådde toppen, ble Kristiane andpusten og sa: «Jeg må virkelig si at dette er et fjell som kan ta pusten fra en. Det er ikke rart at folk som elsker makelighet mer enn sin egen sjel, velger en lettere vei.»

Da sa Barmhjertighet: «Jeg må hvile litt.» Også den minste av guttene begynte å gråte.

«Kom, kom», sa Behjertet, «sett dere ikke ned her. Litt lenger oppe står Kongens løvhytte.» Så tok han den lille gutten i hånden og førte ham dit opp.

Da de var kommet fram til løvhytta, skyndte alle seg å sette seg, for de var utmattet og badet i svette. Barmhjertighet sa: «Så søt hvilen er for dem som arbeider (Matt 11,28)! Og så god pilegrimenes fyrste er, som har sørget for slike herlige hvilesteder! Jeg har hørt mye om denne løvhytta, men aldri sett den før.

Men her må vi vokte oss for å sovne. For etter det jeg har hørt, kom det stakkars Kristen dyrt å stå.»

Så sa Behjertet til de små: «Nå, mine kjekke gutter, hvordan står det til? Hva synes dere om å gå pilegrimsvei?»

«Kjære herre», sa den minste, «jeg orket nesten ikke mer. Men takk for at du rakte meg hånden da jeg trengte det mest. Og nå husker jeg det mor har fortalt oss: Veien til himmelen er som å gå opp en stige, og veien til helvete som å gå ned en bratt bakke. Men jeg vil heller gå opp stigen til livet enn ned bakken til døden.»

Da sa Barmhjertighet: «Men ordtaket sier: Det er lett å gå nedover bakke.»

Men Jakob – det var navnet på gutten – sa: «Jeg tror det kommer en dag – og den er ikke langt borte – da det å gå nedover bakke blir det aller vanskeligste.»

«Du er en god gutt», sa Behjertet. «Du har gitt henne et riktig svar.» Da smilte Barmhjertighet, men den lille gutten rødmet.

«Kom», sa Kristiane, «la oss få oss litt å spise mens vi sitter her og hviler ut. Her har jeg et stykke granateple som Fortolkeren stakk i hånden min da vi gikk fra huset hans. Han gav meg også et stykke honningkake og en liten flaske med styrkende drikk.»

«Jeg tenkte meg at han ville gi deg noe», sa Barmhjertighet, «siden han kalte deg til side.»

«Ja, det gjorde han», sa Kristiane. «Men jeg står ved det jeg sa da vi begynte reisen: Du skal få del i alt det gode jeg har og får, fordi du så villig ble min følgesvenn.»

Så gav hun dem å spise, både Barmhjertighet og guttene. «Og du, Behjertet», sa Kristiane, «vil ikke du spise med oss?»

Men han svarte: «Dere er på reise, men jeg kommer snart hjem igjen. Denne maten vil styrke dere mye. Selv spiser jeg av den hver dag.»

Da de hadde spist og drukket og snakket litt sammen, sa føreren deres til dem: «Det er allerede langt på dag. Om dere er enige, la oss komme oss på veien.»

Så reiste de seg alle for å gå og drog av sted med guttene i spissen. Men Kristiane glemte flasken med den styrkende drikken og måtte sende en av de små tilbake etter den.

«Det ser ut til at en alltid mister noe her», sa Barmhjertighet. «Her mistet Kristen bokrullen sin, og her lar Kristiane flasken sin ligge igjen. Hvordan kommer det seg, kjære herre?»

Føreren deres svarte: «Grunnen er søvn eller glemsel. Noen sover når de skulle våke, og andre glemmer når de skulle huske. Det er den egentlige grunnen til at så mange pilegrimer mister ting på hvilestedene. Pilegrimene må våke og alltid huske det de har fått til glede og nytelse. Men fordi de så sjelden gjør det, ender gleden deres ofte i tårer og solskinnet i skyer. Det Kristen opplevde på dette stedet, vitner om det.»

Da de var kommet til stedet der Mistillit og Fryktsom møtte Kristen for å overtale ham til å gå tilbake av frykt for løvene, fikk de øye på et slags stillas. Foran det, vendt mot landeveien, var det en bred plate med en innskrift på vers. Under stod grunnen til at stillaset var satt opp her. Verset lød slik:

«Den som på denne støtten ser,
han vokte vel sitt hjerte,
så ikke han, som andre her,
skal lide navnløs smerte.»

Under verset stod det: «Dette stillaset er bygd for at de som av fryktsomhet og mistillit lar seg skremme fra å gå videre på vandringen, skal straffes på det. På dette stillaset ble også tungen til Mistillit og Fryktsom gjennomboret med et glødende jern, fordi de prøvde å hindre Kristen på reisen.»

Da sa Barmhjertighet: «Dette ligner jo helt på skriftordet: ‹Hva skal han gi deg, og hva mer vil han gi deg, du falske tunge? Stridsmannens skarpe piler og slike glør som det blir når gyvelbusken brenner›» (Sal 120,3–4).

Så vandret de videre til de fikk øye på løvene. Behjertet var en sterk mann som ikke var redd for en løve. Men da guttene, som hittil hadde gått foran, kom til stedet der løvene lå på lur, var de glade for å kunne smutte bak de andre, for de var redde for løvene. Da de trakk seg tilbake, smilte føreren deres og sa: «Hva er dette, gutter? Vil dere bare gå foran så lenge det ikke er noen fare, og trekke dere tilbake så snart dere får øye på løvene?»

Da de kom nærmere, drog Behjertet sverdet for å bane vei for pilegrimene tross løvene. Da dukket det opp en mann som så ut til å ville hisse løvene mot pilegrimene, og han ropte til Behjertet: «Hva har dere her å gjøre?»

Denne mannen het Grum eller Blodmann, fordi han slo pilegrimer i hjel, og han var av kjempeslekt. Da sa pilegrimenes fører: «Disse kvinnene og barna er på pilegrimsvandring. Denne veien må de gå, og gå den skal de – tross deg og løvene dine.»

Grum: Dette er ikke deres vei, og de skal ikke gå den. Jeg har gått ut bare for å stanse dem, og derfor vil jeg hisse løvene på dere.

Sant å si hadde veien vært svært lite brukt i den siste tiden på grunn av de fryktelige løvene og den ville og skremmende fremferden til denne Grum. Den var nesten grodd igjen med gress.

Da sa Kristiane: «Selv om Kongeveien lenge har ligget ubrukt, fordi de veifarende har måttet gå på krokete stier, skal det ikke være slik nå, siden jeg er kommet fram – jeg har stått fram, en mor i Israel» (Dom 5,6–7).

Men Grum svor ved løvene at slik skulle det være, og befalte pilegrimene å ta av fra veien straks, for han ville ikke slippe dem forbi.

Men føreren deres, Behjertet, gikk modig løs på Grum og hugg så hardt til ham med sverdet at han måtte trekke seg tilbake.

«Vil du slå meg i hjel på min egen grunn?» skrek Grum og prøvde å slippe løvene løs.

Behjertet: Det er Kongens vei vi er på, og du har satt løvene dine på den uten rett. Men disse kvinnene og barna skal bli på sin vei, hvor svake de enn er – tross deg og løvene dine.

I det samme gav han kjempen et veldig slag, så han sank i kne. Slaget knuste også hjelmen hans, og med det neste hogget Behjertet armen av ham. Da gav kjempen fra seg et så fryktelig brøl at kvinnene ble helt forferdet. Likevel var de glade for å se ham ligge og sprelle på bakken, så lang han var.

Løvene var lenket fast og kunne derfor ikke gjøre noe av seg selv. Så snart gamle Grum, herren deres, hadde utåndet, sa Behjertet derfor til pilegrimene: «Kom nå og følg med. Løvene kan ikke skade dere.»

Så gikk de videre. Men kvinnene skalv da de gikk forbi løvene, og guttene holdt på å dø av skrekk. Likevel kom de alle vel forbi.

Annen del, kapittel 5: Kristiane og barna i huset Skjønnhet

Nå hadde de altså portnerboligen i sikte og nådde snart fram. Likevel skyndte de seg enda mer, for de visste at det var livsfarlig å reise her om natten. Så snart de kom til døren, banket føreren på, og portneren ropte: «Hvem der?» Men straks føreren hadde sagt: «Det er meg», kjente portneren igjen stemmen og skyndte seg ned. Behjertet hadde nemlig ofte fulgt pilegrimer dit.

Portneren åpnet døren, og da han ikke så andre enn føreren – kvinnene kunne han ikke se, for de sto bak Behjertet – sa han: «Nå, Behjertet, hva bringer du? Du er sent ute i kveld.»

«Jeg har fulgt noen pilegrimer hit», svarte han, «og etter min herres befaling skal de få husly her. Jeg hadde nok vært her før hvis jeg ikke var kommet i klemme med den kjempen som pleide å hisse løvene på pilegrimene. Men etter en hard og lang kamp har jeg fått gjort det av med ham, og nå har jeg brakt pilegrimene trygt hit.»

Portneren: Vil du ikke komme inn og bli her natten over?

Behjertet: Nei, jeg må vende hjem til min herre ennå i natt.

Kristiane: Å, kjære herre, du vil vel ikke forlate oss? Du har vært en god og trofast venn for oss. Du har kjempet så tappert for oss og gitt oss så faderlige råd at jeg aldri kommer til å glemme din godhet.

Da sa Barmhjertighet: «Å, om vi bare kunne ha deg med oss til reisens slutt! Hvordan skal vi stakkars kvinner, uten noen venn og beskytter, klare å gå en så møysommelig og farlig vei som denne?»

Da sa Jakob, den yngste av barna: «Kjære herre, bli med oss og hjelp oss! Vi er jo så svake, og veien er så farlig.»

Behjertet: Jeg står under min herres befaling. Finner han det for godt å sette meg til fører for dere hele veien, skal jeg gjerne tjene dere. Men her gjorde dere en feil helt fra begynnelsen. Da han ba meg følge dere hit, skulle dere straks ha bedt ham om at jeg måtte få følge dere helt fram, og da ville han sikkert ha gjort som dere ba om. Men nå tør jeg ikke bli lenger. Lev vel, gode Kristiane, Barmhjertighet og dere, mine kjære barn!

Så spurgte portneren, Årvåken, Kristiane om hennes hjemland og slekt. Hun svarte: «Jeg er fra Fordervelsens by, og jeg er enke etter pilegrimen Kristen.»

«Hva sier du», sa portneren, «var han mannen din?»

«Ja», svarte hun, «og dette er barna hans. Men hun» – hun pekte på Barmhjertighet – «er en venninne av meg.»

Nå ringte portneren med klokken, slik han pleide ved slike anledninger, og en av jomfruene kom til døren. Hun het Ydmyk. Portneren sa til henne: «Gå inn og meld at Kristiane, Kristens hustru, er kommet hit med barna sine på pilegrimsferd.» Piken skyndte seg inn og fortalte det. Og for en glede det ble da de fikk høre det!

Alle skyndte seg til døren, der Kristiane ennå sto, og noen av de mest ansette blant dem sa til henne: «Kom inn, Kristiane! Kom inn, du hustru til den gode mannen! Kom inn, du velsignede kvinne, kom inn med alle som er med deg!»

Så gikk hun inn, hun og barna og Barmhjertighet. De ble vist inn i et svært stort rom og bedt om å sette seg. Så ble de fornemste i huset hentet for å ønske gjestene velkommen. Da de kom og fikk vite hvem de var, hilste de pilegrimene med et kyss og sa: «Velkommen, dere som er kar for Guds nåde! Velkommen til oss, deres trofaste venner!»

Det var alt blitt sent, og pilegrimene var både trette etter reisen og utmattet etter synet av kampen og de fryktelige løvene. Derfor ba de om å få gå til ro så snart som mulig.

«Nei», sa husets folk, «først må dere styrke dere med litt mat.» De hadde nemlig gjort i stand et lam til dem med alt som hørte til (2 Mos 12,21–28; Joh 1,29), for her var de alltid forberedt på å ta imot og beverte gjester.

Da de var ferdige med å spise og hadde sunget en salme, ba de igjen om å få gå til sengs. «Men hvis vi får velge», sa Kristiane, «så la oss sove i det kammeret som mannen min brukte da han var her.» Så førte de dem dit, og de lå alle i samme rom. Da de hadde lagt seg, begynte Kristiane og Barmhjertighet å snakke sammen om det som fylte hjertene deres.

Kristiane: Da mannen min dro ut på pilegrimsferd, var det siste jeg tenkte på at jeg noen gang skulle følge etter ham.

Barmhjertighet: Og like lite tenkte du at du skulle komme til å ligge i hans kammer og hans seng, slik du gjør nå.

Kristiane: Og enda mindre hadde jeg håp om noen gang å få se ansiktet hans med glede og sammen med ham tilbe Herren og Kongen. Men nå tror jeg at det vil skje.

Barmhjertighet: Hysj! Hører du ikke noe?

Kristiane: Jo, jeg tror virkelig det er musikk – gledestoner fordi vi er her.

Barmhjertighet: Å, så underfullt! Musikk i huset, musikk i hjertet og musikk i himmelen også, av glede over at vi er her!

Slik snakket de en stund, og så sovnet de.

Da de våknet om morgenen, sa Kristiane til Barmhjertighet: «Hvordan var det med deg i natt? Jeg syntes du lo i søvne. Du har vel drømt?»

Barmhjertighet: Ja, det har jeg, og for en vakker drøm! Men var jeg virkelig så glad?

Kristiane: Ja, av hele hjertet. Men kjære, la meg få høre drømmen din.

Barmhjertighet: Jeg drømte at jeg satt helt alene på et ensomt sted og klaget over at hjertet mitt var så hardt. Jeg syntes ikke jeg hadde sittet der lenge før

mange flokket seg rundt meg for å høre hva jeg sa. De lyttet forundret mens jeg fortsatte å gråte over mitt harde hjerte. Noen lo av meg, andre skjelte meg ut for en dåre, og noen begynte til og med å dytte meg.

Med ett så jeg – det var som om jeg slo opp øynene – en med vinger som kom ilende gjennom luften. Han kom like bort til meg der jeg satt, og sa: «Hva er det som feiler deg, Barmhjertighet?» Da jeg fortalte ham hvorfor jeg sørget, sa han: «Fred være med deg!» Han tørket tårene mine med kledet sitt og kledde meg i sølv og gull. Han hengte også et kjede om halsen min, satte ringer i ørene mine og en vidunderlig vakker krone på hodet mitt (Esek 16,8–13).

Så tok han meg i hånden og sa: «Barmhjertighet, følg meg!» Han steg oppover, og jeg fulgte ham, til vi kom til en gyllen port. Der banket han på, og da de som var innenfor, hadde lukket opp, gikk mannen inn. Jeg fulgte ham helt fram til en trone. Der satt en som sa til meg: «Velkommen, datter!» Stedet strålte og funklet som stjernene, eller rettere som solen, og jeg syntes jeg så mannen din der. Og i det samme våknet jeg av drømmen. Men lo jeg virkelig?

Kristiane: Ja visst lo du, og det var ikke så rart heller, når du så hvor godt du ble tatt imot. Du vil vel ikke nekte for at det var en usedvanlig god drøm. Og siden den første delen alt er gått i oppfyllelse, slår vel ikke den andre delen feil heller.

«Men én gang taler Gud, ja to ganger hvis mennesket ikke akter på det. I drømmer, i syner om natten, når dyp søvn faller på menneskene, når de slumrer på sitt leie» (Job 33,14–15). Når Gud vil tale med oss, er det ikke nødvendig at vi er våkne. Han kan besøke oss og la stemmen sin høres mens vi sover. Hjertet vårt er ofte våkent når vi sover, og Gud kan tale til det med ord og med tegn og bilder like godt som om vi var våkne.

Barmhjertighet: Det er sant. Jeg er glad for drømmen min, for jeg har håp om å se den oppfylt om kort tid, så jeg kan få le igjen.

Kristiane: Jeg tror det er på høy tid å stå opp og få vite hva vi skal gjøre.

Barmhjertighet: Kjære, hvis de ber oss bli en stund, så la oss takke og ta imot tilbudet. Jeg vil gjerne bli her en tid, for jeg skulle gjerne bli bedre kjent med disse unge pikene. Jeg synes Klokskap, Gudsfrykt og Kjærlighet har et usedvanlig vennlig og beskjedent vesen.

Kristiane: Vi får se hva de gjør.

Så snart de hadde kledd på seg, gikk de ned i salen. Der spurte husets folk dem hvordan de hadde sovet og hvordan de hadde det.

«Svært godt», sa Barmhjertighet. «Det var et av de beste nattekvarterene jeg har hatt i mitt liv.»

Da sa Klokskap og Gudsfrykt: «Hvis dere vil bli her en stund og ta til takke, skal dere få det beste huset har å by på.»

«Ja, og det unner vi dere av hele hjertet», sa Kjærlighet.

Pilegrimene sa straks ja og ble der vel en måned. I den tiden var de og husets folk til stor glede og oppbyggelse for hverandre.

Klokskap ville gjerne vite hvordan Kristiane hadde oppdratt barna sine, og ba om lov til å høre dem. Da hun hadde fått lov, begynte hun med den yngste, Jakob, og sa til ham: «Kom hit, Jakob. Kan du si meg hvem som har skapt deg?»

Jakob: Gud Fader, Guds Sønn og Gud Den Hellige Ånd.
Klokskap: Riktig, gutten min. Og kan du si meg hvem som har forløst deg?
Jakob: Gud Fader, Guds Sønn og Gud Den Hellige Ånd.
Klokskap: Flink gutt! Men hvordan forløser Gud Fader deg?
Jakob: Ved sin nåde.
Klokskap: Hvordan forløser Guds Sønn deg?
Jakob: Ved sin rettferdighet, sin død, sin lidelse og sin oppstandelse.
Klokskap: Og hvordan forløser Gud Den Hellige Ånd deg?
Jakob: Ved at han opplyser meg, føder meg på ny og holder meg oppe.

Da sa Klokskap til Kristiane: «Du har sannelig ære av at du har oppdratt barna dine slik. Det er vel unødvendig å stille de andre disse spørsmålene, når den yngste kan svare så godt. Derfor vil jeg fortsette med den nest yngste.» Han het Josef, og hun sa til ham: «Får jeg lov til å spørre deg også?»

Josef: Ja, gjerne.
Klokskap: Hva er mennesket?
Josef: Et fornuftig vesen, skapt av Gud, slik broren min har sagt.
Klokskap: Hva ligger det i ordet «forløst»?
Josef: At mennesket ved synden har brakt seg i trelldom og elendighet.
Klokskap: Hva mener man med at treenigheten forløser ham?
Josef: At synden er en så stor og mektig tyrann at ingen unntatt Gud kan rive oss ut av klørne på den, og at Gud har så mye godhet og kjærlighet til mennesket at han virkelig frelser ham ut av denne elendigheten.
Klokskap: Hvilken hensikt har Gud med å frelse de stakkars menneskene?
Josef: At hans navn, hans nåde og rettferdighet og så videre skal bli herliggjort, og at hans skapninger skal bli evig salige.
Klokskap: Hvem er det som blir frelst?
Josef: Alle som tar imot hans forløsning.
Klokskap: Du er en flink gutt, Josef. Moren din har undervist deg godt, og du har hørt godt etter det hun har fortalt deg.

Deretter sa Klokskap til Samuel, som var den nest eldste: «Nå, Samuel, skal jeg høre deg også?»

Samuel: Ja, gjerne, hvis du vil.
Klokskap: Hva er himmelen?
Samuel: Et sted og en tilstand av den høyeste salighet, fordi Gud bor der.
Klokskap: Og hva er helvete?
Samuel: Et sted og en tilstand av den største pine, fordi det er der synden, djevelen og døden bor.
Klokskap: Hvorfor ønsker du å komme til himmelen?
Samuel: For å se Gud der og tjene ham uten opphør, for å se Kristus og elske ham i all evighet, og for å få den fylden av Den Hellige Ånd som jeg aldri kan få her nede.
Klokskap: Du er også et kjært barn og har brukt tiden din godt.

Så vendte hun seg til den eldste, som het Matteus, og sa til ham: «Kom, Matteus, du har vel heller ikke noe imot å bli hørt?»

Matteus: Nei, langt ifra.

Klokskap: Da spør jeg deg: Finnes det, eller har det noen gang funnes, noe vesen som var til før Gud?

Matteus: Nei, for Gud er evig. Og det finnes heller ikke noe som var til før den første dagen begynte, «for på seks dager gjorde Herren himmelen og jorden, havet og alt det som i dem er» (2 Mos 20,11).

Klokskap: Hva tenker du om Bibelen?

Matteus: Det er Guds hellige ord.

Klokskap: Er det noe i den som du ikke forstår?

Matteus: Ja, svært mye.

Klokskap: Hva gjør du når du kommer til steder du ikke forstår?

Matteus: Jeg tenker at Gud er visere enn jeg, og ber ham lære meg å forstå alt i den som er nødvendig å vite for min evige frelse.

Klokskap: Hva tror du om de dødes oppstandelse?

Matteus: Jeg tror at menneskene skal stå opp igjen, de samme som ble lagt i graven – av samme natur, men ikke lenger forgjengelige. Og dette tror jeg av to grunner: For det første fordi Gud har lovt det, og for det andre fordi han er mektig til å gjøre det.

Da sa Klokskap til guttene: «Fortsett å ta vare på alt moren deres sier til dere, for hun kan lære dere mye ennå. Legg også merke til det gode og oppbyggelige dere hører av andre; det er til deres eget beste. Se også nøye på Guds skaperverk, for himmel og jord taler til dere. Men framfor alt: Les flittig og ettertenksomt i den boken som ble middelet til at faren deres ble pilegrim. Jeg for min del vil lære dere det jeg kan, kjære barn, så lenge dere er her. Og jeg vil gjerne at dere stiller meg spørsmål som det kan være oppbyggelig for dere å få svar på.»

Da pilegrimene hadde vært der omtrent en uke, fikk Barmhjertighet nokså ofte besøk av en herre som lot som om han hadde et godt øye til henne. Han het herr Omseg. Han var ikke uten dannelse og ville gjerne regnes for å være gudfryktig, men han var likevel et ekte verdensmenneske. Han kom, som sagt, både én og to ganger til Barmhjertighet og tilbød henne hånd og hjerte.

Barmhjertighet var vakker å se på, og derfor desto mer tiltrekkende. Dessuten likte hun alltid å holde på med et eller annet nyttig arbeid. Når hun ikke hadde noe å gjøre for seg selv, strikket hun strømper eller sydde klær for andre og ga dem til slike som var i nød. Herr Omseg visste ikke hva hun gjorde med det hun laget, og han så ut til å være svært fornøyd med at han aldri fant henne ledig. «Hun blir nok en dyktig husmor», tenkte han ved seg selv.

Barmhjertighet betrodde seg nå til pikene i huset og spurte dem hva slags menneske denne herr Omseg var, for de kjente ham nok bedre enn hun. De fortalte at han var en svært driftig ung mann som ga seg ut for å være from, men de var redde for at det egentlig ikke var stort ved ham.

«Da er det slutt på bekjentskapet vårt», sa Barmhjertighet. «For jeg har sannelig ikke tenkt å binde noen kubbe til foten min.»

Klokskap svarte at hun ikke trengte å være uvennlig mot ham. Hvis hun bare fortsatte som hun hadde begynt, og sørget for de fattige, ville det nok snart ta en brå slutt på kjærligheten hans.

Neste gang han kom, fant han henne ved det gamle arbeidet: Hun laget klær til de fattige. Da sa han: «Nå, flittig som alltid?»

«Ja», svarte hun, «enten for meg selv eller for andre.»

«Og hvor mye kan du tjene om dagen?» spurte han.

«Jeg gjør dette for å bli rik på gode gjerninger og samle meg en skatt og en god grunnvoll for fremtiden, så jeg kan gripe det evige liv» (1 Tim 6,17–19).

«Men hva gjør du da med alt det du lager?»

«Jeg kler de nakne», svarte hun.

Da ble han lang i ansiktet. Fra den tid besøkte han henne ikke mer. Og da noen spurte ham hvorfor, sa han at Barmhjertighet riktignok var en pen pike, men at det var et og annet ved henne som han ikke likte.

Da han var gått, sa Klokskap: «Sa jeg deg ikke at herr Omseg snart ville forlate deg? Ja, du skal se at han til og med sprer stygge rykter om deg. For selv om han gjør så mye av gudsfrykten sin, og selv om han lot som han elsket deg, er dere to så ytterst forskjellige av karakter og sinnelag at dere umulig kunne komme overens. Og nå som han ser at han er skuffet i håpet sitt om deg, vil han på alle måter prøve å skade deg.»

Barmhjertighet: Selv om jeg ikke har villet si det til noen, kunne jeg nok ha giftet meg mer enn én gang. Men de som ville ha meg, likte ikke min karakter og min tenkemåte, selv om ingen av dem fant noe å utsette på meg selv. Slik kunne vi ikke komme overens.

Klokskap: Nå til dags strekker barmhjertigheten seg ikke lenger enn til navnet. Og de gjerningene som et barmhjertig sinn viser seg i, er det få som tåler.

Barmhjertighet: Vel, vil ingen ha meg, så kan jeg dø ugift, eller sinnelaget mitt får være meg i manns sted. For min natur kan jeg ikke forandre, og å gifte meg med en som tenker annerledes enn jeg på dette punktet, skal aldri skje så lenge jeg lever.

Jeg hadde en søster som het Gavmild. Hun ble gift med en av disse gjerrige gnierne, men hun kunne aldri komme overens med ham. Hun var fast bestemt på å fortsette å være god mot de fattige, og derfor skjelte den brutale mannen henne ut, først på torget, og så kastet han henne på dør.

Klokskap: Og likevel vedder jeg på at han bekjente seg til troen.

Barmhjertighet: Ja, av den sorten var han, og av slike er verden full nå til dags. Men jeg tåler dem ikke.

Nå hendte det at Matteus, Kristianes eldste sønn, ble syk på denne tiden, og det alvorlig. Han hadde så sterke smerter at han av og til vred seg som en orm. Ikke langt derfra bodde en gammel, erfaren lege, herr Dyktig, og Kristiane ba om at noen måtte sende bud etter ham. Og han kom.

Så snart han var kommet inn i stuen og hadde sett litt på gutten, skjønte han at han hadde en slem kolikk.[1] Han spurte moren hva Matteus hadde spist den siste tiden. «Spist!» sa Kristiane. «Ikke annet enn sunn og god mat.»

[1]Bunyan skrev i margen: «Samvittighetsnag.»

Legen svarte: «Denne gutten har spist noe han ikke har klart å fordøye, og bare med sterke midler kan han bli frisk igjen. Han må få en grundig utrensning hvis han ikke skal dø.»

Da sa Samuel: «Mor, mor, hva var det broren min plukket og spiste rett etter at vi var kommet gjennom porten der veien begynner? Du vet at det var en frukthage på venstre side, på den andre siden av muren. Noen av trærne strakte greinene sine over muren, og Matteus ristet i dem for å få tak i frukten.»

«Det er sant, barnet mitt», sa Kristiane. «Han tok av den og spiste, den slemme gutten. Jeg ba ham la det være, men han ville ikke høre på meg.»

Dyktig: Visste jeg ikke at han hadde spist noe usunt! Denne maten er mer skadelig enn noe annet, for det er frukt fra Be'elsebuls hage. Det var underlig at ingen advarte dere mot den. Den har vært årsak til at mange er døde.

Da brast Kristiane i gråt og sa: «Å, du slemme, ulydige gutt! Å, jeg uforsiktige mor! Hva skal jeg gjøre med sønnen min?»

Dyktig: Nå, ta det ikke så tungt. Gutten blir nok frisk igjen, men han må ha et sterkt brekkmiddel.

Kristiane: Kjære herre, gjør endelig ditt ytterste for ham, koste hva det koste vil.

Dyktig: Jeg skal gjøre det jeg kan.

Så ga han gutten en medisin, men den viste seg å være for svak. Den var laget, etter det som fortelles, av geiteblod, asken av en kvige og litt isopsaft og så videre (Hebr 10,1–14).

Da Dyktig merket at dette middelet ikke hjalp, laget han et annet som virket skikkelig. Det besto av *carne et sanguine Christi*, det vil si «Kristi kjøtt og blod» (Joh 6,54–57; Hebr 9,14).[2] Dere vet jo at legene ofte gir de syke underlig medisin.

Middelet var laget som piller, sammen med et par løfter og en passende mengde salt. Av dem skulle han ta tre på én gang, fastende, i et lite glass angerstårer.

Da medisinen var gjort i stand og brakt til gutten, ville han ikke ta den, enda han hele tiden hadde de verste magesmerter. «Kom, kom», sa legen, «nå må du ta den.»

«Det byr meg imot», sa gutten.

«Det får ikke hjelpe», sa moren.

«Jeg kaster den opp igjen», sa gutten.

«Si meg, herr Dyktig», spurte Kristiane, «hvordan smaker den egentlig?»

«Den har slett ingen vond smak», svarte legen.

Da kjente hun på en av pillene med tungen. «Å, Matteus», ropte hun, «den smaker søtere enn honning! Hvis du er glad i moren din og brødrene dine, i Barmhjertighet og i ditt eget liv, så ta den!»

Endelig, etter mye overtalelse og en kort bønn om at Guds velsignelse måtte følge med, tok han den, og den gjorde ham inderlig godt. Den renset magen og ga ham en rolig, velgjørende søvn. Den ga en behagelig varme i kroppen, fikk ham til å svette godt og befridde ham helt for smertene.

[2] Bunyan skrev i margen: «Latinen låner jeg.»

Kort etter var han i stand til å være oppe igjen og gå fra det ene rommet til det andre med en stokk.[3] Der snakket han med Klokskap, Gudsfrykt og Kjærlighet om sykdommen sin og om hvordan han var blitt helbredet.

Da gutten var frisk, spurte Kristiane legen hva hun skyldte ham for alt strevet og all omsorgen han hadde vist barnet hennes. Han svarte: «Du må betale forstanderen for legeforeningen etter de reglene som er fastsatt for slike tilfeller» (Hebr 13,11–16).

Kristiane: Men si meg, herre, er disse pillene gode for noe annet?

Dyktig: De er et universalmiddel som hjelper mot alle sykdommer pilegrimer er utsatt for. Og når de er riktig laget, kan de oppbevares så lenge man vil uten å ta skade.

Kristiane: Kan jeg be deg være så snill å lage tolv esker til meg? For kan jeg få disse pillene, skal jeg aldri bruke noen annen medisin.

Dyktig: Disse pillene tjener både til å forebygge og til å helbrede sykdommer. Ja, jeg tør si, og det med full sikkerhet, at hver den som bruker dette middelet på rett måte, skal leve evig (Joh 6,50). Men, kjære Kristiane, du må for all del ikke gi disse pillene på noen annen måte enn den jeg har foreskrevet. For gjør du det, mister de all sin virkning.[4]

Så ga han Kristiane av medisinen, både til henne selv, til barna og til Barmhjertighet. Han ba Matteus passe seg for å spise flere umodne plommer. Så kysset han dem alle og gikk sin vei.

Dere husker sikkert at jeg har fortalt at Klokskap oppfordret guttene til å stille henne nyttige spørsmål så ofte de ville, og at hun da skulle svare på dem. Matteus, som hadde vært syk, spurte henne nå hvorfor nesten alle legemidler smaker bittert.

Klokskap: For å vise hvor uvelkomment Guds ord og virkningene av det er for et kjødelig hjerte.

Matteus: Hvordan kan det ha seg at medisiner som virker, alltid fører til utrensning og oppkast?

Klokskap: For å vise at Ordet, når det virker skikkelig, renser hjerte og ånd. For ser du, det den ene gjør for kroppen, gjør det andre for sjelen.

Matteus: Hva skal vi lære av at vi ser flammen stige oppover, mens solstrålene med sin livgivende glans slår nedover?

Klokskap: At flammen stiger oppover, lærer oss å løfte hjertene våre mot himmelen med brennende lengsel. Og at solen sender strålene sine, sin varme og livgivende glans ned, lærer oss at verdens Frelser, enda han er høyt opphøyet, rekker sin nåde og kjærlighet ned til oss på jorden.

Matteus: Hvor henter skyene vannet sitt fra?

Klokskap: Fra havet.

Matteus: Hva kan vi lære av det?

Klokskap: At Ordets forkynnere skal hente læren sin fra Gud.

Matteus: Hvorfor tømmer skyene seg ut over jorden?

[3] Bunyan skrev i margen: «Et Guds ord i troens hånd.»

[4] «I et glass angerstårer.» Denne forskriften må man legge godt merke til. Altfor mange mener at de skal få tilgivelse for syndene sine, selv om det ikke finnes tegn på sann anger og helliggjørelse hos dem.

Klokskap: For å vise at forkynnerne skal forkynne for verden det de vet om Gud.

Matteus: Hvorfor blir regnbuen til ved solen?

Klokskap: For å vise at Guds nådepakt er stadfestet i Kristus.

Matteus: Hvorfor kommer kildene fra havet til oss gjennom jorden?

Klokskap: For å vise at Guds nåde kommer til oss gjennom Kristi person.

Matteus: Hvorfor springer noen kilder ut på toppen av høye fjell?

Klokskap: For å vise at nådens Ånd skal velle fram hos de høye og mektige så vel som hos de små og fattige.

Matteus: Hvorfor holder ilden seg fast ved veken?

Klokskap: For å vise oss at det ikke kan være noe sant livslys i oss uten at nåden brenner i hjertet.

Matteus: Hvorfor må det både veke og olje til for å holde lyset ved like?

Klokskap: For å vise at kropp, sjel og alt skal tjene og brukes til å nære og holde ved like den Guds nåde som er i oss.

Matteus: Hvorfor gjennomborer pelikanen sitt eget bryst med nebbet?

Klokskap: For å nære ungene sine med blodet sitt. Slik viser den at Kristus, den velsignede, har elsket barna sine – sitt folk – så høyt at han har utøst sitt dyrebare blod for å frelse dem fra den evige død.

Matteus: Hva kan vi lære av å høre hanen gale?

Klokskap: Å minnes Peters synd og Peters anger. Hanegalet forkynner også at dagen bryter fram. Lær derfor av hanegalet å tenke på den siste, forferdelige dagen – dommens dag.

Nå var måneden som pilegrimene hadde bestemt å bli der, omme, og de lot husets folk forstå at de gjerne ville dra videre. Da sa Josef til moren sin: «Nå må du for all del ikke glemme å sende bud til Fortolkeren og be ham sende oss Behjertet som følgesvenn resten av veien.»

«Det var snilt av deg å minne meg på det, gutten min», sa Kristiane. «Jeg hadde sannelig nær glemt det.» Så skrev hun et bønneskrift og ba portneren, Årvåken, sende den med en eller annen pålitelig mann til hennes gode venn Fortolkeren. Da den kom fram og han hadde lest den, sa han til budbæreren: «Gå og si til dem at jeg skal sende ham.»

Da familien som Kristiane og følget hennes bodde hos, merket at de for alvor tenkte på å dra, ble alle husets folk kalt sammen for å takke kongen sin, fordi han hadde sendt dem så gode gjester. Da de hadde gjort det, sa de til Kristiane: «La oss nå vise deg noe, slik vi pleier å gjøre med pilegrimene, så du har noe å tenke på underveis.»

Så førte de Kristiane, barna og Barmhjertighet inn i et lite kammer. Der viste de dem et av eplene som Eva spiste av og ga til mannen sin, og som gjorde at de begge ble drevet ut av paradiset. De spurte Kristiane hva hun trodde det var. Kristiane sa: «Det er mat eller gift, jeg vet ikke hva.» Da forklarte de henne saken, og hun slo hendene sammen av forundring (1 Mos 3,10; Rom 7,24).

Deretter førte de dem til et annet sted og viste dem Jakobs stige. Noen engler var nettopp i ferd med å stige opp etter den, og pilegrimene ble stående og se på dem igjen og igjen. Da de skulle gå videre for å få se mer, sa Jakob til moren

sin: «Å, spør om vi ikke kan få bli her en stund, det er så vakkert!» Da ble de litt lenger og frydet øynene over dette herlige synet (1 Mos 28,12; Joh 1,51).

Så førte de dem til et sted der det hang et anker av gull, og de ba Kristiane ta det ned. «For dette må du ha med deg på reisen», sa de, «så du har noe å holde deg fast i som når inn bak forhenget, i tilfelle du skulle møte stormvær underveis.» Pilegrimene ble svært glade for det (Hebr 6,19).

Deretter førte de dem opp på fjellet der far Abraham ville ofre sønnen sin Isak. Der viste de dem alteret, veden, ilden og kniven, som kan ses der den dag i dag (1 Mos 22,9). Da de hadde sett dette, løftet de hendene og priste seg lykkelige og sa: «Å, for en mann Abraham var i selvfornektelse og kjærlighet til sin Herre!»

Da de hadde vist dem alt dette, førte Klokskap dem inn i en spisestue. Der sto et vakkert orgel, og på det spilte hun og sang om det hun nettopp hadde vist dem:

«Se, Evas frukt har dere sett,
som brakte døden inn i verden,
og Jakobs stige, prydet tett
med englefolk på ferden.
Et anker fikk dere av oss nå,
men la det ikke stanse der
før dere som Abraham kan gå
og ofre det dere har mest kjær.»

Da sangen var slutt, banket det hardt på porten. Årvåken lukket opp, og se, det var Behjertet! Og for en glede det ble da han kom inn! Pilegrimene ble levende minnet om hvordan han nylig hadde slått i hjel den gamle kjempen Grum-Blodmann og beskyttet dem mot løvene.

Så vendte Behjertet seg til Kristiane og Barmhjertighet og sa: «Min herre sender hver av dere en flaske vin, litt ristet korn og et par granatepler til forfriskning på veien. Til barna sender han også noen fiken og rosiner.»

Så la de ut på reisen, og Klokskap og Gudsfrykt fulgte med dem. Da de gikk ut gjennom porten, spurte Kristiane Årvåken om noen hadde gått forbi nylig.

Han sa: «Nei, men for en tid siden gikk det forbi en som fortalte meg at det nettopp var begått et stort ran på Kongeveien. Men røverne er alt tatt», la han til, «og om kort tid skal de for retten, og det gjelder livet.»

Da Kristiane og Barmhjertighet hørte dette, ble de redde. Men Matteus sa: «Vær ikke redd, mor, det er ingen fare så lenge Behjertet følger oss.»

Så sa Kristiane til portneren: «Kjære herre, jeg står i stor takknemlighetsgjeld til deg for all din godhet mot meg siden jeg kom hit, og også for den vennlighet og kjærlighet du har vist barna mine. Jeg vet sannelig ikke hvordan jeg skal kunne lønne deg. Men ikke forsmå denne lille gaven som et tegn på min aktelse.» Dermed la hun en gullmynt i hånden hans.[5]

Han bukket dypt og sa: «La klærne dine alltid være hvite, og la det ikke mangle olje på hodet ditt!» (Fork 9,8). «La Barmhjertighet leve og ikke dø, og

[5] Bunyan skriver «a gold angel», en gammel engelsk gullmynt verdt ti shilling.

la ikke gjerningene hennes bli få» (5 Mos 33,6). Og til guttene sa han: «Fly fra ungdommens lyster! Og jag etter rettferdighet, tro, kjærlighet, fred med dem som påkaller Herren av et rent hjerte! (2 Tim 2,22). Da vil dere glede morens hjerte og få ros av alle forstandige.» De takket portneren og gikk sin vei.

Nå så jeg i drømmen min at de gikk videre til de nådde toppen av fjellet. Der kom Gudsfrykt plutselig på noe og ropte: «Å, jeg har jo helt glemt det jeg tenkte å gi Kristiane og følget hennes! Jeg skynder meg tilbake og henter det.» Og så løp hun av sted.

Mens hun var borte, syntes Kristiane at hun hørte en vidunderlig vakker og velklingende sang fra en lund som lå et stykke borte på høyre side. Hun syntes hun skjelnet disse ordene:

«I all min tid din godhet stor
har strømmet ned til meg,
så i ditt hus jeg alltid bor
og dveler her hos deg.»

Og da hun lyttet videre, syntes hun å høre en annen svare:

«For Gud, vår Gud, er evig god,
hans nåde står fast alle tider.
Hans sannhet som en klippe sto
og står mens tid og slekter skrider.»

Kristiane spurte da Klokskap hvor disse deilige tonene kom fra.

«Det er fuglene i landet vårt», svarte hun. «Men de synger sjelden slik, unntatt om våren, når blomstene kommer fram og solen skinner varmt. Da kan man høre dem hele dagen (Høys 2,11–12). Jeg går ofte ut for å høre dem», sa hun, «og vi har dem ofte tamme i huset også. De er et oppkvikkende selskap for oss når vi er tungsindige, og de gjør det til en stor glede å være i skoger og lunder og på ensomme steder.»

Gudsfrykt var i mellomtiden kommet tilbake, og hun sa til Kristiane: «Se, her har jeg en kort beskrivelse av alle de tingene du har sett hos oss. Den kan du lese i hvis du skulle glemme noe, så du kan kalle tingene fram i minnet til oppbyggelse og trøst.»

Annen del, kapittel 6: Gjennom dalene og møtet med gamle Ærlig – del 1

Nå begynte de å gå ned fra fjellet til Ydmykelsens dal. Fjellet var bratt og veien svært glatt, men de var ytterst forsiktige og kom ned uten skade. Da de var kommet ned i dalen, sa Gudsfrykt til Kristiane: «Dette er stedet der mannen din møtte den fæle Apollyon, og der den forferdelige kampen mellom dem stod. Du har nok hørt om det. Men vær ved godt mot! Så lenge dere har Behjertet til fører og følgesvenn, er dere forhåpentlig ikke i noen fare.» Så overlot de to pikene pilegrimene til føreren deres. Han gikk foran som før, og de fulgte etter.

Da sa Behjertet: «Vi trenger egentlig ikke være så redde for denne dalen. Her er ingenting som kan skade oss, med mindre vi selv drar det over oss. Det er sant at Kristen møtte Apollyon her og måtte utkjempe en hard kamp med ham. Men det kom av at han snublet da han gikk ned fra fjellet. For den som snubler der, kan være forberedt på kamp her.

Det er derfor dalen har fått et så stygt rykte. For når folk flest hører at noe forferdelig har hendt en eller annen på et bestemt sted, mener de alltid at en grusom og listig fiende eller en ond ånd må spøke der. Men dessverre er det bare deres egne gjerninger som fører slikt over dem.

Denne Ydmykelsens dal er i seg selv et like velsignet sted som noe annet. Og jeg er viss på at om vi bare fant det rette stedet, ville vi finne noe som kunne forklare oss hvorfor Kristen ble så hardt angrepet her.»

Da ropte Jakob til moren sin: «Se, der står en støtte, og det ser ut som det står noe skrevet på den. La oss se hva det er!» De gikk bort og fant disse ordene hogd inn: «La Kristens feiltrinn før han kom hit, og den kampen han måtte utkjempe her, være en advarsel for dem som kommer etter.»

«Se», sa føreren, «sa jeg dere ikke at vi et sted her ville finne et vink om hvorfor Kristen ble så hardt angrepet på dette stedet?» Så vendte han seg til Kristiane og sa: «Det er likevel ikke mer til skam for Kristen enn for mange andre som det har gått på samme måte. For det er langt lettere å gå opp dette fjellet enn ned, og det kan sannelig ikke sies om mange fjell her i landet.

Men vi skal ikke snakke mer om ham nå. Han hviler i fred, etter at han har vunnet en herlig seier over fienden sin. Måtte han som bor der oppe, gi at det ikke går oss verre enn det gikk ham når prøvelsens time kommer for oss.

Men for å komme tilbake til denne Ydmykelsens dal: Den er det beste og mest fruktbare stykket land i hele traktene. Jordsmonnet er fett og består, som dere ser, for det meste av enger. Om noen kom hit om sommeren, slik vi gjør nå, og hadde lyst til å fryde øynene sine med det som er vakkert, ville han bli henrykt over dette yndige synet – i alle fall om han ikke hadde hørt noe vondt om stedet før. Se bare hvor grønn dalen er, og hvordan den er prydet med liljer (Høys 2,1)!

Jeg har kjent mange enkle arbeidsfolk som har fått vakre eiendommer i denne Ydmykelsens dal. For «Gud står de stolte imot, men de ydmyke gir han nåde» (Jak 4,6; 1 Pet 5,5). Det er i sannhet en god jord, som lønner arbeidet rikelig. Noen har også ønsket at den korteste veien til deres Fars hus gikk forbi her, så de kunne slippe strevet med å klatre over så mange bakker og fjell. Men vei er vei, og en må ta den slik en finner den.»

Mens de gikk og snakket slik, fikk de øye på en gutt som gjette farens sauer. Gutten var fattig kledd, men så frisk og vakker ut, og der han satt alene, begynte han å synge. «Hør hva gjetergutten synger», sa Behjertet. De lyttet, og han sang:

«Den nede er, ei frykter fall,
den lave ei hovmod får.
Den ydmyke Gud alltid skal
veilede hvor han går.
Lite har jeg, smått er mitt krav,
jeg nøyes vel med det.
Den glad tar imot hva Herren gav,
ham skjenker han sin fred.
En byrde bare for vandringsmenn
er overflod av gods.
Her lite – der velsignelsen,
det beste er for oss.»

Da sa føreren: «Hører dere hva han sier? Jeg tør gå god for at denne gutten er lykkeligere og bærer mer av den urten som heter nøysomhet, i brystet sitt enn den som går kledd i silke og gull. Men la oss fortsette samtalen vår.

I denne dalen hadde vår Herre i gamle dager landstedet sitt. Han likte godt å være her og spaserte ofte omkring på disse markene, for han syntes luften var så behagelig. Dessuten er en her fri for livets støy og ståk. Overalt ellers er det uro og forvirring. Bare i Ydmykelsens dal er det stille og fredelig. Her kan en være i ro og tenke uten å bli forstyrret, slik en så ofte blir andre steder.

Ingen andre enn den som elsker pilegrimslivet, går gjennom denne dalen. Og selv om Kristen var så uheldig å møte Apollyon her og måtte utkjempe en hard kamp med ham, kan jeg likevel fortelle dere at mennesker i gamle dager har møtt engler her (Hos 12,5). Her har de funnet perler og livets rene ord.

Jeg sa at vår Herre i gamle dager hadde landstedet sitt her og likte å spasere her. Jeg vil legge til at han har satt av en årlig rente til beste for dette stedet og for alle som elsker det og liker å vandre her. Den blir samvittighetsfullt utbetalt

til faste tider, til pilegrimenes underhold på veien og for å oppmuntre dem til å fortsette reisen.»

Mens de nå vandret videre, sa Samuel til Behjertet: «Jeg hører, kjære herre, at det var her i denne dalen kampen stod mellom far og Apollyon. Men hvor var det? For dalen er svært stor, ser jeg.»

Behjertet: Der borte, i et smalt skar like på den andre siden av Glemselsgrønningen, var det din far kjempet med Apollyon. Det er også det aller farligste stedet i hele traktene. For blir pilegrimene noen gang angrepet, skjer det nettopp der – når de glemmer det gode de har fått, og hvor lite de har fortjent det. Også andre har kommet i hard knipe der. Men dere skal få høre mer om det når vi kommer så langt. For jeg tror at det ennå i dag finnes enten spor etter kampen eller et minnesmerke over den.

Da sa Barmhjertighet: «Jeg synes jeg har det like godt her i denne dalen som noe annet sted på hele reisen. Stedet passer godt for sinnet mitt. Jeg liker å være på steder der en ikke hører rasling av vogner og tramp av hester. Her kan en i fred tenke over hva en er, hvor en er kommet fra, hva en har gjort, og hva Herren har kalt en til.

Her skulle en tro at hjertet måtte smelte av hellige tanker og bli bløtt av vemod, til øynene fløt over, lik ‹vanndammene i Hesjbon› (Høys 7,4). Salige er de som vandrer rett gjennom denne tåredalen! De gjør den til en kildevang, og regnet som Gud sender ned fra himmelen over dem som er her, fyller også dammene (Sal 84,7).[1] Dette er dalen der Herren vil gi sine folk vingårdene deres (Hos 2,15). Og de som drar gjennom den, skal synge, slik Kristen gjorde, enda han møtte Apollyon her.»

Behjertet: Det er sant. Jeg har mange ganger vandret gjennom denne dalen og aldri hatt det bedre enn nettopp her. Jeg har også vært fører for flere pilegrimer, og de har sagt det samme. «Den jeg vil se til», sier Herren, «det er den elendige, og den som har en nedbrutt ånd og er forferdet over mitt ord» (Jes 66,2).

Nå var de kommet til stedet der den kampen vi har nevnt, hadde stått. Føreren sa til Kristiane, barna og Barmhjertighet: «Her er stedet. På denne flekken stod Kristen, og derfra kom Apollyon mot ham. Og se – sa jeg dere ikke det? – på disse steinene kan en ennå se spor av blodet til mannen din. Se også hvordan det ligger splinter av Apollyons knuste piler her og der omkring.

Se bare hvordan de har trampet opp jorden for å holde stand mot hverandre, og hvordan de til og med har kløyvd steinene med slag som bommet. Kristen viste seg sannelig som en mann her. Selv ikke Herkules kunne ha kjempet bedre om han hadde stått her. Da Apollyon var slått, flyktet han til den nærmeste dalen, som heter Dødsskyggens dal, og dit kommer vi snart. Men se, der borte står et minnesmerke der fortellingen om denne kampen og Kristens seier er hogd inn, til ære og berømmelse for ham gjennom alle tider.»

Det stod like ved veien, så de gikk bort og leste innskriften. Den lød ord for ord slik:

[1] NB: «Når de vandrer gjennom tåredalen, gjør de den til en kildevang, og tidlig regn dekker den med velsignelse.»

«En kamp ble kjempet like ved,
forferdelig å skue:
Apollyon og Kristen stred
så kampen stod i lue.
Det var en blodig, uviss ferd,
og derfor står jeg reist her
til minne om den dåden.»

Da de var kommet forbi dette stedet, hadde de nådd grensen til Dødsskyggens dal. Denne dalen var lengre enn den første, og som mange kan bevitne, var den på det underligste vis full av alt slags stygt og ondt. Men fordi det var høylys dag og de hadde Behjertet til fører, kom disse kvinnene og barna bedre gjennom den enn mange andre.

Da de kom inn i dalen, syntes de å høre en klagende stønning, som fra mennesker i dødskamp. De mente også at de hørte jamrende skrik, som fra mennesker i den aller verste pine. Dette fikk guttene til å skjelve, og kvinnene så også bleke og forskremte ut. Men føreren bad dem være ved godt mot.

Så gikk de videre, og da de var kommet litt videre, syntes de at jorden skalv under dem, som om den var undergravd. De hørte også en slags hvesing, som av slanger, men ennå var det ingenting å se. Da sa guttene: «Er vi ikke snart ved enden av dette fryktelige stedet?» Men føreren bad også dem om ikke å være redde og formante dem til å se seg godt for, så de ikke ble fanget i en eller annen snare.

Nå begynte Jakob å føle seg uvel, men grunnen var nok frykt, tror jeg. Moren hans gav ham da et glass av den styrkende drikken hun hadde fått hos Fortolkeren, og tre av de pillene herr Dyktig hadde laget, og gutten begynte å komme seg igjen. Slik dro de videre til de var kommet omtrent midt i dalen.

Da ropte Kristiane plutselig: «Der borte, rett foran oss på veien, synes jeg at jeg ser noe jeg aldri har sett maken til.» Da spurte Josef: «Mor, hva er det?» – «En fæl ting, barn, en fæl ting», sa hun. – «Men mor, hvordan ser den ut?» spurte han igjen. – «Det kan jeg ikke si», svarte hun. Og nå var den ikke langt borte. Da sa hun: «Den er like ved oss.»

«La de som er reddest, holde seg nær meg», sa Behjertet.

I mellomtiden kom fienden nærmere, og føreren gikk ham i møte. Men akkurat idet de møttes, forsvant han for øynene på dem alle. Da husket pilegrimene det som var blitt sagt dem kort før: «Stå djevelen imot, så skal han fly fra dere» (Jak 4,7).

Med lettere hjerte fortsatte de nå. Men de var ikke kommet langt før Barmhjertighet så seg tilbake og fikk øye på noe hun syntes lignet en løve. Det kom travende etter dem med lange skritt og brølte med hul røst. Hver gang det brølte, gav det gjenlyd i dalen, og det fikk alle hjerter til å beve, unntatt førerens.

Slik kom det nærmere, og Behjertet gikk bakerst og lot pilegrimene gå foran. Nå hadde løven nådd dem, og Behjertet gjorde seg klar til kamp. Men da løven merket at de var bestemt på å stå den imot, trakk den seg tilbake og kom ikke nærmere (1 Pet 5,8–9).

Med Behjertet i spissen gikk de nå videre til de kom til et sted der en dyp grav strakte seg over hele veien. Før de fikk gjort noe for å komme over, ble de overfalt av en tykk tåke og et så ugjennomtrengelig mørke at de ikke kunne se en hånd for seg. Da ropte pilegrimene: «Å, hva skal vi nå gjøre?» Men føreren svarte: «Bare ikke vær redde! Stå helt stille og se hvordan også dette ender.»

Her ble de altså stående, for veien var sperret for dem. Nå syntes de også å høre fiendenes bulder og skrik tydeligere, og ilden og røyken som steg opp fra hulen, kunne de se bedre. Da sa Kristiane til Barmhjertighet: «Nå ser jeg hva min stakkars mann har måttet tåle. Jeg har hørt mye om dette stedet, men har aldri vært her før.

Stakkars Kristen, han gikk her helt alene, og det om natten! Ja, han hadde natt nesten hele veien og var hele tiden omringet av disse fiendene, som gjerne ville ha revet ham i stykker. Mange har nok snakket om Dødsskyggens dal, men ingen vet hva den betyr før han selv kommer dit. ‹Hjertet kjenner sin egen bitre smerte, og i dets glede blander ingen fremmed seg inn› (Ordsp 14,10). Det er fryktelig å være her.»

Behjertet: Det er som om en måtte kjempe med store bølger eller fare ned i dypet. Det er som om en var midt ute i havet eller sank ned i fjellenes dypeste avgrunner. Nå synes det som om jorden har lukket oss inne med sine bommer for evig. Men la dem som vandrer i mørke og ikke har noe lys, sette sin lit til Herrens navn og stole på sin Gud!

Når det gjelder meg selv, har jeg, som sagt, ofte gått gjennom denne dalen og vært langt verre ute enn nå, og likevel ser dere at jeg lever. Jeg mener ikke å rose meg selv, for jeg er ikke min egen frelser. Men jeg tror fast at vi skal bli reddet. Kom, la oss be ham om lys, han som kan lyse opp mørket vårt, og som kan gjøre til skamme ikke bare disse, men alle djevler i helvete.

Så ropte de og bad til Gud, og han sendte dem lys og befrielse. For nå var det ikke lenger noe som hindret dem på veien, nei, ikke engang der hvor graven med sitt gap et øyeblikk før hadde stanset dem. Men de var ennå ikke kommet gjennom dalen. De gikk derfor videre og ble svært plaget av en stygg og motbydelig stank.

Da sa Barmhjertighet til Kristiane: «Det er sannelig noe helt annet å være her enn ved porten, eller hos Fortolkeren, eller i huset der vi hvilte sist.»

«Å», sa en av guttene, «det er da ikke så ille å gå gjennom her som å måtte bli her for alltid. Jeg tror en av grunnene til at vi må dra denne veien til vårt framtidige hjem, er at hjemmet skal bli desto herligere for oss.»

«Godt sagt», sa føreren, «du har talt som en mann.» – «Og kommer jeg noen gang ut herfra», sa gutten, «tror jeg at jeg skal sette mer pris på lys og god vei enn jeg noen gang har gjort før.» Og Behjertet sa: «Om en stund er vi ute av dalen.»

Så gikk de videre, og Josef spurte: «Kan vi ennå ikke se enden av dalen?» Men føreren sa: «Se dere for all del godt for, for nå kommer vi snart midt inn blant snarene.» De så seg da godt for, men ble likevel mye plaget av snarene.

Da de var kommet midt inn blant dem, fikk de øye på en mann som var kastet ned i en grøft til venstre, og kroppen hans var fryktelig sønderrevet. Da sa føreren: «Dette er en som het Uaktsom, og som gikk denne veien. Han har

ligget der lenge. En som het Værforsiktig, var i følge med ham da han ble grepet og slått i hjel, men han slapp unna.

Dere kan ikke tro hvor mange som omkommer her. Og likevel er menneskene så tåpelige og dumdristige at de lettsindig gir seg ut på pilegrimsferd uten noen fører. Stakkars Kristen! Det var sannelig et under at han slapp igjennom. Men han var elsket av sin Gud og hadde også selv et godt hjerte, ellers ville han aldri ha klart det.»[2]

Nå nærmet de seg enden av veien. Akkurat der hvor Kristen hadde sett en hule da han gikk forbi, trådte det fram en kjempe som het Hammer. Denne Hammer pleide å forvirre unge pilegrimer med alle slags spissfindigheter. Nå ropte han til Behjertet: «Hvor mange ganger er det ikke allerede blitt forbudt deg å gjøre slike ting?» Da spurte Behjertet: «Hvilke ting?» – «Du spør», sa kjempen, «du vet godt hva jeg mener! Men jeg skal snart gjøre ende på denne virksomheten din.»

«Men før det blir kamp mellom oss», sa Behjertet, «burde vi i alle fall vite hvorfor.» (Mens dette foregikk, stod kvinnene og barna skjelvende ved siden av og visste ikke hva de skulle gjøre.)

«Du plyndrer landet», fnøs kjempen, «og det på den skjendigste måte!» – «Dette er bare løse beskyldninger», sa Behjertet. «Kom med en bestemt anklage!»

Da sa kjempen: «Du driver med menneskerov. Du samler kvinner og barn og fører dem bort til et fremmed land for å svekke min herres rike.» Men Behjertet svarte: «Jeg er en tjener for himmelens Gud, og det er mitt kall å føre syndere til omvendelse. Jeg har fått befaling om å gjøre mitt ytterste ‹for å omvende menn, kvinner og barn fra mørke til lys og fra Satans makt til Gud›. Og er det den egentlige grunnen til at du vil yppe strid, så la oss kjempe jo før jo heller.»

Nå rykket kjempen fram, og Behjertet gikk mot ham og drog sverdet sitt. Men kjempen hadde en kølle, og uten å spille flere ord stormet de mot hverandre. Kjempens første slag var så fryktelig at Behjertet sank i kne, og kvinnene og barna skrek høyt. Men Behjertet var snart på bena igjen, og mens han hogg tappert omkring seg, såret han kjempen i armen. Slik kjempet de en hel time, så voldsomt at pusten stod ut av neseborene på kjempen som damp fra en kokende kjele.

Så satte de seg ned for å hvile, og Behjertet søkte tilflukt i bønn. Så lenge kampen varte, gjorde kvinnene og barna ikke annet enn å sukke og be.

Da de som kjempet, hadde hvilt litt og trukket pusten, gikk de løs på hverandre igjen, og med ett eneste veldig slag slo Behjertet kjempen til jorden. Kjempen ropte: «Nei, vent til jeg kommer meg opp igjen!» Og Behjertet gav ham ridderlig tid til det.

Så tok kampen til igjen, og kjempen holdt på å knuse hodeskallen på Behjertet med kølla si. Men Behjertet så faren i tide og stormet rasende inn på motstanderen. Han rente sverdet gjennom livet på ham under det femte ribbeinet. Da forlot kraften kjempen, så han ikke lenger klarte å svinge kølla. I det samme gav Behjertet ham enda et hogg, som skilte hodet fra kroppen. Da

[2] Med «et godt hjerte» menes her at Gud hadde virket et hellig mot i Kristens sjel.

ble kvinnene og barna glade, og også Behjertet priste Gud, som hadde gitt ham en så stor seier.

Så reiste de en støtte til minne om det som hadde skjedd, og satte kjempens hode på den. Under skrev de dette, så alle som gikk forbi, kunne lese det:

«En kjempe dette hodet bar,
han var så grum og fæl;
og pilegrimenes skrekk han var,
han sparte ingen sjel,
til jeg, Behjertet, endelig kom
som pilegrimenes skjold.
Nå er, Gud skje lov, veien tom:
jeg felte det lede troll.»

Nå så jeg at de gikk bort til den haugen som var kastet opp et stykke lenger borte for å gi pilegrimene utsikt. (Det var herfra Kristen første gang så sin bror Trofast.) Da de var kommet opp på toppen, satte de seg ned for å hvile. Her spiste og drakk de også og gledet seg over at de var blitt befridd fra en så farlig fiende.

Mens de satt og spiste, spurte Kristiane føreren om han ikke hadde fått noen skade i kampen. Da sa Behjertet: «Ikke annet enn et ubetydelig sår. Men det er så langt fra å skade meg at det tvert imot er et bevis på den kjærligheten jeg har til min Herre. Og ved Guds nåde skal det bli et middel til at lønnen min til sist blir større» (2 Kor 4,10–11).

Kristiane: Men var du slett ikke redd, gode herre, da du så ham komme fram med kølla si?[3]

Behjertet: Det er min plikt å mistro min egen kraft, så jeg desto mer kan stole på ham som er sterkere enn alle.

Kristiane: Men hvordan var du til mote da han slo deg til jorden med det første slaget?

Behjertet: Jeg tenkte på at det gikk min Herre og Mester på samme måte, og likevel var det han som seiret til sist.

Matteus: Hva dere enn har tenkt, mener jeg at Gud har vist oss en underfull godhet – både ved at han har ført oss lykkelig ut av denne dalen, og ved at han har frelst oss ut av fiendens hånd. For min del kan jeg ikke forstå hvordan vi igjen skulle kunne miste tilliten til Gud, nå som han på et slikt sted har gitt oss et så tydelig bevis på sin kjærlighet.

Så reiste de seg og gikk videre.

Et stykke lenger fram stod det en eik. Da de kom bort til den, fant de en gammel pilegrim som lå utstrakt under den i dyp søvn. At han var pilegrim, kunne de se på klærne, staven og beltet hans.

Behjertet vekket ham, og straks den gamle slo opp øynene, ropte han: «Hva er på ferde? Hvem er dere, og hva vil dere?»

Behjertet: Kom, mann, du trenger ikke være så hissig. Det er bare venner du ser foran deg.

[3] Kølla står for den verdslige makten som på Bunyans tid ble brukt ubarmhjertig mot de gudfryktige.

Men den gamle fór opp, satte seg til motverge og ville vite hvem de var. «Mitt navn er Behjertet», sa føreren. «Jeg er fører for disse pilegrimene, som er på reise til Den himmelske stad.»

Da sa Ærlig: «Jeg må sannelig be dere om tilgivelse. Jeg trodde dere hørte til dem som for en tid siden stjal pengene til Svaktro. Men nå ser jeg at dere er ærlige folk.»

Behjertet: Men hva ville eller kunne du ha gjort for å redde deg om vi virkelig hadde hørt til den banden?

Ærlig: Gjort? Slåss, naturligvis, så lenge det fantes en bloddråpe i meg! Og hadde jeg gjort det, er jeg viss på at ingen skulle ha fått meg til å bukke under. For en kristen kan ikke overvinnes med mindre han selv overgir seg.

Behjertet: Det var godt sagt, far Ærlig. Av det skjønner jeg at du er av det rette slaget, for du sier sannheten.

Ærlig: Og av dine ord skjønner også jeg at du vet hva sann pilegrimsferd er. For de fleste mener at ingen er lettere å overvinne enn nettopp slike som oss.

Behjertet: Siden vi så heldig er ført sammen, får jeg vel lov å spørre om navnet ditt, og om navnet på stedet du kommer fra.

Ærlig: Navnet mitt kan jeg ikke si dere. Men jeg kommer fra byen Sløvhet, som ligger omtrent fire grader lenger nord enn Fordervelsens by.

Behjertet: Jaså, kommer du derfra? Da tror jeg nesten jeg kjenner deg. Er ikke navnet ditt gamle Ærlig?

Den gamle ble litt forlegen og sa: «Ikke Ærligheten selv, men Ærlig er navnet mitt. Og jeg skulle ønske at jeg var som navnet mitt. Men si meg, kjære herre, hvordan kunne du skjønne at det var meg, når du ikke visste annet om meg enn at jeg kom fra det stedet?»

Behjertet: Jeg har hørt om deg før, gjennom min Herre, for han vet om alt som skjer på jorden. Men jeg har ofte undret meg over at noen skulle komme fra stedet deres. For det står verre til der enn i selve Fordervelsens by.

Ærlig: Ja, vi ligger lenger borte fra solen og er derfor kaldere og mer ufølsomme. Men selv om et menneske satt inne i et isfjell, måtte likevel det frosne hjertet hans tine opp hvis rettferdighetens sol gikk opp over ham. Og slik har det vært med meg.

Behjertet: Jeg tror det, far Ærlig, jeg tror det. For jeg vet at du ikke sier annet enn det som er sant.

Annen del, kapittel 6: Gjennom dalene og møtet med gamle Ærlig – del 2

Så hilste den gamle alle pilegrimene med et hellig kjærlighetskyss og spurte hva de het, og hvordan det hadde gått dem på vandringen.

Da sa Kristiane: «Navnet mitt har du vel alt hørt. Den gode Kristen var mannen min, og dette er hans fire barn.» En kan ikke forestille seg hvor glad den gamle ble da hun fortalte ham hvem hun var. Han hoppet og sprang av glede og velsignet dem med tusen gode ønsker.

Så sa han: «Jeg har hørt mye om mannen din, om reisen hans og om de kampene han i sin tid måtte utkjempe. Til trøst for deg skal det være sagt at navnet hans er på alles lepper i disse traktene. Hans tro, hans mot, hans utholdenhet og hans oppriktighet har gjort ham berømt.»

Så vendte han seg til guttene, lot dem si navnene sine og sa: «Du, Matteus, bli lik tolleren – ikke i lasten, men i dyden (Matt 10,3). Du, Samuel, bli lik profeten Samuel, en troens og bønnens mann (Sal 99,6). Josef, bli du lik Josef i Potifars hus, kysk og rask til å flykte fra fristelsen (1 Mos 39). Og du, Jakob, bli lik Jakob den rettferdige og lik Jakob, vår Herres bror» (Apg 1,14).

Så fortalte de ham om Barmhjertighet, og hvordan hun hadde forlatt fødebyen og slektningene sine for å følge Kristiane og sønnene hennes. Da sa den gamle: «Barmhjertighet er navnet ditt. Ved barmhjertighet skal du bli holdt oppe og ført gjennom alle de vanskelighetene du vil møte på veien, til du endelig kommer dit der du ansikt til ansikt skal skue kilden til all barmhjertighet, med glede og trøst.»

Hele denne tiden hadde føreren, Behjertet, sett med glede og velvilje på den nye pilegrimen.

Mens de fortsatte reisen, spurte Behjertet den gamle mannen om han ikke kjente en fra hans kant av landet som het Fryktaktig, og som skulle ha gitt seg ut på pilegrimsferd.

Ærlig: Jo, svært godt. Det var et menneske som hadde det som det kommer an på, dypt rotfestet i seg. Men en mer besværlig pilegrim har jeg ikke truffet i hele mitt liv.

Behjertet: Jeg merker at du kjenner ham, for du har skildret ham helt riktig.

Ærlig: Om jeg kjenner ham! Jeg var jo en av hans beste venner og fulgte ham et godt stykke på veien. Jeg var nettopp hos ham da han først begynte å tenke på hva som skal bli av oss etter dette livet.

Behjertet: Og jeg var hans fører fra min Herres hus like til portene til Den himmelske stad.

Ærlig: Da vet du hvor besværlig han kunne være.

Behjertet: Det kan jeg nok si at jeg vet. Men jeg fant meg godt i det, for menn i mitt kall må ofte følge slike som han.

Ærlig: Å, kjære, fortell oss litt om ham, og om hvordan han oppførte seg mens du fulgte ham.

Behjertet: Gjerne. Han var alltid redd for at han ikke skulle nå målet han lengtet etter. Alt han hørte, skremte ham, om det så bare var den minste antydning av vanskeligheter og motstand. Jeg fikk høre at han jamret seg en hel måned ved Forsakthetens myr uten å våge å gå over. Han så flere gjøre det rett for øynene sine, og mange av dem tilbød ham til og med hjelp.

Men tilbake ville han heller ikke gå. «Den himmelske stad!» ropte han. «Kommer jeg ikke dit, så dør jeg.» Og likevel mistet han motet ved hver ny vanskelighet og snublet over hvert halmstrå som ble kastet i veien for ham.

Da han, som sagt, hadde ligget lenge ved Forsakthetens myr, gjorde han en vakker morgen, mens solen skinte klart – hvordan det gikk til, vet jeg ikke – et forsøk på å komme over. Og se, det lyktes for ham! Men da han var kommet over, kunne han knapt tro det selv. Jeg tror sannelig han hadde en forsakthetens myr i sjelen, en myr som han førte med seg overalt. Ellers kunne han umulig ha vært slik han var.

Så kom han til porten – dere vet hvilken jeg mener: den som står ved begynnelsen av veien. Også der stod han en god stund før han våget å banke på. Da porten endelig ble åpnet, trakk han seg tilbake og gav plass for andre, og sa at han ikke var verdig til å gå inn. Så selv om han var blant de aller første som kom til porten, var han likevel blant de siste som kom inn.

Der stod den stakkars mannen, skjelvende og motløs, så det gjorde vondt i hjertet å se ham. Men tilbake ville han ikke gå. Til slutt grep han hammeren som hang ved porten, og banket et par ganger, helt sakte. Da ble det lukket opp for ham, men han trakk seg tilbake som før. Han som hadde åpnet porten, gikk da ut etter ham og sa: «Hva ønsker du, du skjelvende menneske?»

Da falt Fryktaktig til jorden. Men han som hadde talt til ham, undret seg over å se ham så motløs og sa oppmuntrende: «Fred være med deg! Stå opp, for jeg har åpnet porten for deg. Kom inn, du er velsignet av Herren!» Da reiste han seg og gikk skjelvende inn. Og da han var kommet inn, skammet han seg over å vise ansiktet sitt.

Da han hadde vært der en tid og hadde fått den bevertningen dere vet om, bad de ham fortsette reisen, og de sa ham også hvilken vei han skulle ta. Så kom han til vårt hus. Men slik han hadde båret seg at ved porten, slik bar han seg at her ved min Herre Fortolkerens dør også. Han lå ute i kulden en god stund før han våget å banke på. Men tilbake ville han ikke gå, og nettene var lange og kalde på den tiden.

Dere må vite at han til og med hadde et brev med til min Herre. Der la han fram sin nød og bad om å bli gjestfritt tatt imot og få bo i huset hans, og om en modig og tapper mann til følgesvenn, siden han selv var så feig og motløs.

Og likevel, til tross for alt dette, var han redd for å melde seg ved porten. Slik gikk han fram og tilbake omkring huset, stakkars mann, til han nesten var stivfrossen. Ja, så nedslått var han at han ikke engang våget å gå bort til porten, selv da han så at andre banket på og slapp inn uten vanskeligheter.

Til slutt kikket jeg tilfeldigvis ut av vinduet og fikk øye på en som gikk fram og tilbake ved porten. Jeg gikk ut til ham og spurte hvem han var. Da stod stakkaren med tårer i øynene, og jeg merket straks hva han manglet. Jeg gikk derfor inn i huset igjen og fortalte det, og så meldte vi saken til vår Herre. Han sendte meg straks ut igjen for å be ham komme inn. Men dere kan tro han ikke gjorde arbeidet lett for meg.

Til slutt lot han seg likevel overtale til å gå inn, og jeg må si at min Herre viste ham en underfull kjærlighet. Det var få av lekkerbisknene på bordet han ikke fikk smake. Så viste han fram brevet sitt, og da min Herre hadde lest det, sa han at bønnen hans skulle bli innfridd. Da han hadde vært der en god stund, syntes han å få litt mot og å ha det noenlunde bra.

For dere må vite at min Herre er svært øm og kjærlig, særlig mot dem som er engstelige og motløse. Derfor gjorde han også alt han kunne for å oppmuntre denne pilegrimen.

Da han hadde sett alt det merkverdige og nyttige i huset og gjort seg klar til å reise videre til staden, gav min Herre ham, slik han før hadde gitt Kristen, en flaske styrkende drikk og noe god og kraftig mat som han skulle ha på reisen. Så drog vi av sted, og jeg gikk foran. Men denne mannen var fåmælt. Han gjorde nesten ikke annet enn å sukke dypt.

Da vi kom til stedet der de tre ugjerningsmennene var blitt hengt, sa han at han var redd for at det også ville bli hans endelikt. Men da han fikk se korset og graven, syntes han å få frimodighet igjen. Der ønsket han til og med å bli en stund for å se nøye på det, og en tid syntes han å være gladere til sinns.

Da vi kom til fjellet Besværlighet, grudde han seg ikke for det, og han viste heller ikke særlig frykt for løvene. For det var ikke slike ting som bekymret ham, men uvissheten om han ville bli tatt imot ved slutten av reisen eller ikke.

Jeg fikk ham inn i huset Skjønnhet, tror jeg, før han selv ville det, og gjorde ham kjent med jomfruene i huset. Men han var altfor sky til å omgås dem stort. Han bad om å få være alene. Likevel holdt han mye av å høre på oppbyggelige samtaler og stod ofte bak døren for å lytte. Han likte også godt å se på oldsakene og tenke over dem.

Senere fortalte han meg også at han hadde likt å være i de to husene der han sist hadde oppholdt seg – det ved porten og Fortolkerens – men at han ikke hadde våget å be om å få bli der lenger.

Da vi så drog fra huset Skjønnhet ned over fjellet til Ydmykelsens dal, gikk han så støtt som jeg noen gang i mitt liv har sett noen gå. For han brydde seg ikke om hvor ussel og ringe han var, bare han til sist ble salig. Ja, jeg tror virkelig det må ha vært et slags slektskap mellom denne dalen og sinnet hans. For på

hele vandringen så jeg ham aldri ha det bedre enn nettopp her i dalen. Her kunne han kaste seg ned, omfavne jorden og kysse blomstene som vokste der (Klag 3,27–29). Her var han på bena allerede i grålysningen og streifet gjennom hele dalen.

Men da vi var kommet til inngangen til Dødsskyggens dal, trodde jeg det var ute med ham. Det var ikke fordi han viste noen lyst til å vende om – den tanken avskydde han fortsatt – men han holdt på å dø av frykt. «Å, spøkelsene vil ta meg! Spøkelsene vil ta meg!» skrek han, og det var ikke mulig å få ham bort fra de tankene. Han gjorde slik larm og skrik her at om de onde åndene hadde hørt ham, ville det ha vært oppmuntring nok for dem til å overfalle oss.[1]

Men det la jeg merke til: Dalen var aldri så rolig, verken før eller siden, som da han gikk gjennom den. Derfor tror jeg bestemt at de fiendtlige åndene på dette stedet hadde fått uttrykkelig befaling fra vår Herre om å holde seg i ro til Fryktaktig var kommet igjennom.

Det ville bli for langtekkelig å fortelle dere alt. Vi skal derfor bare nevne et par trekk. Da vi kom til Forfengelighetens marked, trodde jeg han ville slåss med hele markedsfolket. Jeg var redd vi skulle få hodene knust, så heftig gikk han løs på dårskapene deres. I det fortryllede land var han svært årvåken. Men da han kom til elva som det ikke går noen bro over, ble han motløs igjen. «Nå synker jeg for evig og skal aldri med salig glede få skue det ansiktet som jeg har reist så mange mil for å se!»

Og her fikk jeg igjen se noe helt merkverdig: Vannet i elva var den gangen lavere enn jeg noen gang før hadde sett det. Så kom han endelig over uten å bli særlig våt. Da han så begynte å gå opp fjellet mot porten, tok jeg farvel med ham og ønsket ham en god mottakelse der oppe. «Ja», sa han, «den er jeg viss på å få, den er jeg viss på å få!» Så skiltes vi, og jeg så ham ikke mer.

Ærlig: Det ser altså ut til at det gikk ham godt til slutt?

Behjertet: Ja visst, og jeg har aldri et øyeblikk tvilt på det. For i sin ånd lengtet han usedvanlig sterkt etter det himmelske, men lengselen ble hele tiden trykket ned av motløshet, og det gjorde livet til en byrde både for ham selv og for andre (Sal 88). Samvittigheten hans var overmåte øm, og han var så redd for å gjøre andre urett at han ofte gav avkall på det som var tillatt, av frykt for å støte eller forarge noen (Rom 14,21; 1 Kor 8,13).

Ærlig: Men hva kunne vel grunnen være til at en så god mann måtte vandre i mørke hele livet?

Behjertet: Det er to grunner til det. Den ene er at den allvise Gud ville ha det slik. Noen må spille på fløyte og andre må gråte (Matt 11,16–17). Nå hørte Fryktaktig nettopp til basspillerne. Han og kameratene hans blåste i det instrumentet som har sørgeligere toner enn all annen musikk – selv om noen riktignok vil påstå at nettopp bassen er grunntonen i musikken.

[1] «Å, hvilken nødens tid vil ikke dødsdagen være, når jeg må pakke alt sammen for å reise herfra! Da nærmer vi oss evighetens grense, og blikket trenger inn i den andre verden. Døden og graven står da for oss i all sin fryktelige virkelighet. Har vi samlet et forråd av nåde til denne dagen, når døden med iskald hånd farer over ansikt og hjerte så blodet stivner i årene, når den mektige døden løser opp den fine sølvsnoren og slår gullskålen i stykker?» (Fork 12,6). Kan den behjertede pilegrimen undre seg over at Fryktaktig var nær ved å dø av skrekk?

Og for min del setter jeg sannelig ikke den bekjennelsen høyt som ikke begynner med en sønderknust ånd. Når en musiker vil stemme instrumentet sitt, er den første strengen han rører, som regel bassen. Også Gud spiller først på denne strengen når han vil stemme sjelen rett for seg. Men Fryktaktigs feil var at han ikke kunne slå an noen annen streng enn denne klagende før like før han døde.[2]

(Når jeg uttrykker meg slik i bilder, er det for å skjerpe forstanden hos de unge leserne, og fordi de salige i Åpenbaringsboken sammenlignes med et selskap av musikere som blåser i basunene sine, spiller på harpene sine og synger lovsanger foran tronen, Åp 8,2; 14,2–3.)

Ærlig: Iver manglet han sannelig ikke, det er lett å skjønne av fortellingen din. Vanskeligheter, løver og Forfengelighetens marked fryktet han slett ikke. Det var synden, døden og helvete som skremte ham, fordi han tvilte på om han ville bli tatt imot i det himmelske land.

Behjertet: Helt riktig. Det var plageåndene hans, og de hadde makt over ham, som du har merket, fordi han var så motløs på dette punktet – ikke fordi han manglet mot i den praktiske delen av pilegrimslivet. Jeg tror han ville ha gått gjennom ilden om den hadde sperret veien for ham. Men det som tynget ham, var ting som ingen ennå har kunnet riste lett av seg.

Kristiane: Denne fortellingen om Fryktaktig har trøstet meg ikke så lite. Jeg trodde at sinnet mitt var annerledes enn alle andre menneskers. Men nå merker jeg at det på mange måter stemmer overens med denne gode mannens. Bare på to punkter skiller de seg fra hverandre: Hans angst og sorg var så stor at den brøt ut, mens jeg bar min i stillhet. Og hans angst tynget ham så hardt at han ikke engang våget å banke på ved pilegrimsherbergene, mens min store angst nettopp drev meg til å banke desto hardere.

Barmhjertighet: Skulle jeg også si hva jeg føler i hjertet, må jeg si at noe av det som plaget ham, bor i meg også. For jeg har alltid fryktet avgrunnen og det å miste paradiset mer enn noe annet. Å, tenkte jeg, om jeg bare kunne få bo der! Da ville jeg prise meg lykkelig, om jeg så skulle miste hele verden for det.

Matteus: Det var også frykten som fikk meg til å tro at jeg manglet det som er nødvendig til frelse. Men når det gikk så godt med denne gode mannen, hvorfor skulle det da ikke også kunne gå godt med meg?

Jakob: Ingen frykt, ingen nåde! For selv om nåden ikke alltid er der hvor det er frykt for helvete, kan det i alle fall ikke være noen nåde der hvor det ikke er frykt for Gud.

Behjertet: Godt sagt, Jakob, der traff du! For å frykte Herren er begynnelsen til kunnskap. Og for dem som mangler begynnelsen, finnes det sannelig verken midte eller ende. Men la oss nå avslutte samtalen om Fryktaktig og sende denne avskjedshilsenen etter ham:

«Mens du, Fryktaktig, for din Gud
i hjertet frykten bar

[2]Denne fortreffelig skildrede karakteren møter en svært ofte i livet: et menneske som bærer Forsakthetens myr med seg overalt i sjelen, av frykt for at synden, døden og helvete til sist skal få overtaket på ham. Slike går nokså trygt, om enn bekymret, og gir sjelden fienden grunn til å glede seg.

og nødig brøt hans minste bud
så lenge her du var,
da skremte løvebrøl deg ei,
og ingen fare her. –
Men de som ikke går den vei,
i mye fare er.»

Nå så jeg at de fortsatte å snakke sammen. For da Behjertet hadde avsluttet fortellingen om Fryktaktig, begynte gamle Ærlig å fortelle om en som het Selvrådig. «Han gav seg riktignok ut for å være pilegrim», sa han, «men jeg er viss på at han aldri er kommet inn gjennom porten som står ved begynnelsen av veien.»

Behjertet: Har du kanskje snakket med ham om det?

Ærlig: Ja, og mer enn én gang. Men han var alltid seg selv lik – selvrådig. Han brydde seg verken om mennesker eller grunner eller eksempler. Det han hadde lyst til å gjøre, det gjorde han, og til å gjøre noe annet kunne ingen få ham.

Behjertet: Men si meg, hvilke prinsipper fulgte han? Det vet du vel?

Ærlig: Han mente at en kunne etterligne pilegrimenes feiltrinn like godt som dydene deres, og at han kunne regne sikkert med å bli salig om han gjorde begge deler.

Behjertet: Hva for noe? Hadde han sagt at det er mulig for den aller beste å falle i pilegrimenes feiltrinn så vel som å etterfølge dydene deres, ville det ikke vært mye å innvende. For vi er i sannhet aldri trygge for noen last med mindre vi våker og strider. Men har jeg forstått deg rett, er det ikke det han mente. Du vil si at han holdt det for tillatt å være slik.

Ærlig: Ja, ja, det er nettopp det jeg mener. Slik trodde han, og slik innrettet han livet sitt.

Behjertet: Men hvilke grunner hadde han da å støtte seg til?

Ærlig: Å, han sa at han hadde støtte i Den hellige skrift.

Behjertet: Jeg ber deg, Ærlig, la oss få høre noen av de eksemplene han brukte.

Ærlig: Det skal dere gjerne få. Han sa at David, Herrens elskede, hadde hatt omgang med andre menns hustruer, og derfor kunne også han gjøre det. Han sa at Salomo hadde hatt mer enn én hustru, og derfor var det også tillatt for ham. Han sa at Sara og de gudfryktige jordmødrene i Egypt, og likeså Rahab, gjorde seg skyldige i løgn, og derfor kunne han også gjøre det.

Han sa at disiplene på sin Herres befaling gikk og tok eselet fra eieren, og det samme kunne også han gjøre. Han sa at Jakob hadde fått farens arverett ved list og bedrag, og derfor var det også tillatt for ham å handle slik.

Behjertet: I sannhet, riktig pene grunner! Men er du viss på at det virkelig var hans mening?

Ærlig: Jeg har jo hørt ham forsvare den med skriftsteder, bevisgrunner og annet.

Behjertet: Det er et syn som aldri i verden kan være riktig.

Ærlig: Du må ikke misforstå meg. Han sa ikke at hvem som helst hadde lov til å gjøre dette, men at den som hadde de samme dydene som de som gjorde det, hadde lov til å handle på samme måte.

Behjertet: Noe falskere enn en slik slutning finnes sannelig ikke. Det er jo det samme som å påstå at fordi gode mennesker før har syndet av svakhet, skulle de ha lov til å synde med overlegg. Eller at fordi et barn blir blåst over ende av et vindkast, eller snubler i en stein, faller og blir tilsølt av skitt, skulle det ha lov til å legge seg ned og velte seg i den som en purke. Hvem skulle ha trodd at noen kunne være så fullstendig forblindet av lystens makt?

Men det må være sant som står skrevet: «Det er disse som snubler ved sin vantro mot Ordet – til det er de også satt» (1 Pet 2,8).

Hans tanke om at de som frivillig gir seg over til de gudfryktiges laster, også kan ha dydene deres, er en like stor forblindelse som den andre. Det er som om hunden skulle si: «Jeg har, eller kan ha, et barns egenskaper, fordi jeg slikker opp den stinkende skitten etter det.» Å ete grådig av Guds folks syndoffer er ikke noe tegn på at en har deres dyder (Hos 4,8).[3]

Like lite kan jeg tro at en som har et slikt syn, kan ha tro eller kjærlighet i sjelen. Men jeg vet nok at du kom med kraftige innvendinger mot ham. Hva kunne han vel anføre til sitt forsvar?[4]

Ærlig: Han sa at han syntes det var langt ærligere å handle slik av overbevisning enn å gjøre det når en i hjerte og samvittighet visste at det var galt.

Behjertet: Et svært ugudelig svar! For selv om det er høyst fordømmelig å gi lystene sine frie tøyler mot sin indre overbevisning, er det likevel langt verre å synde med fullt overlegg og så påstå at en har rett til å gjøre det. Det første får folk som tilfeldigvis ser det, til å snuble, men det andre lokker dem i snaren.

Ærlig: Det er mange som tenker på samme måte som han, men de sier det ikke rett ut. Og det er grunnen til at pilegrimsstanden har fått et så dårlig rykte.

Behjertet: Det er sant og svært å beklage. Men den som frykter himmelens Konge, vil kunne overvinne alt.

Kristiane: Det finnes mange underlige meninger i verden. Jeg kjenner en som påstår at det er tidsnok å angre syndene sine når en skal dø.

Behjertet: Slike kan sannelig ikke kalles kloke. Om den samme mannen skulle løpe tre mil i løpet av en uke for å redde livet sitt, ville han da utsette reisen til den siste timen i uken?

Ærlig: Det ville han nok ikke. Og likevel handler de fleste av dem som regner seg for pilegrimer, i virkeligheten slik. Jeg er, som du ser, en gammel mann og har vandret mangen dag på denne veien, og på den lange reisen har jeg lagt merke til mangt og mye.

Jeg har kjent folk som la i vei som om de ville drive hele verden foran seg, men som likevel døde etter få dager, slik som de i ørkenen, og så aldri fikk se det lovede land.

Jeg har sett andre som ikke lovet stort i begynnelsen av pilegrimsvandringen, og som en skulle tro ikke kunne holde ut en eneste dag, men som likevel har vist seg å være svært gode pilegrimer.

---

[3] NB: «De lever av mitt folks synd, og lengter etter deres misgjerning.» Bunyan bygger på den gamle ordlyden «de eter mitt folks synd(offer)».

[4] Det er en avskyelig, gudsbespottelig forvrengning av Skriften å la seg oppmuntre til synd av de sørgelige eksemplene på synd hos de hellige, som tvert imot skulle skremme oss bort fra den.

Jeg har sett andre igjen som skyndte seg fram med raske skritt, men som etter kort tid løp like fort tilbake igjen.

Jeg har truffet mennesker som i begynnelsen sa mye godt om pilegrimslivet, men som etter kort tid hadde like mye å innvende mot det.

Jeg har hørt folk som bestemt erklærte at det fantes et slikt sted som paradiset da de først drog ut for å søke det, men som siden, da de nesten var kommet dit, sa at det ikke fantes.

Jeg har hørt andre skryte av hva de ville gjøre om noen satte seg imot dem, men som ved falsk alarm lot troen, pilegrimsferden og alt sammen i stikken.

Mens de fortsatte veien slik, kom det en løpende mot dem og sa: «Mine herrer, og dere kvinner, har dere livet kjært, så vend om! For det er røvere foran dere.»

Da sa Behjertet: «Det må være de tre kjeltringene som før overfalt Svaktro. Men la dem bare komme, vi skal nok ta imot dem.»

Pilegrimene drog altså videre, og ved hver sving på veien ventet de å få øye på skurkene. Men enten nå disse hadde fått høre om Behjertet, eller de hadde noe annet fore – pilegrimene så ingenting til dem.

Annen del, kapittel 7: Hos Gajus og Mnason – del 1

Nå ønsket Kristiane at de snart måtte komme til et herberge, for hun og barna var svært trette. Da sa Ærlig: «Det ligger et like i nærheten. Der bor en svært aktet disippel som heter Gajus» (Rom 16,23). Så bestemte de seg for å ta inn der, ikke minst fordi den gamle mannen anbefalte stedet så varmt.

Da de kom til døren, gikk de inn uten å banke på, for det er ikke skikk ved herberger. Så bad de om å få snakke med verten, og da han kom, spurte de om de kunne få nattelosji hos ham.

Gajus: Ja, gode folk, om dere er sanne pilegrimer. For huset mitt er bare for slike.

Kristiane, Barmhjertighet og guttene ble ikke lite glade da de fant ut at verten var en venn av pilegrimer. De reisende fikk to rom, slik de ønsket: ett for Kristiane, barna hennes og Barmhjertighet, og ett for Behjertet og den gamle mannen.

Så sa Behjertet: «Gode Gajus, hva kan vi få til kvelds? Disse pilegrimene har gått et langt stykke vei i dag og er trette.»

Gajus: Det er allerede så sent at vi ikke godt kan sende bud etter noe. Men det huset har, står til tjeneste, om dere vil ta til takke med det.

Behjertet: Vi er fornøyd med det du har i huset. Etter det jeg har erfart, mangler du aldri det som trengs.

Så gikk verten ned på kjøkkenet for å be kokken, som het Velsmak, lage kveldsmat til alle disse pilegrimene. Da det var gjort, kom han tilbake og sa: «Kjære venner, dere er velkomne hos meg. Jeg er glad for at jeg kan gi dere husly. Og mens kveldsmaten blir laget, la oss, om dere vil, ha en god samtale.»

Det sa de alle ja til. Så tok Gajus igjen ordet og spurte: «Hvem er den eldre kvinnen hustru til, og hvem er den unge piken datter av?»

Behjertet: Kvinnen er enke etter en pilegrim fra tidligere tider, en som het Kristen, og dette er hans fire barn. Piken er en bekjent av henne, som hun fikk overtalt til å bli med på pilegrimsvandringen. Guttene slekter alle på faren og lengter etter å gå i hans spor. Så snart de får øye på et sted der den gamle pilegrimen har ligget, eller finner et spor etter foten hans, hopper hjertene deres av glede, og de vil gjerne ligge eller gå der selv.

Da sa Gajus: «Så dette er Kristens hustru og barn? Jeg kjente faren til mannen din, ja, farfaren hans også. Mang en god mann er kommet av denne slekten. Forfedrene deres bodde i Antiokia (Apg 11,26). Kristens stamfedre – du har vel hørt mannen din fortelle om dem – var svært verdige folk. Mer enn noen andre jeg har kjent eller hørt om, viste de seg som menn med store dyder og et uforferdet mot når det gjaldt å bekjenne pilegrimenes Herre, gjøre det han befalte, og stå ved dem som elsket ham.

Mange av slektningene til mannen din har lidd de hardeste lidelser for sannhetens skyld. Stefanus, en av de første i den slekten mannen din stammer fra, ble steinet i hjel (Apg 7,59–60). Jakob, en annen av slekten, ble drept med sverd (Apg 12,2). For ikke å snakke om Paulus og Peter, som hørte til de første stamfedrene i familien hans. Så var det en som het Ignatius, og han ble kastet for løvene. Det var en Romanus, som fikk kjøttet skåret stykke for stykke fra knoklene, og Polykarp, som var rolig og overgitt selv midt i flammene.

Det var en som ble hengt opp i en kurv mot solen for at vepsene skulle ete ham opp, og en annen som ble lagt i en sekk og kastet i havet for å drukne. Det ville være umulig å regne opp alle i den familien som har måttet lide urett og død fordi de elsket pilegrimslivet. Og det gleder meg mer enn jeg kan si, at mannen din har etterlatt seg fire slike sønner. Jeg håper de vil gjøre farens navn ære og gå i hans fotspor, og at enden deres må bli som hans.»

Behjertet: De er i sannhet lovende unge menn. Det ser ut til at de av hele sitt hjerte vil gå farens veier.

Gajus: Det tror og håper jeg også. Derfor er det all utsikt til at Kristens familie stadig vil bre seg ut og bli tallrik på jorden. Så burde Kristiane se seg om etter noen jomfruer som sønnene kan forlove seg med, slik at navnet til faren deres og huset til stamfedrene hans aldri blir glemt i verden.

Ærlig: Det ville være svært synd om denne familien skulle gå til grunne og dø ut.

Gajus: Helt gå til grunne kan den ikke, men den kan nok bli mindre. Men om Kristiane følger mitt råd, er det veien til å holde den oppe.

Så sa han til henne: «Kristiane, det gleder meg å se deg og din venninne Barmhjertighet her sammen. Dere passer så godt for hverandre. Og får jeg gi deg et råd: Se til at dere blir nærmere i slekt. La sønnen din Matteus få henne til hustru, om hun sier ja til det. Slik sørger du for etterkommere på jorden.»

Slik ble dette giftermålet avtalt, og med tiden ble de unge giftet. Mer om det siden.

Gajus fortsatte: «Nå vil jeg si et ord til forsvar for kvinnene. For slik som død og forbannelse kom inn i verden ved en kvinne (1 Mos 3), slik kom også liv og frelse: «… utsendte Gud sin Sønn, født av en kvinne» (Gal 4,4). Ja, for å vise hvor mye kvinnene i den gamle pakts tid avskydde det stammoren hadde gjort, lengtet de inderlig etter å få barn. De håpet at en av dem måtte bli mor til verdens Frelser.

Og jeg må legge til at da Frelseren var kommet, frydet kvinnene seg før noen mann eller engel (Luk 1,41–46). Det står ikke skrevet at noen mann har gitt Kristus så mye som en penning. Men kvinnene fulgte ham og hjalp ham med

det de eide (Luk 8,2–3). Det var en kvinne som vætte føttene hans med tårer, og en kvinne som salvet legemet hans til begravelsen (Luk 7,37–50; Joh 11,2; 12,3).

Det var kvinner som gråt da han gikk til korset, og kvinner som fulgte ham fra korset og satt sørgende ved graven hans (Luk 23,27; Matt 27,55–61). Det var kvinner som først var hos ham om morgenen etter oppstandelsen, og kvinner som først brakte disiplene hans bud om at han var stått opp fra de døde (Luk 24,22–23). Kvinnene er derfor høyt begunstiget, og dette viser at de er medarvinger til livets nåde.»

Nå sendte kokken bud og sa at kveldsmaten snart var ferdig, og lot noen dekke bordet.

Da sa Matteus: «Når jeg ser denne duken og alt det andre som gjøres klart til måltidet, får jeg større matlyst enn jeg hadde før.»

Gajus: Måtte all god lære i dette livet på samme måte vekke en større lengsel hos deg etter å få sitte til bords hos den store Kongen i hans rike! For all forkynnelse og gudstjeneste, alle oppbyggelige skrifter og ordninger er bare som å dekke bordet, sammenlignet med det herlige festmåltidet vår Herre vil gjøre i stand for oss når vi kommer til hans hus.

Nå ble maten båret inn. Først ble et løftelår og et svingebryst satt fram for dem (3 Mos 7,32–34; 10,14–15). Det skulle vise at de måtte begynne måltidet med bønn og takk til Gud (Sal 25,1; Hebr 13,15). Med løftelåret løftet David sitt hjerte til Gud, og mot svingebrystet, der hjertet hans lå, pleide han å lene harpen sin når han spilte. Begge rettene var friske og velsmakende, og de spiste godt av dem alle sammen.

Det neste som ble båret inn, var en flaske vin, rød som blod (5 Mos 32,14). Og Gajus sa til dem: «Drikk så mye dere vil. Dette er den ekte druesaften, som gleder Guds og menneskets hjerte.» Så drakk de og ble glade.

Den neste retten var uforfalsket melk, og Gajus sa: «La barna få den, så de kan vokse ved den» (1 Pet 2,2).

Deretter ble det satt fram smør og honning, og Gajus sa: «Spis så mye dere har lyst til, for dette gjør godt og styrker dømmekraften og forstanden. Dette var vår Herres mat da han var barn: «Smør og honning skal han ete ved den tid han skjønner å forkaste det onde og velge det gode»» (Jes 7,15).[1]

Så ble det båret inn et fat med epler, som var svært saftige og gode. Da sa Matteus: «Tør vi spise disse eplene, når det var med nettopp denne frukten slangen forførte vår første mor?»

Da sa Gajus:

«Med epler ble vel døden til oss brakt,
men ikke eplet – nei, men syndens makt.
Visst skader det å spise frukt som er forbudt,
men ikke det som Herren selv har budt.
Drikk av hans beger, kirke, du hans due!
Og et hans epler nær den rene lue!»

[1] NB: «Rømme og honning skal han ete …». Bunyan bygger retten på den gamle ordlyden «smør».

Matteus svarte: «Jeg var betenkt, fordi jeg for en tid siden ble syk av å spise frukt.»

Gajus: Av forbudt frukt blir du syk, men ikke av den som vår Herre lar oss spise.

Mens de snakket slik, ble det satt fram en ny rett, og det var nøtter (Høys 6,11). Da sa noen ved bordet: «Nøtter er skadelige for svake tenner, særlig for barnetenner.» Da Gajus hørte det, sa han:

«De mørke taler ligner nøtter, så
at skallet hindrer oss i kjernen å nå;
men åpnes skallet, kommer kjernen frem –
så ta dem nå og knekk og spis av dem.»

Så ble de svært glade og satt lenge ved bordet og snakket om mange ting. Den gamle herren sa blant annet: «Min gode vert, mens vi knekker nøttene dine, så løs denne gåten for meg, om du vil:

Det var en mann – ja, tro meg, det er sant –
jo mer han kastet bort, jo mer han fant.»

Alle ble nysgjerrige på hva den gode Gajus ville svare. Men han tenkte seg litt om og sa:

«Den som gir det han har, til fattigfolk ut,
får vederlag, ja tifold mer, hos Gud.»

Da sa Josef: «Jeg hadde sannelig ikke trodd at du kunne løse den gåten.»

«Å», sa Gajus, «jeg har lenge vært øvd i dette, og erfaringen er nok den beste læremesteren. Min Herre har lært meg å gjøre godt mot andre, og jeg har alltid merket at jeg har hatt fordel av det i lengden. «Den ene strør ut og får enda mer, den andre holder tilbake mer enn rett er, og det blir likevel bare fattigdom.» «Den ene opptrer som rikmann, men har ingenting. Den andre viser seg som en fattig mann og har mye gods»» (Ordsp 11,24; 13,7).

Samuel hvisket til moren sin, Kristiane: «Mor, vi er kommet til huset til en svært god mann. La oss bli her en god stund, og la Matteus holde bryllup med Barmhjertighet før vi drar videre.» Det hørte Gajus, og han sa: «Hjertens gjerne, mitt barn.»

Og slik ble det. De ble der i over en måned, og Matteus fikk Barmhjertighet til hustru. Mens de var der, sydde Barmhjertighet som vanlig alle slags klær til de fattige, og slik skaffet hun pilegrimene et godt navn.

Men vi må tilbake til fortellingen vår. Etter kveldsmaten ville guttene gjerne legge seg, for de var trette etter reisen. Da lot Gajus noen vise dem opp til soverommet. Men Barmhjertighet sa at hun ville legge dem selv. Det gjorde hun også, og de sov godt.

Men resten av selskapet ble sittende oppe hele kvelden. For Gajus og pilegrimene hadde det så godt sammen at de ikke visste hvordan de skulle skilles. De hadde snakket mye om sin Herre, om seg selv og om reisen, da gamle Ærlig, han som hadde gitt Gajus gåten, begynte å nikke. Da ropte Behjertet til ham: «Hva! Begynner du allerede å bli søvnig? Kvikk deg opp, her har du en gåte.» «Kom med den», ropte Ærlig.

Da sa Behjertet:

«Den som vil drepe, må først drepes selv av andre.
Den som vil leve ute, må hjemmefra vandre.»

«Å nei», sa Ærlig, «den er vanskelig – vanskelig å løse og enda vanskeligere å leve etter. Men hør, kjære vert, med din tillatelse vil jeg overlate oppgaven til deg. Løs du den, og la meg høre hva du sier.»

«Nei», sa Gajus, «den er gitt deg, og jeg venter at du skal løse den.»

Da sa den gamle:

«Den som vil drepe synden, må oversvømmes
av nådens himmelelv;
og vil du for ditt liv av meg berømmes,
da må du dø deg selv.»

«Det er helt riktig», sa Gajus. «Den sunne lære og erfaringen viser det. For det første nytter det ikke det minste å stå synden imot så lenge nåden ikke åpenbarer seg i sjelen og overvinner synden med sin herlighet. Og hvis det er syndens snarer Satan holder sjelen bundet med, hvordan skulle den da kunne gjøre motstand før den ble løst fra disse båndene? Og for det andre vil ingen som kjenner det minste til fornuften og nåden, kunne tro at et menneske som er slave av sin egen fordervelse, samtidig kan være et levende vitnesbyrd om nåden.

Og siden jeg nettopp kommer til å tenke på det, vil jeg fortelle dere en historie som er verdt å høre. To menn la ut på pilegrimsvandring. Den ene begynte da han var ung, den andre da han var gammel. Den unge hadde sterke fristelser å kjempe med. Den gamle hadde bare svake, fordi sanseligheten hans var blitt svekket med årene. Den unge holdt tritt med den gamle og stod ikke tilbake for ham i noe. Hos hvem av disse to skinte nådens lys klarest, når de begge så ut til å være like?»

Ærlig: Utvilsomt hos den unge. For den som overvinner den sterkeste motstanden, gir det beste beviset på at han har overlegen kraft. Det gjelder særlig når han holder tritt med en som ikke har halvparten så mye å kjempe med, slik det vanligvis er med gamle folk.

Jeg har ellers lagt merke til at gamle folk har lett for å flette seg en krone av dette. De tar nemlig feil og tror at når sanseligheten avtar, er det nåden som har seiret over fordervelsen. Slik står de lett i fare for å bedra seg selv.

Det kan ikke nektes at gamle folk som har fått del i nåden, er best skikket til å gi råd til de unge, for de har hatt så god anledning til å lære hvor forfengelig alt jordisk er. Men når en gammel og en ung mann sammen legger ut på pilegrimsvandring, har den unge likevel den fordelen at nådens verk åpenbarer seg herligere hos ham, selv om den naturlige tilbøyeligheten til synd er langt svakere hos den gamle.

Slik satt de og snakket sammen helt til dagen grydde.

Da familien hadde stått opp, bad Kristiane sønnen sin Jakob lese et kapittel i Bibelen, og han leste Jesaja 53. Da han hadde lest det ut, spurte gamle Ærlig

hvorfor det ble sagt om Frelseren at han skulle skyte opp «som fra en rot i tørr jord», og at han skulle ha «ingen skikkelse og ingen herlighet» (Jes 53,2).

Da sa Behjertet: «På det første svarer jeg: Fordi den jødiske kirke, som Jesus kom fra, den gang nesten hadde mistet all kraft og ånd i gudsdyrkelsen. Og på det andre: Disse ordene blir sagt av de vantro. De mangler øyne til å se inn i vår Fyrstes hjerte og dømmer ham etter hvor ringe han var å se til. De er som folk som ikke vet at edelstener er dekket av en uanselig skorpe. Når de finner en, kaster de den bort som om det var en vanlig stein, og vet ikke hvilken skatt de hadde funnet.»

Så tok Gajus ordet og sa: «Siden dere nå er her, og jeg vet at Behjertet forstår å bruke våpnene sine, foreslår jeg at vi gjør et streiftog omkring i traktene når vi har fått oss litt mat. Da kan vi se om vi ikke kan utrette noe godt. Ikke langt herfra holder en kjempe til som heter Dyddreper. Han gjør landeveien her i nærheten svært utrygg, og jeg vet omtrent hvor han er å finne. Han er fører for en stor røverbande, og det ville være en sann velgjerning for traktene om vi kunne befri dem for ham.»

Alle sa ja til det, og de dro ut, Behjertet med sverd, hjelm og skjold, de andre med spyd og staver.

Da de kom til stedet der kjempen holdt til, fant de ham med en som het Svakhjerte i klørne. Folkene hans hadde grepet ham på landeveien og slept ham til hulen. Kjempen holdt nettopp på å dra klærne av stakkaren for så å ete ham opp, for han var en menneskeeter. Så snart han fikk øye på Behjertet og vennene hans ved inngangen til hulen, spurte han hva de hadde der å gjøre.

Behjertet: Vi søker nettopp deg. Vi er kommet for å hevne alt det onde du har gjort mot pilegrimer – du har slept dem bort fra landeveien og myrdet dem. Kom ut av hulen din!

Da væpnet kjempen seg og kom ut, og kampen begynte straks.

Etter at de hadde kjempet i over en time, stanset de litt for å trekke pusten, og kjempen sa: «Hva har dere å gjøre her på min grunn?»

Behjertet: Jeg har allerede sagt deg det: Vi vil hevne pilegrimenes blod.

Nå begynte kampen på nytt, og kjempen fikk Behjertet til å vike. Men han trengte straks fram igjen og hogg så fryktelig løs på hodet og skuldrene til kjempen at kjempen til slutt mistet våpenet. Da slo Behjertet ham til jorden med ett eneste slag og drepte ham.

Hodet hogg han av og tok det med seg til herberget, og dit tok han også pilegrimen Svakhjerte med. Da de var kommet hjem, viste de familien hodet. Så satte de det på en påle ved veikanten, slik de hadde gjort med andre før, til skrekk for dem som siden kunne bli fristet til å gå i kjempens fotspor.

Så spurte de Svakhjerte hvordan han var falt i hendene på kjempen. Den stakkars mannen sa: «Dere ser at jeg er sykelig. Døden banket nesten daglig på døren min, og jeg trodde aldri jeg kunne bli frisk hjemme. Derfor grep jeg pilegrimsstaven og er kommet hit fra byen Uviss, der både jeg og far ble født. Jeg er et menneske som verken har kraft i kroppen eller i ånden. Likevel ønsket jeg om mulig å leve livet mitt som pilegrim, selv om jeg ikke kan annet enn krype.

Da jeg kom til porten som står der veien begynner, tok herren der vennlig imot meg. Han hadde heller ikke noe å utsette på at jeg var svakelig å se til og hadde lite åndskraft. Han gav meg det jeg trengte til reisen, og bad meg holde fast ved håpet til enden. Også i Fortolkerens hus fikk jeg mye godt. Der mente de at fjellet Besværlighet var altfor vanskelig for meg å komme opp, så en av tjenerne bar meg opp.

Ja, jeg er ofte blitt hjulpet av pilegrimer, selv om ingen hadde lyst til å gå så langsomt som jeg må. Men hver gang de tok meg igjen, bad de meg være ved godt mot. De sa at det var Herrens vilje at de mismodige skulle få mot og de svake bli hjulpet (1 Tess 5,14). Så gikk de videre.

Da jeg kom til Overfallsstredet, støtte jeg på denne kjempen, og han bad meg gjøre meg klar til kamp. Men akk, svak som jeg var, trengte jeg heller noe som kunne styrke hjertet. Så ble jeg grepet og slept bort. Jeg var ikke redd for at han skulle drepe meg. Selv da han hadde fått meg inn i hulen sin, trodde jeg at jeg skulle slippe levende fra det, siden jeg ikke fulgte ham frivillig. For jeg har hørt at etter Herrens lover skal ingen pilegrim som er tatt til fange med makt, omkomme for fiendens hånd, så sant han i hjertet blir sin Herre tro.

Jeg ventet å bli plyndret, og det ble jeg riktignok også. Men som dere ser, er jeg sluppet unna med livet, og for det har jeg å takke min Konge, som styrer alt, og deg som hans redskap.

Jeg vet at flere farer og vansker venter meg. Men jeg er bestemt på å løpe når jeg kan løpe, gå når jeg ikke kan løpe, og krype når jeg ikke kan gå. Når det gjelder hovedsaken, er jeg trygg – takk være ham som elsker meg. Veien ligger foran meg, og hjertet mitt lengter mot landet på den andre siden av elva som det ikke går noen bro over, enda jeg, som dere ser, bare er et svakt og skrøpelig menneske.»

Da sa gamle Ærlig: «Ble ikke du for en tid siden kjent med en pilegrim som het Fryktaktig?»

Svakhjerte: Det kan du tro! Han var fra byen Sløvhet, som ligger fire grader nord for Fordervelsens by og like langt fra der jeg ble født. Likevel kjente vi hverandre godt, for han var ingen ringere enn min egen onkel – fars bror. Vi lignet også mye på hverandre både av sinn og utseende. Han var riktignok litt mindre enn meg, men ellers var vi svært like.

Ærlig: Jeg merker at du kjenner ham, og jeg kan tenke meg at dere må være i nær slekt. For dere har den samme bleke hudfargen, det samme engstelige blikket, og stemmen deres er også nesten lik.

Svakhjerte: Det sier de fleste som kjenner oss begge. Og på mange måter kjenner jeg meg selv igjen i ham.

«Kom, kjære venn», sa nå gamle Gajus, «vær ved godt mot. Du er velkommen i mitt hus. Er det noe du ønsker, så bare be om det uten omsvøp. Folkene mine vil gjerne være deg til tjeneste i alt.»

Svakhjerte: Dette er sannelig en lykke jeg ikke hadde ventet. Den kommer som solen når den bryter fram gjennom en mørk sky. Tenkte vel kjempen Dyddreper at jeg skulle bli så rikt begunstiget, da han tok meg og ikke ville la

meg dra videre? Var det vel meningen hans, da han ransaket lommene mine, at jeg skulle komme til Gajus, den gjestfrie verten? Og likevel er det gått slik.

Annen del, kapittel 7: Hos Gajus og Mnason – del 2

Mens Svakhjerte og Gajus stod og snakket sammen, kom en mann løpende til døren og ropte. Han sa at en pilegrim som het Ikkeriktig, var blitt drept av lynet omtrent en fjerdingvei derfra.

Svakhjerte ropte forskrekket: «Er det mulig – er den mannen død? For noen dager siden tok han meg igjen og ville slå følge med meg. Han var sammen med meg da kjempen Dyddreper grep meg, men han tok beina fatt og slapp unna. Men det ser ut til at han skulle slippe unna for å dø, og jeg bli fanget for å leve.

Det som en mann tror slår ham rent i hjel,
det tjener ofte til hans sanne vel.
Gud Herren ofte livet skjenker
den som ydmyk bare på døden tenker.
Jeg ble fanget, mens han flyktet og slapp fri –
men jeg lever ennå, og hans liv er forbi.»

Omtrent på denne tiden ble Matteus og Barmhjertighet gift. Gajus gav også Matteus' bror Jakob sin datter Føbe til hustru. Etter det ble hele selskapet over ti dager til i Gajus' hus, og de brukte tiden slik pilegrimer pleier. Før de reiste, holdt Gajus et gjestebud for dem, og de spiste og drakk og var svært glade.

Da avskjedstimen endelig var kommet, spurte Behjertet etter regningen. Men Gajus forklarte at det ikke var skikk i hans hus å la pilegrimer betale for opphold og mat. Han tok imot dem, sa han, år ut og år inn, og ventet å få betaling av den barmhjertige samaritanen. Han hadde lovet å betale trofast igjen det Gajus hadde lagt ut for dem, når han kom tilbake (Luk 10,34–35).

Da sa Behjertet til ham: «Du kjære! Du gjør en trofast gjerning med det du gjør mot brødrene, enda de er fremmede. De har vitnet for menigheten om din kjærlighet. Du gjør vel med å hjelpe dem på vei, slik det er verdig for Gud» (3 Joh 5–6).

Så tok Gajus farvel med dem alle, også med barna sine og særlig med Svakhjerte. Ham gav han en styrkende drikk med på veien.

Da de nettopp skulle gå ut av huset, så det ut som om Svakhjerte ville bli igjen. Men da Behjertet merket det, sa han til ham: «Kom, gode venn, bli bare med oss. Jeg skal være din veileder, og du skal ikke få det verre enn de andre.»

Svakhjerte: Akk, jeg har ikke noe reisefølge som passer for meg. Dere er alle friske og sterke, mens jeg, som dere ser, er svak og skrøpelig. Derfor vil jeg

heller komme etter alene, så jeg ikke skal bli til bry for både dere og meg selv med alle mine skrøpeligheter. Sinnet mitt er, som sagt, svakt og motløst, og jeg blir hindret og nedtrykt av det som andre lett kan tåle.

Jeg liker ikke at folk ler, eller at de kler seg i fine klær. Unyttig snakk har jeg også svært imot. Kort sagt, jeg er et så svakt menneske at jeg ofte tar anstøt av det som andre ikke ser noe ondt i. Jeg kjenner ennå ikke sannheten i sin helhet, og for å være en kristen er jeg svært uvitende. Noen ganger, når jeg ser noen glede seg i Herren, blir jeg bedrøvet fordi jeg ikke kan gjøre det samme.

Jeg er som en svak blant sterke, som en syk blant friske, eller som en foraktet lampe. «Den som er nær ved å gli med føttene, er som en foraktet lampe i tankene til den som er trygg» (Job 12,5).[1] Så jeg vet ikke hva jeg skal gjøre.

«Men bror», sa Behjertet, «det er nettopp min oppgave å «sette mot i de mismodige» og «bistå de svake» (1 Tess 5,14). Du må sannelig bli med oss. Vi skal vente på deg og hjelpe deg (Rom 14,1). For din skyld vil vi gjerne nekte oss noe, både i det vi mener og i det vi gjør (1 Kor 8). Mens du er til stede, skal vi ikke gi oss inn på å drøfte omstridte spørsmål. Vi vil heller rette oss etter deg i alle ting enn la deg bli igjen» (1 Kor 9,22).

Mens de ennå stod ved Gajus' dør og snakket ivrig, kom det en mann forbi som het Halteferdig. Han gikk på krykker (Sal 38,18), og også han var på pilegrimsvandring.

Da sa Svakhjerte til ham: «Kjære, hvordan er du kommet hit? Jeg stod nettopp og klaget over at jeg ikke hadde noe reisefølge som passet for meg, og så kommer du, som om du var kalt. Velkommen, velkommen, kjære Halteferdig! Jeg håper du og jeg kan bli til støtte for hverandre.»

Halteferdig: Jeg vil gjerne ha deg med, gode Svakhjerte. Og siden vi nå har vært så heldige å treffe hverandre, vil jeg heller låne deg en av krykkene mine enn at vi skal skilles.

Svakhjerte: Nei, takk for den gode viljen, men så lenge jeg ikke er lam, har jeg ikke lyst til å halte. Men krykken kan være nyttig for meg til å verge meg mot en hund.

Halteferdig: Både jeg og krykkene mine står til tjeneste for deg om du trenger oss.

Nå satte toget seg i bevegelse. Behjertet og gamle Ærlig gikk foran, så fulgte Kristiane med barna sine, og Svakhjerte og Halteferdig med krykkene kom bakerst. Da sa Ærlig til Behjertet: «Fortell oss nå, mens vi går, noe lærerikt om noen som har vært på pilegrimsvandring før oss.»

Behjertet: Svært gjerne. Dere har sikkert hørt at Kristen i sin tid møtte Apollyon i Ydmykelsens dal, og hvor mye strev og møye han hadde for å komme gjennom Dødsskyggens dal. Dere har nok også hørt hva Trofast måtte tåle med fru Vellyst, med Adam den første, med Misfornøyd og med Skam – fire av de mest forføreriske skurkene en kan treffe.

Ærlig: Ja, jeg har hørt om alt dette. Og jeg synes den ærlige Trofast fikk mest å gjøre med Skam. Det var en utrettelig og ytterst uforskammet slyngel.

[1] NB: «Den trygge føler bare forakt for ulykken, han tenker at den rammer bare dem hvis fot allerede vakler.» Bunyan bygger bildet på den gamle ordlyden.

Behjertet: Ja visst. For som pilegrimene med rette pleier å si: Av alle mennesker har han det navnet som passer ham minst.

Ærlig: Men si meg, gode venn, hvor var det Kristen og Trofast traff Snakksom? Det var også en underlig fyr.

Behjertet: Ja, en skikkelig oppblåst dåre. Og likevel er det mange som går hans vei.

Ærlig: Han hadde nær bedratt Trofast.

Behjertet: Ja, men Kristen viste Trofast hvordan han snart kunne finne ut hva slags mann Snakksom var.

Slik snakket de med hverandre til de kom til stedet der Evangelist møtte Kristen og Trofast og fortalte dem på forhånd hva som skulle hende dem på Forfengelighetens marked. Da sa veilederen deres: «Her i nærheten var det Kristen og Trofast traff Evangelist, som fortalte dem hvilke trengsler som ventet dem på Forfengelighetens marked.»

Ærlig: Ja så. Det var nok et alvorlig kapittel han lot dem høre, tør jeg si.

Behjertet: Det var det sannelig. Men samtidig trøstet og oppmuntret han dem. Og de selv var sjeldne menn – modige som løver. Ingenting kunne rokke ved det de hadde satt seg fore. Husker du ikke hvor uforferdet de stod foran dommeren?

Ærlig: Jo, Trofast led i sannhet med standhaftighet.

Behjertet: Det gjorde han, og fruktene uteble ikke. For det fortelles at Håpefull og noen andre ble omvendt ved hans død.

Ærlig: Kjære, la oss få høre mer om det, for du vet så god beskjed om alt.

Behjertet: Av alle dem Kristen traff etter at han var kommet gjennom Forfengelighetens marked, var en som het Bihensikter, den verste.

Ærlig: Bihensikter! Hvem var det?

Behjertet: En erkeskurk, en hykler av første klasse. Han gav seg ut for å være gudfryktig overfor alle, men var så slu at han passet seg for å lide eller tape noe på det. Han hadde sin egen religion for enhver anledning, og hustruen hans stod ikke tilbake for ham. I en håndvending kunne han gå over fra den ene meningen til den andre, ja, og han forsvarte attpåtil denne framferden. Men så vidt jeg har kunnet få vite, fikk han og bihensiktene hans en ille ende. Jeg har heller ikke hørt at et eneste av barna hans noen gang er blitt aktet av dem som i sannhet frykter Gud.

Nå var de kommet så langt at de kunne se byen Forfengelighet, der Forfengelighetens marked ble holdt. Da de merket at de var så nær, rådslo de med hverandre om hvordan de best skulle komme gjennom byen. Den ene mente ett, den andre noe annet. Til slutt sa Behjertet: «Som dere kan tenke dere, har jeg ofte ført pilegrimer gjennom denne byen. Jeg kjenner en mann der som heter Mnason, fra Kypros, en gammel disippel. Hos ham kan vi ta inn (Apg 21,16). Om dere vil, går vi dit.»

«Ja, la oss gjøre det», sa gamle Ærlig, Kristiane, Svakhjerte og alle de andre.

Dere må vite at det allerede var blitt kveld da de kom til byen. Men Behjertet visste veien til huset til den gamle mannen, så de fant fram uten vansker. Da

de stod ved døren, ropte veilederen at de skulle lukke opp. Den gamle innenfor kjente straks stemmen, skyndte seg å åpne, og så gikk de alle inn.

Mnason, verten deres, spurte nå hvor langt de hadde reist den dagen, og de svarte: «Fra huset til vår venn Gajus.» – «Da har dere sannelig gått et godt stykke vei. Dere er nok trette. Sett dere, sett dere.» Og de satte seg.

Da sa Behjertet, veilederen deres: «Nå, hvordan liker dere dere her? Jeg vet at dere er velkomne hos min venn.»

«Ja, det er dere sannelig», sa Mnason. «Og trenger dere noe, så bare si det, så skal vi gjøre alt som står i vår makt for å oppfylle ønsket deres.»

Ærlig: Det vi for kort tid siden trengte mest, var husly og godt selskap. Og nå har vi begge deler, håper jeg.

Mnason: Når det gjelder husly, ser dere hvordan det er. Og hva godt selskap angår, vil det vise seg.

«Godt», sa Behjertet. «Kanskje du vil vise pilegrimene rommene deres nå?»

«Det skal jeg», sa Mnason. Så førte han dem til de forskjellige soverommene. Han viste dem også en svært vakker spisesal, der de skulle spise kveldsmat og være til det var tid å legge seg.

Da de hadde kommet til ro og fått hvilt litt etter reisen, spurte Ærlig verten om det fantes mange gode mennesker i byen.

Mnason: Ja visst finnes det noen, men de er bare få sammenlignet med de andre.

Ærlig: Men hvordan kan vi få se noen av dem? For pilegrimer er synet av gode mennesker det samme som månen og stjernene er for sjøfolk i mørke netter.

Da banket Mnason i gulvet, og datteren hans, Nåde, kom opp. Han sa til henne: «Nåde, gå til vennene mine Angerfull, Gudeligsinnet, Fromhetselsker, Reddforålyve og Botferdig, og si at jeg har noen reisende hos meg i kveld som gjerne vil snakke med dem.»

Så gikk Nåde for å be dem, og de kom. Da de hadde hilst på hverandre, satte alle seg ved bordet.

Så tok Mnason ordet og sa: «Mine naboer, som dere ser, er noen fremmede kommet til huset mitt. Det er pilegrimer langt bortefra, som er på vei til Sions berg. Men hvem tror dere dette er?» sa han og pekte på Kristiane. «Det er Kristiane, hustruen til Kristen, den berømte pilegrimen som sammen med sin bror Trofast ble så skammelig mishandlet i byen vår.»

Da ble de helt forundret og sa: «Vi tenkte minst av alt på å få se Kristiane da Nåde kom for å be oss hit. Dette er sannelig en gledelig overraskelse.» Så spurte de Kristiane hvordan hun hadde det, og om de unge mennene var sønnene til mannen hennes. Da hun hadde svart ja til det, sa de til dem: «Måtte Kongen som dere elsker og tjener, gjøre dere lik faren deres og føre dere dit der han nå hviler i fred!»

Da de alle hadde satt seg igjen, spurte Ærlig Angerfull og de andre hvordan det stod til i byen nå for tiden.

Angerfull: Dere kan tro det er bråk her i markedstiden. Det er svært vanskelig å bevare hjerte og sinn i slike omgivelser. Den som bor på et slikt sted som

dette og har med slike mennesker å gjøre som vi har, trenger hvert øyeblikk å bli minnet om å være på vakt.

Ærlig: Men hva med folkene i byen – får dere være i fred for dem?

Angerfull: De er langt bedre nå enn i gamle dager. Dere vet hvordan Kristen og Trofast ble behandlet i byen vår. Men nå er de, som sagt, blitt mildere. Jeg tror Trofasts blod ennå tynger på dem som en byrde. For siden de brente ham, har de skammet seg over å brenne flere.

I de dagene var det livsfarlig for en pilegrim å gå over gaten, men nå kan vi vise ansiktene våre åpent. Den gang var selve navnet på en som bekjente troen, forhatt. Nå blir gudsfrykt sett på som noe hederlig, særlig i enkelte deler av byen – dere vet jo at byen vår er stor. Men fortell oss: Hvordan er det gått dere på reisen? Hvordan stiller folk seg til pilegrimer?

Ærlig: Det går oss som det pleier å gå vandringsmenn. Noen ganger er veien ren, andre ganger skitten. Snart går det oppover, snart nedover. Vi vet sjelden på forhånd hvordan veien blir. Vi har ikke alltid vinden i ryggen, og ikke alle vi møter, er våre venner. Noen harde dyster har vi alt måttet stå igjennom, og hva som venter oss, vet vi ikke. Men for det meste har vi fått erfare at det som ble sagt i gamle dager, er sant: Den rettferdige har mye å gå igjennom.

Angerfull: Du snakker om dyster. Hvem var det med?

Ærlig: Nei, spør heller veilederen vår, Behjertet. Han kan gi best beskjed om det.

Behjertet: Vi er alt blitt angrepet tre–fire ganger. Først ble Kristiane og barna hennes overfalt av to skurker, og de var redde for at de ville ta livet av dem. Så ble vi angrepet av kjempene Blodmann, Hammer og Dyddreper. Men når det gjelder den siste, var det egentlig vi som angrep ham, og ikke han oss.

Det gikk slik til: Etter at vi hadde hvilt oss en stund hos Gajus, vår og hele menighetens vert (Rom 16,23), bestemte vi oss for å dra ut på et streiftog med våpen i hånd. Vi ville se om vi kunne treffe noen av pilegrimenes fiender, for vi hadde hørt at det skulle holde til en svært beryktet en i nærheten. Gajus, som hørte hjemme i traktene, kjente skjulestedene hans bedre enn jeg. Derfor satte han oss på rett spor, og vi lette og lette til vi endelig fikk øye på inngangen til hulen hans. Da ble vi ikke lite glade, og motet steg.

Vi gikk straks bort til hulen, og se, da vi kom inn, fant vi denne stakkars mannen, Svakhjerte. Kjempen hadde fått ham i klørne med makt og holdt nettopp på å drepe ham. Men så snart han fikk øye på oss, tenkte han nok at han skulle få et nytt bytte. Derfor lot han stakkaren bli igjen i hulen og kom ut.

Straks gikk vi løs på ham av alle krefter, og han slo også vilt om seg. Men enden ble at han styrtet dødelig såret til jorden. Da hogg vi hodet av ham og satte det opp på en påle ved veikanten, til et skremmende eksempel for alle som kunne tenke på slike ugjerninger. At det jeg forteller dere, er sant, kan mannen selv vitne om. Han er som et lam revet ut av løvens gap.

Da sa Svakhjerte: «Det er den rene sannhet. Jeg har opplevd det både til skade og til trøst for meg: til skade, for kjempen truet hvert øyeblikk med å drepe meg, og til trøst, for Behjertet og vennene hans kom væpnet i rette tid og befridde meg.»

Så sa Gudeligsinnet: «De som skal gå pilegrimsveien, kan ikke være foruten to ting: mot og en uplettet vandel. Den som ikke har mot, vil aldri kunne holde ut reisen. Og den som lever et lettsindig liv, får selve navnet pilegrim til å stinke.»

Fromhetselsker: Jeg håper denne formaningen er overflødig for dere. Men det er sant at mange slår inn på pilegrimsveien som viser seg langt mer som fremmede for denne veien enn som fremmede og pilegrimer på jorden.

«Det er bare altfor sant», sa Reddforålyve. «Slike har verken en pilegrims drakt eller en pilegrims mot. De går ikke rett, men setter føttene skjevt. Den ene skoen går de ned innover, den andre utover. Strømpene er fillete på hælene, her henger det en fille ned og der er det en rift. Slik gjør de sin Herre skam.»

«Og dette», sa Botferdig, «burde sannelig gjøre dem urolige. Så lenge pilegrimenes vandel ikke blir renset for slike flekker og lyter, kan de heller ikke vente å få den nåden de ønsker seg for seg selv og for reisen sin.»

Slik satt de og snakket sammen til kveldsmaten var ferdig. Og da pilegrimene hadde styrket de trette kroppene sine med mat, gikk de til hvile.

I denne markedsbyen ble pilegrimene lenge og nøt Mnasons gjestfrihet. Til slutt gav han Kristianes sønn Samuel sin datter Nåde til hustru, og Josef fikk datteren Marta.

Her ble de, som sagt, lenge, for det var ikke nå som i tidligere tider. Pilegrimene ble bedre kjent med mange gode mennesker i byen og gjorde dem all den tjeneste de kunne. Barmhjertighet arbeidet som vanlig mye for de fattige, og de velsignet henne både for mat og klær. Hun var en sann pryd for sin stand. Og for å si sannheten om Nåde, Føbe og Marta: De hadde alle et sjeldent godt hjerte og gjorde mye godt, hver på sin kant. De fikk også alle mange barn, så det, som nevnt før, var all utsikt til at Kristianes navn ville leve lenge i verden.

Mens de bodde her, kom det et uhyre ut av skogen og drepte mange av innbyggerne i byen. Det tok også med seg barna deres og lærte dem å die uhyrets valper. Ingen i hele byen våget så mye som å komme uhyret for øyne. Alle flyktet så snart de hørte det komme.

Uhyret lignet ikke noe dyr på jorden. Kroppen var som en drages, og det hadde sju hoder og ti horn (Åp 17,3). Det voldte stor ødeleggelse blant barna, og likevel var det styrt av en kvinne.[2] Uhyret satte vilkår for menneskene, og de som elsket livet sitt mer enn sjelen, gikk med på dem. Slik kom de under hennes herredømme.

Behjertet og de som kom til Mnasons hus for å besøke pilegrimene, sluttet nå forbund om å angripe dette glupske dyret og om mulig fri innbyggerne i byen fra klørne og gapet dets.

Så dro Behjertet, Angerfull, Gudeligsinnet, Reddforålyve og Botferdig ut mot uhyret med våpnene sine. I begynnelsen var det svært vilt og hovmodig og så ned på fiendene sine med den dypeste forakt. Men de var kraftige menn som kunne bruke våpen, og de gav det så mye å gjøre at det snart måtte trekke seg tilbake. Så gikk selskapet tilbake til Mnasons hus.

[2] Om denne kvinnens navn og prakt, se Åp 17,1–4.

Dere må vite at dette uhyret hadde faste tider da det kom fram for å gå etter barna i byen. Nettopp ved slike anledninger lå våre tapre stridsmenn på lur etter det og angrep det gang på gang. Etter en tid fikk det ikke bare mange sår, men ble til slutt også lamt. Siden den gang har det heller ikke gjort så mye skade på barna i byen som før. Ja, noen tror til og med at det kommer til å dø av sårene.

Slik fikk Behjertet og forbundsfellene hans stort ry i byen. Selv mange som ikke delte deres syn, måtte likevel akte dem høyt. Og dette var også grunnen til at pilegrimene ikke led mye ondt her. Det fantes riktignok folk av den lavere sorten som ikke så lenger enn en muldvarp og ikke hadde mer forstand enn et umælende dyr. Hos dem stod pilegrimene ikke i noen anseelse, og de la heller ikke merke til motet og bragdene deres.

Nå var endelig tiden kommet da pilegrimene skulle dra videre, og de gjorde seg klare til å reise. De sendte bud etter vennene sine for å snakke med dem og ta farvel. Det ble fastsatt en tid da de sammen skulle be om sin Herres og Konges vern for hverandre. Noen hadde med seg gaver til dem, slikt som passet for svake og sterke, for menn og kvinner, så pilegrimene ble godt forsynt med alt de trengte (Apg 28,10). Så fortsatte de reisen, og vennene fulgte dem et lite stykke. Da de skiltes, overgav de hverandre enda en gang til sin Herres vern.

De som hørte til pilegrimenes selskap, dro nå videre med Behjertet i spissen. Fordi kvinnene og barna var svake, måtte de andre tilpasse farten etter dem. Derfor kjente Halteferdig og Svakhjerte seg mindre nedtrykt av sin naturlige skrøpelighet enn de ellers ville ha gjort.

Kort etter at de hadde tatt farvel med vennene fra byen, kom de til stedet der Trofast måtte lide døden. Her stanset de og takket ham som hadde gitt Trofast kraft til å bære sitt kors så standhaftig. Og det gjorde de desto mer fordi de nå hadde erfart at de lidelsene han så mandig hadde holdt ut, også var kommet dem til gode.

Så gikk de videre og snakket lenge om Kristen og Trofast og om Håpefull, som hadde sluttet seg til Kristen etter Trofasts død.

Nå var de kommet til fjellet Vinning, der sølvgruva lå som hadde lokket Demas bort fra pilegrimsvandringen. Der falt også Bihensikter i og omkom, tror noen, og det gav dem igjen noe å tenke over.

Men da de nådde det gamle minnesmerket som stod rett overfor fjellet, nemlig saltstøtten, der man kunne se Sodoma og den stinkende sjøen, undret de seg sterkt, slik Kristen hadde gjort før: Hvordan kunne mennesker med så mye forstand og dømmekraft være så forblindet at de forlot veien her? Men så tenkte de igjen på at det naturlige mennesket ikke lar seg advare av den skaden andre har lidd, særlig når det blikket faller på, virker behagelig og tiltrekkende på det forheksede øyet.

Annen del, kapittel 8: Kjempen Fortvilelse faller, og Tvilborg rives

Nå så jeg at de gikk videre til de kom til elva som renner på denne siden av de yndige fjellene. Langs breddene står det vakre trær med blader som er et godt middel mot overmetthet. Engene der er grønne hele året, og pilegrimer kan trygt legge seg ned og hvile der (Sal 23).

På engene ved elvebredden er det innhegninger og fårekveer og et hus der lammene blir oppfostret – det vil si barna til de mødrene som går pilegrimsvandring. Her bor det også en som har fått dem betrodd. Han kan være medlidende med deres skrøpelighet (Hebr 5,2). «I sin arm skal han samle lammene, og ved sin barm skal han bære dem. De får som har lam, skal han lede» (Jes 40,11).

Kristiane rådet nå de fire svigerdøtrene sine til å overlate de små til denne mannens kjærlige omsorg. Ved dette vannet kunne barna bli pleid, voktet, mettet og oppdratt, så de aldri skulle mangle noe i tiden som kom.

Kommer noen av dem på avveier, vil denne mannen føre dem tilbake (Jer 24,6). «De nedbrutte vil jeg forbinde, og de syke vil jeg styrke» (Esek 34,11–16). Her vil de aldri lide mangel på mat, drikke og klær, og her blir de beskyttet mot tyver og mordere. For denne mannen vil heller dø enn se én av dem han har fått betrodd, gå tapt.

Dessuten kan man være sikker på at de her får tukt og gode formaninger og blir lært opp til å vandre på de rette stiene. Det er, som dere vet, ingen liten velgjerning. Her er det også, som dere ser, friskt vann, herlige enger, vakre blomster og mange slags trær. Og trærne bærer sunn frukt – ikke slik som den frukten som hang ut over muren fra Be'elsebuls hage, og som Matteus spiste av. Denne frukten skaper helse der den mangler, og holder den ved like og styrker den der den finnes.

De unge mødrene var derfor villige til å overlate de små til denne mannen. Det som oppmuntret dem enda mer, var at alt dette var ordnet og bekostet av Kongen. Her var det altså et slags barnehjem.

Så gikk de videre og kom til Biveimarka, til den gjerdeklyveren som Kristen og vennen Håpefull gikk over. Det førte til at de ble tatt av kjempen Fortvilelse og kastet i fangehullet på Tvilborg. Her satte de seg ned og rådslo om hva det var klokest å gjøre.

Nå var de mange sterke menn, og de hadde Behjertet som fører. Derfor kom de på tanken at det kanskje var best å prøve å drepe kjempen og ødelegge borgen hans før de dro videre. Var det pilegrimer der inne, kunne de straks bli satt fri.

Meningene var delte. En tvilte på om det overhodet var riktig å gå inn på vanhellig jord. En annen mente det var tillatt så sant hensikten var god.

Men Behjertet sa: «Selv om det siste langt fra alltid kan regnes for riktig, har jeg fått befaling om å stå imot synden, overvinne det onde og stride troens gode strid. Og hvem skulle jeg vel stride denne striden mot, om ikke mot kjempen Fortvilelse? Jeg vil derfor prøve å gjøre det av med ham og ødelegge Tvilborg.»

Så spurte han: «Hvem vil være med?»

Gamle Ærlig svarte: «Det vil jeg.»

«Og vi også!» ropte Kristianes fire sønner, Matteus, Samuel, Jakob og Josef. For nå var de alle blitt sterke unge menn.

Kvinnene lot de bli igjen på veien til de kom tilbake, med Svakhjerte og Halteferdig og krykkene hans som vern. Kjempen Fortvilelse bodde riktignok svært nær, men så lenge de bare holdt seg på veien, kunne en liten gutt ha ledet dem (Jes 11,6).

Behjertet, gamle Ærlig og de fire unge mennene gikk altså løs på Tvilborg for å oppsøke kjempen. Så snart de kom til borgporten, begynte de å hamre på med et forferdelig spetakkel. Da kom den gamle kjempen til porten, fulgt av hustruen sin, Mistrøstig.

«Hvem er du som våger å forstyrre kjempen Fortvilelse?» sa han.

Behjertet svarte: «Det er meg, Behjertet, en av de førerne som Kongen i det himmelske rike har valgt ut til å følge pilegrimene hans. Jeg befaler deg å åpne portene dine straks og slippe meg inn. Gjør deg også klar til kamp, for jeg er kommet for å hogge hodet av deg og ødelegge Tvilborg.»

Kjempen Fortvilelse mente at siden han var en kjempe, kunne ingen overvinne ham. Han tenkte også ved seg selv: «I gamle dager har jeg seiret til og med over engler. Skulle jeg da være redd for denne Behjertet?» Så væpnet han seg og gikk ut. På hodet hadde han en hjelm av stål, om brystet en brynje av ild, jernsko på føttene og en stor klubbe i hånden.

De seks mennene trengte straks inn på ham og angrep ham både forfra og bakfra. Og da kjempens hustru Mistrøstig ville komme ham til hjelp, slo gamle Ærlig henne ned med ett eneste slag. Nå ble det en kamp på liv og død. Til sist ble kjempen slått til jorden, men han ville ikke dø. Han gjorde de mest fortvilte anstrengelser og var seiglivet som en katt, som det heter. Men Behjertet var mer enn sterk nok for ham og stanset ikke før han hadde skilt hodet fra kroppen.

Deretter begynte de å ødelegge Tvilborg, og nå som kjempen var død, var det en lett sak, som dere kan tenke dere. De brukte sju dager på å rive borgen. Der inne fant de en pilegrim som het Forsakt, nesten død av sult, sammen med datteren Megetfryktsom. Disse to fikk de levende ut. Men dere ville ha grøsset om dere hadde sett alle likene som lå spredt omkring i borggården, og hvor fullt fangehullet var av dødningeknokler.

Da Behjertet og følget hans var ferdige med dette arbeidet, tok de Forsakt og datteren Megetfryktsom under sin beskyttelse. For selv om de hadde vært fanger på Tvilborg hos den grusomme tyrannen Fortvilelse, var de ærlige folk.

Kjempens hode tok de med seg, men kroppen begravde de under en steinrøys. Så gikk de ned til landeveien, til de andre. Der viste de fram hodet som seierstegn og fortalte hva de hadde gjort.

Da Svakhjerte og Halteferdig så at det virkelig var kjempen Fortvilelses hode, ble de svært glade og lette til sinns. Kristiane kunne spille litt fiolin, og svigerdatteren Barmhjertighet spilte lutt. Og siden hele selskapet var i så godt humør, spilte hun et stykke. Da fikk Halteferdig lyst til å danse. Han tok Megetfryktsom, Forsakts datter, i hånden og danset lystig av sted med henne på veien. Riktignok måtte han bruke den ene krykken, men jeg forsikrer dere at han klarte seg godt. Piken fortjener også ros, for hun holdt takten med musikken fortreffelig.

Forsakt brydde seg ikke stort om musikk. Han ville heller spise enn danse, for stakkaren var nesten utsultet. For å styrke ham der og da lot Kristiane ham drikke av flasken sin med hjertestyrkende drikk, og så laget hun i stand litt mat til ham. Det varte ikke lenge før den gamle mannen kom seg og begynte å live opp.

Nå så jeg i drømmen min at da de var ferdige med alt dette, tok Behjertet hodet til kjempen Fortvilelse og satte det på en påle ved landeveien. Den sto like overfor den støtten som Kristen hadde reist til advarsel for pilegrimene som kom etter, så de skulle vokte seg for å gå inn på kjempens enemerker. På en marmorplate skrev han dette verset:

«Se her hans hode som i gamle dager
var pilegrimers største skrekk og plage.
Hans borg er falt; Mistrøstig, hustru hans,
ved Ærligs hånd fikk livet brått sin stans.
Forsakt og datteren Megetfryktsoms bånd
er brutt i stykker av Behjertets hånd.
Den som vil tvile, la ham blikket vende
hit, så skal tvilen hans i visshet ende.
Se, stakkars tviler, se på dette hodet:
ved det blir også deg befrielse lovet.»

Etter at disse mennene hadde vist seg så tapre ved Tvilborg og drept kjempen Fortvilelse, fortsatte de reisen til de omsider kom til de yndige fjellene. Der hadde Kristen og Håpefull i sin tid forfrisket og styrket seg ved alt det herlige som fantes der. De ble også kjent med hyrdene der, og de ønsket dem velkommen til de yndige fjellene, slik de en gang hadde ønsket Kristen velkommen.

Hyrdene kjente Behjertet godt. Da de nå så at han hadde et så stort følge med seg, sa de til ham: «Kjære herre, du har fått et anselig selskap med deg. Hvor har du funnet alle disse?»

Da svarte Behjertet:

«Først her er Kristiane med sitt følge;
lik et skip på havets salte bølge
har de fulgt mitt kompass, seg selv til gagn,

fra syndens grunner hit til nådens havn.
Dernest den gamle Ærlig med meg vandrer,
en mann som aldri ordet sitt forandrer;
og Halteferdig, ja, Svakhjerte med,
som begge lengtet etter dette sted.
Forsakt og Megetfryktsom kommer etter,
de skynder seg av alle sine krefter.
Kan vi få herberge her, eller må
vi vandre lenger? Si, hvor skal vi gå?»

Da sa hyrdene: «Dette er et kjært selskap. Dere er hjertelig velkomne hit, for hos oss er det sørget både for de svake og for de sterke. Vår fyrste legger merke til hva som blir gjort mot den minste blant disse. Skrøpelighet skal derfor ikke stå i veien for vår gjestfrihet» (Matt 25,40).

Så førte de pilegrimene til palassets port og sa til dem: «Kom inn, Svakhjerte! Kom inn, Halteferdig, og du, Forsakt, med datteren din Megetfryktsom!»

«Slike som disse, Behjertet», sa hyrdene til føreren, «roper vi inn ved navn, for de er mest tilbøyelige til å holde seg tilbake. Men deg og de andre som er sterke, lar vi gjøre som dere selv vil.»

Da sa Behjertet: «I dag ser jeg at nåden stråler fra ansiktene deres, og at dere i sannhet er min Herres hyrder. For dere har ikke støtt de svake bort med side og bog (Esek 34,21). Tvert imot har dere strødd blomster på veien deres til palasset, slik dere har fått befaling om.»

De skrøpelige og de svake gikk altså inn, og Behjertet og de andre fulgte etter. Da alle hadde satt seg, sa hyrdene til de svakere blant dem: «Er det noe dere ønsker? Her er alt innrettet slik at de svake skal bli styrket, og de overmodige advart.»

Hyrdene laget nå i stand et måltid av lettfordøyelige retter som også smakte godt og var nærende. Så snart pilegrimene hadde spist, gikk de til hvile, hver på det stedet han hadde fått anvist.

Fjellene var høye, og neste morgen var været klart. Før pilegrimene dro videre, pleide hyrdene alltid å vise dem noe av det merkverdige i traktene der. Så snart vennene våre var klare og hadde forfrisket seg litt, tok hyrdene dem derfor med seg ut på markene. Der viste de dem først alt det de tidligere hadde vist Kristen.

Deretter førte de dem til noen andre steder, og først til fjellet Underfull. Der fikk pilegrimene et stykke unna øye på en mann som flyttet fjell med ordene sine. De spurte hyrdene hva dette skulle bety. Hyrdene svarte at mannen var sønn av en som het Stornåde (som man allerede har lest om i første del av «En pilegrims vandring»). Han var satt der for å lære pilegrimer hvordan de ved troen kan rydde bort eller overvinne enhver vanskelighet de møter på veien (Mark 11,23–24).

Da sa Behjertet: «Jeg kjenner ham. Han står over de fleste.»

Så førte hyrdene dem opp på et fjell som het Uskyldig. Der så de en mann kledd helt i hvitt og to andre, som het Fordom og Ondvilje. De kastet uavlatelig

skitt på ham. Men se, skitten de kastet, falt straks av igjen, og klærne hans var like rene som om ingen skitt var blitt kastet på dem.

Da sa pilegrimene: «Hva skal dette bety?»

Hyrdene svarte: «Denne mannen heter Gudfryktig, og de hvite klærne er tegn på hans uskyldige liv. De som kaster skitt på ham, er slike som hater den gudfryktige vandelen hans. Men slik dere ser at skitten ikke blir sittende på klærne hans, slik vil det også gå den som lever ulastelig i verden. Alle som prøver å skitne til slike mennesker, arbeider forgjeves. For Gud vil om kort tid la uskylden deres komme fram som lyset gjennom skyene, og han vil la rettferdigheten deres skinne som solen ved middagstid.»

Deretter ble de ført opp på fjellet Kjærlighet til nesten. Der fikk de se en mann som hadde en stor rull tøy liggende foran seg. Av den skar han til alle slags klesplagg til de fattige som sto rundt ham. Likevel ble ikke forrådet hans mindre.

Da spurte pilegrimene: «Hva betyr dette?»

«Dette», sa hyrdene, «skal lære dere at den som har hjerte til å gi de fattige av det han eier, aldri skal mangle noe. Den som lesker andre, blir selv forfrisket. Og kaken som enken bakte til profeten, gjorde ikke melet i krukken hennes mindre.»

Nå ble de ført til et sted der de så en som het Dåre, og en som het Litenforstand. De holdt på å vaske en etiopier for å gjøre ham hvit, men jo mer de vasket ham, desto svartere ble han.

Pilegrimene spurte hva det betydde, og hyrdene svarte: «Slik er det med den onde. Alt som blir gjort for å skaffe ham et godt rykte, gjør ham bare enda mer avskyelig. Slik gikk det med fariseerne, og slik vil det gå alle hyklere.»

Da sa Barmhjertighet, Matteus' hustru, til svigermoren Kristiane: «Mor, om det lar seg gjøre, vil jeg gjerne se hulen i fjellet som vanligvis kalles Biveien til helvete.»

Svigermoren fortalte hyrdene om ønsket hennes. Da fulgte de pilegrimene til døren, som var satt inn i fjellsiden. De åpnet den og ba Barmhjertighet lytte en stund. Det gjorde hun, og hun hørte én si: «Forbannet være min far, som holdt føttene mine tilbake fra fredens og livets vei!» Og en annen sa: «Å, om jeg bare var blitt revet i stykker før jeg lot sjelen min gå fortapt for å berge livet!» Og enda en annen sa: «Kunne jeg bare få livet mitt tilbake – å, hvor jeg da ville fornekte meg selv for ikke å komme til dette stedet!»

Den unge kvinnen syntes at selve jorden ristet og skalv under føttene hennes. Blek og skjelvende vaklet hun bort derfra og sa: «Salig er den mann og den kvinne som blir frelst fra dette stedet.»

Da hyrdene hadde vist dem alt dette, førte de dem tilbake til palasset og beværtet dem på det beste.

Men slik det gjerne er med unge hustruer, fikk Barmhjertighet lyst på noe hun hadde sett der. Hun var bare for blyg til å be om det. Svigermoren spurte henne da hva som var i veien, for hun så ut som hun ikke var riktig frisk.

Da sa Barmhjertighet: «I spisesalen henger det et speil som jeg ikke får ut av tankene. Får jeg det ikke, er jeg redd det vil gå galt med meg.»

Svigermoren sa: «Jeg skal fortelle hyrdene hva du ønsker deg, og de vil nok gi deg det.»

Men Barmhjertighet sa: «Jeg skammer meg over at disse mennene skal få vite hva jeg ønsker meg.»

«Nei, kjære datter», sa Kristiane, «å lengte etter noe slikt er ikke en skam for deg, men en ære.»

Da sa Barmhjertighet: «Vel, mor, om du vil, så spør hyrdene om de vil selge det.»

Dette speilet var ett blant tusen. Holdt man det på én måte, viste det den som så i det, alle hans egne ansiktstrekk helt nøyaktig (Jak 1,23). Men snudde man det annerledes, så man selve bildet og trekkene av pilegrimenes Fyrste (1 Kor 13,12). Ja, jeg har til og med snakket med folk som har fortalt meg at de i dette speilet har sett selve tornekronen på hodet hans, naglemerkene i hendene og føttene hans og såret i siden hans (2 Kor 3,18).

Ja, så fortreffelig er dette speilet at det viser Herren akkurat slik man lengter etter å se ham: levende eller død, på jorden eller i himmelen, i hans fornedrelse eller i hans opphøyelse, i hans lidelse og død eller når han kommer igjen til dommen.

Kristiane gikk derfor til side med hyrdene, som het Kunnskap, Erfaring, Årvåken og Oppriktig, og sa til dem: «En av døtrene mine venter barn, og hun har fått stor lyst på noe hun har sett her i huset. Blir det nektet henne, er hun redd det ikke skal gå henne godt.»

Erfaring: Kall på henne. Hun skal sannelig få det vi kan skaffe henne.

Moren kalte da på henne, og da hun kom, sa hyrdene til henne: «Barmhjertighet, hva er det du har lyst på?»

Da rødmet hun og sa: «Det er det store speilet som henger i spisesalen.»

Oppriktig løp straks og hentet det, og alle var glade for å gi henne det. Da bøyde hun hodet, takket ydmykt og sa: «Av dette kan jeg vite at jeg har funnet nåde for deres øyne.»

De andre unge hustruene fikk også det de ønsket seg, og mennene deres fikk stor ros fordi de hadde sluttet seg til Behjertet for å slå i hjel kjempen Fortvilelse og ødelegge Tvilborg.

Om halsen på Kristiane la hyrdene et prektig smykke, og det samme gjorde de med de fire døtrene hennes. De pyntet også ørene deres med øreringer og pannene deres med juveler.

Da pilegrimene omsider sa at de ønsket å fortsette reisen, lot hyrdene dem dra i fred. Men de ga dem ikke de formaningene og advarslene som de hadde innprentet Kristen og reisefellen hans. Grunnen var at de hadde Behjertet som følgesvenn. Han kjente godt til alt og kunne advare dem i rette tid, det vil si når faren var like ved.

De formaningene og advarslene som Kristen og kameraten hans hadde fått av hyrdene, var allerede glemt da tiden kom til å bruke dem. Det var altså den fordelen dette selskapet hadde framfor det andre. Syngende dro pilegrimene sin vei:

«Hvor skjønt de kjedene sitter som de binder
om pilegrimers hals til trøst for dem!
Hvor vennlig tas vi imot, uten hinder,
vi som har neste liv som mål og hjem!
Hva nytt og skjønt de har, det gir de gjerne,
så vi et liv i glede leve må;
og ved de tegn vi bærer, kan nær og fjerne
se at vi er vandrere der vi går.»

Kort etter at de hadde forlatt hyrdene, kom de til stedet der Kristen møtte en som het Vendavveien, og som bodde i byen Frafall. Føreren deres, Behjertet, gjorde dem nå oppmerksom på det og sa: «Her er stedet der Kristen traff Vendavveien, som bar tegnet på gjenstridigheten sin på ryggen. Denne mannen ville ikke høre på noe råd. Da han først var falt, var alle ord spilt – ingenting kunne stanse ham på veien til fortapelsen.

Da han kom til stedet der korset og graven var, møtte han en som oppfordret ham til å se på dem. Men han skar tenner, stampet rasende i jorden og sa at han var fast bestemt på å vende tilbake til hjembyen sin. Før han nådde porten, møtte han Evangelist, som ville ha tatt ham i hånden og ført ham tilbake til den rette veien. Men han satte seg til motverge. Han overøste Evangelist med skjellsord og fornærmelser, hoppet over muren og slapp unna.»

Så gikk de videre. Og nettopp på stedet der Svaktro i sin tid ble ranet, sto det en mann med draget sverd, blodig over hele ansiktet.

Da spurte Behjertet: «Hvem er du?»

Mannen svarte: «Jeg heter Sannhetsforfekter. Jeg er pilegrim og skal til Den himmelske stad. Her på veien ble jeg overfalt av tre menn, som lot meg velge mellom tre ting: enten å slå følge med dem, eller å vende tilbake dit jeg kom fra, eller å dø på stedet (Ordsp 1,10–14).

Til det første svarte jeg at jeg så lenge hadde vært en tro og ærlig mann at de ikke kunne vente at jeg nå skulle slå meg sammen med tyver. Så spurte de hva jeg svarte på det andre. Jeg forklarte at jeg aldri ville ha forlatt hjembyen min om jeg ikke hadde funnet så mye der som stred mot det jeg trodde på. Men jeg merket at det var et høyst upassende og farlig sted for meg å bo, og derfor reiste jeg derfra og slo inn på denne veien.

Til sist ville de vite hva jeg mente om det tredje. Jeg sa at livet mitt var altfor dyrebart til at jeg så lett ville gi det bort. 'Dessuten', sa jeg, 'er det ikke deres sak å stille meg overfor et slikt valg. Og begynner dere å slåss, må dere selv ta følgene.'

Da grep disse tre, Galhode, Ubesindig og Nesevis, til våpen, og det gjorde jeg også. Så gikk vi løs på hverandre, tre mot én, og kjempet i godt og vel tre timer. Som dere ser, har de etterlatt meg noen merker etter hvor dyktige de er i kamp, men de har også fått noen av meg. Det er bare et øyeblikk siden de gikk fra meg. Jeg tror de hørte dere komme og derfor tok flukten.»

Behjertet: Men dette var sannelig en ulik kamp, tre mot én!

Sannhetsforfekter: Det er sant. Men om de er få eller mange, betyr ingenting for den som har sannheten på sin side. «Om en hær leirer seg imot meg, frykter ikke mitt hjerte. Om krig reiser seg imot meg, enda er jeg trygg», har en

sagt (Sal 27,3). Dessuten har jeg lest i et gammelt skrift at én mann har kjempet mot en hel hær. Og hvor mange slo ikke Samson i hjel med et eselkjevebein?

Behjertet: Hvorfor ropte du ikke om hjelp?

Sannhetsforfekter: Det gjorde jeg. Jeg ropte til Kongen min, for jeg visste at han kunne høre meg og hjelpe meg usynlig, og det var nok for meg.

Da sa Behjertet til Sannhetsforfekter: «Du har oppført deg med ære. La meg få se sverdet ditt.»

Han viste ham det. Behjertet holdt det en stund i hånden og så på det. Så sa han: «Ha! Dette er en ekte Jerusalem-klinge» (Jes 2,3).

Sannhetsforfekter: Ja, det er det. Har en mann bare en slik klinge og den kraft og dyktighet som skal til for å føre den, kan han trygt ta opp kampen med en engel. Han trenger ikke være redd for at den ikke skal holde, om han bare vet å bruke den. Eggen blir aldri sløv. Den skjærer gjennom ledd og marg, sjel og ånd og alt (Ef 6,12–17; Hebr 4,12).

Behjertet: Men du kjempet lenge. Det undrer meg at du ikke ble trett.

Sannhetsforfekter: Jeg kjempet til sverdet klebet seg fast til hånden min – så fast at det var som om det var vokst ut av armen. Og da blodet rant ut mellom fingrene mine, kjempet jeg aller best.

Behjertet: Du har gjort det godt. Du har gjort motstand like til blodet i kampen mot synden (Hebr 12,4). Du skal bli hos oss og gå inn og ut med oss, for vi har en felles sak.

Så tok de ham inn i selskapet sitt, vasket sårene hans og ga ham av det de hadde, så han kunne komme til krefter. Deretter fulgtes de ad.

Mens de nå gikk sammen, spurte Behjertet sin nye venn om mangt og mye. Han var allerede blitt glad i ham, for han elsket slike mandige og uforferdede mennesker. Han spurte særlig fordi det fantes flere svake og skrøpelige i selskapet. Aller først spurte han hvor han var fra.

Sannhetsforfekter: Jeg er fra Mørkland. Der er jeg født, og foreldrene mine bor der ennå.

Behjertet: Mørkland! Ligger ikke det på samme kyst som Fordervelsens by?

Sannhetsforfekter: Jo, det stemmer. Og dette var det som fikk meg til å bli pilegrim: Det kom en som het Sanndru, til traktene våre. Han fortalte oss hva Kristen hadde gjort, han som reiste fra Fordervelsens by – hvordan han hadde forlatt hustru og barn og begynt livet som pilegrim. Han fortalte også noe som ble regnet for sikkert: at Kristen hadde drept en slange som prøvde å hindre ham på reisen, og at han omsider var nådd fram til målet.

Videre fortalte han om den gode mottakelsen Kristen hadde fått i alle herbergene til Herren sin, og særlig da han kom til portene i Den himmelske stad. For der, sa mannen, kom et stort følge av skinnende ham i møte med basunlyd. Han fortalte også at alle klokkene i staden ringte av glede over at han var kommet, og at han ble ikledd gylne klær, og mye annet som jeg ikke skal ta med her.

Kort sagt fortalte mannen historien om Kristen og reisen hans så gripende at hjertet mitt brant av lengsel etter selv å bli pilegrim. Verken far eller mor klarte å holde meg tilbake. Jeg rev meg løs fra dem, og nå er jeg kommet så langt på veien.

Behjertet: Du er vel kommet inn gjennom porten?

Sannhetsforfekter: Ja, ja. For den samme mannen sa også til oss at alt ville være forgjeves om vi ikke kom inn på veien gjennom porten.

«Ser du», sa føreren til Kristiane, «ryktet om pilegrimsvandringen til mannen din og hva han har vunnet ved den, har gått vidt og bredt.»

Sannhetsforfekter: Hva? Er dette Kristens hustru?

Behjertet: Ja, og dette er de fire sønnene hans.

Sannhetsforfekter: Hva? Og de er også på pilegrimsvandring?

Behjertet: Ja visst. De følger etter ham.

Sannhetsforfekter: Det gleder meg mer enn jeg kan si. Den gode mannen! Hvor glad vil han ikke bli når han får se at de som på ingen måte ville følge med ham, siden drar inn gjennom porten til Den himmelske stad!

Behjertet: Ja, det blir uten tvil en stor trøst for ham. For nest etter gleden over å være der selv blir gleden størst over å møte hustru og barn der.

Sannhetsforfekter: Men siden vi nå snakker om dette, så la meg høre hva du mener om det. Det er folk som tviler på om vi vil kunne kjenne hverandre igjen der.

Behjertet: Tror de da ikke at de vil kjenne seg selv eller glede seg over sin egen salighet? Og hvis de gjør det, hvorfor skulle de da ikke også kjenne andre og glede seg over deres lykke? Og videre: Våre nærmeste er som en del av oss selv. Selv om de naturlige båndene blir oppløst der, er det vel rimelig å tro at vi blir gladere over å se dem der enn over å savne dem?

Sannhetsforfekter: Vel, nå ser jeg hva du mener om dette. Har du flere spørsmål om hvordan jeg begynte som pilegrim?

Behjertet: Ja. Var far og mor fornøyd med at du ville bli pilegrim?

Sannhetsforfekter: Å nei! De brukte alle tenkelige midler for å overtale meg til å bli hjemme.

Behjertet: Hva hadde de å innvende?

Sannhetsforfekter: De sa at det var et lediggjengerliv, og at jeg aldri ville ha syntes om pilegrimsferden om jeg ikke selv hadde vært tilbøyelig til latskap og dovenskap.

Behjertet: Og hva sa de ellers?

Sannhetsforfekter: De sa videre at det var en farlig vei. «Ja, den farligste veien i verden», sa de, «er den som pilegrimene går.»

Behjertet: Sa de også hva farene etter deres mening var?

Sannhetsforfekter: Ja, og det i detalj.

Behjertet: For eksempel?

Sannhetsforfekter: De fortalte meg om Forsakthetens myr, der Kristen nesten ble kvalt. De sa at det i Be'elsebuls festning sto bueskyttere klare til å skyte ned alle som ville banke på den trange port for å bli sluppet inn. De fortalte meg også om skogen og de mørke fjellene, om fjellet Besværlighet, om løvene og om de tre kjempene Blodmann, Hammer og Dyddreper.

De sa videre at det i Ydmykelsens dal holdt til en grusom og listig fiende som nesten hadde tatt livet av Kristen. «Dessuten», sa de, «må du gå gjennom Dødsskyggens dal, der de onde åndene holder til, der lyset er mørke og veien full av

snarer, groper og fallgruver.» De fortalte meg også om kjempen Fortvilelse og Tvilborg, og om den undergangen som ventet pilegrimene der.

Videre sa de at jeg måtte gå gjennom det fortryllede land, og at det var svært farlig. Og etter alt dette ville jeg komme til en elv som det ikke var noen bro over, og den elva lå mellom meg og det himmelske land.

Behjertet: Og var dette alt?

Sannhetsforfekter: Nei, de fortalte meg også at denne veien var full av forførere – slike som lå på lur for å lokke gode mennesker på avveier.

Behjertet: Men hvordan framstilte de dette?

Sannhetsforfekter: De fortalte at herr Verdsligvis alltid holdt seg på veien for å forføre pilegrimer, og at man var sikker på å treffe Formalist og Hykler. De sa også at Bihensikter, Snakksom eller Demas ville passe meg opp for å fange meg i snarene sine. De sa at jeg ville bli fanget i Smigrerens garn, eller at jeg sammen med Uvitenhet ville våge meg bort til porten – han som ble ført tilbake derfra til hulen i fjellsiden og måtte gå Biveien til helvete.

Behjertet: Det skulle jeg mene var nok til å ta motet fra en. Men lot de det bli med det?

Sannhetsforfekter: Nei, langt ifra. De fortalte meg også om folk som i gamle dager hadde gått denne veien og tilbakelagt et langt stykke av den. De ville se om de kunne få øye på noe av den herligheten som så mange fra tid til annen hadde talt om. Men de hadde vendt tilbake igjen, til alles tilfredshet, og hadde skjelt seg selv ut for dårer fordi de hadde gått.

De nevnte flere ved navn som hadde gjort det: Hardnakket og Føyelig, Mistillit og Fryktsom, Vendavveien og gamle Gudsfornekter og flere andre. Noen av dem, sa de, hadde gått ganske langt for å se om de kunne finne noe. Men ikke én eneste av dem hadde hatt gagn av vandringen – ikke så mye som en fjær veier.

Behjertet: Sa de enda mer for å skremme deg?

Sannhetsforfekter: Ja, de fortalte meg om en som het Fryktaktig. Han var pilegrim, men følte seg så ensom og forlatt på veien at han aldri hadde hatt en glad time på den. Likeså fortalte de at Forsakt nesten hadde omkommet av sult. Ja, de påsto til og med – det hadde jeg nær glemt – at Kristen selv, han som det var så mye snakk om, var druknet i den svarte elva etter alle farene han hadde våget for å vinne den himmelske krone. Han var aldri kommet et fotsbredd lenger, hvor mye man enn prøvde å dekke over det.

Behjertet: Men ble du ikke motløs av noe av dette?

Sannhetsforfekter: Nei, alt sammen var som ingenting for meg.

Behjertet: Hvordan kunne det ha seg?

Sannhetsforfekter: Jeg fortsatte å tro det Sanndru hadde sagt, og det løftet meg over all frykt.

Behjertet: Da var det altså dette som ga deg seier – nettopp troen din.

Sannhetsforfekter: Ja, slik var det. Jeg trodde, dro av sted, kom inn på veien, kjempet mot alle som satte seg imot meg, og ved troens hjelp er jeg kommet hit.

Vil du se dåd og mot,
og vil du skue

en kjempe sterk og god:
La farer true!
Det finnes ingen mann,
ingen storm, ild eller vann,
som rokke hans forsett kan:
å bli en pilegrim.

Om fare, nød og skrekk
seg rundt ham leire,
han møter dem så kjekk,
hans kraft skal seire.
Verken løve eller troll formår
å krumme ham et hår;
på denne rett han står:
å bli en pilegrim.

Ikke helvetes redsler kan
hans krefter binde;
ved tidens ende han
skal livet vinne. Det er hans hjertesak,
ikke menneskers behag;
han streber natt og dag
å bli en pilegrim.

Annen del, kapittel 9: Det fortrylle-de land og madam Boble

Nå var de kommet til det fortryllede land. Luften der er slik at den gjør en døsig. Jorden var helt overgrodd med tett kratt og tornebusker. Bare her og der sto det en fortryllet løvhytte, og noen påstår at den som setter seg eller sovner der, knapt noen gang reiser seg eller våkner igjen i denne verden.

Veien førte dem nå gjennom dette krattet. Behjertet gikk foran som fører, og Sannhetsforfekter gikk sist for å vokte bakfra i tilfelle en fiende, en drage, en kjempe eller en røver skulle angripe og gjøre skade. Hver av mennene gikk med draget sverd i hånden, for de visste at det var et farlig sted. De prøvde også å trøste hverandre så godt de kunne. Behjertet ga beskjed om at Svakhjerte skulle holde seg bak ham, mens Sannhetsforfekter holdt et øye med Forsakt.

De var ikke kommet langt før tett tåke og mørke falt over dem, så de i lang tid knapt kunne se hverandre. Et stykke av veien måtte de derfor føle seg fram og holde kontakt ved å rope til hverandre, for de «vandret ikke i beskuelse» (2 Kor 5,7).

Det er lett å tenke seg at det ikke var godt å gå her, selv for den sterkeste. Hvor mye verre da for kvinnene og barna, som av naturen er ømme og svake både i hjerte og føtter! Men takket være de oppmuntrende ordene fra ham som gikk først, og fra ham som gikk sist, arbeidet de seg nokså godt fram.

Gjørme og glatt søle gjorde veien enda tyngre. Og i hele dette landet fantes det ikke så mye som ett eneste herberge eller noe annet sted hvor de svakeste kunne styrke seg og hente seg inn. Her ble det pusting, stønning og sukking. Den ene snublet over en busk, den andre satt fast i gjørma, og noen av barna mistet skoene sine i den tykke sølen. En ropte: «Nå falt jeg!» En annen: «Hallo! Hvor er dere?» Og en tredje: «Jeg henger fast i buskene og vet ikke hvordan jeg skal komme løs!»

Til slutt kom de til en løvhytte som så lun og innbydende ut. Den hadde et vakkert utskåret tak, var fint overgrodd med slyngplanter og hadde benker og stoler. Det var også en myk seng der de trette kunne hvile. Alt dette var nok svært fristende, for pilegrimene begynte å bli slitne av strevet på veien. Likevel viste ikke én eneste av dem det minste tegn til å ville stanse her.

Så vidt jeg kunne merke, ga de alle nøye akt på førerens råd. Han gjorde dem trofast oppmerksom på farene som nettopp lå foran dem, og forklarte tydelig

hva slags farer det var. Derfor viste de nesten alltid størst mot og oppmuntret hverandre mest til å kjempe mot kjødets lyst nettopp når farene var nærmest. Denne løvhytta ble kalt Den lates venn. Den var bygd for å lokke trette pilegrimer til å hvile der, om det lot seg gjøre.

Så så jeg i drømmen min at de dro videre gjennom dette ensomme landet til de kom til et sted hvor det var lett å gå seg vill. Når det var lyst, visste føreren godt hvilke veier de måtte unngå for ikke å gå seg bort. Men i mørket ble han rådvill.

I lomma hadde han imidlertid et kart der alle veiene som førte til eller fra Den himmelske stad, var tegnet inn. Han slo derfor ild – han gikk aldri uten fyrtøy – for å se på kartet. Da så han at han her måtte holde til høyre. Hadde han ikke vært så påpasselig å se på kartet, ville de etter all sannsynlighet ha omkommet i gjørma. For et lite stykke lenger fram – ja, i enden av den tørreste veien – var det en grav. Ingen visste hvor dyp den var, og den var full av ikke annet enn urenhet. Den var gravd som en snare for pilegrimer.

Da tenkte jeg ved meg selv: Hvor godt ville det ikke være for den som går pilegrimsvei, å ha et slikt kart med seg, så han kunne se på det hver gang han var i tvil om hvilken vei han skulle ta!

Mens de gikk videre gjennom det fortryllede land, kom de til slutt til et sted hvor det sto en annen løvhytte, bygd helt ute ved veikanten. I denne løvhytta lå det to menn som het Uaktsom og Dumdristig. De to var kommet så langt på pilegrimsvandringen sin, men de var blitt trette av reisen og hadde satt seg ned her for å hvile, og så hadde de falt i en dyp søvn.

Da pilegrimene fikk øye på dem, ble de stående og ristet på hodet, for de visste at de som sov, var ille ute. De rådslo om hva som var best å gjøre: Skulle de gå videre og overlate dem til sin skjebne, eller skulle de gå bort og prøve å vekke dem, om det lot seg gjøre? De bestemte seg for det siste, men de var fast bestemt på ikke selv å sette seg eller på noen annen måte nyte de fristende bekvemmelighetene i løvhytta.

Så gikk de inn og tiltalte begge mennene ved navn, for det så ut til at føreren kjente dem. Men ingen svarte. Da ristet føreren dem og gjorde alt han kunne for å få dem til å våkne.

Da sa den ene i søvne: «Jeg skal betale deg så snart jeg får pengene mine.»

Føreren ristet på hodet.

«Jeg skal kjempe så lenge jeg kan holde sverdet i hånden», sa den andre.

Ett av barna smilte av det.

Da spurte Kristiane: «Hva skal dette bety?»

Føreren svarte: «De snakker i søvne. Man kan dytte dem, slå dem eller gjøre hva man vil med dem – de svarer alltid på denne måten. Eller som et slikt menneske sa i gamle dager, da havets bølger slo over ham og han var som en som ligger i toppen av en mast: ‹Når skal jeg våkne? Jeg vil se å få tak i enda mer!› (Ordsp 23,34–35).

Du vet at når mennesker snakker i søvne, kommer de med alt mulig, men ordene deres kommer verken av tro eller forstand. Slik er det med disse to også.

Det er like lite mening i det de sier nå, som i å dra ut på pilegrimsvandring og så sette seg ned her.

Slik ender det når uaktsomme mennesker går pilegrimsvei. Man kan være så godt som sikker på at det vil gå dem slik. For dette fortryllede land er et av de siste stedene hvor pilegrimenes fiende har makt. Derfor ligger det, som dere ser, nesten ved enden av veien, og det gjør det så mye farligere for oss.

For han tenker: Når vil vel disse dårene ha større lyst til å hvile enn når de er trette? Og når er de vel trettere enn nettopp mot slutten av reisen? Derfor ligger det fortryllede land så nær landet Beulah, som er like ved målet for vandringen deres. Pilegrimer må derfor gi nøye akt på seg selv, så det ikke går dem som disse to. De har, som dere ser, falt i en søvn som ingen kan vekke dem av.»

Nå ba pilegrimene med frykt og beven om å få gå videre. De ba bare føreren om å slå ild, så de kunne gå resten av veien ved hjelp av en lykt.[1] Så slo han ild og tente lys, og ved hjelp av det gikk de resten av veien, enda det var svært mørkt (2 Pet 1,19).

Men barna begynte å bli svært trette, og de ropte til ham som elsker pilegrimer, at han måtte gjøre veien lettere for dem. Da de hadde gått et lite stykke til, blåste det opp en vind som drev tåken bort, så luften ble klarere. De var riktignok ennå langt fra ute av det fortryllede land, men nå kunne de se både hverandre og veien mye bedre.

Da de endelig nærmet seg enden av dette landet, hørte de et stykke foran seg en alvorlig stemme, som fra en som var svært bekymret. De gikk videre og så noe som lignet en mann på kne. Med løftede hender og øyne talte han inntrengende, som det syntes dem, til en der oppe. De gikk nærmere, men kunne ikke forstå hva han sa, og ble derfor stående helt stille til han var ferdig.

Da han var ferdig, reiste han seg og begynte å løpe av alle krefter bortover veien mot Den himmelske stad. Men Behjertet ropte etter ham: «Hei, venn! La oss slå følge, hvis du, som jeg tror, skal til Den himmelske stad.»

Mannen stanset da, og de gikk bort til ham. Men så snart gamle Ærlig fikk se ansiktet hans, sa han: «Denne mannen kjenner jeg.»

Da sa Sannhetsforfekter: «Hvem er det, da?»

«Det er en som kommer fra et sted ikke langt fra der jeg hørte hjemme», sa han. «Han heter Standhaftig, og han er virkelig en god pilegrim.»

Knapt var de kommet bort til hverandre før Standhaftig ropte til gamle Ærlig: «Nei, men far Ærlig, er du her?»

«Ja», sa han, «så sant som du er her.»

«Jeg er riktig glad for å treffe deg på denne veien», sa Standhaftig.

«Og jeg er ikke mindre glad for å ha sett deg ligge på kne», sa den andre.

Da rødmet Standhaftig og sa: «Så du meg virkelig?»

«Ja, det gjorde jeg», svarte den andre, «og hjertet mitt gledet seg ved synet.»

«Men hva tenkte du da?» spurte Standhaftig.

«Tenkte?» svarte gamle Ærlig. «Hva skulle jeg tenke? Jeg tenkte at vi hadde funnet en ærlig mann på veien, og at vi snart skulle få ha ham med oss.»

[1] «Ditt ord er en lykt for min fot og et lys på min sti» (Sal 119,105).

«Så lykkelig jeg ville være om dine gode tanker om meg viste seg å være riktige!» sa Standhaftig. «Men er jeg ikke som jeg burde være, får jeg selv bære følgene.»

«Det er sant», sa den andre, «men din frykt gjør meg enda vissere på at det står godt til mellom pilegrimenes fyrste og din sjel. For han sier: ‹Salig er det menneske som alltid frykter› (Ordsp 28,14).»

Sannhetsforfekter: Men nå, kjære bror, vil jeg gjerne be deg fortelle oss hva det var som fikk deg til å knele. Kjente du deg kanskje drevet til å sende en takkebønn opp for en særlig nåde du hadde fått, eller hvordan var det?

Standhaftig: Som du ser, er vi jo i det fortryllede land. Mens jeg vandret framover, begynte jeg å tenke på hvor farlig veien er på dette stedet, og hvor mange som var kommet så langt på pilegrimsvandringen sin, men som ble stanset her og gikk til grunne uten redning. Jeg tenkte også på den måten mennesker dør på i dette landet. De som dør her, bukker ikke under for noen hard sykdom. Det er ingen smertefull død de får. For den som går bort i søvne, begynner reisen sin med lyst og glede. Ja, slike går villig inn i dette onde.

Her avbrøt Ærlig ham og sa: «Så du de to mennene som sover i løvhytta?»

Standhaftig: Ja, jeg så Uaktsom og Dumdristig der, og etter min mening vil de bli liggende der til de råtner (Ordsp 10,7). Men la meg bare fortsette fortellingen min.

Mens jeg gikk og tenkte slik for meg selv, kom det en kvinne bort til meg. Hun var kledd i en svært vakker, men gammeldags drakt. Hun tilbød meg tre ting: kroppen sin, pengene sine og sengen sin. Nå var jeg, sant å si, både trett og søvnig. Dessuten er jeg fattig som en kirkerotte, og det visste nok den gamle heksa.

Vel, jeg avviste henne gang på gang, men det brydde hun seg ikke det minste om – hun bare smilte. Da begynte jeg å bli sint. Men i stedet for å la seg skremme bort kom hun med nye tilbud. Hun sa at hvis jeg fulgte henne, ville hun gjøre meg stor og lykkelig. «For», sa hun, «jeg er verdens herskerinne, og menneskene blir lykkelige gjennom meg.»

Da spurte jeg hva hun het, og hun sa at hun het Boble. Da holdt jeg meg enda lenger unna henne, men hun fortsatte å forfølge meg med lokkemidlene sine. Da falt jeg, som dere så, på kne og ba med løftede hender til ham som har lovt å hjelpe. Og akkurat da dere kom til syne, gikk kvinnen sin vei. Men jeg fortsatte å be og takket Gud, som hadde fridd meg ut av så stor fare. For jeg er viss på at hun ikke hadde noe godt i sinne, men ville gjøre ende på hele reisen min.

Ærlig: Det er ingen tvil om at hun hadde onde hensikter. Og nå som du snakker om henne, synes jeg at jeg enten har sett henne eller lest om henne et sted.

Standhaftig: Kanskje du har gjort begge deler.

Ærlig: Madam Boble! Er hun ikke en høy, staselig dame, nokså mørk i huden?

Standhaftig: Jo, helt riktig, akkurat slik er hun.

Ærlig: Snakker hun ikke svært innsmigrende, og smiler hun ikke ved slutten av hver setning?

Standhaftig: Det stemmer også helt nøyaktig. Akkurat slik oppfører hun seg.

Ærlig: Går hun ikke med en stor pung ved siden, ofte med hånden nedi den, og leker med pengene, som om det var hennes hjertes lyst?

Standhaftig: Sannelig, om hun hadde stått foran oss hele tiden, kunne du ikke ha beskrevet henne mer fullstendig eller tegnet trekkene hennes bedre.

Ærlig: Da var han som malte portrettet hennes, en god maler, og han som har skrevet om henne, har sagt sannheten.

Behjertet: Denne kvinnen er en heks, og det er nettopp ved hennes trolldomskraft at dette landet er blitt fortryllet. Den som legger hodet i fanget hennes, kunne like gjerne legge det på hoggestabben med øksa hengende over. Og alle som fester øynene på skjønnheten hennes, regnes som Guds fiender (Jak 4,4; 1 Joh 2,15).

Det er hun som holder alle pilegrimenes fiender oppe i glans og prakt. Ja, det er hun som med pengene sine har lokket mang en bort fra pilegrimslivet. Hun er en stor sladrekjerring. Både hun og døtrene hennes er alltid i hælene på en eller annen pilegrim, snart med ros, snart med tilbud om dette livets herligheter. Hun er en frekk og uforskammet person som snakker til alle og enhver. Fattige pilegrimer håner hun, men de rike står høyt i kurs hos henne.

Klarer noen ved list å komme til rikdom og makt, snakker hun godt om ham fra hus til hus. Gjestebud og fester setter hun stor pris på. Snart her, snart der kan man treffe henne ved et rikt dekket bord. Noen steder har hun gitt seg ut for å være en gudinne, og derfor blir hun tilbedt av mange.

Hun har sine faste tider og offentlige steder for bedrageriet sitt. Hun påstår og forsikrer fullt og fast at ingen kan vise fram goder som tåler sammenligning med hennes. Hun lover å bli hos barn og barnebarn, bare man vil elske henne og gjøre mye av henne. Noen steder og til visse mennesker strør hun gull fra pungen sin som om det var støv.

Hun liker at man oppsøker henne, snakker godt om henne og henger ved henne av hele hjertet. Aldri blir hun trett av å rose varene sine, og den som tenker best om henne, elsker hun høyest. Til noen lover hun kongeriker og kroner, bare de vil følge rådet hennes. Likevel har hun ført mange til galgen og ti tusen ganger flere til helvete.

Standhaftig: Å, for en nåde det var at jeg sto imot henne! For hvem vet hvor hun ellers ville ha lokket meg?

Behjertet: Hvor? Ja, det vet bare Gud. Men sikkert er det at hun ville ha lokket deg inn i «mange slags dumme og skadelige lyster, som senker menneskene ned i undergang og fortapelse» (1 Tim 6,9).

Det var hun som satte Absalom opp mot faren sin og Jeroboam mot herren sin. Det var hun som overtalte Judas til å selge sin Herre, og som fikk Demas til å gi opp pilegrimens gudfryktige liv. Ingen vet all den skaden hun gjør. Hun skaper splid mellom fyrster og undersåtter, mellom foreldre og barn, mellom nabo og nabo, mellom mann og hustru, mellom mennesket og ham selv, mellom kjød og ånd. Vær derfor, gode Standhaftig, det navnet ditt sier, og når du har gjort alt, så stå fast.

Under denne samtalen var pilegrimene blitt grepet av en blanding av glede og angst. Til slutt ga de luft for følelsene sine i denne sangen:

«Hva må en pilegrim utstå
av fienders store hær!
Til synd så mange veier gå,
ja, ofte gull en snare er.
Ja, mange til fordervelse gikk
i grøft og dypt morass;
den som stekepannen unngikk,
fikk ofte i ilden plass.»

Annen del, kapittel 10: Pilegrimene går over elva

Så så jeg at de gikk videre, helt til de kom til landet Beulah, der solen skinner både natt og dag. Her hvilte de en stund, for de var blitt trette. Landet var bestemt for pilegrimer, og frukthagene og vingårdene der tilhørte kongen i det himmelske landet. Derfor sto det dem fritt å nyte alt de ville. Men de ble snart uthvilt på dette stedet.

Klokkene ringte så vakkert hele tiden, og basunene lød så melodisk at de ikke fikk sove. Likevel var de like opplagte som etter den beste søvn. Også på gatene hørte de ikke annet enn: «Flere pilegrimer er kommet til staden!» – «Så og så mange har gått over elva i dag og er sluppet inn gjennom de gylne portene!» – «En skare skinnende er nettopp kommet til staden. Da må det være flere pilegrimer på vei, for her står de og venter på å trøste dem etter all sorgen deres!»

Pilegrimene sto opp og gikk fram og tilbake. Og for noen himmelske toner som nå lød i ørene deres, og for noen himmelske syn som gledet øynene deres! I dette landet hørte, så, kjente, luktet og smakte de ikke noe som var ubehagelig for sansene eller ånden. Bare da de smakte på vannet i elva de skulle gå over, syntes de at det var noe bittert. Men da de hadde svelget det, satt det igjen en søt smak.

Her ble det ført bok over navnene på alle som fra gammel tid hadde vært pilegrimer, og deres store bedrifter var skrevet ned. Her ble det også snakket mye om hvor høyt vannet hadde stått i elva da noen gikk over, og hvor grunt det hadde vært til andre tider. For noen hadde den vært så godt som tørr, mens den for andre nesten hadde gått over sine bredder.

Her pleide barna fra staden å gå inn i kongens hage og plukke blomster, som de så med glede og fryd bar til pilegrimene. Her vokste også kamfer, nardus, safran, kalmus og kanel, og alle slags røkelsestrær, myrra og aloe, sammen med de fineste krydderier. Med disse urtene ble pilegrimenes rom fylt av vellukt mens de oppholdt seg her. Med dem ble også kroppene deres salvet, så de var forberedt til å gå gjennom elva når den fastsatte tiden kom.

Mens de nå var her og ventet på den gode timen, gikk det rykte om at det var kommet et sendebud fra Den himmelske stad med viktige nyheter til en som het Kristiane, hustru til pilegrimen Kristen. Man spurte etter henne og fant huset der hun bodde. Sendebudet gikk inn og ga henne et brev, og det lød slik: «Vær

hilset, du gode kvinne! Jeg skal melde deg at Herren kaller på deg, og han venter at du innen ti dager skal stå for ham, kledd i udødelighetens drakt.»

Da han hadde lest brevet for henne, ga han henne et sikkert tegn på at han var et pålitelig sendebud, og at han var kommet for å forberede henne på at hun snart skulle reise. Tegnet var en pil med en spiss som var kvesset av kjærlighet. Den gikk lett inn i hjertet hennes og virket etter hvert så sterkt at hun måtte av sted til den fastsatte tiden.

Kristiane så at timen hennes var kommet, og at hun var den første i dette følget som skulle gå gjennom vannet. Da kalte hun til seg Behjertet, føreren sin, og fortalte ham hvordan det sto til. Han sa at han gledet seg av hele sitt hjerte over denne nyheten, og at han gjerne skulle sett at sendebudet var kommet til ham. Så ba hun ham gi henne råd om hvordan alt skulle forberedes til reisen. Han svarte: «Slik og slik skal du gjøre, og vi som blir igjen, vil følge deg ned til elvebredden.»

Hun kalte nå barna sine til seg og ga dem alle sin velsignelse. Hun sa at det var en trøst for henne å se merket som var satt på pannene deres, og at hun var glad for at de hadde fulgt henne så langt og hadde holdt klærne sine så hvite. Til slutt testamenterte hun det lille hun eide, til de fattige, og ba sønnene og svigerdøtrene sine holde seg ferdige til den tiden da sendebudet skulle komme også til dem.

Da hun hadde talt slik til føreren og barna sine, kalte hun Sannhetsforfekter til seg og sa: «Du har i alle ting vist deg tro og oppriktig. 'Vær tro inntil døden', så vil min konge gi deg 'livets krone' (Åp 2,10). Jeg vil også be deg holde et øye med barna mine. Merker du noen gang at de mister motet, så tal trøstende til dem. Svigerdøtrene mine har vært trofaste, og som lønn skal løftet bli oppfylt på dem.» Til Standhaftig ga hun en ring.

Så kalte hun gamle Ærlig til seg og sa om ham: «Se, det er en ekte israelitt, en som det ikke er svik i» (Joh 1,47). Han svarte: «Jeg ønsker deg en herlig dag når du drar ut til Sion, og det skulle glede meg å se deg gå tørrskodd over elva.» Men hun svarte: «Våt eller tørr – jeg lengter etter å komme av sted. For hvordan været enn blir på reisen, får jeg tid nok etterpå til å hvile ut og tørke meg.»

Nå kom også den gode mannen Halteferdig for å se henne. Hun sa til ham: «Reisen hit har vært full av møye og strev for deg, men det vil gjøre hvilen desto søtere. Men våk og vær beredt! For sendebudet kan komme i den timen du minst venter det.»

Etter ham kom Forsakt og datteren hans, Megetfryktsom. Til dem sa hun: «Dere bør alltid med takk huske at dere ble befridd fra kjempen Fortvilelse i Tvilborg. Det er denne nåden dere kan takke for at dere er kommet hit. Vær våkne og kast all frykt fra dere. Vær edrue og sett håpet til enden.»

Så sa hun til Svakhjerte: «Du ble frelst ut av gapet på kjempen Dyddreper for at du skulle leve i evighet i de levendes lys og skue din konge med trøst. Men før du blir kalt, råder jeg deg til å angre at du så lett blir redd og tviler på hans godhet. Da skal du ikke bli gjort til skamme for dine feil når han kommer.»

Nå nærmet dagen seg da Kristiane skulle dra av sted. Veien yrte av folk som ville se henne begynne reisen. Og se, hele elvebredden på den andre siden var

full av hester og vogner som var kommet ned ovenfra for å følge henne til porten i staden.

Så kom Kristiane fram og gikk ut i elva, mens hun tok farvel med dem som hadde fulgt henne ned til bredden. De siste ordene man hørte henne si, var: «Jeg kommer, Herre, for å være hos deg og prise deg.» Barna og vennene hennes gikk så hjem igjen, for de som ventet på henne på den andre siden, hadde ført henne bort fra øynene deres.

Men hun selv gikk bort til porten og banket på. Da ble hun sluppet inn og tatt imot med like stor glede som mannen hennes før henne. Barna gråt da hun gikk bort, men Behjertet og Sannhetsforfekter spilte av glede på de velstemte cymblene og harpene sine. Så skiltes de, og hver gikk til sitt.

Med tiden kom det et nytt hastebud fra staden, og denne gangen gjaldt ærendet Halteferdig. Budet spurte seg fram til ham og sa: «Jeg kommer til deg fra ham som du har elsket og fulgt, selv om det bare har vært på krykker. Ærendet mitt er å si deg at han venter deg ved sitt bord dagen etter påske, for at du skal holde nattverd med ham i hans rike. Gjør deg derfor ferdig til reisen.» Så ga han ham også et tegn på at han var et pålitelig sendebud, og sa: «Jeg har slått gullskålen i stykker og slitt over sølvsnoren» (Fork 12,6).

Halteferdig kalte nå reisefellene sine sammen og sa: «Jeg er blitt kalt, og Gud vil sikkert hente også dere hjem.» Så ba han Standhaftig sette opp testamentet hans. Men han hadde ikke annet å etterlate dem som levde videre, enn krykkene sine og sine gode ønsker. Derfor sa han: «Disse krykkene gir jeg til sønnen min, som skal gå i mine fotspor. Jeg ønsker av hele mitt hjerte at han må bli en bedre pilegrim enn jeg har vært.»

Så takket han Behjertet for at han hadde ført ham, og for hans godhet, og gjorde seg ferdig til reisen. Da han kom til elvebredden, sa han: «Nå trenger jeg ikke disse krykkene lenger, for på den andre siden står det jo hester og vogner som jeg skal reise med.» De siste ordene man hørte ham si, var: «Velkommen, liv!» Så gikk han over.

Deretter fikk Svakhjerte beskjed om at sendebudet blåste i hornet utenfor døren hans. Så kom budet inn og sa: «Jeg er kommet for å si deg at din Herre vil ha deg hos seg, og at du om kort tid skal få se hans ansikt i strålende glans. Ta dette som tegn på at budskapet mitt er sant: 'Det mørkner for dem som ser ut gjennom vinduene' (Fork 12,3).»

Da kalte Svakhjerte vennene sine til seg og fortalte dem om budskapet og om tegnet han hadde fått på at det var sant. Så sa han: «Siden jeg ikke har noe å etterlate meg, er det ingen grunn til at jeg setter opp noe testamente. Det svake hjertet mitt vil jeg la bli igjen etter meg, for jeg har ikke bruk for det der jeg nå skal. Det er heller ikke noe verdt, ikke engang for den fattigste pilegrim. Derfor ønsker jeg at du, kjære Sannhetsforfekter, graver det ned i en møkkhaug så snart jeg er gått bort.»

Da han hadde ordnet dette, og dagen kom da han skulle gå, gikk han ut i elva som de andre. De siste ordene hans var: «Hold ut i tro og tålmodighet!» Så gikk han over til den andre siden.

Mange dager senere kom det bud fra staden etter Forsakt, og budskapet til ham lød slik: «Du skjelvende mann, du blir herved kalt til å møte din konge neste søndag og glede deg over at du er befridd fra all din tvil.» «Og som tegn på at budskapet mitt er sant», la budet til, «skal du få dette.» Og han ga ham en gresshoppe som en byrde (Fork 12,5).[1]

Da Forsakts datter Megetfryktsom hørte dette, sa hun at hun ville følge faren sin. Forsakt vendte seg da til vennene sine og sa til dem: «Dere vet hvordan jeg og datteren min har vært, og hvor tunge vi alltid har vært for dem rundt oss. Derfor er det vår siste vilje at ingen, når vi er borte, noen gang må ta til seg vår forsakthet og trellefrykt. For jeg vet at etter vår død vil de prøve å trenge seg inn hos andre.

For å være ærlig med dere: De er gjester som vi tok inn hos oss allerede da vi ble pilegrimer, og siden har vi ikke klart å bli kvitt dem. De vil gå omkring og prøve å bli tatt imot hos pilegrimer. Men for vår skyld: Steng dørene for dem!»

Da tiden var inne og de skulle dra bort, gikk de begge ned til elvebredden. De siste ordene til Forsakt var: «Farvel, natt! Velkommen, dag!» Datteren hans gikk syngende gjennom elva, men ingen kunne forstå hva hun sa.

En tid etter kom det igjen et sendebud fra staden og spurte etter Ærlig. Da han hadde fått vite hvor den gamle bodde, gikk han hjem til ham og ga ham disse linjene: «Din Herre befaler at du skal holde deg ferdig til å tre fram for ham i hans Fars hus innen åtte dager. Og som tegn på at budskapet mitt er sant: 'Alle sangmøyene er lavmælte' (Fork 12,4).»

Ærlig kalte nå vennene sine til seg og sa til dem: «Jeg dør, men jeg vil ikke sette opp noe testamente. Ærligheten min skal følge med meg. Si dette til dem som kommer etter.» Da avskjedstimen kom, gjorde han seg klar til å gå gjennom elva. På den tiden gikk elva over sine bredder flere steder. Men mens han levde, hadde Ærlig avtalt med en som het Godsamvittighet, at han skulle møte ham der. Det gjorde han nå også: Han rakte ham hånden og hjalp ham over. De siste ordene til Ærlig var: «Nåden regjerer!» Så forlot han verden.

Senere gikk det rykte om at også Sannhetsforfekter var blitt kalt av det samme sendebudet som Ærlig. Som tegn på at kallet var sant, hadde han fått dette ordet: «Krukken din er brutt i stykker ved kilden» (Fork 12,6). Så snart han hadde hørt det, kalte han vennene sine til seg og fortalte dem det. Så sa han: «Nå går jeg til min Far. Det har kostet harde kamper å komme hit, men nå angrer jeg ikke på all den møyen jeg har hatt for å nå dette stedet.

Sverdet mitt gir jeg til ham som kommer etter meg, og dyktigheten og motet mitt til den som kan få dem. Skrammene og arrene mine tar jeg med meg, som vitnesbyrd om at jeg har stridt hans strid, han som nå skal lønne meg.»

Da dagen kom da han skulle dra bort, fulgte mange ham ned til elva. Han gikk ut i den med ordene: «Død, hvor er din brodd?» Og da han sank dypere i vannet, ropte han: «Grav, hvor er din seier?» (1 Kor 15,55)[2] Så gikk han over, og på den andre siden ble han ønsket velkommen med jubelrop og basunklang.

[1] NB: «gresshoppen sleper seg fram».
[2] NB: «Død, hvor er din seier?».

Kort tid etter ble Standhaftig kalt – han som pilegrimene fant liggende på kne i det fortryllede land. Sendebudet bar kallet åpent i hånden, og det lød slik: «Du må forberede deg på en forandring i livet, for din Herre vil ikke at du lenger skal være så langt borte fra ham.»

Standhaftig ble tankefull av dette. Men sendebudet sa: «Du må ikke tvile på at budskapet mitt er sant. Her er beviset: 'Hjulet ditt er knust ved brønnen' (Fork 12,6).» Da kalte han Behjertet, føreren deres, til seg og sa til ham: «Det falt ikke i min lodd å nyte så mye av ditt gode selskap på vandringen, men likevel har du vært til stor hjelp og nytte for meg den tiden jeg har kjent deg.

Da jeg dro hjemmefra, etterlot jeg meg hustru og fem små barn. Når du kommer hjem igjen – for jeg vet at du vil vende tilbake til din Herres hus i håp om å bli veiviser for flere fromme pilegrimer – får jeg da be deg om å sende bud til familien min og la dem få vite alt som har hendt og vil hende meg? Fortell dem også at jeg er kommet lykkelig hit, og hvor velsignet jeg har hatt det både før og nå.

Fortell dem om Kristen og om Kristiane, hustruen hans, og hvordan hun og barna fulgte etter mannen. Fortell dem også om Kristianes salige endelikt, og hvor hun er gått. Bortsett fra mine bønner og tårer har jeg lite eller ingenting å sende familien min. Men hvis du forteller dem om dette, vil det kanskje røre hjertene deres.»

Da Standhaftig slik hadde fått ordnet sakene sine, og tiden kom da også han skulle dra, gikk han ned til elva som de andre. På den tiden var vannet helt stille. Da Standhaftig var kommet omtrent halvveis, ble han derfor stående en stund og talte til dem som hadde fulgt ham ned til bredden.

Han sa: «Denne elva har vært til skrekk for mange. Ja, tanken på den har ofte gjort meg redd også. Men nå har jeg det godt. Foten min står trygt der prestene sto som bar paktens ark mens Israel gikk over Jordan (Jos 3,17). Vannet er riktignok bittert for ganen og kaldt for magen. Men tanken på stedet jeg nå går til, og på det herlige følget som venter meg på den andre siden, varmer hjertet mitt som et glødende kull.

Nå ser jeg at jeg er ved målet for reisen, og dagene med møye er slutt. Nå skal jeg få se det hodet som ble kronet med torner, og det ansiktet som ble spyttet på for min skyld. Hittil har jeg levd i tro, etter løftet, men nå går jeg dit hvor jeg skal leve i det jeg ser, og alltid være hos ham som det er salighet å være sammen med.

Det har vært en glede for meg å høre om min Herre. Og hvor jeg enn har sett spor etter hans fottrinn på jorden, der har jeg ønsket å sette min fot. Hans navn har vært for meg som den mest kostelige duft, ja, søtere enn all vellukt. Hans stemme har vært meg kjærere enn alt. Og å se hans ansikt har jeg lengtet etter, mer enn de som lengter mest etter solens lys.

Hans ord har jeg samlet som min mat og som legemiddel mot min svakhet og avmakt. 'Han har frelst meg og bevart meg fra mine misgjerninger. Ja, han har styrket mine skritt på sin vei.'»

Mens han ennå talte slik, forandret ansiktet hans seg, og de sterke bena hans bøyde seg under ham. Han sa: «Ta meg, jeg kommer til deg!» Og de så ham ikke mer.

Men det var herlig å se hvordan hele den åpne himmelen var fylt av hester og vogner, av basunblåsere og fløytespillere, av sangere og harpespillere som skulle ønske pilegrimene velkommen etter hvert som de dro opp over fjellet og den ene etter den andre gikk inn gjennom den prektige porten til staden.

Kristianes barn, de fire sønnene med hustruer og barn, ventet jeg ikke på til de også skulle gå gjennom elva. Siden har jeg hørt at de fremdeles skal være i live, og at de vil bli en stund til der de var, for at kirken skal vokse.

Skulle det falle i min lodd å gå denne veien igjen, kan jeg fortelle dem som ønsker det, om det jeg her går forbi i taushet. Til da sier jeg farvel til mine lesere.

Overvettes nåde mot den største blant syndere – del 1

Fortale
John Bunyans levnetsbeskrivelse, skrevet av ham selv – i utdrag.

eller en kort beretning om hvorfor dette verket blir utgitt, skrevet av forfatteren og tilegnet dem som Gud har aktet verdige til å bli ført til tro ved hans forkynnelse av Ordet.

Barn, nåde være med dere! Amen. Jeg er tatt bort fra dere og hindret i å gjøre den plikten Gud har lagt på meg mot dere: å arbeide for at dere skal bli videre oppbygd og komme fram i tro og hellighet. Likevel vil jeg at dere skal vite at min sjel har farsomsorg for dere og lengter etter deres åndelige og evige vel. Derfor fester jeg igjen øynene på dere alle, slik som en gang «fra toppen av Senir og Hermon», så også nå «fra løvenes bosteder, fra panternes fjell» (Høys 4,8). Jeg ønsker inderlig å se dere komme vel fram til den havnen vi alle styrer mot.

Jeg takker Gud hver gang jeg tenker på dere. Selv om jeg sitter mellom løvetenner i ørkenen, blir jeg glad når jeg tenker på den nåden, barmhjertigheten og kunnskapen om Kristus, vår Frelser, som Gud har gitt dere med overflod av tro og kjærlighet. Deres hunger og tørst etter å lære Faderen bedre å kjenne i Sønnen, deres ømme hjerter, deres frykt for synd og deres sømmelige og hellige ferd både for Gud og mennesker er også en stor oppmuntring for meg. «Dere er jo vår ære og vår glede.» (1 Tess 2,20)

Her sender jeg dere en dråpe av den honningen jeg har tatt ut av løvens åtsel (Dom 14,8). Jeg har selv spist av den og er blitt mye styrket. (Når vi møter fristelsene første gang, er de som løven som kom brølende mot Samson. Men overvinner vi dem, finner vi neste gang en bisverm og honning inni dem.) Filisterne skjønte ikke hva jeg mente.

Dette er altså en skildring av Guds arbeid med min sjel, fra det aller første og helt til nå. Av den kan dere se hvordan jeg ble ydmyket og reist opp igjen. For «han sårer, og han forbinder. Han slår, og hans hender leger» (Job 5,18). Skriften sier: «En far lærer sine barn om din trofasthet» (Jes 38,19). Ja, det var derfor jeg lå så lenge ved Sinai og så ilden, skyen og mørket: for at jeg skulle frykte Herren alle mitt livs dager og fortelle mine barn om hans underfulle gjerninger (5 Mos 4,11; Sal 78,4).

Moses skrev om Israels barns vandring fra Egypt til landet Kanaan (4 Mos 33). Han bød dem huske de førti årene i ørkenen: «Kom i hu hele den veien Herren din Gud har ført deg i disse førti år i ørkenen, for å ydmyke deg og prøve deg og for å kjenne hva som var i ditt hjerte, om du ville holde hans bud eller ikke» (5 Mos 8,2).

Derfor har jeg prøvd å gjøre det samme. Og jeg har ikke bare gjort det, men også gjort det kjent, slik at andre, om Gud vil, kan bli minnet om hva han har gjort for deres sjeler, når de leser om hans nådesverk i meg.

Det er til stor gagn for kristne å bli minnet ofte om hvordan nåden først virket i deres sjel. «Denne natten våket Herren for å føre dem ut av landet Egypt. Den samme natten hører Herren til som en våkenatt for alle Israels barn, slekt etter slekt» (2 Mos 12,42). David sier: «Min Gud! Min sjel er nedbøyd i meg. Derfor kommer jeg deg i hu fra Jordans land og Hermons høyder, fra det lille fjellet» (Sal 42,7). Han husket også løven og bjørnen da han gikk ut for å kjempe mot kjempen fra Gat (1 Sam 17,37).

Paulus hadde for vane å fortelle sine dommere hvordan han var blitt omvendt, også når det sto om livet hans (Apg 24; 22,6; 24,10). Han måtte tenke på den dagen og den timen da han først fikk Guds nåde, for han merket at minnet om den holdt ham oppe. Da Gud hadde ført Israels barn gjennom Rødehavet og ut i ørkenen, lot han dem vende tilbake til samme sted, så de skulle huske at fiendene deres druknet der (4 Mos 14,25). For selv om de før hadde sunget hans pris, «snart glemte de hans gjerninger» (Sal 106,13).

I denne fortellingen min vil dere kunne se mye – mye, sier jeg – om Guds nåde mot meg. Jeg takker Gud for at jeg kan si så mye om den, for den var større enn både mine synder og Satans fristelser. Nå kan jeg med trøst tenke tilbake på min frykt, min tvil og de tunge tidene; de er som Goliats hode i min hånd.

Ingenting gjorde så sterkt inntrykk på David som synet av Goliats sverd, det sverdet kjempen hadde tenkt å stikke i innvollene hans. Når han så sverdet og tenkte på det, talte det til ham om hvordan Gud hadde fridd ham ut. Å, mine store synder, mine store fristelser, min store frykt for å gå evig fortapt – de minner meg stadig på nytt om den store hjelpen fra himmelen og den store nåden Gud viste en så elendig stakkar som meg.

Mine kjære barn, tenk på de forrige dager og år, på de gamle tider. Kom også i hu sangene deres om natten, og ransak hjertene deres (Sal 77,6–7). Ja, gransk nøye, og la ingen krok der inne bli uransaket, så dere kan finne den skjulte skatten – skatten av deres første og andre erfaring av Guds nåde mot dere. Husk, sier jeg, det ordet som først grep dere. Husk samvittighetens kval og frykten for døden og helvete.

Husk også gråten og bønnene deres til Gud, ja, hvordan dere sukket etter nåde bak hver eneste hekk. Har dere ikke et fjell som Misar å tenke på? Har dere glemt det kammeret, den melkebua, den stallen, den låven og alle de andre stedene der Gud kom til sjelen deres? Husk også ordet – det ordet, sier jeg – som Herren har latt dere håpe på.

Har dere syndet mot lyset, blir dere fristet til å spotte Gud, overvelder fortvilelsen dere, tror dere at Gud kjemper mot dere, eller er himmelen skjult for

øynene deres? Tenk da på at det gikk meg, deres far, på samme måte. Men Gud fridde meg ut av alt.

I denne beretningen kunne jeg ha sagt mye mer om mine fristelser og min nød over synden, og like mye om Guds barmhjertige ømhet mot min sjel og hans arbeid med den. Jeg kunne også ha skrevet i en langt høyere stil enn det jeg her har brukt, og pyntet alt mer enn jeg har gjort.

Men det tør jeg ikke. Gud spøkte ikke da han satte meg på prøve. Det var heller ingen spøk da jeg liksom sank ned i en bunnløs grav, da helvetes kval grep meg. Derfor tør jeg ikke spøke når jeg forteller om det, men må være likefram og enkel og legge saken fram slik den virkelig var. Den som liker boka, la ham ta imot den; og den som ikke liker den, la ham skrive en bedre. Farvel.

Mine kjære barn!
Melk og honning er på den andre siden av denne ørkenen. Gud være dere nådig og la dere ikke bli trege til å dra inn i landet og ta det i eie!

John Bunyan.

Første kapittel
Der han forteller om tiden før han ble omvendt.

Hans herkomst

I denne fortellingen om Guds nådige arbeid med min sjel vil det ikke være av veien at jeg aller først forteller dere kort om min familie og min oppdragelse. Slik kan Guds kjærlighet og godhet mot meg stråle desto herligere fram blant menneskenes barn.

Min herkomst var, som mange vet, svært ringe og ubetydelig. Min fars håndverk ble regnet som et av de simpleste i landet. Jeg har altså ikke adelig blod eller fornem byrd å rose meg av, slik mange andre har. Men når jeg ser det i rett lys, må jeg likevel prise Gud, som satte meg til verden på denne måten, for at jeg skulle få del i det livet og den nåden som er i Kristus ved evangeliet.

Mine foreldre var fattige og ringe folk. Likevel behaget det Gud å vekke hjertene deres, så de satte meg på skolen for at jeg skulle lære å lese og skrive. Den undervisningen fikk jeg som andre fattigfolks barn. Men til min store skam må jeg bekjenne at jeg snart glemte nesten alt det lille jeg hadde lært, og det lenge før Herren begynte sitt nådige verk for å omvende min sjel.

Hele den tiden jeg var uten Gud i verden, levde jeg i sannhet «på denne verdens vis … den ånd som nå er virksom i vantroens barn» (Ef 2,2–3). Det var en glede for meg å være fanget i djevelens snare og gjøre hans vilje (2 Tim 2,26). Jeg var full av all slags ugudelighet. Den hadde fått slik makt i hjertet mitt og viste seg så tydelig i livet mitt at jeg fra barndommen sjelden fant min like i banning, løgn og spott mot Guds hellige navn – særlig når en tar i betraktning hvor ung jeg var.

Ja, det onde hadde slått så dype røtter i hjertet mitt at disse lastene ble min andre natur. Senere, da jeg tenkte alvorlig over det, ble jeg overbevist om at jeg med dette livet vakte Herrens vrede så sterkt at han allerede i barndommen skremte meg med fryktelige drømmer og forferdet meg med grufulle syner.

Når jeg hadde syndet mer enn vanlig en dag, ble jeg ofte grepet av stor angst for djevler og onde ånder mens jeg sov om natten. Jeg trodde da at de arbeidet for å slepe meg bort med seg, og den angsten ville ikke slippe meg.

Det var også Guds vilje at jeg i disse årene skulle plages og skremmes av tanken på helvetes forferdelige pinsler. Jeg levde i stadig frykt for at det til slutt skulle bli min skjebne å komme til de djevlene og djevelske fiendene som ligger bundet der med mørkets lenker inntil den store dommedag.

Disse tingene, sier jeg, tynget så tungt på min sjel, selv da jeg bare var et barn på ni eller ti år, at jeg midt i lek og barnlig moro sammen med mine lettsindige kamerater ofte ble dypt nedslått og fortvilet når jeg plutselig kom til å tenke på dem. Likevel kunne jeg ikke slippe syndene mine.

Ja, allerede den gang hadde jeg gitt opp håpet om det evige liv. Ofte ønsket jeg at det ikke fantes noe helvete, eller at jeg selv var en av djevlene – om det bare var de som pinte andre. For måtte jeg likevel komme til helvete, ville jeg heller pine enn bli pint.

Etter en tid forlot de grufulle drømmene meg, og jeg glemte dem snart. Fornøyelsene mine visket ut ethvert minne om dem, som om de aldri hadde vært. Jo eldre jeg ble, desto friere tøyler ga jeg mine onde lyster, og jeg frydet meg hver gang jeg brøt Guds bud. Helt til jeg giftet meg, var jeg selve anføreren for alle mine unge kamerater i all slags last og ugudelighet.

Kjødets lyster og begjær hadde fått så stor makt over min arme sjel at hvis ikke et under av særlig nåde hadde hindret det, ville jeg ikke bare ha gått evig fortapt. Jeg ville også ha blitt dømt etter de lovene som fører med seg åpen skam og vanære for verdens øyne når de blir brutt.

Den gang var alle tanker om gudsfrykt meg svært forhatte. Jeg tålte verken å tenke på slikt selv eller at andre gjorde det. Når jeg så noen lese i en gudelig bok, var det som om jeg satt i fengsel. Da sa jeg til Gud: «Vik fra oss! Vi har ikke lyst til å kjenne dine veier.» (Job 21,14)

Alle gode tanker var nå borte fra meg. Himmel og helvete var helt gått meg av minne, og om frelse og fortapelse tenkte jeg ikke engang. «Herre, du kjenner mitt liv, og mine veier var ikke skjult for deg.»

Men så mye husker jeg godt: Selv kunne jeg synde med den største lyst og uten det minste stikk i samvittigheten, ja, fryde meg over alt det ugudelige kameratene mine gjorde. Likevel ble jeg forferdet hver gang jeg så at de som kalte seg gudfryktige, gjorde seg skyldige i åpenbare synder. Særlig husker jeg en gang det gikk meg like til sjelen da jeg hørte en som ble regnet for gudfryktig, banne – enda jeg selv var midt oppe i all slags lettsindighet.

Men Gud forlot meg ikke helt. Han fulgte meg videre, ikke ved å overbevise meg, men med straffedommer som selv i sin strenghet vitnet om hans barmhjertighet. En gang falt jeg i sjøen og slapp så vidt fra å drukne. En annen gang gled jeg ut av en båt i elva ved Bedford, men også denne gangen bevarte Guds barmhjertighet livet mitt.

En gang var jeg ute på marken med en av kameratene mine, og en hoggorm krøp over veien. Jeg hadde en stokk i hånden og slo den over ryggen. Da jeg hadde slått den bevisstløs, åpnet jeg munnen dens med stokken og rykket ut

brodden med fingrene. Hadde ikke Gud vist meg barmhjertighet, kunne jeg lett ha mistet livet ved dette dumdristige påfunnet.

Følgende hendelse må jeg også tenke på med takk. Da jeg var soldat, fikk jeg og en del andre ordre om å dra til en by for å være med på beleiringen. Men akkurat da jeg var klar til å gå, kom en som ønsket å gå i mitt sted. Jeg sa ja, og han tok plassen min. Da han kom fram til den beleirede byen og sto vakt, ble han truffet i hodet av en musketkule og døde.

Som jeg alt har sagt, var her både straff og nåde. Men verken det ene eller det andre kunne vende min sjel om til rettferdighetens vei. Jeg holdt fram i syndene mine, satte meg stadig mer opp mot Gud og ble mer og mer likegyldig til min sjels frelse.

En tid etter giftet jeg meg, og Gud lot meg i sin nåde treffe en kvinne med en far som ble regnet for gudfryktig. Da vi giftet oss, var vi begge så fattige som det går an å være. Vi eide ikke engang så mye innbo som et fat eller en skje. Likevel hadde hun med seg som medgift «Den fattige manns sti til himmelen» og «Gudfryktighetens øvelse», som faren hadde etterlatt henne da han døde.

Nå og da leste jeg for henne i disse bøkene, og jeg kom over adskillig som jeg ikke mislikte – men noe kall til omvendelse følte jeg fortsatt ikke. Hun likte også godt å fortelle meg hvor gudfryktig faren hennes hadde vært: hvordan han alltid strevde for å rydde ut lasten både i sitt eget hus og hos naboene, og hvilket hellig liv han hadde levd alle sine dager, både i ord og gjerning.

Disse bøkene og min hustrus fortellinger kunne ikke vekke hjertet mitt til å se min usle og syndige tilstand. Men de vakte en viss lyst hos meg til å bedre mitt lastefulle liv. De fikk meg til å følge den tidens religiøse skikker med stor iver: Jeg gikk til gudstjeneste to ganger om dagen, og det sammen med de aller ivrigste. I kirken sang og ba jeg nå med de andre, men fortsatte likevel mitt ugudelige liv.

Ellers var jeg så full av overtroens ånd at jeg med stor andakt tilba alt mulig som hørte kirken til: alteret, presten, klokkeren, messeskjorta, ritualet og hva det ellers kunne være. Jeg regnet alt som fantes der, for hellig. Særlig mente jeg at presten og klokkeren måtte være lykkelige framfor alle andre og uten tvil svært velsignet, fordi de – slik trodde jeg den gang – var Guds utvalgte tjenere og de øverste i hans hellige tempel, satt til å utføre hans tjeneste der.

Denne tåpelige innbilningen tok snart så sterkt tak i meg at jeg straks var villig til å bøye meg for en prest bare jeg fikk øye på ham, om han så var aldri så fordervet og utsvevende. Jeg ville ære ham og som et viljeløst redskap finne meg i alt han sa og gjorde. Ja, jeg elsket prestene så høyt – alltid fordi jeg regnet dem for Guds tjenere – at jeg tror jeg kunne ha kastet meg ned og latt dem trampe på meg. Så sterkt hadde navnet, drakten og kallet deres beruset og forhekset meg.

Da jeg hadde vært slik en god stund, kom en annen tanke opp i sjelen min: Stammet vi fra israelittene eller ikke? For da jeg fant i Skriften at de en gang hadde vært Guds utvalgte folk, trodde jeg straks at min sjel måtte bli lykkelig bare jeg var av dette folket.

Nå fikk jeg en sterk lengsel etter å få klarhet i saken, men jeg visste slett ikke hvordan jeg skulle gå fram. Til slutt spurte jeg far, og han svarte at det var vi

ikke. Da mistet jeg motet, for nå var alt håp i den retningen borte, og den motløsheten ble sittende i meg.

Men i hele denne tiden kunne jeg ikke se syndens store fare og elendighet. Det var liksom skjult for meg at synden ville styrte meg i fortapelse, hvilken religion jeg enn bekjente meg til, hvis jeg ikke flyktet til Kristus. Men jeg tenkte ikke på ham. Jeg tenkte ikke engang på om det fantes noen Kristus eller ikke. Slik vandrer mennesket fram i sin blindhet og sliter seg ut med all slags tomhet fordi han «ikke vet veien til byen» (Fork 10,15).

Så hendte det en dag at presten vår i prekenen talte om å holde søndagen hellig og om den store synden å vanhellige den, enten med arbeid, med fornøyelser eller med noe lignende. (Dere må vite at jeg, tross all min religion, var et av de menneskene som finner behag i alt som er lastefullt, og særlig på den dagen var lysten stor.) Jeg følte meg derfor truffet i samvittigheten av prekenen. Jeg trodde at presten hadde holdt den bare for å vise meg mine onde gjerninger.

Da var det jeg for første gang virkelig kjente hva det vil si å være skyldig, noe jeg aldri før hadde følt, så langt jeg kan huske. Men bare tanken på det overveldet meg nå, og da prekenen var slutt, gikk jeg rett hjem med en stor byrde på sjelen.

For en stund mistet jeg slik smaken på mine beste gleder, og de gamle fornøyelsene tiltalte meg ikke lenger. Men det varte ikke lenge. Knapt var jeg ferdig med middagen før uroen litt etter litt begynte å slippe meg, og hjertet mitt gled tilbake i sitt gamle spor. Å, så glad jeg var for at uroen ikke lenger tynget meg, og at ilden var slukket, så jeg igjen kunne synde uhindret! Etter måltidet slo jeg derfor prekenen ut av tankene og vendte med stor glede tilbake til min gamle vane: å more meg med lek og spill.

Men samme dag, mens jeg var midt i et ballspill og hadde slått én gang og akkurat skulle slå andre gang, for en røst fra himmelen rett ned i sjelen min og sa: «Vil du forlate syndene dine og komme til himmelen, eller vil du holde fast ved dem og fare til helvete?»

Jeg ble svært forskrekket, slapp ballen og så opp mot himmelen. Med forstandens øyne syntes jeg å se Herren Jesus se ned på meg med et vredt ansikt, som om han truet meg med en hard straff for dette og for alle mine andre ugudeligheter. Knapt hadde jeg tenkt disse tankene før overbevisningen trengte seg på meg med urokkelig fasthet – for det jeg tidligere var blitt vakt av, hadde igjen stilt syndene mine fram for øynene mine: Jeg hadde vært en avskyelig synder, og nå var det for sent å tenke på himmelen, for Kristus ville ikke tilgi meg overtredelsene mine.

Jeg ble gående og gruble over dette. Mens jeg tenkte på det med stor frykt, kjente jeg hjertet synke ned i fortvilelse ved tanken på at det var for sent. Derfor bestemte jeg meg for å fortsette i synden. «For står det slik til med meg», tenkte jeg, «da er tilstanden min sannelig ynkelig. Den er ynkelig om jeg forlater syndene mine, og den er ynkelig om jeg holder fast ved dem. Mer enn fortapt kan jeg jo ikke bli. Og skal det endelig være slik, kan jeg like gjerne gå fortapt for mange synder som for få.»

Slik sto jeg der midt blant kameratene mine, men jeg sa ingenting til dem. Da jeg hadde tatt denne beslutningen, spilte jeg videre i fortvilelse. Jeg husker godt at fortvilelsen snart tok slik makt over sjelen min at jeg trodde jeg aldri kunne få trøst på noen annen måte enn ved synden. Himmelen var jo tapt for meg, og da kunne det ikke nytte å tenke mer på den.

Dette vakte en mektig lyst i meg til å tilfredsstille alle mine syndige lyster. Jeg begynte å lete i sinnet etter synder jeg ennå ikke hadde gjort, så jeg snart kunne få smake hvor søte de var. For jeg var svært redd for at døden skulle innhente meg før jeg hadde fått mettet hver eneste lyst.

Når jeg bekjenner dette, erklærer jeg for Gud at jeg verken lyver eller overdriver eller dikter opp noe. Det var virkelig det mitt hjerte lengtet hett etter. Måtte den gode Gud, hvis nåde er uransakelig, tilgi meg alle mine overtredelser!

Jeg er helt overbevist om at denne djevelens fristelse er langt mer vanlig blant arme stakkarer enn de fleste aner, så hjertene deres forherdes og samvittigheten sløves. Djevelen går så stille og listig fram og gjør dem så fortvilet at de stadig bærer på den tanken at de er håpløst fortapt, selv om de ikke er mer skyldige enn andre. De har elsket synden, og derfor vil de gå etter den: «Det nytter ikke! … Jeg elsker fremmede, og etter dem vil jeg gå.» (Jer 2,25; 18,12)

Jeg ga derfor etter for alt synden lokket med, og det eneste jeg var misfornøyd med, var at den ikke smakte så godt som jeg hadde tenkt. Slik holdt jeg på en måneds tid.

Men en dag sto jeg ved butikkvinduet til en nabo og skjelte og bannet som en besatt, slik jeg pleide. Da hendte det at kvinnen som eide huset, satt inne i stua og hørte på meg. Selv var hun et svært lettsindig og ugudelig menneske. Likevel sa hun at jeg skjelte og bannet så fryktelig at hun grøsset av å høre på det. Hun sa også at jeg var den verste banneren hun hadde hørt i hele sitt liv, og at jeg med mitt ugudelige vesen kunne forderve all ungdommen i byen hvis de holdt seg sammen med meg.

Denne irettesettelsen fikk meg til å tie, og jeg skammet meg dypt inni meg. Ja, jeg syntes jeg skammet meg også for Gud. Mens jeg sto der og hang med hodet, ønsket jeg at jeg kunne bli et lite barn igjen, så far kunne lære meg å snakke uten denne ugudelige bannskapen. «For nå har jeg fått det slik inn som vane», tenkte jeg, «at det er nytteløst å tenke på noen bedring. Den er umulig.»

Hvordan det gikk til, kan jeg ikke si. Men fra den tiden sluttet jeg så helt med å banne at jeg syntes det var det største under hver gang jeg tenkte på det. Før kunne jeg ikke si noe uten å begynne og slutte med en ed for å gi ordene mine vekt og kraft. Nå uttrykte jeg meg langt bedre og kraftigere enn noen gang før. Men i hele denne tiden kjente jeg ikke Jesus Kristus, og jeg sluttet heller ikke å more meg med lek og spill.

Snart etter ble jeg kjent med en fattig mann som kalte seg gudfryktig, og den gang syntes jeg han snakket svært oppbyggelig om Skriften. Siden jeg likte en del av det han sa, tok jeg fatt på Bibelen for å lære min sjels tilstand bedre å kjenne. Det ga meg mye glede å lese i den, men det var særlig Det gamle testamente som fanget oppmerksomheten min. Paulus' brev og lignende deler av Skriften forsto jeg lite av. For ennå hadde jeg ikke sett hvor fordervet hjertet

mitt var, og derfor skjønte jeg ikke hvor sårt vi trenger Jesus Kristus, eller hans makt til å frelse oss.

Den bedringen i livet jeg nå begynte på, var derfor bare utvortes. Jeg trodde jeg kunne bli salig ved mine gjerninger, og satte opp de ti bud som min vei til himmelen. Jeg gjorde mitt beste for å holde dem, og iblant syntes jeg det gikk ganske godt, og det trøstet meg mye. Men andre ganger brøt jeg et av dem, og det plaget samvittigheten min sterkt. Jeg angret bittert og lovte Gud å gjøre det bedre neste gang. Slik fikk jeg trøst igjen, for når jeg angret syndene mine, innbilte jeg meg at jeg behaget Gud like godt som den fromeste mann i England.

Slik gikk et år. Hele tiden regnet naboene meg for en svært gudfryktig mann, ja, for et nyfødt menneske. De var forbauset over den store og gledelige forandringen som hadde skjedd med livet og oppførselen min. Og slik var det også i virkeligheten, enda jeg verken kjente Kristus eller nåden eller troen eller håpet. Senere har jeg fullt ut sett at hadde døden rammet meg da, ville min tilstand ha vært forferdelig.

Men naboene mine, sier jeg, var alle forbauset over at jeg hadde vendt meg fra hemningsløs ugudelighet til noe som i alle fall lignet et moralsk liv. Og det kunne de godt være, for omvendelsen min var like merkverdig som om en sinnssyk plutselig hadde fått full forstand. Nå begynte de derfor å rose meg og snakke godt om meg, både når jeg var til stede og når jeg ikke var det. «Nå er han blitt gudfryktig», sa de, «nå er han blitt et skikkelig menneske.»

Men akk! Så snart jeg merket at de hadde så gode tanker om meg, ble jeg svært glad. For selv om jeg den gang ikke var annet enn en sminket hykler, likte jeg godt å bli regnet for en sann gudfryktig mann. Jeg gjorde meg til av min gudsfrykt. Ja, forfengelighet var den egentlige drivkraften bak all min innbilte fromhet. I denne sørgelige tilstanden ble jeg værende i vel et års tid.

Nå må dere vite at jeg før hadde hatt stor glede av å ringe med kirkeklokkene. Men da samvittigheten begynte å våkne, så jeg det som en forfengelig tilbøyelighet og tvang meg selv til å slutte. Lysten var der likevel, og derfor gikk jeg ofte til kirken og så på, selv om jeg ikke våget å være med og ringe. Men så syntes jeg at heller ikke dette stemte helt med min religion. Likevel tvang jeg meg selv og fortsatte å se på.

Så falt jeg på den tanken: Hva om en av klokkene skulle falle ned? Jeg valgte derfor å stå under hovedbjelken, som lå tvers over kirketårnet fra den ene siden til den andre. Her kan du i alle fall stå trygt, tenkte jeg. Men så tenkte jeg igjen: Skulle klokken falle ned mens den svinger, kunne den godt slå mot muren først og så treffe meg tross bjelken.

Frykten for at dette lett kunne skje, fikk meg til å stå i døren til kirketårnet. Nå tenkte jeg: Her må du i alle fall være trygg. For om en av klokkene skulle falle ned, kan du smette bak disse tykke murene og slippe skade.

Etter dette gikk jeg altså som før for å se dem ringe, men jeg våget meg ikke lenger enn til døren i kirketårnet. Men da for det gjennom meg som et lyn: Hva om hele kirketårnet skulle styrte sammen? Tanken på at det kanskje kunne skje mens jeg sto der og så på, rystet meg så sterkt at jeg ikke lenger våget å stå i døren

heller. Jeg skyndte meg bort så fort jeg kunne, av frykt for at hele tårnet skulle styrte ned over hodet mitt.

Med dansen var det annerledes. Det tok et helt år før jeg greide å gi helt slipp på den fornøyelsen. Hele denne tiden fikk samvittigheten min stor ro hver gang jeg innbilte meg at jeg hadde holdt det ene eller andre budet eller gjort noe godt. Da tenkte jeg med meg selv at Gud ikke kunne annet enn være fornøyd med meg. Ja, for å si det på min egen måte: Jeg trodde det ikke fantes en mann i hele England som bedre forsto seg på å behage Gud enn jeg.

Men jeg arme stakkar visste jo hele tiden ingenting om Jesus Kristus og var i ferd med å bygge på min egen rettferdighet. Jeg ville helt sikkert ha gått fortapt om ikke Gud i sin uendelige nåde hadde funnet det for godt å vise meg hvor syndig min naturlige tilstand var.

Annet kapittel
Han forteller om sin omvendelse og om den store sjelenøden før han sluttet seg til menigheten i Bedford.

En dag førte Guds nådige forsyn meg til Bedford for å arbeide i mitt håndverk. I en av gatene der kom jeg forbi tre eller fire fattige kvinner som satt i solskinnet ved en dør og snakket om Guds ting. Jeg var akkurat i humør til å lytte, så jeg gikk nærmere for å høre hva de sa. For dere må vite at jeg nå kunne snakke vidt og bredt om meg selv så snart det gjaldt religionen. Men jeg kan med rette si at jeg hørte uten å forstå, for det de snakket om, gikk langt over min forstand.

Samtalen dreide seg om gjenfødelsen, om Guds arbeid i hjertene deres, og om hvordan han hadde ført dem til å se at de av naturen var fordervet. De snakket om Guds kjærlighet og omsorg for sjelene deres, og om de ordene og løftene han hadde styrket, oppmuntret og holdt dem oppe med under djevelens anfektelser. De snakket om Satans hemmelige tilskyndelser og fristelser.

De snakket også mye om hvor fordervet og vantro hjertene deres var. De så ned på og avskydde sin egen rettferdighet som noe urent og ute av stand til å hjelpe dem.

Jeg syntes det var selve gleden som fikk dem til å snakke. De talte svært oppbyggelig om Skriften, og alt de sa, bar så tydelig preg av Guds nåde at det var som om de hadde funnet en ny verden. De var som et folk som «bor for seg selv, og blant hedningefolkene regner det seg ikke» (4 Mos 23,9).

Da jeg hørte dette, kjente jeg motet synke, og jeg begynte å tvile på hvordan det sto til med sjelen min. For dette om gjenfødelsen var noe helt nytt for meg og stemte ikke med mine religiøse forestillinger. Jeg kjente heller ikke trøsten i Ordet og løftet, eller mitt eget syndige hjertes troløshet og svik. Hemmelige tilskyndelser hadde jeg aldri lagt merke til. Og jeg forsto ikke engang hva de mente med Satans fristelser, eller hvordan en måtte kjempe mot dem og stå dem imot, og mer slikt.

Da jeg hadde hørt og tenkt nøye over det de sa, gikk jeg fra dem og tok fatt på arbeidet igjen. Men ordene deres fulgte meg, og hjertet mitt ble værende hos disse menneskene, for samtalen deres hadde rørt meg dypt. Den viste meg både at jeg selv ikke var omvendt, og hvilken lykke og velsignelse Gud gir sine sanne troende.

Derfor fant jeg ofte på et eller annet påskudd for å oppsøke disse fattige folkene igjen og igjen. Jeg kunne umulig holde meg borte fra dem, og jo mer jeg var sammen med dem, desto mer kom jeg til å frykte for min tilstand. Jeg husker ennå godt at det særlig var to ting ved meg som jeg snart måtte legge merke til. Iblant undret jeg meg mye over dem, særlig når jeg tenkte på hvilket blindt, uvitende, slett og ugudelig menneske jeg hadde vært kort tid før.

Det ene var en stor mykhet og mottakelighet i hjertet, som gjorde meg overbevist om at disse menneskenes forklaring av Skriften var den sanne. Det andre var en sterk trang til stadig å tenke over både det de sa og alt annet godt jeg hadde hørt eller lest.

Min ånd var nå så ivrig etter å få lys over Gud og det evige liv at den kunne sammenlignes med en blodigle som uavlatelig roper: «Gi! – og Gi!» (Ordsp 30,15). Den var så fylt av tanken på alt som hører Guds rike til – i alle fall så langt jeg kjente det, og Gud vet at det ennå var lite nok – at verken fornøyelser, verdslige fordeler, overtalelser eller trusler kunne rive den løs eller få den til å slippe taket et øyeblikk.

Jeg sier det med skam, men det er den rene sannhet: Den gang ville det ha vært like vanskelig å vende tankene mine bort fra himmelen som jeg senere ofte har funnet det å rive dem løs fra jorden.

En ting må jeg ikke gå forbi. Det var en ung mann i byen vår som hjertet mitt var mer knyttet til enn noen annen. Men han var et av de verste menneskene til å skjelle, banne og drive hor, og derfor brøt jeg all forbindelse med ham og trakk meg helt bort fra ham. Omtrent tre måneder senere møtte jeg ham tilfeldig i en smal gate og spurte hvordan det sto til. Han svarte på sin gamle ugudelige måte, med en grov ed, at det sto bra til.

«Men Henrik», sa jeg, «hvorfor skjeller og banner du så fryktelig? Hva tror du blir av deg om du dør i denne tilstanden?»

Da for han opp som en besatt og sa: «Hvordan skulle djevelen klare seg for selskap hvis det ikke fantes slike som meg?»

Omtrent på denne tiden kom noen av svermernes bøker i hendene mine. Noen av mine landsmenn hadde skrevet og gitt dem ut, og flere gamle bekjennere satte dem høyt. Jeg leste noen av dem, men greide ikke å felle noen dom over dem. Da jeg hadde tenkt nøye over innholdet uten å komme til noen bestemt mening, tok jeg min tilflukt til inderlig bønn.

Jeg ropte til Herren omtrent slik: «Herre, jeg er en dåre og kan ikke skjelne mellom sannhet og villfarelse. Herre, forlat meg ikke i min blindhet, så jeg må godta eller forkaste denne læren bare ved hjelp av min egen forstand. Er den av Gud, så la meg ikke forkaste den. Er den av djevelen, så la meg ikke ta imot den. I denne saken, Herre, legger jeg min sjel ved dine føtter. Jeg ber deg ydmykt om at jeg ikke må bli ført vill.»

Overvettes nåde mot den største blant syndere – del 2

Hele denne tiden hadde jeg en fortrolig og gudfryktig kamerat, nemlig den fattige mannen jeg har nevnt før. Men nå gikk også han over til disse djevelske svermerne og ga seg over til all slags urenhet, særlig ukyskhet. Han nektet at Gud, englene og ånder fantes, og lo av alle mine oppfordringer til å leve et mer sømmelig liv.

Når jeg bebreidet ham for ugudeligheten hans og irettesatte ham for feilene hans, lo han bare enda mer. Som grunn for sin underlige oppførsel sa han at han selv hadde prøvd alle religioner, den ene etter den andre, men aldri før hadde funnet den rette. Han sa også at den tiden ikke var langt unna da alle gudfryktige ville gå over til svermernes lære. Jeg avskydde dypt disse hemningsløse grunnsetningene. Derfor brøt jeg straks all forbindelse med ham og ble like fremmed for ham som jeg før hadde vært fortrolig med ham.

Denne mannens dype fall var heller ikke min eneste fristelse. Arbeidet førte meg ut på landsbygda, og der ble jeg kjent med flere som tidligere hadde vært strengt gudfryktige, men som nå var blitt forført av svermerne. De pleide å snakke ofte og mye med meg om sin egen vandel. De påsto at jeg bare fulgte loven og vandret i mørket, og at de alene hadde nådd den grad av fullkommenhet der man kan gjøre hva man vil, uten å synde.

Akk, disse fristelsene passet altfor godt til den tilstanden jeg da var i. Jeg var en ung mann, i den alderen da lidenskapene er sterkest. Men Gud, som hadde bestemt meg for noe bedre, holdt meg hele tiden i frykt for å gjøre ham imot, og han lot meg ikke ta til meg slike ugudelige prinsipper.

Lovet være den evige Gud! Han vakte mistillit til meg selv og la i hjertet mitt en trang til å be om hans beskyttelse og veiledning. Siden har jeg ofte merket virkningen av denne bønnen. Den har bevart meg ikke bare fra disse svermeriske villfarelsene, men også fra andre som har dukket opp senere. Bibelen var en sann skatt for meg i de dagene.

Nå syntes jeg at jeg begynte å lese Bibelen med helt andre øyne og en helt annen forståelse enn før. Særlig var det apostelen Paulus' brev som lindret og gjorde godt for sjelen min. I disse dagene var tankene mine i sannhet alltid vendt mot Bibelen. Enten leste jeg i den, eller så grunnet jeg på det jeg hadde lest.

Samtidig sendte jeg det ene nødropet etter det andre opp til Gud om at han måtte lære meg å kjenne sannheten og vise meg veien til himmelen og saligheten.

Mens jeg fortsatte å lese, kom jeg over dette stedet: «For til én blir det gitt visdoms tale ved Ånden, til en annen kunnskaps tale ved den samme Ånd, en annen får tro …» (1 Kor 12,8–9). Senere har jeg forstått at Den Hellige Ånd her først og fremst mener uvanlige gaver. Likevel var jeg overbevist om at det som manglet meg, var vanlige ting: den forstand og kunnskap som andre kristne hadde.

Nå grunnet jeg mye på dette skriftordet, og jeg visste ikke hva jeg skulle tenke. Særlig var det ordet «tro» som satte meg i en vanskelig knipe. Mot min vilje måtte jeg av og til tvile på om jeg virkelig hadde troen eller ikke. Men jeg ville nødig gå med på at jeg ikke hadde noen tro. «For gjør jeg det», tenkte jeg, «må jeg i sannhet regne meg blant de fortapte.»

«Nei», sa jeg til meg selv, «selv om jeg er overbevist om at jeg er en dåre og helt mangler de velsignede gavene forstand og kunnskap, som andre mennesker har, vil jeg likevel på lykke og fromme gå ut fra at jeg ikke er helt uten tro.»

For det ble vist meg – ja, av Satan selv, slik jeg senere har kunnet merke – at de som regner seg for å være uten tro, ikke har noen fred i sjelen. Og jeg ville nødig med ett bli styrtet ut i fortvilelse.

Denne hemmelige tilskyndelsen gjorde at jeg en tid var redd for å innse at jeg manglet troen. Men Gud ville likevel ikke at jeg på denne måten skulle styrte sjelen min i fordervelse. Derfor vakte han hele tiden mistanke i meg, slik at jeg ikke skulle finne ro før jeg var kommet på det rene med om jeg hadde troen eller ikke.

For denne tanken kom tilbake igjen og igjen: «Men hva om du virkelig mangler troen? Og hvordan kan du få vite om du har troen eller ikke?» Dessuten innså jeg tydelig at dersom jeg ikke hadde troen, ville jeg helt sikkert gå evig fortapt.

Først prøvde jeg helt å overse dette med troen. Men etter kort tid og nærmere ettertanke ble jeg villig til å la en avgjørende prøve vise om jeg hadde troen eller ikke. Men akk, jeg stakkars mann var så blind og uvitende at jeg ikke visste hvordan jeg skulle gå fram – like lite som jeg ville ha visst hvordan jeg skulle begynne på og fullføre et stort og sjeldent kunstverk som jeg aldri hadde sett eller tenkt på.

Mens jeg altså grublet over dette og verken visste ut eller inn – for dere må vite at jeg ennå ikke hadde betrodd meg til noen, men bare lyttet og gjorde mine egne betraktninger – kom fristeren til meg og forblindet ånden min med dette bedraget: «Det finnes ingen annen måte å få vite om du har troen på, enn å prøve å gjøre mirakler.» Og for å gjøre fristelsen desto sterkere, støttet han seg til de stedene i Skriften som synes å peke i den retning.

En dag da jeg var på veien mellom Elstow og Bedford, trengte denne fristelsen seg inn på meg med full kraft. Det gikk så langt at jeg trodde øyeblikket var kommet til å sette troen min på prøve ved å forsøke å gjøre et eller annet mirakel. Denne gangen skulle miraklet være at jeg sa til vannet i hjulsporene: «Bli tørt!» og til de tørre stedene: «Bli våte!» Og jeg var sannelig en gang på nippet til å si ordene.

Men akkurat da jeg skulle til å tale, for denne tanken gjennom sjelen min: «Gå heller først bort under treet der borte, og be Gud om å gi deg kraft til det.» Men da jeg var ferdig med bønnen, trengte en annen tanke seg sterkt inn på meg: Hvis jeg forsøkte å gjøre miraklet etter å ha bedt om kraft til det, og det mislyktes, måtte jeg helt sikkert være uten all tro og i sannhet fortapt. «Nei», tenkte jeg, «er det slik, vil jeg ikke forsøke ennå, men først vente en stund.»

Jeg ble altså værende i stor uvisshet. For jeg tenkte at hvis bare de som kunne gjøre slike under, hadde troen, så hadde ikke jeg den for tiden. På denne måten ble jeg kastet hit og dit, og til tider var jeg så forvirret at jeg nesten ikke visste hvor jeg var.

Omtrent på denne tiden ble det i et slags syn åpenbart for meg hvor lykkelig de gudfryktige menneskene i Bedford hadde det. Det var som om de satt på solsiden av et høyt fjell og badet i solens livgivende stråler, mens jeg skalv og frøs og var utsatt for snø og frost og mørke skyer.

Jeg syntes også å se en mur som skilte meg fra dem, og som gikk rundt hele fjellet. Sjelen min lengtet nå sterkt etter å komme gjennom denne muren. For jeg tenkte at hvis det kunne skje, ville jeg kunne gå inn midt iblant dem og, slik som de, få nytt liv i solvarmen.

Jeg gikk nå rundt muren igjen og igjen, og mens jeg gikk, ba jeg om å finne en vei eller en gjennomgang der jeg kunne komme inn. Men lenge fant jeg ingen. Til sist fikk jeg øye på en smal åpning i muren, som en liten dør, og gjennom den forsøkte jeg nå å trenge meg inn. Men åpningen var svært trang, og jeg gjorde mange forgjeves forsøk, til jeg nesten var utmattet av alle anstrengelsene.

Endelig syntes jeg at det med stor møye lyktes meg å få hodet gjennom, så skuldrene ved å vri meg kraftig sidelengs, og så hele kroppen. Da ble jeg overmåte glad. Jeg gikk bort til dem, satte meg ned midt iblant dem og ble trøstet og fikk nytt liv i solens lys og varme.

Fjellet, muren og det andre ble forklart for meg slik: Fjellet betydde den levende Guds kirke. Solen som skinte på det og gav liv til dem som var der, var det velgjørende skinnet fra hans nådige ansikt. Muren, tenkte jeg, var verden, som skiller de kristne fra de verdslige. Og åpningen i muren, tenkte jeg, var Jesus Kristus, som er «veien» til Gud Faderen (Joh 14,6; Matt 7,14).

Men at inngangen var så overmåte trang, ja så trang at jeg bare med den aller største vanskelighet klarte å trenge meg gjennom, viste meg dette: Ingen som ikke mente det i ramme alvor og lot den syndige verden bli igjen bak seg, kunne gå inn til det evige liv. For her var det bare plass for kropp og sjel, men ikke for kropp og sjel og synd.

Denne lignelsen stod levende for meg i flere dager. Hele denne tiden syntes jeg at tilstanden min var ytterst sørgelig og forlatt. Likevel ble jeg plaget av en heftig hunger og lengsel etter å bli en av dem som satt i solskinnet. Da begynte jeg å be hvor jeg enn var, hjemme eller ute, i huset eller på marken. Ofte sang jeg med dyp bevegelse ordene fra den 51. salme: «Å Herre, tenk på min nød.» For jeg visste ennå ikke hvor jeg stod.

Jeg klarte heller ikke å nå fram til den trøstende vissheten om at jeg hadde troen på Kristus. I stedet for å finne ro merket jeg at sjelen min ble angrepet av

ny tvil om min frelse, særlig av spørsmål som disse: «Er jeg virkelig en av de utvalgte? Og hva om nådens dag allerede har vært her og er forbi?»

Jeg ble sterkt plaget og engstet av disse fristelsene, snart av den ene, snart av den andre. Jeg skal først fortelle om den som fikk meg til å tvile på min utvelgelse. Jeg brant av lengsel etter å finne veien til himmelen og saligheten, og ingenting kunne rive tankene mine løs fra dette.

Likevel gjorde dette spørsmålet meg så motløs og forsakt at det til tider syntes som om all kroppslig kraft hadde veket fra meg under fristelsens makt. Dette skriftordet syntes også med ett å gjøre slutt på alt jeg håpet: «Så beror det altså ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn» (Rom 9,16).

Om dette skriftordet visste jeg slett ikke hva jeg skulle tenke. For jeg innså tydelig nok at hvis ikke den store Gud av sin uendelige nåde og godhet fritt hadde utvalgt meg til å være et nådens redskap, kunne jeg gjerne lengte og strebe til hjertet brast – men alt til ingen nytte. Derfor fikk jeg ingen fred for tvilsspørsmål som disse: «Hvordan kan du vite om du er utvalgt? Hva om du ikke er det?»

«Å Herre», tenkte jeg, «hva så om jeg virkelig ikke er det?»

«Det kan godt være at du ikke er det», sa fristeren.

«Ja, det kan det», tenkte jeg.

«Hvorfor gjør du da ikke slutt på det hele med en gang», sa Satan, «og holder opp med alle disse fruktløse anstrengelsene? For hvis Gud ikke har utvalgt deg, kan det jo ikke være tale om frelse. For ‹det beror ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn›.»

Dette gikk helt over min forstand. Jeg visste ikke hva jeg skulle si, eller hvordan jeg skulle gjendrive disse fristelsene. Jeg tenkte minst av alt på at det var Satan som angrep meg på denne måten. Jeg trodde heller at det var min egen klokskap som hadde reist spørsmålet. For at det bare var de utvalgte som fikk det evige liv, tvilte jeg aldri på. Men om jeg var en av dem – det var nettopp knuten.

På denne måten ble jeg altså heftig angrepet og satt i den største rådløshet. Ofte, mens jeg gikk tur, var jeg nær ved å synke til jorden av ren utmattelse i ånden. Slik hadde jeg vært nedtrykt og motløs i flere uker, og en dag var jeg nettopp i ferd med å oppgi ethvert håp om noen gang å få det evige liv. Da ble ånden min uimotståelig grepet av disse ordene: «Legg vel merke til alle slektene fra gammel tid, og se om noen som håpet på Gud, er blitt til skamme.»

Nå ble sjelen min sterkt opplyst og trøstet. For i samme øyeblikk ble ordene tolket slik for meg: «Begynn ved begynnelsen av Første Mosebok og les hele Bibelen helt til slutten av Åpenbaringen, og se godt etter om du der kan finne så mye som ett eneste tilfelle der noen som håpet på Herren, er blitt til skamme.»

Så snart jeg var kommet hjem, tok jeg derfor fram Bibelen for å se om jeg kunne finne disse ordene. Jeg trodde det skulle være en lett sak, for de var så friske i minnet og virket så sterkt trøstende på sjelen min at det var som om noen hadde sagt dem til meg.

Jeg lette, men fant ikke stedet. Likevel stod ordene levende for meg. Da spurte jeg først det ene og så det andre gudfryktige mennesket om de kanskje visste hvor ordene stod i Bibelen, men ingen kjente stedet. Dette undret meg. Det syntes meg svært underlig at slike ord plutselig og med så mye trøst og kraft skulle feste seg i sjelen min og fortsatt stå så levende for meg, mens ingen kunne finne dem. For at ordene virkelig stod i Den hellige skrift, tvilte jeg ikke et øyeblikk på.

Et år gikk, og jeg klarte ikke å finne stedet. Men en gang jeg leste i de apokryfe bøkene, kom jeg endelig over ordene i Siraks bok (Sir 2,10). Først tok dette en del av motet fra meg. Men nå hadde jeg fått en dypere erfaring av Guds store kjærlighet og godhet, og derfor ble jeg mindre urolig enn jeg ellers ville ha blitt.

Særlig tenkte jeg på at selv om ordene ikke stod i de bøkene som kalles hellige og kanoniske, inneholdt de likevel kjernen i mange forjettelser. Derfor var det min plikt å ta imot den trøsten de gav.

Jeg takker også Gud av hele mitt hjerte for disse ordene, for de var til stor hjelp og nytte for meg. Ennå lyser de ofte på veien min.

En stund etter trengte den andre tvilen seg sterkt inn på meg: «Men hva om nådens dag allerede har vært her og er forbi? Hva om du har forspilt nådens tid?» Jeg husker godt at jeg en dag gikk en tur på landet, og da ble sjelen min sterkt engstet av dette spørsmålet: «Men hva om nådens tid er forbi?»

Og for å engste meg enda mer, viste fristeren meg til de stakkars menneskene i Bedford. Han gav meg den tanken at siden disse allerede var omvendt, hadde Gud ikke tenkt å frelse flere i den trakten. Jeg var kommet for sent, for de hadde fått velsignelsen før jeg kom.

Tanken på at dette kunne være slik, brakte meg i stor nød. Jeg gikk fram og tilbake og gråt over min jammerlige tilstand. Jeg regnet meg for en tusenfold dåre, fordi jeg så lenge hadde stått imot Guds kall og tilbrakt så mange år i synd.

Stadig ropte jeg: «Om jeg bare hadde omvendt meg før! Om jeg hadde omvendt meg for sju år siden!» Jeg var også harm på meg selv når jeg tenkte på at jeg hadde hatt så lite forstand at jeg forspilte tiden, så både sjelen min og himmelen var gått tapt.

Lenge ble jeg plaget av denne frykten, og det så sterkt at jeg knapt klarte å flytte beina under meg. Men på det samme stedet der jeg hadde fått min første oppmuntring, trengte disse ordene seg inn i sjelen min: «… nød folk til å komme inn, så mitt hus kan bli fullt … det er ennå rom» (Luk 14,22–23).

«Det er ennå rom» var søte ord for meg. For jeg tenkte at de betydde at det i himmelen var rom også for meg. Og jeg tenkte videre at da Herren Jesus sa disse ordene, hadde han meg i tankene.

Han hadde jo visst at den tiden ville komme da jeg skulle bli grepet av frykt for at det ikke var noen plass til overs for meg i hans armer. Derfor hadde han sagt disse ordene og latt dem bli skrevet ned, for at jeg ved dem skulle få hjelp mot denne avskyelige fristelsen. Dette var virkelig mine tanker.

Med lys i sinnet og lettere om hjertet vandret jeg nå videre en tid. Og når jeg tenkte på at Herren Jesus så lenge siden skulle ha tenkt på meg og sagt disse

ordene bare for min skyld, ble trøsten enda større. For jeg trodde sannelig at han hadde sagt dem bare for min skyld, for at jeg skulle bli oppmuntret.

Men jeg manglet heller ikke fristelser til å vende om igjen, både fra Satan, fra mitt eget hjerte og fra mine verdslige kjente. Men lovet være Gud: Den levende tanken på døden og dommens dag overvant dem alle. Jeg kom også ofte til å tenke på Nebukadnesar. Om ham står det at Gud gav ham «riket og makten og æren og herligheten» (Dan 5,18–19). «En eneste time i helvete», tenkte jeg, «ville fått denne store mannen til å glemme all sin rikdom og makt.» Denne tanken var til stor hjelp for meg.

Omtrent på denne tiden begynte jeg også å tenke over det Moses sier om rene og urene dyr. Jeg så på disse dyrene som bilder på menneskene: de rene som bilder på Guds barn og de urene som bilder på den ondes barn. Jeg leste at de rene dyrene tygget drøv. Det betyr, tenkte jeg, at vi må nære oss av Guds ord. De hadde også kløvde klover, og det betyr, tenkte jeg, at vi må vike bort fra de ugudeliges veier.

Da jeg leste videre, fant jeg også at selv om vi tygget drøv som haren, men hadde klør som hunden, eller hadde kløvde klover som svinet, men ikke tygget drøv som sauen, så var vi likevel ikke annet enn urene.

For jeg så på haren som et bilde på dem som snakker om Ordet, men likevel vandrer på syndens veier. Og svinet, tenkte jeg, ligner den som kvitter seg med sin ytre urenhet, men likevel mangler troens ord. Uten det er det ingen vei til frelse, hvor alvorlig et menneske enn mener det (3 Mos 11; 5 Mos 14).

Da jeg leste videre i Skriften, fant jeg at de som skal bli herliggjort med Kristus i den andre verden, må bli kalt av ham her i denne. De må bli kalt til å få del i hans ord og rettferdighet, i Åndens trøst og førstegrøde, og de må ha en særlig omsorg for alt som angår de himmelske ting. Det er dette som i sannhet forbereder sjelen til hvilen og til herlighetens hus i himmelen der oppe.

Nå ble rådløsheten min igjen svært stor. Jeg var helt ute av meg av frykt for at jeg ikke var kalt. «For er jeg ikke kalt», tenkte jeg, «hva finnes det da som kan gagne meg? Det er jo bare de som virkelig blir kalt, som får himmelriket i arv.»

Å, hvor jeg nå elsket de ordene som handler om en kristens kall! For eksempel når Herren sier til den ene: «Følg meg!» og til den andre: «Kom til meg!» Akk, tenkte jeg, om han bare ville tale slik til meg! Med hvilken glede skulle jeg ikke da lyde ham!

Jeg kan ikke med ord si hvor brennende jeg nå lengtet og ropte til Kristus om at han måtte kalle meg. Slik holdt jeg på en tid. Sjelen min var helt fylt av en fortærende lengsel etter omvendelse.

De omvendtes tilstand syntes meg så herlig at sjelen min ikke kunne bli tilfreds hvis ikke også jeg fikk del i den. Hadde gull kunnet utrette noe, hvor mye ville jeg ikke ha gitt! Ja, om en hel verden hadde vært min, ville jeg ha gitt den bort ti tusen ganger for at sjelen min kunne bli frelst.

Hvor kjær var ikke nå hver eneste en som jeg trodde var omvendt, enten det var mann eller kvinne! De lyste for meg som et folk som bar himmelens store segl på pannen. Akk, jeg så at de bodde på herlige steder og hadde fått en herlig arv. Men det som gjorde meg syk om hjertet, var stedet hos Markus der det står

om Kristus: «Han gikk så opp i fjellet. Der kalte han til seg dem han selv ville, og de kom til ham» (Mark 3,13).

Dette skriftordet gjorde meg motløs og redd, men samtidig tente det en ild i sjelen min. Det som gjorde meg redd, var at Kristus kanskje ikke ville like meg, for han kalte jo «dem han selv ville».

Men akk, jeg var fortsatt så grepet av herligheten i den omvendte tilstanden at jeg nesten ikke kunne lese om noen som Kristus hadde kalt, uten straks å ønske: «Om jeg bare var i deres sted! Om jeg var født som Peter, om jeg var født som Johannes! Eller om jeg hadde vært til stede og hørt ham når han kalte dem! Hvor ville jeg ikke da ha ropt: ‹Å Herre, kall også meg!›» Men jeg fryktet dessverre at han ikke ville kalle meg.

Slik lot Herren meg gå i flere måneder uten å vise meg om jeg allerede var kalt, eller om jeg skulle bli kalt senere. Jeg tilbrakte lang tid i denne tilstanden og sendte mange hjertesukk opp til Gud om at det måtte behage ham å gi meg del i det hellige og himmelske kallet. Da ble jeg til sist plutselig grepet av disse ordene: «Jeg vil erklære deres blod for uskyldig, det som jeg før ikke har erklært for uskyldig. Og Herren bor på Sion» (Joel 3,26).[1]

Jeg tenkte straks at disse ordene var kommet for øynene mine for å oppmuntre meg til fortsatt å vente tålmodig på Guds time. Jeg trodde de betydde at selv om jeg ikke allerede var kalt, kunne den tiden komme da jeg i sannhet ville bli omvendt til Kristus.

På denne tiden begynte jeg å snakke åpenhjertig med de gudfryktige menneskene i Bedford og fortelle dem om tilstanden min. Da de hadde fått vite alt, fortalte de om meg til herr Gifford. Han grep den første anledningen til å snakke med meg, og han var straks villig til å tro at det stod godt til med sjelen min – men etter min mening med svært liten grunn. Han bad meg besøke ham hjemme, der jeg ville få høre ham snakke med andre om Guds verk i deres sjeler.

Det gjorde jeg, og fra den tiden ble øynene mine åpnet. Jeg begynte å se tomheten og den dype elendigheten i mitt eget hjerte. Før hadde jeg ikke sett mye av dette, men nå ble det åpenbart for meg, og samvittigheten dømte meg strengere enn noen gang før.

Nå merket jeg at alle slags lyster og onde begjær bodde i sjelen min og viste seg i ugudelige tanker og ønsker som jeg aldri før hadde lagt merke til. Også lengselen min etter himmelen og det evige liv begynte etter hvert å bli svakere.

Før hadde sjelen min lengtet etter Gud, men nå merket jeg at den begynte å trakte etter all slags verdslig forfengelighet. Ja, hjertet mitt var som dødt for alt godt. Det begynte å bli likegyldig både for frelsen og himmelen. Det nølte hver gang det gjaldt å gjøre en plikt, og var som en trekloss man binder til beinet på en fugl for å hindre den i å fly.

«Nei», tenkte jeg, «nå går det helt galt med meg. Nå er jeg lenger fra omvendelsen enn noen gang før.» Derfor begynte sjelen min å bli motløs og forsakt, og jeg falt i den dypeste åndelige avmakt. Om det så hadde gjeldt liv eller død, kunne jeg nå umulig et eneste øyeblikk tro at Kristus hadde noen kjærlighet til meg.

[1] NB: «Jeg vil hevne deres blod, det som jeg ikke før har hevnet. Og Herren bor på Sion.»

Akk, jeg kunne verken høre ham eller se ham eller føle ham eller finne smak i noe av det som hørte ham til. Jeg ble liksom drevet fram av en storm. Jeg syntes hjertet mitt måtte være urent, og at kanaaneerne ville bli boende i landet.

Av og til snakket jeg med de gudfryktige om min sørgelige tilstand. Når de fikk høre om den, hadde de stor medlidenhet med meg og viste meg til forjettelsene. Men de kunne like gjerne ha bedt meg gripe solen med fingrene som be meg tro og stole på forjettelsene. Det ene hadde vært like lett for meg som det andre. Hele mitt vesen syntes å stride imot, for jeg så at jeg hadde et hjerte som ville synde, og jeg følte meg fanget under loven.

Dette har ofte fått meg til å tenke på gutten som faren førte til Kristus. Mens han ennå var på vei til ham, ble han kastet til jorden av djevelen, som rev og slet i ham så han frådet (Luk 9,42; Mark 9,20).

I disse dagene merket jeg også at hjertet mitt stengte seg for Herren og for hans ord. Av og til var det som om vantroen min satte skulderen mot døren for å holde ham ute. Hele tiden ropte jeg likevel med mange inntrengende sukk: «Herre, bryt den i stykker! Herre, bryt i stykker disse portene av kobber, og hogg ned disse bommene av jern!» (Sal 107,16).

En gang imellom fikk hjertet mitt likevel en stund med fred og hvile, særlig når jeg kom til å tenke på ordene: «Jeg bandt beltet om deg, enda du ikke kjente meg» (Jes 45,5).

Likevel hadde jeg aldri vært så var for synd som nettopp på denne tiden. Jeg våget ikke ta så mye som en knappenål eller et halmstrå som ikke tilhørte meg. For samvittigheten min var blitt så øm at den sved ved den letteste berøring.

Jeg visste ikke hvordan jeg skulle tale, av frykt for å synde med ordene mine. Hvor forsiktig var jeg ikke i alt jeg sa og gjorde! Det var som om jeg stod på en bløt myr som gynget så snart jeg rørte meg det minste, og der jeg var forlatt både av Gud og Kristus og Ånden og alt godt.

Men dette la jeg merke til: Selv om jeg før min omvendelse hadde vært en så stor synder, tilregnet Gud meg aldri de syndene jeg hadde gjort i uvitenhet. Han viste meg bare at hvis jeg ikke hadde Kristus, var jeg evig fortapt fordi jeg var en synder. Jeg innså at jeg manglet en fullkommen rettferdighet for å kunne stå ubesmittet for Gud, og at denne rettferdigheten bare var å finne i Jesu Kristi person.

Men arvesynden og fordervelsen i mitt indre fylte sjelen min med bekymring. Den skremte meg og tynget meg med hele skyldens vekt – ja, i den grad at jeg ble helt forferdet over det.

Jeg syntes selv at jeg var mer motbydelig enn en padde, og slik, tenkte jeg, måtte jeg også se ut i Guds øyne. Synd og fordervelse, sa jeg, veller fram fra hjertet mitt like naturlig som vannet veller fram fra en kilde. Jeg mente at alle andre hadde et bedre hjerte enn jeg. Ja, jeg ville gjerne ha byttet hjerte med hvem som helst. Jeg tenkte at ingen unntatt djevelen selv kunne måle seg med meg i ugudelighet og åndelig fordervelse.

Når jeg så mine store synder, ble jeg grepet av den dypeste fortvilelse. For jeg trakk den slutningen at denne tilstanden min ikke kunne forenes med nådens

tilstand. «Gud har nok forlatt meg», tenkte jeg. «Jeg er nok overgitt til djevelen og til mitt eget fordervede hjerte.» Slik holdt det på i flere år.

Mens jeg ble pint av frykt for å gå evig fortapt, var det særlig to ting som undret meg sterkt. Den ene var når jeg så gamle mennesker jage etter timelige ting, som om de skulle leve her for alltid. Den andre var når gudfryktige mennesker ble svært bedrøvet og nedslått så snart de ble rammet av timelig motgang, som når de mistet en ektefelle, et barn og så videre.

«Gode Gud», tenkte jeg, «så mye ståk for rene småting! Hos noen en slik jakt etter timelige ting, og hos andre en slik sorg over å miste dem! Når de strever så hardt og feller så mange tårer over det som bare angår dette livet, hvor mye mer burde ikke jeg bli beklaget, ynket og bedt for! Sjelen min dør jo, sjelen min blir jo fordømt!»

Hvis det bare stod godt til med sjelen min, og jeg var viss på det, hvor rik ville jeg ikke da regne meg, selv om jeg ikke hadde mer enn det tørre brødet og det kalde vannet! Alle jordiske savn ville da synes meg som småting, og jeg ville bære dem som lette byrder. Men hvem kan holde ut redslene i en såret samvittighet?

Selv om angsten og fortvilelsen min var så stor når jeg så og dypt følte mine forferdelige synder, levde jeg likevel alltid i frykt for at jeg helt skulle bli befridd fra dette synet og denne følelsen. For jeg merket godt at hvis ikke samvittigheten blir beroliget på den rette måten, det vil si ved Jesu Kristi blod, blir et menneske heller verre enn bedre når sjeleangsten dør bort.

Hver gang skyldfølelsen tynget hardt på meg, bad jeg derfor om å bli befridd fra den ved Kristi blod. Og når den så ut til å ville gå bort av seg selv – for av og til var det som om følelsen av syndene mine ville dø ut og forlate meg helt – gjorde jeg alt jeg kunne for å føre den tilbake til hjertet igjen.

Da malte jeg helvetes forferdelige pinsler levende for meg og ropte stadig: «Herre, la den bare ikke slippe bort på noen annen måte enn den rette veien – ved Kristi blod og din uendelige nåde!»

For dette skriftordet gjorde alltid et sterkt inntrykk på sjelen min: «Uten at blod blir utgytt, blir ikke synd tilgitt» (Hebr 9,22). Og det som gjorde meg enda reddere for dette, var at jeg tidligere hadde sett noen som både skrek og bad så lenge de led under samvittighetens kval.

Men fordi de heller ønsket lindring for sorgen sin enn tilgivelse for syndene sine, brydde de seg slett ikke om hvordan de ble kvitt skyldfølelsen, bare den forsvant. Men når de ble kvitt den på feil måte, hadde de ingen nytte av det. Med alt sitt strev ble de bare mer ugudelige og forherdet. Dette gjorde meg redd, og derfor bad jeg desto flittigere til Gud om at det ikke måtte gå slik med meg.

Nå ble jeg bedrøvet over at Gud hadde skapt meg som menneske, for jeg fryktet at jeg var en forkastet. Jeg regnet det uomvendte mennesket for den mest jammerlige av alle skapninger. Plaget og engstet som jeg var i denne sørgelige tilstanden, regnet jeg meg for den elendigste og ulykkeligste av alle mennesker.

Slik ble jeg værende lenge. Men da trøstens time var kommet, hørte jeg en preken over ordene i Høysangen: «Hvor vakker du er, min kjæreste! Hvor

vakker du er!» (Høys 4,1) Det var særlig de to ordene «min kjæreste» han talte over. Etter en kort innledning drog han disse slutningene av ordene:

1. Kristus elsker kirken og derfor hver eneste frelst sjel.
2. Han elsker den uten noen som helst fortjeneste fra dens side.
3. Han elsker alle som verden hater.
4. Han elsker oss selv når han prøver oss, og vi er nær ved å gå til grunne av fortvilelse.
5. Han elsker oss fra først til sist.

Men alt dette trøstet meg ikke stort. Jeg begynte først å lytte litt mer da presten brukte den fjerde slutningen og sa: «Er det altså sant at Kristus elsker hver eneste frelst sjel, også når han prøver den, og den er nær ved å fortvile, så tenk på disse to ordene: ‹min kjæreste›, du stakkars, hardt fristede sjel, når du plages av all slags anfektelser og er nær ved å miste Kristus av syne.»

På hjemveien kom disse ordene meg i tankene, og jeg husker godt at jeg sa i hjertet mitt: «Hva kan det vel hjelpe meg å tenke på disse ordene?» Knapt var den tanken kommet før det begynte å lyde i sjelen min: «Du er min kjæreste, du er min kjæreste», minst tjue ganger etter hverandre. Ordene gjentok seg uten stans, til de ble sterkere og varmere og til slutt fikk meg til å løfte hodet.

Men mens jeg ennå svevde mellom håp og frykt, spurte jeg fortsatt hjertet mitt: «Men kan det også være sant? Kan det også være sant?» Da for i samme stund dette skriftordet gjennom sjelen min: «Han forsto ikke at det som engelen gjorde, var virkelig» (Apg 12,9).

Det ordet som igjen og igjen hadde makt til å vekke så glade tanker i meg – «Du er min kjæreste, du er min kjæreste, og ingenting skal skille meg fra min kjæreste» – fikk jeg nå slippe inn i sjelen min. Hjertet mitt var fullt av trøst og håp. Nå fikk jeg for første gang tro at syndene mine i sannhet var tilgitt.

Ja, jeg var i den grad fylt av Guds kjærlighet og nåde at jeg av bare glede ikke visste hvordan jeg skulle holde ut til jeg kom hjem. Jeg syntes jeg kunne ha talt om hans kjærlighet og fortalt om hans nåde mot meg til kråkene som satt på de pløyde åkrene rundt meg, om de bare hadde kunnet forstå det.

Derfor sa jeg med stor glede i sjelen: «Om jeg bare hadde penn og blekk her! Da ville jeg skrive ned det jeg føler, før jeg gikk et skritt videre. For i førti år kommer jeg sikkert ikke til å glemme dette.» Men akk! Før det var gått førti dager, begynte jeg å tvile på det hele.

Overvettes nåde mot den største blant syndere – del 3

Av og til fikk jeg likevel tro at det hadde vært en sann åpenbaring av nåde for sjelen min, selv om mye av kraften og virkningen av den nå var gått tapt for meg. En uke eller fjorten dager senere begynte dette skriftordet å forfølge meg: «Simon, Simon! Se, Satan krevde å få dere i sin makt for å sikte dere som hvete» (Luk 22,31).

Av og til lød ordene så høyt i ørene mine at jeg en gang snudde meg, fordi jeg trodde noen hadde ropt etter meg. Og jeg tenkte at han hadde ropt så høyt fordi han var langt borte. Senere har jeg tenkt at denne stemmen ble sendt av Gud for å oppmuntre meg til flittig bønn og stor årvåkenhet. Den skulle la meg vite at mørke skyer trakk opp, og at en forferdelig storm snart skulle bryte løs over hodet mitt. Men jeg forstod det ikke.

Jeg husker godt at den gangen stemmen ropte så sterkt til meg, var det siste gang jeg hørte den. Ja, jeg synes ennå at jeg hører hvor høyt og tydelig disse ordene «Simon, Simon» ble ropt. Jeg tenkte sannelig, som sagt, at noen langt borte hadde ropt etter meg. Og selv om det riktignok ikke var mitt navn, snudde jeg meg likevel, for jeg trodde bestemt at den som ropte så høyt, måtte mene meg.

Men så tåpelig og uvitende var jeg at jeg aldri kom på den sanne grunnen til dette ropet. Like etter fikk jeg likevel se at det kom som et varsel fra himmelen for å vekke meg, så jeg kunne være beredt til å ta imot det som skulle komme. Men jeg bare grunnet på det og kunne ikke begripe hva skriftordet betydde, og hvorfor det så ofte og så høyt skulle lyde og gjalle i ørene mine. Men snart fikk jeg, som sagt, erfare hva Gud ville med det.

Omtrent en måned etter brøt det løs en svær storm over meg. Den var langt verre enn alt jeg hadde opplevd før, og den kom snikende inn på meg litt etter litt. Først ble all trøst tatt fra meg. Så ble jeg innhyllet i et tykt mørke. Og til slutt, til min store forvirring og forferdelse, ble hele strømmer av gudsbespottelser mot både Gud, Kristus og Den hellige skrift øst ut over meg.

Disse gudsbespottelige tankene var av den art som trekker i tvil til og med at Gud og hans eneste, elskede Sønn i det hele tatt finnes. For eksempel: Fantes Gud og Kristus virkelig? Var ikke Den hellige skrift egentlig et eventyr, en listig oppspunnet fortelling, i stedet for Guds rene og hellige ord?

Fristeren angrep meg også med slike spørsmål: «Hvordan kan du vite at tyrkerne ikke har like gode skrifter som bevis for at deres Muhammed er Frelseren, som vi har for at vår Jesus er det?»

«Kan det virkelig være slik at så mange tusener i alle land og riker ikke kjenner den rette veien til himmelen, og at bare vi, som bor i en avkrok av jorden, har fått denne velsignede kunnskapen? Alle mener jo at deres egen religion er den rette, både jødene, maurerne og til og med de verste hedninger. Hva om hele vår tro på Kristus og Den hellige skrift ikke er annet enn hjernespinn?»

Noen ganger prøvde jeg å stå imot disse fristelsene med den velsignede Paulus' ord. Men ak! Jeg merket snart at fristeren vendte bevisene mot meg når jeg gjorde det. «Dere gjør så mye vesen av Paulus og hans ord», sa han, «men når det kommer til stykket, kan dere jo ikke vite om han var en listig bedrager som ville narre folk med all slags blendverk – en forfører som gjorde alt han kunne for å føre sine medmennesker i fordervelse.»

Disse gudsbespottelige tankene – og mange flere som jeg nå verken tør åpenbare med munn eller penn – grep fatt i meg. De var så mange, de kom så uavlatelig og brant med en slik kraft at de tynget hjertet mitt. Fra morgen til kveld hadde jeg nesten ikke tanke for noe annet. Det var som om det ikke var plass til andre tanker i sjelen min. Av dette sluttet jeg at Gud i sin vrede hadde overgitt sjelen min til dem, så de kunne rive den med seg som en virvelvind.

Fordi jeg avskydde disse tankene, merket jeg at det måtte være noe i meg som nektet å ta imot dem. Men bare når Gud ga meg et lite pusterom, fikk jeg tid til å tenke slik. Ellers var fristelsene så brusende, voldsomme og mektige at alle bedre tanker – ja, selve minnet om dem – ble oversvømt, druknet og liksom begravd.

Når denne fristelsen angrep meg som hardest, fikk jeg ofte en lyst jeg ikke kunne stå imot, til å banne eller si noe krenkende eller spottende om Gud, om hans Sønn Jesus Kristus eller om Den hellige skrift.

«Nå må jeg sannelig være besatt», tenkte jeg. Andre ganger var jeg redd for å miste forstanden. For i stedet for å love og prise Gud slik som andre, fór det en eller annen avskyelig, gudsbespottelig tanke ut av hjertet mitt bare jeg hørte ham nevnt. Og enten jeg trodde at Gud virkelig fantes, eller at han bare var en fabel, kunne jeg ikke spore verken kjærlighet, fred eller noe som helst tegn på nåde i meg.

Dette styrtet meg ned i den dypeste fortvilelse, for jeg trodde at de som Gud elsket, umulig kunne komme i en slik tilstand.

Etter å ha vært hardt anfektet har jeg ofte sammenlignet meg selv med et barn som en landstrykerkvinne har snappet opp i armene og ført bort fra land og foreldre. Også jeg sparket noen ganger med beina og skrek og ropte av full hals. Men jeg var liksom bundet under fristelsens vinger og ble drevet bort av vinden. Jeg kom også til å tenke på Saul og den onde ånden han var besatt av, og jeg var redd for at det sto til med meg som med ham (1 Sam 16,14).

Når jeg i denne tiden hørte noen tale om synden mot Den Hellige Ånd og hva den var, egget fristeren meg til å ønske å begå den synden. Det var som om jeg

verken kunne, måtte eller skulle finne ro før jeg hadde begått den. Det var ikke lenger nok for meg å begå andre synder; jeg ville absolutt begå også denne.

Jeg tenkte at det kanskje var mulig å begå den ved å si ett eneste ord, og ofte syntes jeg at munnen ville si ordet enten jeg selv ville eller ikke. Ja, så hardt ble jeg angrepet av denne fristelsen at jeg mange ganger holdt på å legge hånden over munnen for ikke å si ordet. Andre ganger har jeg av samme grunn holdt på å styrte meg på hodet ned i en sølepytt.

Nå kom jeg igjen til å tenke på hundens og paddens kår. Jeg mente at verken de eller noen annen av Guds skapninger var i en så skrekkelig tilstand som jeg og alle uomvendte. Ja, jeg ville med glede ha byttet plass med hunden og hesten. For jeg visste at de ikke hadde sjeler som kunne bli fordømt til helvetes evige straff, og de kunne heller ikke synde slik som jeg.

Og det som gjorde meg enda mer bekymret, var at jeg ikke kunne spore det svakeste ønske om bedring i sjelen min, enda jeg innså dette, kjente det og ble som knust ved tanken. Midt i all denne forvirringen rev og slet også dette skriftstedet i sjelen min: «De ugudelige er som det opprørte hav. Det kan ikke være stille, og bølgene skyller opp gjørme og mudder. Det er ingen fred for de ugudelige, sier min Gud» (Jes 57,20–21).

Så lenge denne fristelsen varte – og det kunne være et års tid – ble jeg plaget av de mest skrekkelige anfektelser hver gang jeg holdt på med noe gudelig. Ja, det var nettopp da djevelen angrep meg hardest. Når jeg hørte Guds ord, tok urenhet, all slags tvil og gudsbespottelse sjelen min til fange. Når jeg leste, fikk jeg plutselig innfall om å tvile på alt jeg hadde lest. Og noen ganger var ånden min så spredt og opptatt av andre tanker at jeg verken forsto, la merke til eller husket så mye som en eneste setning av det jeg hadde lest et øyeblikk før.

Men mest led jeg i denne tiden når jeg ba. Noen ganger syntes jeg at djevelen sto bak meg og trakk meg i klærne. Mens jeg ba, sa han hele tiden at jeg måtte avbryte og slutte for denne gang. «Skynd deg nå og bli ferdig», sa han, «du har bedt lenge nok.» Slik prøvde han på alle mulige måter å forstyrre meg. Noen ganger satte han så ugudelige tanker i hodet mitt som at jeg måtte be til ham eller for ham. Andre ganger kom jeg til å tenke på stedet hos Matteus: «Dersom du vil falle ned og tilbe meg» (Matt 4,9).

Også når tankene mine var spredt under bønnen, og jeg gjorde alt jeg kunne for å roe ånden og vende den mot Gud, gjorde fristeren sitt ytterste for å forstyrre meg. Han prøvde å lede tankene mine bort fra Gud ved å trylle fram for hjertet og fantasien min et bilde av en busk, en okse, en sopelime eller noe lignende, for at jeg skulle tilbe det. Og særlig i visse perioder lyktes han i å feste ånden min så sterkt ved slike ting at det var som om jeg ikke kunne tenke på eller be til noe annet.

Men av og til åpenbarte Gud seg for meg på en tydelig og rørende måte. Da ble jeg overbevist så sterkt som mulig om at evangeliet er sant. Å, hvordan hjertet mitt da ga luft i hjerteskjærende sukk! Hvert ord jeg sa, kom fra det innerste, og med dyp smerte ropte jeg til Gud om at han måtte være meg nådig.

Men så ble motet tatt fra meg igjen av slike tåpelige innbilninger som at Gud bare spottet bønnene mine og til og med sa i de hellige englenes påhør: «Denne

stakkaren lengter svært etter meg, som om jeg ikke kunne bruke nåden min bedre enn på slike som han. Ak, stakkars sjel, så du bedrar deg! Det er ikke slike som du som skal få gunst slik som de utvalgte.»

Så ville fristeren skremme meg bort på denne måten: «Du brenner etter å få nåde, men jeg skal nok kjøle deg ned. Den stemningen du er i nå, vil ikke vare. Mange har vært like varme som du, men jeg har dempet iveren deres.» Og samtidig viste han meg dem av mine bekjente som hadde falt fra.

Nå ble jeg redd for at det skulle gå meg på samme måte. Likevel var jeg glad for at jeg hadde fått tanken, for «jeg kan i alle fall våke», tenkte jeg, «og passe godt på».

«Det hjelper ikke», sa Satan, «jeg blir likevel for sterk for deg. Jeg skal kjøle deg ned umerkelig, gradvis, litt etter litt. Hva gjør det om det går sju år før jeg kan gjøre hjertet ditt kaldt, bare jeg lykkes til slutt? Vuggen som gynger uten stans, får et gråtende barn til å sovne. Når jeg trenger hardt inn på deg, skal det nok gå. Selv om du er brennende het nå, kan jeg rive deg bort fra ilden. Om kort tid har jeg deg kald.»

Dette pinte meg svært. For hvis jeg ikke var beredt til å dø nå, trodde jeg at jeg ville bli det enda mindre jo lenger jeg levde. Tiden ville bare få meg til å glemme alt og viske ut hver tanke om hvor avskyelig synden er, hvor mye himmelen er verdt, og hvordan jeg trengte Kristi blod for å vaskes ren.

Men jeg takker Jesus Kristus for at dette ikke fikk meg til å slutte å rope i min nød. Tvert imot ropte jeg mer og mer, slik som kvinnen som ble overfalt ute på marken (5 Mos 22,25–27).

Da jeg lenge hadde lidd under slike tanker, fikk jeg mye trøst av dette skriftstedet: «For jeg er viss på at verken død eller liv, verken engler eller krefter, verken det som nå er, eller det som komme skal, eller noen makt, verken høyde eller dybde eller noen annen skapning skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre» (Rom 8,38–39). Nå håpet jeg at et langt liv ikke ville føre meg i fordervelse eller få meg til å gå glipp av himmelen.

Under denne fristelsen fikk jeg også annen hjelp, selv om jeg ikke riktig klarte å ta imot den. Ordene i Jeremia 3,1 trøstet meg litt. Det samme gjorde fjerde vers i samme kapittel når jeg tenkte over det: Selv om vi har gjort alt det onde vi kunne, i ord og gjerning, skal vi likevel rope til Gud: «Min far, du er min ungdoms venn!» – og vende tilbake til ham (Jer 3,4).

En gang fikk jeg også et salig øyeblikk ved å tenke på ordene i 2 Kor 5,21: «Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss, for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud.»

Jeg husker at jeg en dag satt i en nabos hus, bedrøvet ved tanken på mine mange synder. Jeg sa til meg selv: «Hvilken grunn har jeg til å tro at et så ugudelig og forvorpent menneske som jeg har vært, noen gang skal få arve himmelriket?» Da ble sjelen min grepet av disse ordene: «Hva skal vi da si til dette? Er Gud for oss, hvem er da imot oss?» (Rom 8,31).

Også dette skriftstedet hjalp meg: «For jeg lever, og dere skal leve» (Joh 14,19). Men alle disse trøsterike ordene var ikke annet enn vink, svake antydninger og

korte besøk. De var svært velsignede så lenge de varte, men dessverre ble de tatt opp til himmelen igjen, slik som Peters duk (Apg 10,16).

Men senere behaget det Herren i sin nåde å åpenbare seg tydeligere for meg. Han befridde meg ikke bare fra byrden av syndene som tynget samvittigheten min, men også fra selve tanken på dem. Ja, fristelsen tok nå helt slutt, og jeg fikk min åndelige forstand tilbake, slik som andre kristne.

En dag var jeg på reise ute på landet og grublet over hvor ugudelig og fordervet hjertet mitt var. Med dyp bekymring tenkte jeg på fiendskapet mellom sjelen min og Gud. Da husker jeg at dette skriftstedet plutselig falt meg inn: Han «gjorde fred ved blodet på hans kors» (Kol 1,20). Disse ordene viste meg gang på gang at Gud og sjelen min var forlikt ved hans blod. Ja, jeg innså at Guds rettferdighet og min syndige sjel kunne omfavne og kysse hverandre ved hans blod. Det var en sann gledesdag for meg. Gid jeg aldri må glemme den!

En annen gang satt jeg ved peisen i mitt eget hus og grublet over min elendighet. Da gledet Herren meg med disse uvurderlige ordene: «Da nå barna har del i kjøtt og blod, fikk også han på samme vis del i det, for at han ved døden skulle gjøre til intet den som hadde dødens velde, det er djevelen, og fri alle dem som av frykt for døden var i trelldom hele sin livstid» (Hebr 2,14–15). Ordene gjorde så dypt inntrykk på sjelen min at jeg to ganger var nær ved å besvime der jeg satt – ikke av sorg og angst, men av overstrømmende glede og fred.

På denne tiden hørte jeg til den gudfryktige pastor Giffords menighet. Hans veiledning bidro med Guds hjelp ikke lite til at jeg ble styrket i troen. Denne gode mannen la særlig vinn på å befri Guds folk fra alle de harde og falske meningene om troen som vi av naturen er tilbøyelige til å nære.

Fremfor alt ba han oss ikke å tro noe bare fordi andre sa det. I stedet skulle vi oppriktig og av hele vårt hjerte be Gud om at det måtte behage ham å lære oss å kjenne sannheten i alt som angår frelsen, og grunnfeste oss i den sanne tro ved sin Ånd og sitt hellige ord.

«For gjør dere ikke det», sa han, «da har dere ikke fått noe bevis fra himmelen på at troen deres er sann. Og når fristeren angriper dere hardt, vil dere erfare at dere mangler den hjelpen og den kraften til å stå imot som dere en gang innbilte dere at dere hadde.»

Dette rådet passet godt for meg. For jeg hadde gjennom den sørgeligste erfaring lært at ordene hans var sanne. Jeg hadde tydelig kjent at intet menneske kan tro at Jesus Kristus er Herre uten ved Den Hellige Ånds hjelp – særlig ikke når djevelen frister ham. Derfor merket jeg at sjelen min ved nåden var villig til å ta imot denne læren.

Jeg ba Gud om at han ikke måtte la meg mangle den himmelske veiledningen i noe som gjaldt hans ære og min salighet. For nå så jeg klart at det var himmelvid forskjell på den innbilte troen som bygger på menneskelig visdom, og den sanne troen som kommer fra Gud når et menneske blir født på ny (1 Joh 5,1).

Å, hvordan Gud nå førte sjelen min fra den ene sannheten til den andre, fra Kristi fødsel og krybbe helt til hans himmelfart og hans gjenkomst fra himmelen for å dømme verden! Nå innså jeg i sannhet hvor barmhjertig den store Gud var mot meg. For jeg kan ikke huske at jeg ba ham om å åpenbare meg noe uten

at det også behaget ham å gjøre det. Jeg tror ikke det finnes et eneste sted i Jesu Kristi evangelium som ikke med tiden ble opplyst for meg.

I de fire evangeliene fant jeg de klareste bevis for at Guds underfulle gjerning er sann: at han ofret sin enbårne Sønn for å frelse oss. Og alt som angikk dette, fra Jesu unnfangelse og fødsel helt til hans gjenkomst på dommens dag, ble gjort tydelig for meg. Det var som om jeg selv hadde vært til stede ved hans fødsel, selv hadde sett ham vokse opp og vandre gjennom verden fra krybben til korset.

Og da han hadde nådd målet for sin tunge vandring, var det som om jeg selv hadde sett hvor mildt han lot seg nagle fast til treet for mine synders og misgjerningers skyld. Mens jeg grunnet på alle hans lidelser, kom jeg plutselig til å tenke på disse ordene: Dere ble kjøpt fri «med Kristi dyrebare blod, som blodet av et feilfritt og lyteløst lam. Han var forut kjent, før verdens grunnvoll ble lagt» (1 Pet 1,18–20).

Når jeg har tenkt på Jesu oppstandelse og husket ordene «Rør ikke ved meg!» (Joh 20,17), har det vært som om jeg så ham stige ut av graven, glad over at han var stått opp og hadde vunnet seier over våre fryktelige fiender. I Ånden har jeg også sett ham som menneske, der han sitter for min skyld ved Gud Faders høyre hånd. Jeg har til og med fått se hvordan han en gang skal komme igjen med kraft og stor herlighet for å dømme verden. I alt dette er jeg blitt styrket av disse skriftstedene: Apg 1,9–10; 7,56; 10,42; Hebr 7,24; 9,28; Åp 1,18; 1 Tess 4,17–18.

En gang tvilte jeg sterkt på om Jesus Kristus var både menneske og Gud, både Gud og menneske. I den tiden hjalp det sannelig ikke hva folk sa til meg. For alt som ikke var stadfestet med bevis fra himmelen, regnet jeg så godt som for ingenting, og jeg mente at jeg ikke var grunnfestet i noen sannhet uten ved Guds hjelp. Denne uvissheten plaget meg, som sagt, svært, og jeg visste slett ikke hvordan jeg skulle få lys over den.

Til slutt kom jeg over ordene i Åpenbaringen 5,6: «Og jeg så, og se, midt imellom tronen og de fire livsvesener, og midt imellom de eldste sto et Lam.»[1] «Midt imellom tronen», tenkte jeg, «det er guddommen. Midt imellom de eldste, det er manndommen.» Å, det var som om en lysstråle fór gjennom meg! Det var en trøsterik tanke, og den gjorde sjelen min helt tilfreds.

Også dette skriftstedet hjalp meg mye til å få klarhet i saken: «For et barn er oss født, en sønn er oss gitt. Herredømmet er på hans skulder, og han skal få navnet Under, Rådgiver, Veldig Gud, Evig Far, Fredsfyrste» (Jes 9,6).

I tillegg til at Gud opplyste meg ved sitt hellige ord, behaget det ham å grunnfeste meg i sannheten på to andre måter. Den ene var at han viste meg kvekernes villfarelser, den andre at han viste meg syndens skyld. For når kvekerne gikk mot sannheten, ble jeg drevet til å lese flittigere i Skriften, og der ble jeg på en underfull måte styrket av Gud i den sanne tro.

Disse menneskene holdt på den tiden fast på disse villfarelsene:

1. At Den hellige skrift ikke var Guds ord.
2. At alle mennesker har Kristi Ånd, nåden, troen osv.

[1] NB: «Og jeg så – og se: Midt mellom tronen og de fire livsvesener og de eldste, sto det et lam».

3. At Jesus Kristus ikke gjorde fyllest for Guds rettferdighet for folkets synder da han døde på korset.
4. At de hellige har Kristi kjøtt og blod i seg.
5. At legemene til både de gode og de onde, som ligger begravet på kirkegårdene våre, ikke skal stå opp igjen.
6. At de gudfryktiges oppstandelse allerede har funnet sted.
7. At mennesket Jesus, som ble korsfestet mellom to røvere på Golgata ved Jerusalem i Kanaans land, ikke er stått opp fra de døde.
8. At den samme Jesus, som døde ved jødenes hender, ikke skal komme igjen som menneske for å dømme verden, osv.

De spredte også mange andre avskyelige villfarelser i de dagene. Slik kom jeg til å granske Skriften nøyere. Den opplyste meg og befridde meg ikke bare fra all tvil, men trøstet meg og grunnfestet meg i sannheten.

Og som jeg har sagt før, var også tanken på syndens skyld til stor hjelp for meg. For når skylden tynget samvittigheten min, ble den tatt bort ved Kristi dyrebare blod, gang på gang, og samvittigheten min ble renset, slik Skriften sier. Å, mine venner, be for all del Gud om at han må åpenbare Jesus Kristus for dere! Ingen lærer som han.

Det ville ta altfor mye tid å fortelle dere i detalj hvordan Gud fant for godt å grunnfeste meg i troen. Han førte meg til sitt ord og forklarte det for meg. Han lot det lyse på min vei, ta bolig i hjertet mitt og tale med meg. Han trøstet meg gang etter gang og overbeviste meg om at evangeliet er fra Gud. Og han åpenbarte meg mye om sitt eget vesen, om sin Sønns og om Den Hellige Ånds vesen.

Bare dette vil jeg si, selv om jeg har fortalt det før: Som regel behaget det Gud å gå frem slik med meg at han først lot meg rammes av fristelser og deretter åpenbarte meg sannheten. Når jeg var knust ved tanken på mine store synder og nær ved å bukke under, oppmuntret han sjelen min ved synet av Kristus på korset. Ja, han stenket den så rikt med Jesu blod at Guds kjærlighet og fred ved Kristus tok bolig i den samme samvittigheten der loven et øyeblikk før hadde arbeidet og refset.

Nå syntes jeg at jeg hadde fått et bevis for min frelse fra himmelen, med mange gylne segl hengende ved, herlige å se på. Med stor glede husket jeg alle nådens åpenbaringer. Jeg lengtet etter at den siste dag måtte gry, så jeg kunne bli henrykt og i all evighet brenne av glede ved å se ham og være sammen med ham – han som fikk hodet kronet med en tornekrone, som ble spyttet i ansiktet og såret på kroppen, og hvis sjel ble gitt som offer for mine synder.

Før hadde jeg alltid ligget skjelvende ved helvetes gap. Nå var jeg kommet så langt bort derfra at jeg knapt kunne skjelne det når jeg så meg tilbake. «Å», tenkte jeg, «om jeg bare var åtti år gammel, så jeg snart kunne gå inn til den evige hvile!»

Men før jeg var sluppet så langt fri av fristelsene mine, ønsket jeg sterkt å bli kjent med erfaringen til en gudfryktig mann som hadde skrevet flere hundre år før jeg ble født. For jeg trodde at de som skrev i våre dager – jeg ber dem nå tilgi meg den tanken – bare skrev om det andre hadde følt og opplevd. Eller de prøvde

med sine gode evner å svare på spørsmål som gjorde andre rådville, uten selv å ha vært nede i dypet.

Lenge hadde jeg ventet forgjeves på at ønsket mitt skulle bli oppfylt. Men en dag lot Gud, som leder alle våre veier, en bok av Martin Luther komme meg i hende. Det var hans utleggelse av Galaterbrevet. Jeg var svært glad for å ha fått en så gammel bok. Da jeg hadde bladd litt i den, fant jeg min egen tilstand behandlet så utførlig og grundig at det var som om boka var skrevet ut av mitt eget hjerte.

Jeg undret meg, for denne mannen kunne jo umulig kjenne til hvordan de kristne har det i våre dager, tenkte jeg. Han måtte derfor ha skrevet av egen erfaring.

I denne boka gransker han også svært dypt hvor mange fristelser kommer fra, som gudsbespottelse, fortvilelse og lignende. Han viser at Moseloven, i likhet med djevelen, døden og helvete, spiller en stor rolle i dette. Først syntes jeg det var lite trolig, men da jeg tenkte nøyere etter, merket jeg at det var sant.

Jeg vil ikke bli langdryg her. Men jeg kan ikke la være å kunngjøre for alle mennesker at jeg for min del setter denne boka av Martin Luther om Galaterbrevet høyere enn alle andre bøker jeg noen gang har lest. Den passer utvilsomt best for en såret samvittighet.

Nå trodde jeg at jeg elsket Kristus høyt. Å, det var som om sjelen min hang fast ved ham, som om all min hengivenhet gjaldt ham alene. Min kjærlighet til ham brant som ild, og jeg tenkte som Job: «I mitt rede skal jeg få dø» (Job 29,18). Men dessverre innså jeg snart at denne store kjærligheten var altfor svak. Jeg, som trodde jeg var så hengiven til Kristus, kunne gi ham opp for en ubetydelighet. Gud vet best hvordan han skal ydmyke oss, og han kan bøye selv det stolteste sinn. Snart etter ble kjærligheten min prøvd for alvor.

For Herren hadde så nådig befridd meg fra djevelens fryktelige fristelser. Han hadde grunnfestet meg sterkt i troen på sitt hellige evangelium og gitt meg mye trøst og mange velsignede bevis ved Kristi blod for at jeg hadde arverett til himmelen og saligheten. Men etter alt dette ble jeg fristet av Ødeleggeren på en enda mer fryktelig måte enn noen gang før.

Fristelsen var at jeg skulle skille meg fra denne kjære og velsignede Kristus og bytte ham bort mot noe av denne verdens goder – ja, mot hva som helst. I over et år ble jeg forfulgt av denne fristelsen uten stans. Ingen dag var jeg fri for den, og i flere dager av gangen ikke så mye som en time, unntatt når jeg sov.

Jeg var overbevist om at de som en gang er blitt forent med Kristus, aldri kan miste ham igjen – og ved nåden håpet jeg at det gjaldt meg også. For Herren sier: «Jorden må ikke selges for alle tider. For meg hører landet til» (3 Mos 25,23). Likevel ble jeg harm på mitt utakknemlige hjerte når jeg tenkte på at sjelen min skulle nære fiendtlige tanker mot Kristus, mot Jesus, som hadde gjort så uendelig mye for meg. Og enda var det på den tiden nesten bare gudsbespottelige tanker som steg opp i hjertet mitt.

Men verken avskyen jeg følte for denne fristelsen, eller alle forsøkene mine på å stå imot den, kunne gjøre den det minste sjeldnere eller svakere. Den blandet seg så sterkt med alle mine andre tanker at jeg verken kunne spise, bøye

meg ned etter en knappenål, hogge ved eller så mye som kaste et blikk på noe uten at denne fristelsen straks angrep meg: Selg Kristus for dette, eller selg ham for det; selg ham for hva det skal være, bare du selger ham.

Til tider jaget disse ordene gjennom ånden min minst hundre ganger etter hverandre: «Selg ham, selg ham, selg ham.» Da har jeg måttet stå i timevis i en stilling som om jeg kunne kjempe mot denne skrekkelige fristelsen med kroppens kraft. For jeg var redd for at det skulle stige opp en eller annen tanke i hjertet mitt som kunne samtykke i det før jeg selv visste av det. Og noen ganger har fristeren fått meg til å tro at jeg virkelig hadde samtykket. Da kunne jeg i flere dager ha det som om jeg lå strukket ut på pinebenken.

Tanken på at jeg kanskje en dag ville bukke under for denne fristelsen, gjorde meg så skremt at til og med kroppen kom i uopphørlig bevegelse av den fryktelige spenningen i ånden. Jeg slo om meg med hender og albuer. I samme øyeblikk som Ødeleggeren sa: «Selg ham, selg ham», svarte jeg: «Jeg vil ikke, jeg vil ikke, nei, ikke for tusen, tusen, tusen verdener!» Jeg sa det slik fordi jeg var redd for at jeg under disse fryktelige anfallene kunne komme til å sette for lav pris på ham. Slik holdt det ofte på, til jeg til slutt knapt visste hvor jeg var eller hva jeg gjorde.

Når det var på det aller verste, fikk jeg ikke engang spise i fred. Så snart jeg satte meg til bords, måtte jeg straks gå bort igjen for å be. «Nå får det være med spisingen, nå har du ikke tid!» – så skinnhellig kan denne djevelen være til tider. Når jeg ble fristet slik, pleide jeg å si: «Jeg holder jo på å spise nå. La meg i det minste bli ferdig først.» – «Nei», sa han da, «nå med en gang! Ellers går du mot Gud og forakter Kristi bud.»

Dette gjorde meg helt fortvilet. For på grunn av min syndige natur trodde jeg at disse tilskyndelsene måtte komme fra Gud. Derfor mente jeg at hvis jeg nektet å følge dem, ville det være det samme som å ringeakte Gud. Og i så fall ville det jo være like straffverdig som om jeg åpenbart hadde overtrådt Guds bud.

Men for å gjøre en lang historie kort: En morgen da jeg lå i sengen, ble jeg som vanlig voldsomt angrepet av denne fristelsen om å selge Kristus og skille meg fra ham. De fryktelige ordene «Selg ham, selg ham» fór uopphørlig gjennom tankene mine, så fort som et menneske kan si dem. Som vanlig svarte jeg minst tjue ganger etter hverandre: «Nei, nei, ikke for tusen, tusen, tusen verdener!»

Men etter en lang og voldsom kamp, som nesten tok pusten fra meg, kjente jeg til slutt denne tanken gå som et knivstikk tvers gjennom hjertet mitt: «La ham gå, hvis han vil gå.» Og jeg syntes også at jeg kjente at hjertet mitt frivillig samtykket i det. Å, for en utholdenhet Satan har! Å, for en fordervelse i menneskehjertet!

Nå var slaget vunnet. Overveldet ved tanken på min store skyld falt jeg ned i den dypeste fortvilelse, som en fugl som blir skutt ned fra toppen av et høyt tre. I denne tilstanden kledde jeg på meg og gikk ut på marken. Men Gud vet at hjertet mitt var så tungt som det er mulig for et dødelig menneske å ha det. I hele to timer var jeg som en levende død, uten håp om redning – ja, som en som allerede er overgitt til den evige straff.

Så grep dette skriftordet meg: «… verdslig som Esau, han som solgte sin førstefødselsrett for et eneste måltid mat. Dere vet jo at da han senere ville arve velsignelsen, ble han avvist, enda han søkte den med tårer, for han fant ikke rom for omvendelse» (Hebr 12,16–17).

Nå var jeg som en som ligger i lenker. Jeg følte meg innesperret helt til dommedag, og i hele to år tenkte jeg ikke på annet enn at jeg til slutt skulle bli fordømt. Jeg sier at jeg ikke tenkte på annet, bortsett fra noen få øyeblikk med lindring, som jeg skal fortelle om senere.

Disse ordene var for sjelen min som jernlenker om beina. I flere måneder lød de uopphørlig i ørene mine. Men en dag mellom klokken ti og elleve gikk jeg under noen trær, nedbøyd av sorg og bekymring over min elendige tilstand. Jeg gråt over min harde skjebne, over at en slik tanke hadde fått stige opp i hjertet mitt. Da falt disse ordene meg plutselig inn: «Kristi blod renser fra all synd.» Ånden min livnet opp igjen, og med det samme ble jeg grepet av dette skriftstedet: «Jesu, hans Sønns blod renser oss fra all synd» (1 Joh 1,7).

Nå begynte sjelen min å få fred, og jeg syntes jeg så fristeren liste seg bort i smug, som om han skammet seg over det han hadde gjort. Samtidig ble forholdet mellom mine synder og Kristi blod stilt slik fram for meg at syndene mine ikke betydde mer i sammenligning med Kristi blod enn en liten jordklump eller en stein mot den vide marken rundt meg. Dette oppmuntret meg svært i noen timer, og jeg syntes at jeg ved troen så Guds Sønn lide for mine synder.

Men dessverre forlot dette trøsterike synet meg snart. Jeg ble igjen tynget ned av den overveldende tanken på min grenseløse skyld. Det var særlig det skriftstedet jeg nevnte, om Esau som solgte sin førstefødselsrett, som tok alt håp fra meg. Det sto for meg hele dagen og trykket meg ned så jeg ikke på noen mulig måte kunne reise meg igjen.

For så snart jeg i min dype sorg søkte trøst i et eller annet skriftsted, sto disse ordene levende for meg: «Dere vet jo at da han senere ville arve velsignelsen, ble han avvist, enda han søkte den med tårer, for han fant ikke rom for omvendelse.»

Overvettes nåde mot den største blant syndere – del 4

Riktignok fikk jeg av og til litt trøst ved å tenke på stedet hos Lukas: «Men jeg ba for deg at din tro ikke måtte svikte» (Luk 22,32). Men den trøsten varte dessverre bare kort. Heller ikke kunne jeg forstå, når jeg tenkte grundig over tilstanden min, at et menneske som hadde syndet slik som jeg, kunne bli et nådens barn. Denne tunge, håpløse tanken rev og slet i sjelen min i mange dager.

Da begynte jeg med sørgmodig hjerte å granske nøye hva slags synd min synd var, og hvor stor den var. Jeg lette i Den hellige skrift for å se om jeg ikke kunne finne et trøsterikt løfte der. Snart ble oppmerksomheten min festet ved Markus 3,28: «Alle synder og all spott skal menneskenes barn få forlatelse for, hvor meget de så spotter.»

I første øyeblikk trodde jeg at dette stedet inneholdt et stort og herlig løfte. Men da jeg så nøyere på det, syntes jeg likevel at det heller måtte gjelde dem som har begått disse syndene mens de ennå var i sin naturlige tilstand. Det kunne slett ikke gjelde meg, som hadde fått lys og nåde og likevel, tross all Guds godhet, hadde ringeaktet Kristus så dypt.

Derfor var jeg svært redd for at den skrekkelige synden jeg hadde begått, var den utilgivelige synden som Skriften taler om slik: «Men den som spotter Den Hellige Ånd, han får i all evighet ikke forlatelse, men han er skyldig i en evig synd» (Mark 3,29).

Og jeg trodde enda mer at min synd virkelig var den som er nevnt her, når jeg leste det stedet jeg har sitert fra Hebreerbrevet: «Dere vet jo at da han senere ville arve velsignelsen, ble han avvist, enda han søkte den med tårer, for han fant ikke rom for omvendelse.» Disse ordene forfulgte meg uopphørlig og ga meg ingen fred.

Nå var jeg blitt en byrde og en gru for meg selv. Ja, først på denne tiden lærte jeg hva det vil si å være lei av å leve og likevel redd for å dø. Å, med hvilken glede ville jeg ikke da ha byttet plass med hvem som helst som ikke var lik meg! For tanken på at synden min ikke kunne tilgis, og at jeg umulig kunne bli fridd fra den kommende vrede, hadde liksom grodd fast i sjelen min.

Nå begynte jeg å tenke tilbake på tiden som var gått. Jeg var harm over at hjertet mitt hadde bukket under for disse angrepene. Tusen ganger ønsket jeg at den dagen da jeg ble fristet til en slik synd, hadde kommet først nå. For nå

trodde jeg at jeg langt heller ville la meg rive i stykker enn å samtykke i et så avskyelig forslag.

Men ak, alle disse tankene, ønskene og beslutningene kom nå for sent til å hjelpe meg. Tanken hadde fart gjennom hjertet mitt, og jeg tenkte at Gud sikkert hadde gitt meg opp, så det var ute med meg. «Å», tenkte jeg, «om jeg hadde det som i de dagene da Gud vernet om meg!» (Job 29,2).

Men fordi jeg bare med skrekk kunne regne meg som fortapt, begynte jeg å sammenligne min synd med andres. Jeg ville se om noen av alle dem som er blitt frelst, kanskje hadde begått den samme synden som jeg. Med det for øye grublet jeg lenge over Davids ekteskapsbrudd og mord. Jeg fant at det i sannhet var avskyelige forbrytelser, og at de til og med var begått etter at han hadde fått lys og nåde.

Men da jeg tenkte nøyere etter, måtte jeg innse at han med sine synder bare hadde overtrådt Moseloven. Derfor kunne han etter Ordet bli renset fra dem alle ved Kristi blod. Jeg derimot hadde syndet mot evangeliet, ja, mot Kristus selv – jeg hadde jo solgt min Frelser.

Når jeg så igjen tenkte på at jeg i tillegg til arvesynden skulle ha gjort meg skyldig i en så forferdelig overtredelse som denne, var det som om kroppen min ble revet i stykker på pinebenken. «Hva», tenkte jeg, «er det ikke nok for meg å gjøre andre synder? Må det absolutt være de ‹store overtredelser› (Sal 19,14)? Må den onde røre ved min sjel (1 Joh 5,18)?» Å, alt dette stakk meg i hjertet som en brodd.

«Hva», tenkte jeg, «finnes det bare én eneste synd som ikke kan tilgis, bare én eneste synd som lukker døren for Guds nåde? Og må jeg gjøre den? Må det absolutt være den? Er det blant så mange millioner synder bare én som ikke kan tilgis, og må jeg gjøre nettopp den? Å, for en forferdelig synd! For et ulykkelig menneske!»

Alt dette knuste og forvirret meg så sterkt at jeg ikke visste hva jeg skulle gripe til, eller hvor jeg skulle flykte. Ja, av og til var det som om jeg skulle miste forstanden. For å gjøre elendigheten enda større kom ordene om Esau stadig tilbake til meg: «Dere vet jo at da han senere ville arve velsignelsen, ble han avvist» (Hebr 12,17). Å, ingen andre enn jeg, eller en som har gjennomgått det samme, kan forstå den forferdelige sjeleangsten jeg led på den tiden.

Deretter begynte jeg å grunne på Peters synd, den han gjorde da han fornektet sin Herre. Den syntes virkelig å ligne min mer enn noen annen. For i likhet med meg hadde også han fornektet sin Frelser etter at han hadde fått lys og nåde – ja, til og med etter at han var blitt advart. Han gjorde det også tre ganger, og hver gang hadde han god tid til å tenke seg om.

For å få hjelp i denne store nøden gikk jeg nå gjennom alle disse omstendighetene, men forgjeves. For når jeg veide Peters synd nøye, fant jeg at han bare hadde fornektet sin Herre, mens jeg hadde solgt min Frelser. Jeg tenkte derfor ved meg selv at jeg lignet mer på Judas enn på David eller Peter.

Denne tanken gjorde sjelekvalene mine dobbelt så store, og jeg ble helt fortært av den. Andre ganger var jeg som knust både på legeme og sjel når jeg tenkte på at Gud skulle bevare andre, men la meg falle i snaren. For når jeg

sammenlignet andre menneskers synder med mine egne, syntes jeg tydelig å se at Gud hadde bevart dem til tross for deres ugudelighet, og at han ikke ville at de skulle bli fortapelsens barn slik som jeg.

Men hvor høyt satte ikke sjelen min den gang den omsorgen Gud viser sine utvalgte! Å, jeg syntes jeg så hvordan de som Gud vernet om, vandret trygt her nede gjennom syndens villveier! Av naturen var de like onde som jeg, men likevel sto de under hans beskyttelse, og hans nådige forsyn våket over dem. For han vil ikke at de han elsker, skal gå glipp av saligheten.

Jeg derimot var jo fortapt. Jeg hadde gjort den synden som ikke kan tilgis. Meg ville han altså ikke bevare lenger; han hadde forkastet meg fordi jeg hadde lukket nådens dør for min sjel. Alle de velsignede stedene i Skriften som taler om Guds kjærlighet og omsorg for sitt folk, lyste nå for meg som solen – men ikke for å trøste meg. De viste meg bare hvor salige de omvendte er, og hvilken herlig arv som venter dem i himmelen.

Nå så jeg tydelig at like visst som Gud har sin hånd i alt som hender de utvalgte, og i all den omsorg som blir vist dem, like visst har han også sin hånd i alle de fristelsene som angriper dem og vil få dem til å synde mot ham. Han gjør det ikke for å egge dem til synd. Men han velger ut fristelsene og sorgene for dem, og for en tid overgir han dem til slike synder som ikke kan ødelegge dem, men bare ydmyke dem og gjøre det nødvendig at de får nåde på ny.

Å, for en kjærlighet, for en faderlig omsorg, for en godhet og barmhjertighet jeg nå fikk øye på, selv i de strengeste og mest forferdelige prøvelsene Gud lar komme over sitt folk! Han lot David, Hiskia, Salomo, Peter og andre falle, men han ville likevel ikke at de skulle gjøre den synden som ikke kan tilgis, og komme i helvete. «Å», tenkte jeg, «slike mennesker er det Gud elsker. Over slike holder Gud sin beskyttende hånd, selv om han refser dem, og bevarer dem fra all fare. Slike er det som hviler trygt i Den allmektiges varetekt.»

Men alle disse tankene økte bare min bekymring og redsel. Alt jeg tenkte på, var som laget for å ta fra meg alt håp. Tenkte jeg på Guds omsorg for sine, var det håpløst for meg. Tenkte jeg på mitt eget dype fall, var det enda mer håpløst. Alt tjener til det åndelige gode for dem som etter Guds evige råd er kalt til det evige liv; men for meg, tenkte jeg, tjente alt til skade og til min endelige undergang.

Nå begynte jeg å sammenligne min synd med Judas' synd for å se om min var forskjellig fra den som virkelig ikke kan tilgis. «Å», tenkte jeg, «om det bare var den aller minste forskjell mellom hans synd og min, hvor lykkelig ville ikke sjelen min være!»

Da jeg tenkte nøyere over dette, fant jeg at Judas hadde handlet med fullt overlegg, mens jeg hadde gjort synden under kamp og bønn. Slik ble jeg kastet hit og dit som gresshoppene, fra den ene sorgen til den andre. For tanken på Esaus fall og de forferdelige følgene av det drev all trøst ut av sjelen min.

Likevel var denne betraktningen over Judas' synd en liten lettelse for meg en tid. For jeg så godt at jeg, når det gjaldt omstendighetene, ikke hadde gjort meg skyldig i en så avskyelig synd som han. Men trøsten varte dessverre bare kort. For jeg tenkte ved meg selv at synden som ikke kan tilgis, kanskje kunne gjøres

på flere måter enn én, og at den, som andre synder, kunne gjøres i forskjellige grader. I så fall kunne min synd likevel være en av dem som ikke kan tilgis.

Jeg skammet meg dypt over at jeg skulle ligne et så ondt menneske som Judas. Jeg tenkte også på hvor avskyelig jeg ville se ut for alle de hellige på dommens dag. Denne tanken grep sjelen min så sterkt at jeg skalv hver gang jeg fikk øye på et gudfryktig menneske, og så lenge jeg var i nærheten av ham. Nå forsto jeg hvor herlig det er å kunne vandre med Gud og tre fram for ham med en ren samvittighet.

På denne tiden ble jeg fristet til å slå meg til ro ved å godta falske lærdommer, for eksempel at det ikke kommer noen dommens dag, at vi ikke skal oppstå, og at synden slett ikke betyr så mye som folk flest innbiller seg.

For å gjøre fristelsen enda sterkere ga djevelen meg disse tankene: «Selv om det en gang skulle vise seg at alt dette om frelse og fordømmelse er sant, ville det likevel lette sinnet ditt nå å tro noe annet. Er det slett ingen utvei for deg, og må du gå til grunne uansett, så plag deg i det minste ikke med tanken på det på forhånd. Jag tanken på helvete langt bort fra deg, og ta til deg de grunnsetningene som gudsfornekterne og svermerne pleier å støtte seg til.»

Men å, så snart slike tanker steg opp i hjertet mitt, syntes døden, dommen og evigheten å være meg nær. Det var som om Dommeren selv sto for døren, og dommens dag allerede var kommet. De villfarne forestillingene måtte helt vike for den store frykten jeg hadde for helvete. Men så mye lærte jeg i alle fall av dette: Satan skyr ikke noe middel for å få sjelen bort fra Kristus. Han hater et våkent sinn. Sorgløs trygghet, blindhet, mørke og villfarelse – det er den ondes egentlige rike.

Det var nå slett ikke lett for meg å be til Gud, for fortvilelsen slukte meg helt. Det var som om jeg ble jaget av en storm og drevet langt bort fra Gud. Hver gang jeg ropte til ham om barmhjertighet, ble bønnen straks avbrutt av håpløse tanker som disse: «Nå er det for sent. Gud har villet mitt fall – ikke for å refse meg, men for at jeg skulle bli fordømt. Og jeg vet jo hvordan det gikk med Esau, som solgte sin førstefødselsrett og så ville arve velsignelsen: Han ble jo avvist!»

– – Da kom det en sterk skjelving over meg. Av og til kunne jeg i flere dager kjenne både kropp og ånd riste og vakle under den forferdelige straffedommen Gud uttaler over alle som har gjort denne skrekkelige synden som ikke kan tilgis. Angsten klemte så hardt om hjertet mitt at det ofte var som om brystbenet skulle sprenges. Det fikk meg igjen til å tenke på Judas, som «styrtet hodestups ned og revnet, og alle innvollene hans veltet ut» (Apg 1,18).

Jeg fryktet også sterkt at denne skjelvingen var det samme tegnet som Herren satte på Kain: den frykt og beven som Herren lot komme over ham fordi han hadde utøst sin bror Abels blod. Også jeg vred og krympet meg under samvittighetens kvaler. Byrden min ga meg ikke et øyeblikks fred, men tynget meg så sterkt at jeg verken stående, gående, sittende eller liggende kunne finne ro.

– – – –

– – Det gikk meg rett til hjertet når jeg tenkte på at min synd skulle være så rett imot Frelseren at jeg hadde sagt i mitt hjerte: «La ham gå, om han vil.» Å,

jeg syntes denne synden var større enn synden til et helt land, ja, større enn hele verdens synder. Alle kunne bli tilgitt unntatt min – min overgikk dem alle.

Nå prøvde jeg å flykte fra Gud som fra en streng dommers åsyn, men forgjeves. Med redsel husket jeg ordene: «Det er forferdelig å falle i den levende Guds hender!» (Hebr 10,31) Men – takk være hans nåde – dette skriftstedet ropte etter meg og forfulgte meg i den pinefulle sjeleangsten: «Jeg utsletter dine overtredelser som en tåke og dine synder som en sky. Vend om til meg, for jeg gjenløser deg!» (Jes 44,22)

Dette skriftstedet kom til meg så snart jeg ville flykte fra Guds åsyn. For jeg prøvde virkelig å flykte fra hans åsyn – det vil si, sjelen min gjorde det. Jeg kunne ikke holde ut hans strenge rettferdighet. Da var det at dette skriftstedet ropte: «Vend om til meg.» Det ropte høyt, med sterk røst: «Vend om til meg, for jeg gjenløser deg!»

Dette fikk meg til å stanse litt i flukten, og liksom se meg tilbake for å se om ikke Gud fulgte etter meg med et benådningsbrev i hånden. Men jeg hadde knapt gjort det før ånden min igjen ble formørket og overskyet av disse ordene: «Dere vet jo at da han senere ville arve velsignelsen, ble han avvist, enda han søkte den med tårer, for han fant ikke rom for omvendelse.» (Hebr 12,17)

Derfor kunne jeg ikke vende om, men flyktet videre. Riktignok hørte jeg nå og da noe rope: «Vend om, vend om!», som om det skrek etter meg. Men jeg torde ikke stanse, for jeg var redd for at det ikke kom fra Gud. For ordet om Esau lød fremdeles i samvittigheten min.

En dag gikk jeg fram og tilbake i butikken til en gudfryktig mann, nedbøyd av sorg over min jammerlige tilstand. Jeg bebreidet meg selv at jeg hadde nært denne onde, ugudelige tanken, og gråt over at det skulle være min tunge skjebne å gjøre en så stor synd at jeg fryktet den ikke kunne tilgis. Jeg ba inderlig til Gud at han, hvis min synd ikke var mot Den Hellige Ånd, ville vise meg det.

Da jeg var nær ved å segne om av angst og redsel, kom det plutselig inn gjennom vinduet en lyd som av vind, men svært behagelig. Det var som om en røst fra himmelen sa til meg: «Har du noen gang vært uvillig til å bli rettferdiggjort ved Kristi blod?» Med det samme lå hele livet mitt helt fra omvendelsen åpent for meg. Jeg så at jeg i alle fall ikke hadde vært det med min vilje, og derfor svarte hjertet mitt med et dypt sukk: «Nei!»

Da sto dette stedet i Guds ord levende for meg: «Se til at dere ikke avviser ham som taler!» (Hebr 12,25) Det grep meg og opplyste meg på en underfull måte. Det stilnet alle de stormende tankene som før hadde brølt som ville dyr og laget et fælt spetakkel i mitt indre.

Det viste meg også at Jesus Kristus fremdeles ville være meg nådig, og at han ikke hadde forlatt og forkastet min sjel helt, slik jeg fryktet. Ja, det var en slags irettesettelse for min altfor store tilbøyelighet til å fortvile – en slags trussel om straff dersom jeg, til tross for mine store og avskyelige synder, ikke trodde at Guds Sønn hadde makt til å frelse meg.

Men hva denne underlige hendelsen egentlig var, eller hvor den kom fra, det vet jeg ikke. I hele tjue år har jeg ikke vært i stand til å felle noen dom over den. Hva jeg tenkte den gang, vil jeg nødig si. Men denne plutselige vinden som

kom farende, var i sannhet som en engel som var kommet til meg. Både den og hilsenen får vente til dommens dag.

Bare dette vil jeg si: Den ga sjelen min full ro og overbeviste meg om at det fremdeles var håp. Jeg trodde den viste meg hva synden som ikke kan tilgis, består i, og at sjelen min fremdeles hadde den velsignede og uvurderlige retten til å flykte til Jesus Kristus og be om nåde.

Men som sagt er jeg ikke i stand til å forklare denne hendelsen, og det er grunnen til at jeg ikke nevnte den i begynnelsen av boka. Jeg overlater til erfarne og forstandige menn å grunne på den. Jeg tror slett ikke at jeg har denne hendelsen å takke for min frelse; den takker jeg bare den Herre Jesus og hans død på korset for. Men siden jeg her åpenbarer mine mest hemmelige tanker, tror jeg det ikke er helt unyttig å ha nevnt også dette, selv om jeg nå ikke kan fortelle så utførlig om det som jeg den gang opplevde det.

Dette trøstet meg i tre–fire dager, men så begynte jeg å mistro det og fortvilte igjen. Livet mitt var derfor fullt av tvil, for jeg visste ikke hvordan det til slutt skulle gå med meg. Likevel lengtet sjelen min etter å øse seg ut i bønn foran Kristi nådestol.

Men å, hvor hardt var det nå ikke å be Frelseren om nåde og barmhjertighet, han som jeg hadde syndet så grovt mot! Det var tungt, sier jeg, å se ham i ansiktet, han som jeg hadde krenket så dypt. Ja, å be til Gud etter at jeg var falt fra ham, har jeg virkelig funnet vanskeligere enn noe annet.

Å, for en skam som kom over meg, særlig når jeg tenkte på at jeg var i ferd med å be Jesus om den nåden som jeg bare kort tid før hadde ringeaktet. Jeg skammet meg, ja, jeg fortvilte over at jeg skulle ha gjort denne grove synden. Men jeg så tydelig at det bare var én ting for meg å gjøre: å gå til ham, ydmyke meg for ham og be ham om at han i sin uendelige nåde ville vise meg medlidenhet og være min arme, syndige sjel nådig.

Etter at Bunyan har skildret mange slags fristelser og tvil som han fremdeles hadde, og også den trøsten han fikk av flere skriftsteder (Matt 15,28; Sal 77,8–10; Luk 18,1; Esek 16,63 og flere), forteller han:

Da jeg hadde tenkt litt nøyere over det stedet i Salmene, syntes jeg at nettopp spørsmålene der rommet den sterkeste bekreftelsen på at Gud ikke hadde forkastet meg og heller ikke ville gjøre det, men fortsatt hadde behag i meg. Hans løfte var ikke blitt til intet for slekt etter slekt, han hadde ikke glemt å være nådig, og han hadde heller ikke i vrede lukket til for sin barmhjertighet (Sal 77,8–10).

Samtidig virket også noe annet på hjertet mitt, som jeg nå ikke husker så godt. Men sammen med de herlige versene trøstet det hjertet mitt den gang og lot meg forstå at hans nåde og miskunnhet ikke var slutt for alltid.

En annen gang, husker jeg, plaget dette spørsmålet meg sterkt: Har virkelig Kristi blod makt til å frelse min sjel? Jeg fortsatte å tvile på det fra tidlig om morgenen til klokken sju–åtte om kvelden. Men da jeg til slutt, utmattet av den lange åndelige anspennelsen, hadde gitt opp håpet om å få noe svar, lød disse ordene plutselig i hjertet mitt: «Han formår.»[1]

[1] NB: «Derfor kan han også fullkomment frelse dem som kommer til Gud ved ham» (Hebr 7,25).

Jeg syntes at dette ordet «formår» ble uttalt høyt til meg, og det viste at det måtte være et mektig ord. Det var som om det var skrevet med store bokstaver, og det ga frykten og tvilen min et slikt støt (så lenge det ble hos meg, som var omtrent en dag) at jeg aldri i hele mitt liv, verken før eller senere, har kjent noe lignende (Hebr 7,25).

En morgen da jeg ba til Gud og skalv av frykt for at det ikke fantes et eneste sted i Skriften som kunne trøste meg, kom disse ordene til meg: «Min nåde er nok.» Det ble som en liten støtte for meg, og håpet mitt begynte å våkne igjen. Å, hvor godt det gjør når Gud sender oss sitt ord!

Et par uker tidligere hadde jeg lest det samme skriftstedet. Da trodde jeg ikke at det kunne trøste sjelen min, og la boka motløs fra meg. Jeg syntes den gang at det ikke var stort nok for meg – nei, ikke stort nok. Men nå syntes jeg det var så nåderikt og omfattet så mye at det ikke bare nådde meg, men hele verden.

Disse ordene holdt meg oppe i sju–åtte uker, men ikke uten mange harde kamper. For noen ganger ble freden min forstyrret opptil tjue ganger om dagen. Snart kjente jeg trøst, snart sorg, det ene øyeblikket fred, det neste uro. Før jeg hadde gått et par hundre skritt, kunne hjertet bli grepet av frykt og fortvilelse.

Og dette skjedde ikke bare en gang imellom; nei, i hele de sju ukene hørte det til dagens orden. For spørsmålet om Guds nåde kunne frelse sjelen min, og ordet om Esau, som solgte sin førstefødselsrett for et eneste måltid mat, var som to vektskåler i sjelen min. Snart gikk den ene i været, snart den andre, og alt etter hvilken som var oppe, fikk jeg fred eller uro.

Derfor fortsatte jeg å be Gud om å gjøre hjertet mitt mottakelig for det skriftstedet, det vil si at han ville hjelpe meg til å bruke det helt og fullt, for det hadde jeg hittil ikke klart. Det han ga, tok jeg imot, men lenger kom jeg ikke. Derfor hadde jeg bare lite håp om at Kristus ville være meg nådig.

«Min nåde er nok» svarte riktignok på spørsmålet mitt og lot meg vite at det fremdeles var håp. Men siden ordene «for deg» manglet, var jeg ikke tilfreds og ba Gud om dette også. En dag var jeg sammen med en flokk gudfryktige mennesker, bedrøvet og svært nedslått, for den gamle frykten var kommet tilbake. Jeg tenkte over hvordan det sto til med sjelen min.

Akkurat da jeg var kommet til at det sto verre til med meg enn før, falt disse ordene med stor kraft på sjelen min: «Min nåde er nok for deg, min nåde er nok for deg, min nåde er nok for deg» – tre ganger etter hverandre (2 Kor 12,9). Å, jeg syntes hvert ord var et mektig ord for meg: «min», «nåde», «nok», «for deg». Den gang var de, og fremdeles er de til tider, langt kraftigere enn alle andre.

Ånden min ble så opplyst av dette at det var som om den Herre Jesus så ned på meg gjennom taket og talte til meg med disse ordene. Det fylte hjertet mitt med en underfull glede og en ubeskrivelig fred, og da jeg kom hjem, bøyde jeg meg ned i støvet for Gud.

Men ordene ble dessverre ikke lenge hos meg – jeg mener at kraften og herligheten deres snart forsvant, så de ikke lenger kunne trøste sjelen min. Likevel ble de hos meg i flere uker og oppmuntret meg mye. Men så snart den første kraftige virkningen på hjertet var borte, kom jeg igjen til å tenke på Esaus fall. Sjelen

min var derfor, som sagt, som en vektskål, snart oppe og snart nede – noen ganger fylt av usigelig fred, andre ganger styrtet ned i den dypeste fortvilelse.

Dette skriftstedet øste mye trøst inn i sjelen min: «Den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut» (Joh 6,37). Å, for en trøst jeg fikk av ordene «slett ikke»! Det var som om Kristus hadde sagt til meg: «Hva du enn har gjort, vil jeg likevel ikke forkaste deg.»

De ugudelige ordene hadde vært: «La ham gå, om han vil.» Men da ga dette skriftstedet meg håp igjen: «Jeg skal ikke slippe deg og ikke forlate deg» (Hebr 13,5). «Å Herre», tenkte jeg, «men jeg har jo forlatt deg.» Da svarte det igjen: «Men jeg skal ikke slippe deg.» Også for dette takker jeg Gud.

En dag jeg gikk ute på marken, litt urolig i samvittigheten fordi jeg var redd for at det kanskje ikke sto så godt til med meg som jeg trodde, kom plutselig disse ordene til meg: «Din rettferdighet er i himmelen.» Med det samme syntes jeg å se Jesus Kristus i ånden ved Guds høyre hånd.

Der var min rettferdighet. Hvor jeg enn var, og hva jeg enn gjorde, kunne Gud derfor ikke si om meg: «Han mangler min rettferdighet», for den var jo rett foran ham. Jeg så dessuten at min rettferdighet var uforanderlig, hvordan jeg selv enn var. For min rettferdighet var Jesus Kristus selv, «i går og i dag den samme, ja, til evig tid» (Hebr 13,8).

Nå falt lenkene av beina mine. Jeg ble befridd fra all bekymring, og fristelsene mine måtte vike fra meg, så de skremmende skriftstedene fra den tid ikke lenger forstyrret sjelen min. Guds kjærlighet og nåde sendte meg hjem med et lett hjerte. Straks jeg kom inn i huset, slo jeg opp i Bibelen for å se om jeg kunne finne ordene «Din rettferdighet er i himmelen», men jeg fant ikke noe slikt sted.

Hjertet mitt begynte derfor å miste motet litt igjen. Men da husket jeg 1 Kor 1,30: «For det er hans verk at dere er i Kristus Jesus, han som for oss er blitt visdom fra Gud, rettferdighet og helliggjørelse og forløsning.» Og ved disse ordene så jeg at de andre var sanne.

Det fylte hjertet mitt med henrykkelse å se Kristi opphøyelse og tenke på hvor umåtelig stor verdien og makten i hans fortjeneste er. Nå kunne jeg sammenligne meg med ham og se at alle de nådegavene Gud hadde gitt meg, bleknet mot glansen av Kristi herlighet. De var ikke mer verdt enn de små myntene som rike folk bærer med seg i pungen, mens gullet deres ligger trygt hjemme på bunnen av kista.

Å, jeg så at gullet mitt lå hjemme på bunnen av kista! Kristus, min Herre og Frelser, hadde det i forvaring. Nå var Kristus blitt mitt alt: all min visdom, all min rettferdighet og all min helliggjørelse.

Disse velsignede skriftstedene og tankene, og mange lignende, funklet i de dagene som stjerner for øynene mine. Jeg hadde god grunn til å rope: «Lov Gud i hans helligdom, lov ham i hans mektige hvelving! Lov ham for hans mektige verk, lov ham etter hans storhets velde» (Sal 150,1–2).

Nå var jeg glad for å kunne gripe fatt i et løfte, og nå gjorde jeg også mitt beste for å forstå Guds ord i dets rette betydning og ikke fordreie så mye som en eneste stavelse. Å, hva så jeg ikke nå i det velsignede sjette kapitlet i Johannesevangeliet: «Og den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut» (Joh 6,37).

Nå begynte jeg å tenke ved meg selv at Guds nåde er langt større enn vi er i stand til å fatte. Jeg tenkte også at han ikke hadde sagt sine ord i et forhastet, ubetenksomt øyeblikk, men i sin uendelige visdom, og at vi derfor trygt kunne stole på dem.

Når jeg i de dagene søkte trøst i løftene, var det ofte som om Herren ville støte sjelen min bort for alltid. Jeg følte meg ofte som om jeg hadde løpt rett inn på spydspisser, og som om Herren hogg til alle kanter med et flammende sverd for å holde meg borte fra seg. Da tenkte jeg på Ester, som gikk inn til kongen mot hans befaling (Est 4,16).

Jeg tenkte også på Ben-Hadads tjenere, som gikk til fiendene sine med rep om hodet og ba om nåde (1 Kong 20,31). Også det om den kanaaneiske kvinnen, som ikke mistet motet selv om Kristus ikke svarte henne et ord (Matt 15,22 osv.), og det om mannen som ved midnatt gikk for å låne brød (Luk 11,5–8 osv.), trøstet meg mye.

Det var først etter denne fristelsen at jeg virkelig fikk se hvor uendelig Guds nåde, kjærlighet og barmhjertighet er. Store synder trenger mye nåde. Og jo større skylden er, desto høyere og mektigere står Guds barmhjertighet i Kristus for den arme, syndige sjelen som trenger den. Etter at Job var kommet gjennom prøvelsene sine, «økte Herren alt det Job hadde eid, til det dobbelte» (Job 42,10). Lovet være Gud for Jesus Kristus, vår Herre og Frelser!

Jeg kunne her ha fortalt om mange andre ting, men jeg vil fatte meg i korthet og lar dem derfor ligge denne gangen. Jeg vil bare be Gud om at denne beretningen om mine forferdelige sjelekvaler må skremme andre bort fra det onde, så de ikke kommer til å sukke under syndens jernåk slik som jeg.

Omtrent på den tiden da denne fristelsen forlot meg, ble Guds nåde åpenbart for sjelen min på en så underfull måte at jeg nesten ikke klarte å bære det. Det var så ufattelig at den kunne nå ut til en så elendig synder som meg. Jeg tror virkelig at hvis den levende følelsen av det hadde vart, ville jeg ha blitt helt ute av stand til å gjøre mitt daglige arbeid.

Tredje kapittel

I tredje kapittel forteller Bunyan at han ble tatt opp i menigheten i Bedford, og at anfektelsene fremdeles ofte satte inn mot ham, men at han også fant trøst.

«Jeg hadde knapt begynt å minnes Guds nåde og godhet mot meg,» sier han, «før mine utallige synder og overtredelser flokket seg om sjelen min. Det store antallet og det avskyelige ved dem tok motet fra meg, så jeg igjen begynte å tvile på min tilstand.

Nå var det kommet en åndelig kulde over meg, en sløvhet og likegyldighet overfor gudsfryktens øvelser. Tankene mine flakket når jeg ba, og jeg manglet kjærlighet til Gud, hans veier og hans folk. Alt dette vakte uro og frykt i hjertet mitt. For jeg tenkte: Dette kan aldri forenes med et kristent sinn; kjennetegnene på en sann kristen kan umulig være slik.

Ved tanken på dette tok sykdommen min helt overhånd, for nå var jeg blitt syk både på sjel og legeme. Også ethvert minne om Guds nådefulle omsorg for min sjel ble tatt fra meg og helt skjult for meg, som om jeg aldri hadde opplevd

noe av det. Sjelen min var hardt klemt mellom disse to tankene: ‹Leve kan jeg ikke, dø tør jeg ikke.›

Jeg begynte derfor igjen å miste motet og hadde nesten gitt opp håpet. Men en dag jeg gikk fram og tilbake i stua i den sørgeligste tilstand, ble jeg plutselig grepet av dette skriftstedet: ‹De blir rettferdiggjort for intet av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus› (Rom 3,24). Å, hvor disse ordene med ett forandret tankene mine og brakte lys og trøst i sjelen min!»

Fjerde kapittel

I fjerde kapittel forteller han om hvordan han i 1656 ble satt til forstander i menigheten i Bedford.

«Selv om jeg så på meg selv som den mest uverdige blant alle Guds folk,» sier han, «la jeg likevel hånd på verket, men med stor frykt og beven fordi jeg var så uverdig og skrøpelig. Så langt evnen rakk, og etter den tro Gud ga meg, forkynte jeg Kristi velsignede evangelium slik som Gud av sin nåde hadde lagt det ut for meg. Og så snart folk på landsbygda fikk vite det, strømmet de i hundrevis til Bedford fra hele traktene omkring – av mange forskjellige grunner – for å høre Ordet forkynt.

Og jeg takker Gud for at han lot meg føle medlidenhet med sjelene til disse stakkars menneskene. For slik fikk jeg den kraften jeg trengte for å arbeide med iver i mitt kall. Herren hørte sin tjeners bønn og la ham ord i munnen som grep tilhørernes hjerter og vekket deres sovende samvittighet. Jeg hadde ikke forkynt lenge før flere følte seg truffet av ordene mine og begynte å bli urolige i ånden fordi de så sine store synder og sitt behov for Jesus Kristus.

Da jeg først begynte å reise omkring for å forkynne Ordet, satte alle prestene og de lærde mennene i landet seg opp mot meg og angrep meg heftig i talene sine. Men jeg bestemte meg for ikke å gjengjelde hån med hån. Jeg ville heller se hvor mange av disse verdslig vise menneskene jeg med Guds nådige hjelp kunne overbevise om hvor elendig deres tilstand var etter loven, om deres behov for Jesus Kristus og om hvordan kraften i hans fortjeneste kunne frelse dem.

Det har alltid vært meg imot å blande meg i stridsspørsmål, særlig når det gjelder mindre viktige ting. Men jeg var alltid rede til å forsvare evangeliets hovedsannhet: at mennesket blir rettferdiggjort bare ved troen på Jesus Kristus, som ved sin lidelse og død har forsonet oss med Gud. Alt annet lot jeg som sagt ligge. For jeg så at drøftingen av omstridte spørsmål som oftest bare skaper strid og uenighet uten at det fremmer Guds sak det minste. Dessuten hadde jeg et helt annet mål for øye – at syndere skulle vekkes til omvendelse – og det holdt jeg fast ved.»

Femte kapittel

I femte kapittel forteller Bunyan om fengslingen i 1660, om hva han holdt på med i fengselet, om sine bekymringer som far og om fangevokterne og deres vennlighet og godhet mot ham. Hans siste betraktninger avslutter fortellingen om livet hans.

Om John Bunyan

1628–1688

John Bunyan (1628–1688) ble født i Elstow ved Bedford i England, sønn av en kjeleflikker, og tok selv opp farens yrke. Som ung var han soldat i parlamentshæren under den engelske borgerkrigen. Etter en lang og hard indre kamp kom han til tro og sluttet seg til en liten menighet i Bedford, der han snart begynte å forkynne.

Etter 1660 var det forbudt å preke utenfor statskirken, og Bunyan satt til sammen rundt tolv år i fengselet i Bedford fordi han ikke ville slutte å forkynne. Der skrev han blant annet sin selvbiografi, «Overvettes nåde mot den største blant syndere» (1666), og begynte på «En pilegrims vandring», som kom ut i 1678. Annen del, om Kristens hustru og barn, kom i 1684.

«En pilegrims vandring» er blitt en av de mest leste kristne bøkene gjennom tidene og er oversatt til flere hundre språk. Bunyan døde i London i 1688.

Det finnes ingen fotografier av Bunyan, bare samtidige tegninger og malerier. Bildet her er laget med kunstig intelligens etter disse.